

Azərbaycan Respublikası
Nazirlər Kabinetinin 2025-ci il
“ 12 ” mart tarixli
76 nömrəli Qərarı ilə
təsdiq edilmişdir.

Dəmiryol nəqliyyatında qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair

TƏLİMAT

1. Ümumi müddəalar

1.1. Bu Təlimat dəmiryol stansiyasında (bundan sonra - stansiya) qatarların hərəkəti zamanı müxtəlif siqnalizasiya, mərkəzləşmə və bloklama (bundan sonra - SMB) qurğularının, həmçinin siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin saz və ya nasaz olduğu hallarda qatarların qəbuluna, göndərilməsinə və buraxılmasına, dəmir yollarında və qurğularda təmir-tikinti işləri aparıldıqda qatarların qəbuluna və göndərilməsinə, habelə manevrələrin yerinə yetirilməsinə və qatarlara xəbərdarlıqların verilməsinə dair tələbləri müəyyən edir.

1.2. Bu Təlimatın tələbləri qatarların hərəkəti və manevr işləri üzrə əməliyyatları yerinə yetirən hüquqi şəxslər, fərdi sahibkarlar və onların işçiləri üçün məcburidir.

1.3. İnfrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin dəmiryol nəqliyyatında qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair normativ və texniki sənədləri bu Təlimata zidd olmayan hissədə tətbiq edilir.

1.4. Birinci sinif təhlükəli yüklərlə (partlayıcı maddələr) (bundan sonra – PM) və qabaritsiz yüklərlə yüklənmiş qatarların qəbulu, göndərilməsi, buraxılması və manevr işi üzrə əməliyyatlar bu Təlimata, həmçinin MDB və Baltikyanı ölkələrin Dəmiryol Nəqliyyatı Şurasının 1996-cı il 5 aprel tarixli 15 nömrəli iclas protokolu ilə təsdiq edilmiş “Dəmir yolları ilə təhlükəli yüklərin daşınması Qaydaları”na və 2001-ci il 19 oktyabr tarixli 30 nömrəli iclas protokolu ilə təsdiq edilmiş “Latviya, Litva, Estoniya, Gürcüstan və Müstəqil Dövlətlər Birliyi iştirakçısı olan dövlətlərin dəmir yollarında qabaritsiz və ağırçəkili yüklərin daşınmasına dair Təlimat”a, habelə stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə uyğun olaraq aparılır.

1.5. Qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair sərəncamlar qısa və dəqiq verilməlidir. Sərəncamı verən işçi hər dəfə sərəncamın qısa təkrarını dinləməli və onu düzgün anladığına, sonradan isə düzgün yerinə yetirilməsinə əmin olmalıdır (idarəetmə aparatının indikasiyasına görə, qatar radiorabitəsi, stansiya radiorabitəsi, ikitərəfli park rabitəsi və digər rabitə vasitələri ilə, icraçıların məruzələrinə əsasən və ya şəxsən).

1.6. SMB qurğularının idarə edilməsi, işıqforların açılıb-bağlanması aşağıdakılar tərəfindən yerinə yetirilir:

1.6.1. stansiyada - stansiya növbətçisi və ya onun göstərişi ilə stansiya növbətçisinin yanında operator, stansiyanın mərkəzləşmə postunun növbətçisi və ya operatoru, yoldəyişmə postunun növbətçisi;

1.6.2. yol postunda - post növbətçisi vəzifəsini yerinə yetirən stansiya növbətçisi (bundan sonra - post növbətçisi);

1.6.3. dispetçer mərkəzləşməsində - qatar dispetçeri.

1.7. İşıqforlar avtomatik fəaliyyətə və ya qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinin idarəçiliyinə bu Təlimatın tələblərinə uyğun olaraq keçirilə bilər. Həmin stansiyaların siyahısı və onların avtomatik fəaliyyətə və ya qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinin idarəçiliyinə keçirilməsinə dair tələblər ümumi istifadəli dəmiryol nəqliyyatı infrastrukturunun sahibi (bundan sonra – infrastruktur sahibi) və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

1.8. Qatar stansiyadan çıxış işıqforunun qadağanedici göstəricisi ilə və ya çıxış işıqforu olmayan dəmir yollarından göndərildikdə, mənzilin tutulmasına icazə (o radorabitə vasitəsilə verilmədikdə) stansiya növbətçisi tərəfindən şəxsən və ya qatarların hərəkəti ilə əlaqədar və bu barədə stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən stansiya işçilərinin biri vasitəsilə aparıcı lokomotivin maşinistinə təqdim edilir. Aparıcı lokomotivin maşinisti verilən icazənin qatarın nömrəsinə və mənzilə uyğunluğuna əmin olmalıdır.

1.9. Stansiya növbətçisi və ya qatar dispetçeri tərəfindən maşinistə işıqforun qadağanedici göstəricisində qatarın qəbulu və ya göndərilməsi barədə bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəlin 4.1-ci, 7.1-ci, 8.1-ci, 16.1-ci və 17.1-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş məzmununda radorabitə vasitəsilə əmr verilir.

1.10. Bu Təlimatın 1.9-cü bəndində nəzərdə tutulmuş əmrin mətni maşinistə bildirilməzdən əvvəl onun nömrəsi bildirilir. Maşinist əmrin mətnini təkrar edir, stansiya növbətçisi (qatar dispetçeri) isə “Düzdür, icra edin!” sözlərini bildirməklə əmrin düzgün anlaşıldığını təsdiq edir və maşinistə onun verildiyi vaxtı (saat, dəqiqə) bildirir.

1.11. Qatarların giriş, marşrut və ya çıxış işıqforlarının qadağanedici göstəricisində qəbul edilməsi və ya göndərilməsi hallarında qatarların hərəkəti jurnalında qatarın nömrəsinin qarşısında “Qeydlər” qrafasında aşağıdakı məzmununda qeydlər aparılır:

1.11.1. “**RR**” - radorabitə vasitəsilə;

1.11.2. “**DS**” - dəvətedici siqnal ilə;

1.11.3. “**Yİ**” - yazılı icazə ilə.

1.12. “**RR**” qeydində əlavə olaraq əmrin nömrəsi və onun maşinistə verilmə vaxtı, həmçinin işıqforun literi (və ya çıxış işıqforu olmayan qatarın göndərildiyi dəmir yolunun nömrəsi) göstərməlidir, məsələn “RR, №-1, 12:00, 42”. Əmrin mətninin qatarların hərəkəti jurnalına daxil edilməsi tələb olunmur.

1.13. Danışıqların sənədləşdirilmiş qeydə alınması sistemi ilə təchiz edilmiş stansiyada qatarların işıqforun qadağanedici göstəricisində qəbul edilməsinə və göndərilməsinə dair radorabitə vasitəsilə qatarın maşinistinə verilmiş əmr həmin sistemin danışıqların avtomatik qeydə alınması qurğusu ilə qeydə alınır.

1.14. Qatar giriş, çıxış (marşrut) işıqforlarının qadağanedici göstəricisində stansiyaya qəbul edildikdə və ya stansiyadan göndərildikdə, stansiya növbətçisi

qadağanedici siqnalı keçib-getməyə dəvətedici siqnalıdan istifadə etməzdən və ya qatarın maşinistinə müvafiq icazəni verməzdən əvvəl stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə uyğun olaraq idarəetmə aparatlarını işıqforun qadağanedici göstəricisinə uyğun vəziyyətə gətirməli, qəbul yolunun boş olduğuna, yoldəyişənlərin marşrutda qoyulmasının və bağlanılmasının düzgünlüyünə, qatarın göndərildiyi hallarda isə həmçinin birinci blok-sahənin (avtomatik bloklama zamanı) və ya mənzilin (yarımavtomatik bloklama zamanı) boş olduğuna və mənzildə hərəkət istiqamətinə uyğun qoyulmasına əmin olmalıdır.

1.15. Bu Təlimatın 1.14-cü bəndində nəzərdə tutulmuş əməliyyatları yerinə yetirdikdən sonra stansiya növbətçisi qatar dispetçerinə marşrutun hazırlığı barədə məruzə edir. Stansiya növbətçisi gələn və ya göndərilən qatarın aparıcı lokomotivi işıqforu keçənədək, qeyri-ümumi istifadəli dəmiryol sahələrində isə vaqonlarla irəli hərəkət zamanı işıqforu bütün tərkiblə və lokomotivlə keçənədək işıqforda dəvətedici siqnalın qoşulu olmasını təmin edir.

1.16. İşıqforun qadağanedici göstəricisində qatarın qəbulu və ya göndərilməsi zamanı dəmiryol keçidinin bağlanması barədə bildiriş "Keçidin bağlanması" düyməsi sıxılmaqla icra edilən, yoldəyişən boğazlıqlarında və ya uzaqlaşma sahələrində yerləşən dəmiryol keçidləri olan stansiyada stansiya növbətçisi qatarın qəbulu və göndərilməsindən əvvəl həmin düyməni sıxmalı, qatar dəmiryol keçidindən keçdikdən sonra isə onu ilkin vəziyyətə qaytarmalıdır.

1.17. Bu Təlimatın 1.16-cı bəndində nəzərdə tutulmuş stansiyada qatarın işıqforun qadağanedici göstəricisində qəbulu və ya göndərildiyi hallarda, qatarın maşinisti dəmiryol keçidinə yaxınlaşan zaman sonrakı hərəkəti üçün maneə ilə qarşılaşdıqda, qatarı dərhal dayanmağa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla, ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə hərəkət etməlidir. Belə stansiyaların siyahısı infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

1.18. Stansiya növbətçisi qatarın gəlməsindən (geriyə qayıtmasından), göndərilməsindən və ya keçib-getməsindən dərhal sonra qonşu stansiyanın stansiya növbətçinə və qatar dispetçerinə bu barədə bildiriş verir.

1.19. Qatarın göndərilməsi (keçib-getməsi) barədə bildiriş aşağıdakı məzmununda verilir:

"____ nömrəli qatar saat ____:____ yola düşmüşdür (keçmişdir)".

1.20. Qatarın gəlməsi (geriyə qayıtması) barədə bildiriş aşağıdakı məzmununda verilir:

"____ nömrəli qatar saat ____:____ gəlmişdir (geriyə qayıtmışdır)".

1.21. Qatar itələyici lokomotivlə hərəkət etdikdə, belə qatarın göndərilməsi və gəlməsi barədə bildirişə "itələyici ilə" sözləri əlavə edilir.

1.22. Qatarın tərkibində PM yüklü vaqonlar olduqda qatarın nömrəsinə "PM" hərfləri əlavə edilir (məsələn, "2783 PM"). Qatarın nömrəsinə aşağıdakı müvafiq hərflər qatarların göndərildiyi və keçdiyi hallarda da əlavə edilir:

1.22.1. "1 TÇM" - bir maşinistlə xidmət olunan;

1.22.2. "AÇ" - ağırçəkili;

- 1.22.3. “**UT**” - uzuntərkibli;
- 1.22.4. “**ÇA**” - çəkisi artırılmış;
- 1.22.5. “**UA**” - uzunluğu artırılmış;
- 1.22.6. “**BQ**” - birləşdirilmiş.

1.23. Qatarların qabaritsiz yüklərlə göndərilməsi zamanı qatarın nömrəsinə “**Q**” hərfindən və “-” işarəsindən sonra yüklərin qabaritsizliyi zonasını və dərəcəsini bildiren rəqəmli indeks əlavə edilir (məsələn, 2785Q-0430).

1.24. Avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş ikiyollu sahələrdə düzgün olan dəmir yolu ilə hərəkət edən qatarın arxada qalmış qonşu stansiyağa gəlmə vaxtı verilməyə bilər. Belə hallarda qatarların hərəkəti jurnalında qatarın irəlidə yerləşən stansiyağa gəlmə vaxtı barədə qeyd aparılır.

1.25. İntensiv hərəkətli, avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş ikiyollu və çoxyollu sahələrdə qatarların bir dəmiryol stansiyasından digərinə gəlməsi, göndərilməsi və keçib-getməsinə dair bildirişlərin verilməsi qrafikdən çıxmaqla hərəkət edən qatarlarla bağlı müəyyən edilə bilər, bildiriş isə yalnız qatar dispetçerinə verilir. Həmin tələb yük vaqonlarında adamların daşındığı və nömrələrinə müvafiq hərflər və ya rəqəmli indeks əlavə edildiyi qatarlara şamil edilmir.

1.26. İşlənmiş hərəkət qrafikinə avtomatik qeydiyyatı üçün qurğularla təchiz edilmiş biryollu və ikiyollu sahələrdə qatarların qəbulu, göndərilməsi və keçib-getməsi haqqında məlumatların qatar dispetçerinə ötürülməsi bu Təlimatın 1.25-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir. Belə sahələrin siyahısı və qatarların gəlməsi, göndərilməsi və keçib-getməsi barədə bildirişlərin verilməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

1.27. Stansiya növbətçisinin yanında operator tərəfindən hər bir qatarın faktiki gəlməsi, göndərilməsi və keçib-getməsi vaxtı barədə qatarların hərəkəti jurnalında qatarların nömrələrinə əlavə edilmiş müvafiq hərflər və ya indekslər göstərilməklə qeyd aparılır.

1.28. Dəmir yollarının, yoldəyişən çeviricilərin, SMB, rabitə və kontakt şəbəkəsi qurğularının nasazlığını şəxsən və ya digər işçilərin məruzələrinə əsasən aşkar edən stansiya növbətçisi bu barədə dəmir yollarına, yoldəyişən çeviricilərinə, SMB, rabitə və kontakt şəbəkəsi qurğularına baxış jurnalında (bundan sonra-baxış jurnalı) qeyd aparmalı və infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin belə qurğulara xidmət göstərən müvafiq bölməsinin aidiyyəti işçilərinə dərhal məlumat verməlidir.

1.29. Hərəkətin təhlükəsizliyinə təhdid yaradan və ya qatarların ləngiməsinə səbəb ola biləcək texniki qurğulardakı bütün nasazlıqlar, həmçinin görülən tədbirlər barədə stansiya növbətçi qatar dispetçerinə məlumat verməlidir.

1.30. Müvafiq işçi tərəfindən nasazlığın aradan qaldırılması barədə baxış jurnalında həmin işçinin və stansiya növbətçisinin imzası ilə təsdiq edilmiş qeyd aparılır.

1.31. Qatar radiorabitəsində nasazlıq baş verdikdə qatarın maşinisti bu barədə yaxınlıqdakı stansiyadan qatar dispetçerinə və ya stansiya növbətçisinə şəxsən və ya maşinist köməkçisi, konduktor, sənişin qatarının rəisi (mexanik-briqadiri) vasitəsilə, yaxud digər əlaqə vasitələri ilə məlumat verir və qatar dispetçerinin mənzili məhdudlaşdıran hər bir stansiyanın stansiya növbətçisinə verdiyi əmrlə, lokomotiv

açılmadan qatar radiorabitə qurğusunun əvəz ediləcəyi (təmir ediləcəyi), lokomotivin dəyişdiriləcəyi və ya köməkçi lokomotivin tələb ediləcəyi (bir maşinist tərəfindən sənişin qatarının lokomotivinə xidmət göstərildiyi təqdirdə) yaxınlıqdakı stansiyaya - dək hərəkət edir.

1.32. Dəmiryol hərəkət tərkibinin relsdən çıxmasına və detallarının yerindən çıxaraq sürünməsinə nəzarət qurğularının (bundan sonra - relsdən çıxmaya nəzarət qurğusu) işə düşməsi barədə məlumat daxil olduqda, stansiya növbətçisi və ya qatar dispetçeri tərəfindən (mexaniki hissələrin vəziyyətini diaqnostika edən sistemlərlə təchiz edilən sürətli və yüksəksürətli qatarlardan başqa), stansiyanın və mənzilin qonşu yollarında hərəkətdə olan qatarların dayandırılması üçün lazımi tədbirlər görməlidirlər.

1.33. Mənzillərin və ya mənzillərin ayrı-ayrı dəmir yollarının bağlanması və açılması, həmçinin bir siqnalizasiya və əlaqə vasitəsindən digərinə keçirilmə qatar dispetçerinin əmri əsasında yerinə yetirilir.

1.34. Telefon əlaqəsinə keçirilmədən əvvəl mənzili məhdudlaşdıran stansiyanın stansiya növbətçisi idarəetmə aparatlarını mənzilə çıxışı məhdudlaşdıran çıxış işıqforlarının qadağanedicisi göstəricisinə uyğun vəziyyətə gətirir.

1.35. Biryollu mənzillərdə və hərəkətin ikitərəfli təşkili zamanı ikiyollu (çoxyollu) mənzillərdə yolların birində əsas siqnalizasiya və əlaqə vasitələrindən telefon əlaqəsinə keçid zamanı stansiya növbətçiləri arasında qatar telefoqramları mübadiləsi, qatar dispetçer rəbitəsi vasitəsilə qatar dispetçerlərinin nəzarəti ilə yerinə yetirilir. Qatar dispetçer rəbitəsi nasaz olduqda, stansiya növbətçisi bu Təlimatın 2.88-2.89-cu bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq hərəkət edir.

1.36. Növbəyə başlamazdan əvvəl stansiya növbətçisi və ya post növbətçisi:

1.36.1. yerinə yetiriləcək işlərin planı ilə, qatarların qəbulu, göndərilməsi və manevrlərin aparılmasına dair göstəriş və sərəncamlarla, qəbul-göndərilmə dəmir yollarında hərəkət tərkibinin mövcudluğu və yerləşməsi ilə tanış olmalı, stansiyaya bitişik mənzillərin (blok-sahələrin) boş olmasını müəyyən etməli;

1.36.2. idarəetmə aparatlarının, SMB və rəbitə qurğularının işlək vəziyyətdə və onlarda siyahıya uyğun plombların olduğuna, həmçinin xidmət etdikləri yoldəyişən çeviricilərinin sazlığına əmin olmalı;

1.36.3. iş yerində alətlərin, siqnal ləvazimatlarının və inventarın sazlığını yoxlamalı;

1.36.4. dispetçerin sərəncamları jurnalında, qatarların hərəkəti jurnalında, xəbərdarlıq kitabında, baxış jurnalında, qatar telefoqramları jurnalında və stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən digər jurnallarda aparılan qeydlərlə tanış olmalıdır.

1.37. Növbənin qəbulu və təhvil qatarların hərəkəti jurnalında aşağıdakı məzmununda qeydlər aparılmaqla rəsmiləşdirilir:

1.37.1. növbənin qəbulu üzrə:

“ _____ 20 ____ il saat ____:____ növbəni qəbul etdi stansiya növbətçisi (post növbətçisi) (imza) _____ ”;

1.37.2. növbənin təhvil üzrə:

“ _____ 20 ____ il saat ____:____ növbəni təhvil verdi. Stansiya növbətçisi (post növbətçisi) (imza) _____ ”.

1.38. Bu Təlimatın 1.37.1-1.37.2-ci yarımbəndlərində nəzərdə tutulmuş qeydlərdən əvvəl gəlmə nəzarət qurğularının süni işə salınması, dəvətedici siqnalların və ya marşrutun süni ləğv edilməsi, yoldəyişənləri köməkçi çevirmə düyməsinin sayğaclarının (mövcud olduqda) göstəriciləri, həmçinin stansiya növbətçisinin (post növbətçisinin) postunda ciddi uçuotu aparılan inventarlar göstərilir.

1.39. Qatarların hərəkəti jurnalının elektron aparıldığı stansiyada növbətçiliyə başlamağa dair qeydlərin aparılmasına dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

1.40. Növbəyə başlayan stansiya növbətçisi:

1.40.1. qatar tərtibatçılarının, stansiyanın mərkəzləşmə postları növbətçilərinin, mərkəzləşmə postları operatorlarının, yoldəyişmə postları növbətçilərinin, siqnalçıların və digər aidiyyəti işçilərin işdə olmalarına nəzarət etməli;

1.40.2. bu Təlimatın 1.40.1-ci yarımbəndində nəzərdə tutulmuş işçilərin xidmət etdikləri iş yerlərinin vəziyyətini, həmçinin hərəkət tərkibinin (bundan sonra – hərəkət tərkibi) stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə uyğun olaraq bərkidilməsini yoxlamalı;

1.40.3. çatışmazlıq aşkar etdikdə, hərəkətin təhlükəsizliyinin və işinin təmin edilməsi istiqamətində tədbirlər görməli, tələb olunduqda bu barədə stansiya rəisini, qatar dispetçerini və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin aidiyyəti işçisini məlumatlandırmalıdır.

1.41. Ayrı-ayrı bölmə məntəqələrində qatarların qəbulu, göndərilməsi və ya manevr işləri ilə əlaqədar əməliyyatların yerinə yetirilməsi öhdəliyinin həvalə edildiyi işçilərin növbətçi ştatının ixtisara salınması zamanı mövcud SMB və rabitə qurğuları sistemlərindən asılı olaraq infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən belə bölmə məntəqələrində qatarların qəbulu, göndərilməsi və manevr işləri ilə əlaqədar əməliyyatların yerinə yetirilməsinə dair tələblər müəyyən edilir.

2. Avtomatik bloklama zamanı qatarların hərəkətinin təşkili

2.1. İkitərəfli hərəkət üçün avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş biryollu mənzillərdə qatarların hərəkəti hər iki istiqamətdə yerinə yetirilir.

2.2. Birtərəfli və hər bir dəmir yolu ilə ikitərəfli avtomatik bloklaması olan ikiyollu mənzillərdə cüt qatarların hərəkəti bir, tək qatarların hərəkəti isə digər baş dəmir yolu ilə yerinə yetirilir. Onların hər biri həmin istiqamətdə hərəkət edən qatarlar üçün düzgün yol hesab edilir.

2.3. Yollardan hər biri qatarların üstünlük təşkil edən bir istiqamətə buraxılması üçün nəzərdə tutulmadıqda, ikitərəfli avtomatik bloklaması olan ikiyollu mənzillərdə hər bir dəmir yolu üzrə ikitərəfli hərəkətin bu Təlimatın biryollu mənzillərdəki hərəkətə dair tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

2.4. İkiyollu və çoxyollu mənzillərdə hər bir baş dəmir yolunda hərəkətə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

2.5. Avtomatik bloklama zamanı çıxış və ya keçid işıqforunun icazəverici göstəricisi blok-sahənin qatarla tutulmasına əsas hesab edilir.

2.6. Müstəsna hallarda sürətli yoxuşlarda yerləşən keçid işıqforlarının üzərində (girişqabağı işıqforlardan başqa), hər bir ayrı-ayrı hallarda infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin razılığı ilə işıqforun dirəyindəki lövhədə "T" hərfi şəklində şərti icazəverici siqnalın quraşdırılmasına icazə verilir. Həmin siqnal yük qatarına işıqforun qırmızı işığında dayanmadan keçib-getməyə icazə verir. Belə hallarda qatar işıqforun qırmızı işığını ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən çox olmayan, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə keçib-getməlidir.

2.7. Qatar keçid işıqforunun qırmızı işığının, həmçinin onun sönük vəziyyətində və ya aydın olmayan göstəricisinin önündə dayandıqdan sonra maşinist irəlidə olan blok-sahənin qatarla tutulu olduğunu gördükdə (bildikdə) və ya hərəkət üçün digər maneə olduqda blok-sahə boşalanadək hərəkəti davam etdirmək qadağandır. Maşinist irəlidəki blok-sahədə qatarın olmasını (və ya digər maneənin olmasını) bilmədikdə, o dayandıqdan sonra tormozları buraxmalı və bu müddət ərzində işıqforda icazəverici işıq görünmədikdə, qatarı növbəti işıqforadək ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə idarə etməlidir.

2.8. Növbəti keçid işıqforu bu Təlimatın 2.7-ci bəndində nəzərdə tutulmuş vəziyyətdə olduqda qatar dayandıqdan sonra hərəkətin davam etdirilməsi həmin bəndin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

2.9. Keçid işıqforunun qadağanedici göstəricisini, həmçinin aydın olmayan göstəricisini və ya sönük vəziyyətini bu Təlimatın tələblərinə uyğun olaraq keçdikdən sonra və blok-sahə üzrə sonrakı hərəkət zamanı lokomotiv işıqforunda sarı və ya yaşıl işıq göründükdə, qatarın maşinisti sürəti saatda 40 kilometrədek artırma və növbəti işıqforadək xüsusi sayıqlıqla hərəkət edə bilər.

2.10. Blok-sahə üzrə hərəkət zamanı lokomotiv işıqforunda işıqların göstəriciləri sabit olmadıqda, maşinist qatarı növbəti işıqforadək ümumi istifadəli dəmir yollarında - saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə - saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə idarə etməlidir.

2.11. Qatarın sahədə hərəkəti zamanı qatarın maşinisti və onun köməkçisi işıqforların göstəricilərini izləməli və onların tələblərini yerinə yetirməli, avtomatik lokomotiv siqnalizasiyası (bundan sonra - ALS) olduqda isə həmçinin yol və lokomotiv işıqforlarının göstəricilərini izləməlidirlər.

2.12. Yol işıqforunun siqnalı görünmədikdə maşinist və onun köməkçisi yol işıqforunun görünmə məsafəsinə yaxınlaşanaqəd lokomotiv işıqforunun göstəricilərinə riayət etməlidirlər.

2.13. Yol və lokomotiv işıqforlarının göstəriciləri bir-birinə uyğun gəlmədikdə qatarın maşinisti yalnız yol işıqforlarının göstəricilərinin tələblərinə riayət etməlidirlər.

2.14. ALS yol qurğuları ilə təchiz edilmiş mənzilin (stansiyanın) dəmir yolu ilə hərəkət zamanı lokomotiv işıqforunda qəflətən ağ işıq göründükdə, maşinist qatarı növbəti işıqforadək (və ya lokomotiv işıqforunda icazəverici göstərici yananadək) xüsusi sayıqlıqla, saatda 40 kilometrədən çox olmayan sürətlə idarə etməlidir. ALS qurğuları sıradan çıxdıqda maşinist:

2.14.1. radiorabitəsi saz olan lokomotivlə yük və ya sənişin qatarını idarə etdikdə lokomotivi açmadan həmin qatarı ALS qurğularını təmir edəcək və ya lokomotivi əvəz edəcək lokomotiv briqadalarının dəyişmə məntəqəsində hərəkət etdirməli;

2.14.2. motor-vaqonlu qatarı idarə etdikdə həmin qatarı yaxınlıqdakı əsas və ya dövriyyə deposunadək, yaxud onların texniki xidmət məntəqəsi olan stansiyayadək aparmalıdır.

2.15. Tək maşinistlə idarə olunan sənişin qatarının lokomotivinin təhlükəsizlik sistemində və ya ALS-də nasazlıq baş verdikdə maşinist qatarı yaxınlıqdakı stansiyayadək aparmalı və köməkçi lokomotiv tələb etməlidir.

2.16. Yaxınlıqdakı məntəqələrdə nasaz ALS və ya digər təhlükəsizlik sistemi ilə qatarların hərəkəti qatar dispetçeri tərəfindən sahədəki stansiyaların stansiya növbətçilərinə verilmiş əmrlə yerinə yetirilir.

2.17. Qatarların mənzildə birləşməsi zamanı birləşməyə gedən qatarın maşinistinə qatar dispetçerinin əmri əsasında birləşəcəyi qatarla tutulu blok-sahəyə dayanmadan və həmin qatarın yanında vaxtında dayanmanı təmin edən, ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə hərəkətə yol verilir.

2.18. Birtərəfli avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş ikiyollu (çoxyollu) mənzillərdə hər bir dəmir yolu ilə ikitərəfli hərəkətin təşkili üçün bir istiqamətdə ALS tətbiq edilə bilər. Belə mənzillərdə qatarların düzgün istiqamətdə hərəkəti avtomatik bloklamanın siqnalları ilə, düzgün olmayan istiqamətdə isə lokomotiv işıqforu ilə yerinə yetirilir. Stansiyadan düzgün olmayan dəmir yolu ilə qatarın göndərilməsi çıxış işıqforunun icazəverici göstəricisi ilə yerinə yetirilir. Lokomotiv işıqforunun siqnalları ilə düzgün olmayan dəmir yolunda hərəkətin təşkili üçün daimi fəaliyyət göstərən qurğularla təchiz edilmiş ikiyollu və çoxyollu mənzillərdə blok-sahələrin sərhədləri düzgün olan dəmir yolu ilə hərəkət üçün quraşdırılmış işıqforların kordinatlarına uyğun olmalıdır.

2.19. Qatarı düzgün olmayan yolla lokomotiv işıqforu ilə idarə edərəkən qatarın maşinisti və onun köməkçisi:

2.19.1. lokomotiv işıqforunun yaşıl işığında infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən belə hallar üçün müəyyən edilmiş sürətlə hərəkət etməli;

2.19.2. sarı işıqda saatda 50 kilometrədən çox olmayan sürətlə hərəkət etməli;

2.19.3. sarı-qırmızı işıq göründükdə sürəti saatda 20 kilometrədək azaltmalı və qarşı istiqamətin birinci yol işıqforunun qarşısında dayanmalı;

2.19.4. qatar sarı-qırmızı işıqda dayandıqdan sonra qatarın maşinisti irəlindəki blok-sahənin qatarla tutulu olduğunu gördükdə və ya bildikdə, blok-sahənin boşaldılmasını, sarı və ya yaşıl işığın görünməsini gözləməli və hərəkəti lokomotiv işıqforunun siqnalı ilə davam etdirməli;

2.19.5. qatarın maşinisti irəlindəki blok-sahədə qatarın olduğunu bilmədikdə, dayanma və tormozların buraxılması vaxtı ərzində lokomotiv işıqforunda sarı və ya yaşıl işıq görünmədikdə, o, blok-sahənin sonunadək sonrakı hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşdıqda, qatarı dərhal dayandırmağa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla, saatda 20 kilometrədən çox olmayan sürətlə hərəkətə yenidən başlamalıdır. Belə hallarda blok-sahə ilə hərəkət zamanı lokomotiv işıqforunun qırmızı işığı sarı-qırmızı işığa dəyişdikdə, qatarın maşinisti hərəkəti saatda 20 kilometrədən çox olmayan sürətlə

hərəketi davam etdirə, sarı və ya yaşıl işıq göründükdə isə sürəti saatda 40 kilometrədək artırabilir;

2.19.6. blok-sahənin sonunda lokomotiv işıqforunun sarı və ya yaşıl işığında bu siqnalları rəhbər tutaraq hərəketi davam etdirməli, qırmızı işıq saxlandıqda və ya sarı-qırmızı işıq yandıqda qatarın maşinisti yenidən qatarı dayandırmalı və hərəketi bu Təlimatın 2.19.3-cü və 2.19.4-cü yarımbəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq davam etdirməli;

2.19.7. lokomotiv işıqforunda icazəverici siqnalının yerinə qəflətən sarı-qırmızı, qırmızı və ya ağ işıq göründükdə və ya lokomotiv işıqforunda işıqlar söndükdə qatarın maşinisti sürəti saatda 20 kilometrədək azaltmalı və qatarı blok-sahənin sonuna və ya lokomotiv işıqforunda icazəverici siqnal görünənədək, sonrakı hərəket üçün maneə ilə qarşılaşdıqda, qatarı dərhal dayandıрмаğa hazır olmaqla və xüsusi sayıqla, həmin sürətlə idarə etməlidir. Blok-sahənin sonunda lokomotiv işıqforunda sarı-qırmızı, qırmızı və ya ağ işıq saxlandıqda və ya lokomotiv işıqforunda işıqlar yanmadıqda sonrakı hərəket bu Təlimatın 2.19.3-cü və 2.19.4-cü yarımbəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir;

2.19.8. lokomotivdə ALS qurğusunun işi pozulduqda qarşı istiqamətin birinci işıqforu yanında qatarı dayandırmalı, sonradan giriş işıqforunadək ("Stansiyanın sərhədi" siqnal nişanına) sonrakı hərəket üçün maneə ilə qarşılaşdıqda, qatarı dərhal dayandıрмаğa hazır olmaqla saatda 20 kilometrədən çox olmayan sürətlə hərəket etməlidir.

2.20. Düzgün olmayan dəmir yolu ilə hərəket edən qatarın stansiyaya qəbulu yerli şəraitdən asılı olaraq hərəket istiqamətinin sol tərəfində də yerləşdirilə bilən xüsusi quraşdırılmış giriş işıqforu ilə də yerinə yetirilir.

2.21. Qatarın qəbulundan və göndərilməsindən əvvəl stansiya növbətçisi qəbul və göndərmə marşrutunu hazırlamalı və giriş (çığış) işıqforunu açmalıdır.

2.22. Qatarın biryollu mənzillərdə, həmçinin ikitərəfli avtomatik bloklamalı ikiyollu mənzillərdə və ya hərəketin biryollu qaydası ilə birtərəfli avtomatik bloklamalı ikiyollu (çoxyollu) mənzillərin dəmir yollarının biri ilə düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərildiyi və ya lokomotiv işıqforunun siqnalları ilə düzgün olmayan dəmir yolu ilə hərəket etdiyi hallarda stansiya növbətçisi mənzilin tutulması qərarını əvvəlcədən qatar dispetçeri, qatar dispetçer rəhbəri nasaz olduqda isə qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi ilə razılaşdırılmalıdır.

2.23. Qatar keçdikdə giriş (çığış) işıqforu avtomatik olaraq bağlanılır. İşıqforun idarə olunması siqnal dəstəyi ilə yerinə yetirildikdə stansiya növbətçisi onu normal vəziyyətə qoymalıdır.

2.24. İkiyollu sahələrdə stansiyanın baş dəmir yollarında düzgün istiqamətdə yerləşən giriş marşrut və çığış işıqforları avtomatik fəaliyyətə keçirilə bilər. Belə hallarda işıqforlar avtomatik rejimdə işləməlidir.

2.25. Göndərmə dəmir yolları təkrarlayıcı işıqforlarla təchiz edilmədikdə, qatarların qrup çığış (marşrut) işıqforları ilə göndərilməsi qrup çığış (marşrut) işıqforunun icazəverici göstəricisi və qatarın göndərilməsinə icazə verilən dəmir yolunun nömrəsini göstərən yaşıl rəngli marşrut göstəricisi ilə yerinə yetirilir.

2.26. Göndərilmə dəmir yolunda qrup işıqforunun təkrarlayıcı işıqforu olduqda, qatarın həmin dəmir yolundan qrup işıqforunadək göndərilməsi təkrarlayıcı işıqforun göstəricisi ilə yerinə yetirilir.

2.27. Qrup işıqforlarının marşrut göstəriciləri və ya təkrarlayıcı işıqforları nasaz və ya qatarın başı təkrarlayıcı işıqforun arxasında olduqda, qatarın maşinistinə bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəlin 7.1-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq radiorabitə vasitəsilə qeydiyyatata alınan əmr qatarın açıq qrup işıqforunda göndərilməsinə icazə hesab edilir.

2.28. Qatarın açıq çıxış qrup işıqforu ilə göndərilməsi həmçinin qatarın maşinistinə bu Təlimatın 8 nömrəli əlavəsinə uyğun olaraq tərtib edilmiş ikinci bəndi doldurulan DU-54 blankı verilməklə yerinə yetirilir.

2.29. Qatarın başı çıxış işıqforunun arxasında olduqda, o cümlədən bu işıqforun öz-özünə bağlanması nəticəsində qatarın maşinisti bağlanmanı qəbul edib qatarı işıqforu keçdikdən sonra dayandırdığı hallarda qatarların stansiyadan göndərilməsinə icazənin verilməsi bu Təlimatın 2.48-2.50-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

2.30. Qatarın aparıcı lokomotivi çıxış (marşrut) işıqforunun icazəverici göstəricisinin arxasında olduqda, qatarın maşinistinə radiorabitə vasitəsilə bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəlin 12.1-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq qeydiyyatata alınan əmr verilir.

2.31. Qatarın göndərilməsi, həmçinin maşinistə ikinci bəndi doldurulmuş DU-54 blankı verilməklə yerinə yetirilə bilər.

2.32. Qatarın aparıcı lokomotivi əks tərəfi təkraredici başlıqla təchiz edilmiş çıxış (marşrut) işıqforunun icazəverici göstəricisinin arxasında olduqda, qatarın göndərilməsi təkraredici başlığın icazəverici göstəricisi ilə yerinə yetirilir.

2.33. Qatarların çıxış işıqforları olmayan dəmir yollarından göndərilməsi qadağandır.

2.34. İnfrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolu sahibinin müəyyən etdiyi hallarda qatarların çıxış işıqforları olmayan dəmir yollarından göndərilməsi bu Təlimatın 2.48-2.50-ci bəndlərinin qatarların çıxış işıqforu nasaz olan yollardan göndərilməsinə dair tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

2.35. Çıxış (marşrut) işıqforunun icazəverici göstəricisində onun təkrarlayıcı işıqforunun yaşıl işığı yanmadıqda, təkrarlayıcı işıqforun qarşısında dayanmış, yola düşməyə hazır olan sərnixin qatarının lokomotivinin maşinistinə stansiya növbətçisi (şəxsən və ya qatar radiorabitəsi ilə, yaxud qatarların hərəkəti ilə əlaqədar stansiya işçilərindən biri vasitəsilə) təkrarlayıcı işıqforun nasazlığı, qatarın hərəkətə gətirilməsinin mümkünlüyü, çıxış (marşrut) işıqforunadək hərəkət etməsi, sonradan isə onun göstərişlərini rəhbər tutması barədə məlumat verməlidir.

2.36. Təkrarlayıcı işıqforun qarşısında dayanan sərnixin qatarı çıxış (marşrut) işıqforunun qadağanedici göstəricisində göndərildikdə, maşinistə stansiyadan yoladüşmə barədə verilən əmr və ya təqdim edilən icazə, həmçinin yanmayan təkrarlayıcı işıqforunu keçib-getməyə icazə hesab edilir.

2.37. Qatarlar stansiyadan dayanmadan keçdiyi hallarda stansiya növbətçisi qatarın birinci (stansiyaya yaxın) yaxınlaşma sahəsinə daxil olması zamanı radiorabitə vasitəsilə qatarın maşinistinə marşrut və ya çıxış işıqforunun qabağındakı təkrarlayıcı

işıqforun nasaz olması barədə məlumat verir. Həmin məlumatı aldıqda qatarın maşinisti hərəkəti lokomotiv və çıxış və ya marşrut işıqforlarının göstəricilərini rəhbər tutmaqla davam etdirir.

2.38. Mənzil boyu itələyici lokomotivlə hərəkət edən qatarın göndərilməsi və mənzildə hərəkəti avtomatik bloklamanın siqnalları ilə yerinə yetirilir.

2.39. Qatarın itələyici lokomotivinin mənzildən geriye qayıtmaqla göndərilməsi və hərəkəti avtomatik bloklamanın siqnalları ilə yerinə yetirilir, mənzildən geriye qayıtmaq üçün isə itələyici lokomotivin maşinistinə göndərilmə stansiyasından jezl-açar verilir.

2.40. Təsərrüfat qatarlarının göndərilmə stansiyasına geriye qayıtmaqla mənzilə (mənzil bağlanmadıqda) işləməyə göndərilməsi avtomatik bloklamanın siqnalları ilə (açıq çıxış işıqforu ilə) yerinə yetirilir.

2.41. Təsərrüfat qatarı mənzildən geriye qayıtmazdan əvvəl, qatarın göndərildiyi stansiyadan iş rəhbərinə (baş konduktora) verilmiş jezl-açarın qatarın maşinistinə təqdim edilməsi ilə hərəkət edir.

2.42. Jezl-açardan vaqonların köməkçi postla xidmət edilməyən mənzilə birləşən dəmir yollarına (birləşməyə) verilməsi və götürülməsi zamanı da istifadə oluna bilər.

2.43. Lokomotiv işıqforunun göstəricisi ilə qatarların düzgün olmayan yolla hərəkəti üçün qurğularla təchiz edilmiş ikiyollu mənzillərdə qatarın jezl-açarla göndərilməsinə yalnız düzgün dəmir yolu ilə yol verilir.

2.44. İki və daha çox özügedən xüsusi hərəkət tərkibindən ibarət təsərrüfat qatarlarının jezl-açarla göndərilməsinə onların mənzildə ayrılmasını şərtlə yol verilir.

2.45. Jezl-açar olmadıqda və ya nasaz olduqda təsərrüfat qatarının və ya qatarı itələyici lokomotivin mənzildən geriye qayıtmaqla göndərilməsinə telefon əlaqəsinə keçirilmədən sonra yol verilir. Belə hallarda aparıcı və itələyici lokomotivlərin maşinistinə yol vərəqəsi verilir.

2.46. Özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin mənzilə göndərilməsi avtomatik bloklamanın siqnalı ilə yerinə yetirilir, bununla yanaşı avtomatik bloklama sahələrində özügedən xüsusi hərəkət tərkibləri rels dövryyəsinin etibarlı şuntlanmasını təmin etməlidir. Belə hallar özügedən xüsusi hərəkət tərkibinin pasportunda göstərməlidir.

2.47. Çıxarıla (qoyulub-götürülə) bilən hərəkət vahidlərinin (drezinlər, təmir vışkalı, yol vaqoncuqları və s.) təkər cütləri izolyasiyalı olmalıdır.

2.48. Düzgün hazırlanmış marşrutda və birinci boş (idarəetmə aparatlarının indikasiyası ilə) blok-sahəyə çıxış işıqforu açılmadıqda, qatar ikiyollu mənzilə aşağıdakı qaydada düzgün dəmir yolu ilə göndərilə bilər:

2.48.1. çıxış işıqforundakı dəvətedici siqnalla;

2.48.2. stansiya növbətçisinin göndərilən qatarın maşinistinə bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəl 7.1-ci və 8.1-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq radorabitə vasitəsilə verdiyi qeydiyyatı alınan əmri əsasında;

2.48.3. "I" bəndi doldurulmuş DU-54 blankı ilə.

2.49. Qatar biryollu mənzilə və ya ikitərəfli avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş ikiyollu mənzilin düzgün olmayan dəmir yolu ilə çıxış işıqforunun qadağnedici göstəricisində aşağıdakı tələblərə uyğun göndərilə bilər:

2.49.1. stansiya növbətçisinin göndərilən qatarın maşinistinə bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəl 7.1-ci və 8.1-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq radorabitə vasitəsilə verdiyi qeydiyyatı alınan əmri əsasında;

2.49.2. "I" bəndi doldurulmuş DU-54 blankı ilə.

2.50. Qatarın dəvətedici siqnalla biryollu mənzilə və ikiyollu mənzilin düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərilməsi qadağandır.

2.51. Qatarı çıxış işıqforunun qadağanedicisi göstəricisində biryollu mənzilə və ikiyollu mənzilin düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərilməzdən əvvəl stansiya növbətçisi:

2.51.1. qatar dispetçerinin mənzilin (dəmir yolunun) qarşından gələn qatarlardan boş olduğunu təsdiq edən aşağıdakı məzmununda qeydiyyatı alınan əmrini almalıdır:

" _____ literli çıxış işıqforunun qadağanedicisi göstəricisində _____ nömrəli qatarın _____ stansiyasından _____ baş yolu ilə göndərilməsinə icazə verirəm. _____ mənzili (mənzilin _____ baş yolu) qarşından gələn qatarlardan boşdur. Qatar dispetçeri _____".

Həmin əmr çıxış işıqforunun qadağanedicisi göstəricisində stansiyadan bir və ya bir neçə (bir-birinin ardınca) eyni istiqamətli qatarların göndərilməsi zamanı verilir;

2.51.2. blok-sistemi göndərilən qatarın istiqamətinə qoymalı;

2.51.3. aparatdan müvafiq mənzilin (mənzilin dəmir yolunun) jezl-açarı çıxarmalıdır. Çıxarılmış jezl-açar göndərilən qatar (onun birinci uzaqlaşma blok-sahəsinə daxil olduqdan sonra) mənzili faktiki tutduqdan sonra aparata qaytarılır.

2.52. Keçid işıqforları olmayan, istiqamətin dəyişdirilməsi üçün qurğularla və ya jezl-açarı ilə təchiz edilməyən biryollu mənzillərə çıxış işıqforunun qadağanedicisi göstəricisində qatarların göndərilməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir. Belə hallarda qatarın göndərilməsinə icazənin verilməsi bu Təlimatın 2.49.1-ci və 2.49.2-ci yarımbəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

2.53. Düzgün olmayan istiqamətlə (düzgün olmayan dəmir yolu ilə) qatarların lokomotiv işıqforlarının siqnalları üzrə hərəkətini təmin edən göndərilmə stansiyası istiqaməti dəyişmək üçün "razılığın verilməsi" funksiyası ilə daimi qurğularla təchiz edilmiş birtərəfli avtomatik bloklama ilə ikiyollu və çoxyollu mənzillərdə, çıxış işıqforu düzgün olmayan dəmir yoluna açılmadıqda qatarların hərəkəti bu Təlimatın 2.49.1-ci və 2.49.2-ci yarımbəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

2.54. Qatarların düzgün olmayan istiqamətlə (düzgün olmayan dəmir yolu ilə) hərəkəti üçün qatarların lokomotiv işıqforlarının siqnalları üzrə hərəkətini təmin edən istiqaməti dəyişmək üçün müvəqqəti qurğularla təchiz edilmiş birtərəfli avtomatik bloklama ilə ikiyollu və çoxyollu mənzillərdə çıxış işıqforu düzgün olmayan dəmir yoluna açılmadıqda və ya o olmadıqda qatarların göndərilməsi avtomatik bloklamanın işi dayandırıldıqdan sonra yerinə yetirilir.

2.55. Çıxış işıqforunun qadağanedicisi göstəricisində birinci blok-sahənin boş olduğuna əmin olmadan stansiya növbətçisinə qatarı avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş mənzilə göndərmək qadağandır.

2.56. Əvvəl göndərilmiş qatarın keçib-getməsi müddətində idarəetmə aparatları birinci blok-sahənin tutulu olduğunu göstərməkdə davam etdikdə, stansiya növbətçisi sərəncamında olan digər vasitələrlə (əvvəl göndərilmiş qatarın maşinisti ilə radiorabitə vasitəsilə danışmaqla siqnalçıların, yoldəyişmə postları növbətçilərinin, keçid növbətçilərinin və s. məlumatlarına əsasən) birinci blok-sahənin boş olduğuna əmin olmalıdır. Stansiya növbətçisi əvvəl göndərilən qatarın yerini 10 dəqiqə ərzində

müəyyənləşdirə bilmədikdə, növbəti qatar çıxış işıqforunun qadağanedici göstəricisində göndərilə bilər. Bununla yanaşı, stansiyadan göndərilməzdən əvvəl aparıcı lokomotivin maşinistinə radiorabitə vasitəsilə və ya DU-54 blankında birinci blok-sahənin boş olduğuna dair xəbərdarlığın olmaması barədə qeyd aparılmaqla məlumat verilir.

2.57. Keçid işıqforları olmayan avtomatik bloklamalı qısa mənzillərə analoji hallarda qatarların göndərilməsinə dair tələblər SMB qurğuları sistemindən və iş şəraitindən asılı olaraq infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

2.58. Göndərilən qatarın marşrut işıqforunun qadağanedici göstəricisini (biryollu, həmçinin ikiyollu mənzillərə) keçib-gətməsi stansiya növbətçisi tərəfindən işıqforla çəpərlənmiş sahənin boş olması müəyyən edildikdən sonra bu Təlimatın 2.48-ci bəndində nəzərdə tutulmuş icazələrə əsasən yerinə yetirilir.

2.59. Çıxış işıqforunda dəvətedici signal, birinci bəndi doldurulmuş DU-54 blankı və ya stansiya növbətçisinin radiorabitə vasitəsilə verdiyi qeydiyyata alınan əmr maşinistə bağlı çıxış işıqforunu keçib-gətməyə və qatarı birinci keçid işıqforunadək (keçid işıqforları olmayan mənzillərdə - qonşu stansiyanın giriş işıqforunadək) sonrakı hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşdıqda, qatarı dərhal dayandırmağa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla, ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə idarə etməyə icazə verir. Daha sonra avtomatik bloklamanın siqnalları rəhbər tutulur.

2.60. Marşrut işıqforu nasaz olduğu hallarda bu Təlimatın 2.59-cu bəndində nəzərdə tutulmuş icazə qatarın maşinistinə həmin bəndin tələblərinə uyğun olaraq çıxış (və ya növbəti marşrut) işıqforunadək hərəkət etmək hüququ verir.

2.61. Bu Təlimatın 2.60-cı bəndində nəzərdə tutulmuş icazəvericilərdən biri ilə stansiyadan göndərilmiş qatarın hərəkəti zamanı, birinci blok-sahənin boş olması barədə məlumatı olan qatarın maşinisti qatar mənzilə daxil olduqdan sonra və lokomotiv işıqforunda yaşıl, sarı və ya qırmızı-sarı işıqlar göründükdə, birinci keçid işıqforunadək lokomotiv işıqforunun signal göstəricilərini rəhbər tutmaqla hərəkət edə bilər.

2.62. Lokomotiv işıqforunun ağ işığında və ya birinci blok-sahənin boş olması barədə məlumat olmadıqda qatarın maşinisti birinci keçid işıqforunadək ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə, sonra isə avtomatik bloklamanın siqnalları ilə hərəkət etməlidir.

2.63. Qrup işıqforunun nasazlığı zamanı qatarların göndərilməsi stansiya növbətçisinin qeydiyyata alınan əmri əsasında və ya bu Təlimatın 2.48.2-ci, 2.48.3-cü yarımbəndlərinin və 2.49-cu və 2.50-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq birinci bəndi doldurulmuş DU-54 blankı ilə yerinə yetirilir.

2.64. Çıxış işıqforunda marşrut istiqamət göstəricisinin (ağ rəngli) nasazlığı zamanı qatarların göndərilməsi açıq çıxış işıqforu ilə yerinə yetirilir. Belə hallarda stansiya növbətçisi tərəfindən qatarın maşinistinə şəxsən, yaxud radiorabitə və ya qatarların hərəkəti ilə əlaqədar stansiya işçiləri vasitəsilə göstəricinin nasazlığı və qatarın hərəkət istiqaməti üzrə marşrutun hazırlığı barədə məlumat verilir.

2.65. İdarəetmə aparatında (tabloda) işıqforların təkrarlayıcılarının və ya yaxınlaşma və uzaqlaşma sahələrinin nasazlığı zamanı qatarların qəbulu və göndərilməsi stansiya növbətçisinin qatar dispetçeri, qonşu stansiyaların stansiya növbətçiləri, qatarların maşinistləri və digər işçilərlə danışıqları əsasında (telefon və ya radorabitə vasitəsilə) avtomatik bloklama ilə yerinə yetirilir. Qatarların qəbulu və göndərilməsi marşrutlarının hazırlanması prosesində idarəetmə aparatının indikasiyasında uyğunsuzluq yarandıqda, stansiya növbətçiləri bu Təlimatın 14-cü hissəsinin tələblərinə riayət etməlidirlər.

2.66. Mənzil faktiki boş olduğu hallarda idarəetmə aparatında indikasiya onun tutulu olduğunu göstərdikdə və bununla əlaqədar hərəkət istiqamətinin dəyişdirilməsi tələb olunduqda (biryollu mənzillərdə, ikitərəfli avtomatik bloklaması olan ikiyollu və çoxyollu mənzillərdə və ya hərəkət istiqamətini əsas rejimin köməkliyi ilə dəyişmək mümkün olmadıqda, düzgün olmayan istiqamətdə qatarların hərəkətinə (düzgün olmayan dəmir yolu ilə) lokomotiv işıqforlarının siqnalları ilə imkan verən, göndərilmə stansiyası “razılığın verilməsi” funksiyası ilə hərəkət istiqamətinin dəyişdirilməsi üçün daimi qurğularla təchiz edilmiş, birtərəfli avtomatik bloklaması olan ikiyollu və çoxyollu mənzillərdə) və hərəkət istiqamətinin dəyişdirilməsinin köməkçi rejimi olduqda, mənzilin boş olması əvvəlcədən müəyyən edildikdən sonra qatar dispetçeri tərəfindən mənzili məhdudlaşdıran hər bir stansiyanın stansiya növbətçisinə verilən əmrlə yerinə yetirilir.

2.67. Bu Təlimatın 2.66-cı bəndində nəzərdə tutulmuş əmr aşağıdakı məzmununda verilir:

“Köməkçi rejimin dəstəklərinin (düymələrinin) köməyi ilə _____ mənzilində (_____ mənzilinin _____ yolu ilə) avtomatik bloklama üzrə hərəkət istiqamətini təkdən cütə dəyişdirməyə icazə verirəm. Mənzil (mənzilin _____ yolu) qatarlardan boşdur. Qatar dispetçeri _____”.

2.68. Bu Təlimatın 2.66-cı bəndində nəzərdə tutulmuş əmri alan qonşu stansiyaların stansiya növbətçiləri hərəkət istiqamətinin dəyişdirilməsinin köməkçi rejimi ilə mənzildə hərəkət istiqamətinin dəyişdirilməsini yerinə yetirir. İstiqaməti dəyişdirən qonşu stansiyaların stansiya növbətçiləri idarəetmə aparatının indikasiyasına əsasən mənzildə müvafiq hərəkət istiqamətinə qoyulmasına əmin olmalıdırlar. Baxış jurnalında plombların çıxarılması barədə qeyd aparılır.

2.69. Hərəkət istiqamətini dəyişdikdən sonra qatarların göndərilməsi açıq çıxış işıqforu ilə, müvafiq siqnalın açılmadığı hallarda isə bu Təlimatın 2.48-ci və 2.49-cu bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

2.70. Telefon əlaqə növlərinin işində fasilə yarandıqda, həmçinin radorabitə vasitəsilə danışıqların aparılması mümkün olmadıqda, lakin avtomatik bloklamanın saz vəziyyətində (idarəetmə aparatında uzaqlaşma sahələrinin boş olması) ikiyollu mənzillərdə qatarların hərəkəti avtomatik bloklamanın siqnalları üzrə ancaq düzgün dəmir yolu ilə yerinə yetirilir. Belə hallarda biryollu mənzillərdə qatarları göndərmək üçün avtomatik bloklamadan qatar göndərən stansiya o şərtlə istifadə edə bilər ki, yalnız əlaqənin kəsildiyi anda orada avtomatik bloklamanın istiqaməti üstünlük təşkil edən tək istiqamətdə qatarların hərəkətinə uyğun gəlsin.

2.71. Telefon əlaqəsi kəsildiyi anda avtomatik bloklama cüt istiqamətdə qoyulmuş olduqda, birinci qatarın üstünlük təşkil edən istiqamətə stansiyadan göndərilməsi,

yalnız cüt qatarın mənzili keçib-getmə vaxtına telefon əlaqəsi kəsildiyi andan, həmin vaxta əlavə edilən 10 dəqiqə keçdikdən sonra bu müddət ərzində idarəetmə aparatının indikasiyasında mənzilin boş olması göstərilir. Üstünlük təşkil edən istiqamətə stansiyada tək lokomotiv olduqda birinci həmin lokomotiv göndərilir. Stansiya növbətçisi birinci qatarın (lokomotivi, özügedən xüsusi hərəkət tərkibini) göndərilməsi üçün avtomatik bloklamanı tək istiqamətə dəyişdirməli, aparatdan jezl-açarını çıxarmalı və çıxış işıqforunu açmalıdır. Birinci qatarla (lokomotivlə, özügedən xüsusi hərəkət tərkibi ilə) yazılı bildiriş ünvanlanır və həmin andan telefon əlaqəsi bərpa edilənədək qatarların hərəkəti bu Təlimatın 7-ci hissəsinin biryollu mənzillərə dair tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

2.72. Aşağıdakı nasazlıqlar baş verdikdə avtomatik bloklamanın işi dayandırılır:

2.72.1. mənzildə bir-birinin ardınca yerləşən iki və ya daha çox işıqforda siqnal işıqlarının sönməsi və lokomotiv işıqforunda ağ işığın olması;

2.72.2. blok-sahə tutulu olduqda çıxış və ya keçid işıqforlarında icazəverici işığın olması;

2.72.3. qatarın biryollu mənzildə və ya biryollu hərəkət üzrə düzgün olmayan dəmir yolu ilə ikitərəfli avtomatik bloklaması olan ikiyollu mənzildə, həmçinin biryollu hərəkət üzrə ikitərəfli avtomatik bloklaması olan dəmir yolunda çoxyollu mənzillərdə göndərilməsi zamanı hərəkət istiqamətinin dəyişdirilməsi, o cümlədən köməkçi rejimin dəstəklərinin köməyi ilə mümkün olmaması. Avtomatik bloklamadan qoyulmuş istiqamət üzrə istifadəyə yol verilir;

2.72.4. keçid işıqforları olmayan və jezl-açarı ilə təchiz edilməyən mənzilin boş olması zamanı çıxış işıqforunun açılmasının mümkün olmaması.

2.73. Mənzildə blok sahələr faktiki boş olduqda ardıcıl yerləşən iki və ya daha çox işıqforda qadağanedici göstərici olduğu hallarda qatar dispetçeri avtomatik bloklamanın işini dayandırır və mənzildə hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edir.

2.74. Avtomatik bloklamanın bu Təlimatın 2.72.1-ci və 2.72.2-ci yarımbəndlərində nəzərdə tutulmuş nasazlıqları aşkar etdikdə qatarın maşinisti bu barədə yaxınlıqdakı stansiyanın stansiya növbətçisinə və ya qatar dispetçerinə və arxadan gələn qatarların maşinistlərinə məlumat verir, bu Təlimatın 2.72.2-ci yarımbəndində nəzərdə tutulmuş nasazlıq baş verdikdə isə həmçinin qatarı dərhal dayandırır.

2.75. Lokomotiv işıqforunda icazəverici göstərici olduqda siqnal işıqları sönmüş keçid işıqforunu lokomotiv işıqforunun göstəricilərini rəhbər tutmaqla dayanmadan keçib-getməyə yol verilir.

2.76. Blok-sahə tutulu olduğu hallarda qatar çıxış və ya keçid işıqforunun icazəverici siqnalının qarşısında dayandıqdan (keçdikdən), yaxud blok-sahə qatardan boşaldıqdan sonra həmin qatarın maşinisti:

2.76.1. stansiyada hərəkətə stansiya növbətçisinin (qatar dispetçerinin) göstərişi ilə başlamalı;

2.76.2. mənzildə qatarı dərhal dayandıрмаğa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla idarə etməli;

2.76.3. hərəkətə ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə

başlamalı, daha sonra hərəkəti işıqforların göstəricilərini rəhbər tutmaqla davam etdirməlidir.

2.77. Mənzildə avtomatik bloklamanın nasazlığı barədə məlumat alan və ya stansiyada idarəetmə aparatının indikasiyasına görə həmin bloklamanın nasazlığını aşkar edən stansiya növbətçisi:

2.77.1. qatarların həmin mənzilə (dəmir yoluna) göndərilməsini dayandırmalı, çıxış işıqforunu qadağanedici vəziyyətə gətirməli;

2.77.2. mənzildə olan qatarların maşinistlərini radiorabitə vasitəsilə çağırmaqlı və onlara, habelə qatar dispetçerini avtomatik bloklamanın nasaz olması barədə məlumatlandırmalı;

2.77.3. baxış jurnalında müvafiq qeydlər aparmalı, ümumi istifadəli dəmir yollarında SMB elektromexanikinə (SMB dispetçerinə), qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə müvafiq yolun sahibinin aidiyyəti işçisini məlumatlandırmalıdır.

2.78. Dispetçer mərkəzləşməsi olan sahələrdə bu Təlimatın 2.77.1-2.77.3-cü yarımbəndlərində nəzərdə tutulmuş vəzifələr qatar dispetçeri tərəfindən yerinə yetirilir.

2.79. Mənzildə avtomatik bloklamanın nasazlığı barədə məlumat daxil olduqda və ya belə nasazlıq aşkar edildikdə onun fəaliyyəti qatar dispetçerinin əmri əsasında dərhal dayandırılır və qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edilir.

2.80. Qatar dispetçeri qatarların hərəkəti zamanı telefon əlaqəsinə keçirilmə, həmçinin qatarların hərəkətinin avtomatik bloklama ilə yenidən bərpa olunması barədə əmr verməzdən əvvəl stansiya növbətçisi vasitəsilə stansiyalararası mənzilin boş olduğuna əmin olmalıdır.

2.81. Avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş ikiyollu mənzillərdə avtomatik bloklamanın işinin bərpası barədə əmrin stansiyalararası mənzil düzğün dəmir yolu ilə göndərilmiş qatarlardan boşaldılanadək verilməsinə yol verilir.

2.82. Avtomatik bloklamadan istifadə dayandırıldıqdan və telefon əlaqəsinə keçirilmədən sonra qatarların maşinistlərinə bu Təlimatın 2.84-cü və 2.85-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yol və rəqəsi və ya qeydiyyata alınan əmr verilir.

2.83. Yol və rəqəsi və ya qeydiyyata alınan əmr bu Təlimatın 10.55-10.59-cu bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq qadağanedici göstəricili çıxış işıqforunu keçib-getmək üçün icazə hesab edilir. Avtomatik bloklamadan istifadə dayandırıldıqdan sonra qadağanedici göstəricili marşrut işıqforunu keçib-getmə bu Təlimatın 2.51-2.54-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

2.84. Nasaz avtomatik bloklaması olan mənzili məhdudlaşdıran bölmə məntəqələrindən birinə stansiya növbətçisi tərəfindən xidmət edilmədikdə, avtomatik bloklamanın işi dayandırıldıqdan sonra stansiya növbətçisi işə başlayanadək dəmir yollarının və yoldəyişənlərin vəziyyətinə qatar dispetçeri tərəfindən nəzarət olunduğu hallarda, qatarların belə bölmə məntəqələrindən boş mənzilə göndərilməsi qatar dispetçeri tərəfindən qatarın maşinistinə aşağıdakı məzmununda verilən əmrlə yerinə yetirilir:

“ _____ mənzilində avtomatik bloklama işləmir _____ stansiyasından _____ nömrəli qatarı göndərməyə və _____ stansiyasının giriş işıqforunadək hərəkət etməyə icazə verirəm, sonra isə onun göstəricilərini rəhbər tutun. Qatar dispetçeri _____ ”. Belə hallarda qatar dispetçerinin bloklamanın bağlanması barədə əmri stansiya növbətçisi olan stansiyaya verilir. Bloklamanın bağlanılmasından sonra

qatarların həmin stansiyadan göndərilməsi yol vərəqəsi ilə yerinə yetirilir. Bununla yanaşı, qatar biryollu və ya ikitərəfli avtomatik bloklaması olan ikiyollu mənzilin düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərilərkən yol vərəqəsi stansiya növbətçisinin qatar dispetçerindən aşağıdakı məzmununda əmrini aldıqdan sonra verilə bilər:

“_____ mənzili (_____ mənzilinin _____ baş yolu) qatarlardan boşdur. _____ nömrəli qatarı göndərməyə icazə verirəm. Qatar dispetçeri _____”:

2.85. Qatar telefoqramları jurnalında bu Təlimatın 2.84-cü bəndində nəzərdə tutulmuş əmrlər barədə qeydlər aparılır.

2.86. Qatar bir neçə işlək lokomotivlə və ya mənzil boyu itələyici lokomotivlə hərəkət etdikdə, qatarın göndərilməsinə verilən yazılı icazə aparıcı lokomotivin maşinistinə təqdim olunur. Digər lokomotivlərin maşinistləri aparıcı lokomotivin maşinistinin siqnalını rəhbər tutmalıdırlar.

2.87. Avtomatik bloklamanın nasazlığına görə fəaliyyətinin dayandırılması və qatar dispetçer rabitəsinin işinin fasiləsi zamanı telefon əlaqəsinə keçirilmə aşağıdakı tələblərə uyğun olaraq yerinə yetirilir:

2.87.1. biryollu mənzillərdə:

2.87.1.1. avtomatik bloklamanın nasazlığını aşkar edən stansiya növbətçisi qonşu stansiya ilə danışıqlardan və qatarların hərəkəti jurnalındakı qeydlərdən mənzilin boş olduğuna əmin olduqdan sonra qonşu stansiyaya aşağıdakı məzmununda qatar telefoqramı verir:

“_____ stansiyaları arasında avtomatik bloklama işləmir. Sizdən sonuncu _____ nömrəli qatar gəlib. Sizə sonuncu _____ nömrəli qatar göndərilib. Xahiş edirəm telefon əlaqəsinə keçəsiniz. Stansiya növbətçisi _____”;

2.87.1.2. qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi mənzilin boş olduğuna əmin olduqdan sonra aşağıdakı məzmununda cavab telefoqramı ünvanlayır:

“Sizdən sonuncu _____ nömrəli qatar gəlib. Sizə sonuncu _____ nömrəli qatar göndərilib. Mənzil boşdur. Telefon əlaqəsinə keçirəm. Stansiya növbətçisi _____”.

Hərəkətin coxyollu mənzillərin dəmir yollarında olduğu hallarda müvafiq stansiyaların stansiya növbətçiləri tərəfindən analogi qatar telefoqramlarının mübadiləsi biryollu mənzillərdə tətbiq edilən tələblərə uyğun olaraq yerinə yetirilir;

2.87.2. ikiyollu mənzillərdə:

2.87.2.1. həmin istiqamət üzrə yolu düzgün olan stansiyanın stansiya növbətçisi avtomatik bloklamanın nasazlığını aşkar edərkən, qonşu stansiyanın stansiya növbətçisindən avtomatik bloklama ilə göndərilən sonuncu qatarın gəlməsi barədə bildirişin qatar telefoqramı ilə verilməsini tələb edir və bildirişi aldıqdan sonra həmin stansiyaya aşağıdakı məzmununda tərtib edilmiş telefoqram ünvanlayır:

“_____ mənzilinin _____ yolunda avtomatik bloklama işləmir. Bu yolda qatarların hərəkətini telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edirəm. Stansiya növbətçisi _____”.

İkiyollu mənzilin digər dəmir yollarında avtomatik bloklamanın işi dayandırıldıqda telefon əlaqəsinə keçirilmə bu bəndin tələblərinə uyğun olaraq rəsmiləşdirilir.

2.88. Qatar dispetçer rabitəsinin fasiləsi zamanı hərəkətin avtomatik bloklama ilə bərpası aşağıdakı tələblərə uyğun olaraq yerinə yetirilir:

2.88.1. biryollu mənzillərdə - avtomatik bloklamanın nasazlığı aradan qaldırıldıqdan və baxış jurnalında bu barədə qeyd aparıldıqdan sonra stansiya

növbətçisi qonşu stansiyaya aşağıdakı məzmununda tərtib edilmiş telefoqram ünvanlayır:

“ _____ stansiyaları arasındakı avtomatik bloklamanın nasazlığı aradan qaldırılıb. Sizdən sonuncu ____ nömrəli qatar gəlib. Sizə sonuncu ____ nömrəli qatar göndərilib. Xahiş edirəm qatarların hərəkətini avtomatik bloklama ilə bərpa edəsiniz. Stansiya növbətçisi (soyadı)_____”.

Qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi mənzilin boş olduğuna əmin olduqdan sonra aşağıdakı məzmununda cavab telefoqramını ünvanlayır:

“Sizdən sonuncu ____ nömrəli qatar gəlib. Sizə sonuncu ____ nömrəli qatar göndərilib. Mənzil boşdur. Qatarların hərəkətini avtomatik bloklama ilə bərpa edirəm. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____”.

Çoxyollu mənzillərdə biryollu mənzillər üçün müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq dəmir yolu ilə hərəkət zamanı stansiya növbətçiləri analogi qatar telefoqramları ilə mübadilə edirlər;

2.88.2. İkiyollu mənzillərdə həmin istiqamət üzrə yolu düzgün olan stansiyanın stansiya növbətçisi baxış jurnalında avtomatik bloklamanın nasazlığının aradan qaldırılması barədə yazılmış qeydə və ya qonşu stansiyanın stansiya növbətçisindən alınmış bildirişə əsasən yolda qarşıdan gələn qatarlar olmadıqda aşağıdakı məzmununda tərtib edilmiş telefoqram ünvanlayır:

“_____ mənzilinin _____ yolunda avtomatik bloklamanın nasazlığı aradan qaldırılıb. Qatarların hərəkətini avtomatik bloklama ilə bərpa edirəm. Stansiya növbətçisi (soyadı)_____”.

2.89. İkiyollu mənzilin hər bir dəmir yolu ikitərəfli hərəkət üçün avtomatik bloklama ilə, o cümlədən düzgün olmayan istiqamətdə lokomotiv işıqforlarının siqnalları ilə təchiz edilmədikdə, qatar düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərilməzdən əvvəl avtomatik bloklamanın bu dəmir yolu ilə fəaliyyəti dayandırılmalı və maşinistə bu Təlimatın 2.84-cü və 2.85-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yol və rəqəsi və ya qeydiyyatata alınan əmr verilməklə, hərəkət telefon əlaqəsi vasitəsilə təmin edilir.

2.90. Dəmir yolunun ayrı-ayrı sahələrində ALS-in müstəqil siqnalizasiya və əlaqə vasitəsi olaraq tətbiqinə yol verilir.

2.91. Qatarların hərəkəti zamanı müstəqil siqnalizasiya və əlaqə vasitəsi kimi ALS qurğuları ilə təchiz edilmiş dəmiryol sahələrində qatarların ikitərəfli hərəkəti (o cümlədən, ikiyollu mənzilin hər bir dəmir yolu ilə) lokomotiv işıqforlarının siqnalları ilə təmin edilir.

2.92. Blok-sahənin nömrəsi olan rəqəmli liter lövhəcikli və işıqqaytarıcılı “Blok sahənin sərhədi” siqnal nişanları mənzillərdə blok-sahələrin sərhədləri hesab edilir.

2.93. Blok-sahələrdə hərəkətin təşkili prinsipi avtomatik bloklamalı hərəkətlə eynidir.

2.94. Birinci blok-sahənin qatarla tutulmasına icazə lokomotiv işıqforunda müvafiq göstəricinin olması ilə yanaşı çıxış işıqforunun icazəverici göstəricisi, növbəti blok-sahənin isə lokomotiv işıqforunun icazəverici göstəricisidir.

2.95. Mənzildə qatarın idarə edilməsi bu Təlimatın 2.18-2.20-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

2.96. İşıqları sönmüş xəbərdarlıq (girişqabağı) işıqforunu lokomotiv işıqforunun göstəricilərini rəhbər tutaraq dayanmadan keçib-getməyə yol verilir.

2.97. Stansiyada qatarların qəbulu, göndərilməsi və buraxılması zamanı aşağıdakı əlavə şərtlər yerinə yetirilməlidir:

2.97.1. biryollu mənzildə və ikiyollu mənzilin hər bir dəmir yolunda hərəkətin istiqamətinin dəyişdirilməsi əsas rejimdə qatar dispetçerinin şifahi göstərişi ilə, köməkçi rejimdə isə qatar dispetçerinin hər iki stansiyanın stansiya növbətçisinə verdiyi qeydiyyatı alan əmri əsasında yerinə yetirilir;

2.97.2. çıxış qrup işıqforlarının marşrut göstəricilərinin və ya təkrarlayıcılarının nasazlığı və ya qatarın başı təkrarlayıcı işıqforun arxasında olduqda, açıq çıxış qrup işıqforunda qatarın göndərilməsinə icazə qatarın maşinistinə radiorabitə vasitəsilə bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəlin 11.1-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq qeydiyyatı alan əmrlə verilir;

2.97.3. çıxış işıqforunun qadağancedici göstəricisində qatarın göndərilməsinə icazə qatarın maşinistinə radiorabitə vasitəsilə bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəlin 7.1-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq qeydiyyatı alan əmrlə verilir.

2.98. ALS-in fəaliyyətinin dayandırılmasını tələb edən nasazlıqlara aşağıdakılar aiddir:

2.98.1. bir-birinin ardınca üç və daha çox blok-sahənin yanlış tutulu olması;

2.98.2. biryollu və hərəkət istiqaməti düzgün olmayan dəmir yoluna qoyulduqda ikiyollu mənzillərdə istiqamətin köməkçi rejimin vasitəsilə dəyişdirilməsinin mümkün olmaması;

2.98.3. qatarla tutulu olduğu hallarda blok-sahənin boş olmasına nəzarətin təmin edilməsi (lokomotiv işıqforunun icazəverici göstəricisinin olması).

2.99. Bu Təlimatın 2.98-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda, həmçinin lokomotiv işıqforunda istənilən nasazlığın aşkar edilməsi zamanı qatarın stansiyadan və ya ALS yol qurğuları ilə təchiz edilməyən dəmir yolundan göndərilməsindən əvvəl ALS qurğusunun fəaliyyəti bağlanılır və qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edilir.

2.100. Telefon əlaqəsinə keçid və ALS-in fəaliyyətinin bərpası bu Təlimatın 2.82-2.90-cı bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir. Belə hallarda dispetçer əmrlərinin və qatar telefoqramlarının mətnlərində "avtomatik bloklama" sözləri "ALS" abreviaturası ilə əvəz edilir.

2.101. Qatarların hərəkəti zamanı müstəqil siqnalizasiya və əlaqə vasitəsi kimi ALS qurğuları ilə təchiz edilmiş sahələrdə hərəkətin təşkilinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən bu Təlimata uyğun olaraq müəyyən edilir.

3. Dispetçer mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş sahələrdə qatarların hərəkətinin təşkili

3.1. Qatarlar dispetçer mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş sahələrdə hərəkət etdiyi hallarda əsas siqnalizasiya və əlaqə vasitəsi avtomatik bloklama, müstəqil siqnalizasiya və əlaqə vasitəsi qismində tətbiq olunan ALS və ya qatarların tam tərkibdə qəbul edilməsinə avtomatik nəzarət edən yarımavtomatik bloklamadır.

3.2. Dispetçer mərkəzləşməsində yerləşən stansiyaların işıqforlarının və yoldəyişənlərinin idarə edilməsi bilavasitə qatar dispetçeri tərəfindən həyata keçirilir.

Yoldəyişənlərin vəziyyətinə, işıqforların açıq və bağlı olduğuna, stansiyaların izolyasiya edilmiş sahələrinin, baş və qəbul-göndərmə yollarının, blok-sahələrin və ya mənzillərin (yarımavtomatik bloklamada) tutulu və ya boş olduğuna idarəetmə aparatı ilə qatar dispetçeri tərəfindən nəzarət edilir.

3.3. Dispetçer idarəetməsində olan stansiyanın giriş, marşrut və çıxış işıqforları qatarların stansiyadan dayanmadan keçidini təmin etmək üçün qatar dispetçeri tərəfindən avtomatik fəaliyyətə keçirilə bilər.

3.4. Qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair sərəncamlar qatar dispetçeri tərəfindən telefon və ya radiorabitə vasitəsilə bilavasitə qatarın maşinistinə və ya bölmə məntəqəsində qatarların qəbulu və göndərilməsi, manevrlərin aparılması əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi həvalə olunan işçiyə verir.

3.5. Qatar dispetçeri tərəfindən stansiyalar ehtiyat (yerli) idarəetməyə qeydiyyatı alınan əmrə Bu Təlimata uyğun olaraq verilir. Daha sonra qatarların qəbulu və göndərilməsi, manevr işi, həmçinin siqnalların açılması və bağlanması əməliyyatların yerinə yetirilməsi həvalə edilən stansiya işçisi tərəfindən təmin edilir. Stansiya ehtiyat idarəetməyə verilənədək qatar dispetçeri tərəfindən həmin işçiyə qonşu mənzillərdə yerləşən qatarlar barədə məlumat verilir.

3.6. Stansiya ehtiyat idarəetməyə verilənədək qatar dispetçerinin stansiya dəmir yollarında gərginliyi açmaqla (çıxarmaqla) kontakt şəbəkəsində işlərin yerinə yetirilməsinə icazəsi olduqda dispetçerin əmri əsasında növbəyə çıxan işçiyə bu barədə məlumat verilir.

3.7. Stansiyaların ayrı-ayrı yoldəyişənləri və ya boğazlıqları qatar dispetçeri tərəfindən yerli idarəetməyə verilir. Belə hallarda yoldəyişənlərin çevrilməsi stansiyanın həmin sahədə manevr işinə rəhbərlik edən işçisi tərəfindən yerinə yetirilir. Yerli idarəetməyə verilmə öz xarakterinə görə baxış jurnalında əvvəlcədən qeydin aparılması tələb edilməyən SMB qurğularının təmiri zərurətindən irəli gəldikdə, yerli idarəetməyə verilmiş yoldəyişənlərin düzgün işləməsini yoxlamaq üçün SMB qurğularına xidmət edən işçiyə onları çevirməyə yol verilir.

3.8. Qatar dispetçeri qatarın stansiyaya qəbulundan əvvəl idarəetmə aparatının indikasiyasına əsasən qəbul yolunun və yoldəyişən sahələrinin boş olduğuna əmin olub qəbul marşrutunu hazırlayır.

3.9. Marşrutların əvvəlcədən hazırlanmasına imkan verən dispetçer mərkəzləşməsi qurğuları ilə təchiz edilmiş sahələrdə qəbul marşrutunun hazırlanması dəmir yolları və yoldəyişən sahələri tutulu olduqda da icra edilə bilər (dəmir yollarının və yoldəyişənlərin özügedən xüsusi hərəkət tərkibi ilə tutulu olduğu hallar istisna edilməklə).

3.10. Yoldəyişənlərin faktiki çevrilməsi və giriş işıqforunun açılması idarəetmə aparatının müvafiq indikasiyası üzrə yoxlanılır.

3.11. Qatar göndərilməzdən əvvəl qatar dispetçeri idarəetmə aparatının indikasiyası üzrə göndərmə marşrutuna daxil olan izolyasiya edilmiş sahələrin, mənzilin, avtomatik bloklamada-birinci uzaqlaşma sahəsinin, hərəkət istiqamətini dəyişdirdikdən sonra isə mənzilin boş olduğuna və hərəkətin müvafiq istiqamətə qoyulduğuna əmin olduqdan sonra göndərmə marşrutunu hazırlayır.

3.12. Marşrutun əvvəlcədən hazırlanmasına imkan verən dispetçer mərkəzləşməsi qurğuları ilə təchiz edilmiş sahələrdə göndərmə marşrutunun

hazırlanması yoldəyişən sahələri tutulu olduqda da icra edilə bilər (özügedən xüsusi hərəkət tərkibi ilə tutulu olduğu hallar istisna edilməklə).

3.13. Yoldəyişənlərin faktiki çevrilməsi və çıxış işıqforunun açılması müvafiq idarəetmə aparatlarının indikasiyası ilə yoxlanılır.

3.14. Giriş, marşrut və ya çıxış işıqforları (avtomatik bloklama sahələrində) açıldıqdan sonra marşrutu dəyişmək və ya qatarın göndərilməsini ləngitmək zərurəti yarandıqda, qatar dispetçeri müvafiq işıqforu bağlayaraq və bu haqda qatarın maşinistinə bildirdikdən sonra qatarın giriş işıqforunda və ya göndərmə dəmir yolunda dayandığına əmin olduqda yeni marşrut hazırlaya və işıqforu ikinci dəfə açmağa bilər.

3.15. Yarımavtomatik bloklama sahələrində göndərilən, həmçinin qarşı istiqamətdən hərəkət edən qatarın göndərilməsinin ləngidilməsi zərurəti yarandıqda mənzili məhdudlaşdıran stansiyalar, stansiyaların ehtiyat idarəetmə rejiminə verilməsi zamanı qatarların qəbulu və göndərilməsi əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi həvalə edilən stansiya işçiləri növbəyə daxil olarkən yerli idarəetməyə keçirilir. Belə hallarda qatarların göndərilməsi əməliyyatları bu Təlimatın 4.20-4.26-cı bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

3.16. Təsərrüfat qatarlarının mənzildə işləməsi və sonradan qonşu stansiyaya qəbul edilməsi, həmçinin qatarların mənzil boyu itələyici lokomotivlərlə göndərilməsi çıxış işıqforunun icazəverici göstəricisi ilə yerinə yetirilir.

3.17. Təsərrüfat qatarının geriye qayıtmaqla və ya qatarın itələyici lokomotivinin göndərilmə stansiyasına geriye qayıtmaqla mənzilə göndərilməsi mənzildən geriye qayıtmağa əsas verən jezl-açar iş rəhbərinə (baş konduktora) və ya itələyici lokomotivin maşinistinə verilməklə aşağıdakı tələblərə uyğun olaraq yerinə yetirilir:

3.17.1. avtomatik bloklama sahələrində çıxış işıqforunun icazəverici göstəricisi ilə;

3.17.2. yarımavtomatik bloklama sahələrində bu Təlimatın 4.32-4.36-cı bəndlərinin tələblərinə əsasən.

3.18. Avtomatik bloklama sahələrində göndərmə stansiyalarında, yarımavtomatik bloklama sahələrində isə mənzili məhdudlaşdıran stansiyalarda qatarların qəbulu və göndərilməsi əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi həvalə edilən stansiya işçiləri növbəyə daxil olarkən ehtiyat idarəetməyə keçirilir.

3.19. Jezl-açarı çıxarmaq mümkün olmadıqda və ya idarəetmə aparatı jezl-açarı ilə təchiz edilmədikdə göndərmə stansiyasına geriye qayıtmaqla təsərrüfat qatarının və ya qatarın itələyici lokomotivlə göndərilməsi üçün avtomatik bloklamadan və ya yarımavtomatik bloklamadan istifadə dayandırılır və qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edilir.

3.20. Bu Təlimatın 3.19-cu bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda telefon əlaqəsi müəyyən edilənədək təsərrüfat qatarının göndərildiyi mənzili məhdudlaşdıran stansiya ehtiyat idarəetməyə keçirilir.

3.21. Bərpa və ya digər oxşar işlərin aparılması tələb olunan mənzili məhdudlaşdıran stansiyalardan bərpa və yangın qatarlarının, həmçinin köməkçi lokomotivlərin göndərilməsi, qatarların qəbulu və göndərilməsi əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi həvalə edilən, həmin stansiyaların aidiyyəti işçiləri növbəyə daxil olduqdan və mənzil bağlandıqdan sonra onlar tərəfindən yerinə yetirilir. Belə hallarda maşinistə bu Təlimatın 12 nömrəli əlavəsinə uyğun olaraq tərtib edilmiş DU-64 blankı verilir.

Köməkçi lokomotiv müvafiq işçi növbəyə daxil olanadək qatar dispetçeri tərəfindən bilavasitə qatarın maşinistinə verilən aşağıdakı məzmununda qeydiyyatata alınan əmrlə mənzilə göndərilir:

“ ____ nömrəli qatarın maşinistinə ____ nömrəli qatara kömək göstərmək üçün _____ stansiyasının _____ yolundan _____ mənzilinə _____ yol ilə ____ kilometrədək _____ stansiyasına qəbul edilməklə (geriyə qayıtmaqla) yola düşməyə icazə verirəm. Qatar dispetçeri _____”.

3.22. Manevrlər zamanı manevr marşrutlarının hazırlanması və yoldəyişənlərin çevrilməsi aşağıdakı işçilər tərəfindən yerinə yetirilir:

3.22.1. manevr hərəkəti üçün marşrutun hazırlığı barədə müvafiq işçilərə radiorabitə və ya stansiyanın boğazlıqlarında quraşdırılmış dispetçer telefon rabitəsi ilə mərkəzi aparatdan verdiyi göstərişlə - qatar dispetçeri;

3.22.2. stansiya ehtiyat idarəetməyə verildikdə - infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin qatarların qəbulu və göndərilməsi əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi həvalə edilən aidiyyəti işçilər.

3.23. Qatar tertibatçıları və ya digər işçilər tərəfindən çevrilməsi yerinə yetirilən bəzi yoldəyişənlər stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə uyğun olaraq yerli idarəetməyə verilə bilər.

3.24. Ümumi istifadəli və qeyri-ümumi istifadəli stansiyaların dəmir yollarında tək lokomotivlərin və özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin hərəkəti zamanı yerli idarəetməyə verilmiş yoldəyişənlərin çevrilməsi lokomotiv briqadası (drezin sürücüsü) işçilərindən biri tərəfindən yerinə yetirilə bilər.

3.25. Yoldəyişənləri çevirən işçi hər bir çevirmədən sonra tiyələrin vəziyyətinin düzgünlüyünə yerli idarəetmə pultunun indikasiyası vasitəsilə və ya tiyələrin vəziyyətinə görə əmin olmalıdır.

3.26. İzolyasiya edilmiş yoldəyişən sahəsi boşalanadək, yoldəyişənlər izolyasiya asılılığına qoşulmadıqda isə həmin yoldəyişənlər hərəkət tərkibindən boşalanadək yoldəyişəni yerli idarəetmə pultundan və ya yerli idarəetmənin açarı ilə çevirmək qadağandır.

3.27. Manevr işi sona çatdıqda yoldəyişən və manevr dəstəkləri, həmçinin yerli idarəetmənin açarı normal vəziyyətə qoyulur, manevrlərin rəhbəri qatar dispetçerinə işin başa çatması barədə məruzə edir. Daha sonra qatar dispetçeri stansiyaya müvafiq idarəetmə komandasını (xüsusi siqnal) göndərir.

3.28. Yerli idarəetmə pultları bağlı olmalıdır. Yerli idarəetmə pultlarından istifadə və ya onlara texniki xidmət göstərilməsi üçün daxil olmağa icazə verilən işçilərin siyahısı, həmçinin pultların açarlarının saxlanması və verilməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

3.29. Düzgün hazırlanmış marşrut üzrə və boş qəbul dəmir yoluna (idarəetmə aparatının indikasiyası ilə) giriş işıqforu açılmadıqda qatar stansiyaya onun qadağanedici göstəricisində qatar dispetçeri tərəfindən qatarın maşinistinə verilən aşağıdakı məzmununda qeydiyyatata alınan əmrlə daxil edilir:

“ ____ nömrəli qatara _____ stansiyasının _____ yoluna giriş işıqforunun qadağanedici göstəricisində daxil olmasına icazə verirəm. _____”.

3.30. Qatar dispetçerinin əmri əsasında stansiyaya hərəkət zamanı maşinist sonrakı hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşdıqda, qatarı dərhal dayandırmağa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla, ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə idarə etməlidir.

3.31. Stansiya ehtiyat idarəetmədə olduqda qatarın nasaz giriş işıqforunda qəbulu bu Təlimatın 10.68-10.73-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

3.32. Çıxış işıqforunun nasazlığı zamanı qatarın göndərilməsi, yalnız mənzil qarşından gələn qatarlardan boş olduqda və hərəkət istiqaməti göndərilən qatar üçün qoyulduqda qatar dispetçerinin qatarın maşinistinə verdiyi aşağıdakı məzmununda qeydiyyatata alınan əmri əsasında yerinə yetirilir:

“ _____ nömrəli qatar _____ stansiyasının _____ yolundan _____ çıxış işıqforunun qadağanedici göstəricisində yola düşməsinə icazə verirəm. Qatar dispetçeri _____”.

3.33. Bu Təlimatın 3.32-ci bəndində nəzərdə tutulmuş əmr verildikdə, maşinist stansiyadan birinci keçid işıqforunadək, sonrakı hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşarsa, qatarı dərhal dayandırmağa hazır olmalı və xüsusi sayıqlıqla, ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə, sonra isə avtomatik bloklamanın siqnalları ilə hərəkət edir.

3.34. Birtərəfli avtomatik bloklamalı, düzgün olmayan istiqamətdə (düzgün olmayan dəmir yolu ilə) lokomotiv işıqforlarının siqnalları ilə qatarların hərəkətinin təmin olunmasına imkan verən müvəqqəti qurğularla təchiz edilmiş ikiyollu və çoxyollu mənzillərdə düzgün olmayan dəmir yoluna çıxış işıqforu açılmadıqda və ya o olmadıqda qatarın göndərilməsi avtomatik bloklamanın işinin dayandırılmasından sonra yerinə yetirilir.

3.35. ALS ilə təchiz edilmiş sahələrdə qatar mənzilə daxil olduqdan sonra qatarın maşinisti bu Təlimatın 2.59-2.62-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq fəaliyyət göstərir.

3.36. Stansiya ehtiyat idarəetmədə olduqda çıxış işıqforunun nasazlığı zamanı qatarın göndərilməsi bu Təlimatın 2.48-2.50-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

3.37. Mərkəzi pultdan yoldəyişəni çevirmək mümkün olmadıqda qatar dispetçeri yoldəyişənlərin təmizlənməsini yerinə yetirən işçini və ya idarəetmənin pozulma səbəbini mümkün qədər aradan qaldırmaq (məsələn, tiyə və rama relsi arasına düşmüş kənar əşyanı götürmək) üçün stansiyanın digər işçisini yoldəyişəni müayinə etməyə göndərir. Müvafiq işçi xarici müayinə ilə yoldəyişənin çevrilməməsi səbəbini aşkar edə və aradan qaldıra bilmədikdə qatar dispetçeri yoldəyişəni digər vəziyyətə çevirməklə qatarların marşrutlar üzrə buraxılmasını dayandıraraq ona baxmaq və təmir etmək üçün SMB və yol təsərrüfatı bölməsinin işçilərini çağırır. Zəruri hallarda yoldəyişənin çevrilməsi yerli idarəetmə pultundan yerinə yetirilir və ya stansiya ehtiyat idarəetməyə verilir.

3.38. Yoldəyişəni, o cümlədən yerli idarəetmə pultundan və ya ehtiyat idarəetmə pultundan çevirmək mümkün olmadıqda, bu Təlimatın 14.19-14.20-ci bəndlərinin

tələblərinə uyğun olaraq yoldəyişən əl ilə idarəetməyə verilir və qatar dispetçerinin əmri əsasında rəsmiləşdirilir.

3.39. Növbətçi işçilər tərəfindən xidmət edilməyən bölmə məntəqələrində yoldəyişənlərə baxış keçirilməsinə və zərurət yaranarsa onların çevrilməsinə infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilən tələblərə uyğun olaraq keçən qatarların lokomotiv briqadaları cəlb edilə bilər.

3.40. İzolyasiya edilmiş yoldəyişən sahəsinin nasazlığı zamanı yoldəyişən yanlış tutulu göstərdikdə, o müvafiq qrupu (yoldəyişənləri) yerli idarəetmə pultundan çevrilir və ya stansiya ehtiyat idarəetməyə verilir.

3.41. Tablo qəbul dəmir yolunun yanlış tutulu olduğunu göstərdiyi hallarda qatar dispetçeri nasazlıq aradan qaldırılanadək qatarı həmin dəmir yoluna qəbul etmir. Tələb olunduqda qatarın həmin dəmir yoluna qəbulu qatar dispetçeri tərəfindən qatarların qəbulu və göndərilməsi əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi həvalə olunmuş stansiya işçisi vasitəsilə qəbul dəmir yolunun faktiki boş olduğu müəyyən edildikdən sonra qeydiyyatata alınan əmrlə giriş işıqforunun qadağancedici göstəricisində yerinə yetirilir və ya stansiya ehtiyat idarəetməyə verilir.

3.42. Növbətçi işçilər tərəfindən xidmət edilməyən bölmə məntəqələrində qatarın qəbul dəmir yolunun boş olduğunun yoxlanılması infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilən tələblərə uyğun olaraq lokomotiv briqadasına həvalə edilə bilər.

3.43. Dispetçer mərkəzləşməsinin nasazlığı zamanı bir və ya bir neçə stansiyanın idarə edilməsi mümkün olmadıqda, qatar dispetçeri həmin stansiyaları ehtiyat idarəetməyə keçirməlidir. Belə hallarda qatar dispetçerinə həmin stansiyaların yollarının, yoldəyişənlərinin və işıqforlarının vəziyyətinə nəzarət cihazlarının göstəricilərini rəhbər tutmaq qadağandır.

3.44. Avtomatik bloklamanın nasazlığı zamanı mənzili məhdudlaşdıran stansiyada qatarların qəbulu və göndərilməsi əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi həvalə edilən stansiya işçiləri qatar dispetçerinin göstərişi ilə növbəni qəbul edirlər.

3.45. Qatar dispetçerinin əmri əsasında avtomatik bloklamanın işi dayandırılır və qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə yerinə yetirilir. Telefon əlaqəsinə keçid rəsmiləşdirilənədək qatar dispetçeri stansiyalararası mənzilin boş olduğunu müəyyən etməlidir və stansiyalar ehtiyat idarəetməyə verilməlidir.

3.46. Avtomatik bloklaması nasaz mənzillər, qatarların qəbulu və göndərilməsi əməliyyatlarını yerinə yetirən növbətçi işçilər ştatı olmayan bölmə məntəqələri ilə məhdudlaşdıqda, stansiyaya müvafiq işçilər gələndə dəmir yollarının və yoldəyişənlərin vəziyyətinə nəzarət qatar dispetçerində olduqda, ayrı-ayrı qatarlar boş mənzilə bu Təlimatın 2.84-2.86-cı bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq qatar dispetçerinin bilavasitə qatarın maşinistinə verdiyi qeydiyyatata alınan əmri əsasında göndərilə bilər. Həmin tələbin tətbiqinə yol verilən mənzillər və qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

3.47. Avtomatik bloklama və ya müstəqil siqnalizasiya və əlaqə vasitəsi kimi tətbiq edilən ALS ilə təchiz edilən biryollu mənzillərdə, lokomotiv işıqforunun siqnalı ilə düzgün olmayan dəmir yolu ilə hərəkətin təşkil edilməsi üçün daimi fəaliyyət

göstərən qurğularla təchiz edilən ikiyollu və çoxyollu mənzillərdə qatar dispetçeri mənzilin faktiki boş olduğu hallarda onun tutulu göstərməsi səbəbindən hərəkət istiqamətini dəyişdirə və çıxış işıqforunu açma bilmədikdə avtomatik bloklamanın işinin dayandırılması tələb olunmur. Belə hallarda qatar dispetçeri mənzilin boş olduğunu müəyyənləşdirərək dispetçer mərkəzləşməsi sistemində məsul komanda (xüsusi siqnal) rejimi olduqda onun vasitəsilə avtobloklamanın istiqamətini dəyişdirir. Qatar dispetçeri idarəetmə aparatının indikasiyası üzrə istiqamətin dəyişməsinə əmin olduqda qatarı bu Təlimatın 2-ci hissəsinin tələblərinə uyğun olaraq göndərir.

3.48. Qatar dispetçeri məsul komanda (xüsusi siqnal) vasitəsilə avtobloklamanın istiqamətini dəyişdirə bilmədikdə qatarların qəbulu və göndərilməsi həvalə edilən işçilər növbəni qəbul etməklə mənzili məhdudlaşdıran stansiya ehtiyat idarəetməyə keçirilir. Köməkçi rejim vasitəsilə avtobloklamanın istiqamətinin dəyişdirilməsi bu Təlimatın 2.66-2.69-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

3.49. Köməkçi rejim vasitəsilə hərəkətin istiqamətini dəyişdirmək mümkün olmadıqda avtomatik bloklamanın və ya müstəqil siqnalizasiya və əlaqə vasitəsi qismində tətbiq olunan ALS-in fəaliyyəti dayandırılır, həmin mənzildə hərəkət isə telefon əlaqəsi vasitəsilə yerinə yetirilir.

3.50. Qatarın tam tərkibdə gəlməsinə avtomatik nəzarəti olan yarımavtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş sahələrdə qatar dispetçerinin idarəetmə pultunda qatarın stansiyaya gəlməsinə avtomatik nəzarət cihazı mənzilin boşalmasını göstərmədikdə qatar dispetçeri radiorabitə vasitəsilə qatarın maşinistini çağırmalı və ona aşağıdakı məzmununda qeydiyyata alınan əmr verməlidir:

“Diqqət! _____ nömrəli qatarın maşinisti. Sizin qatarın _____ stansiyasının yoldəyişən boğazını keçən zamanı avtomatik cihazlar tərəfindən _____ mənzilinin boşaldılması qeydə alınmamışdır. Dərhal dayanın. Qatar dispetçeri _____”.

3.51. Bu Təlimatın 3.50-ci bəndində nəzərdə tutulmuş əmri alan maşinist qatarı dərhal dayandırmalı, tormoz magistralının bütövlüyünü bildirən cihazların göstəricilərini yoxlamalı, qatarın quyruq (sonuncu) vaqonunun nömrəsini və qatar siqnalının mövcudluğunu yoxlamaq üçün maşinist köməkçisini göndərməli və qatar dispetçerini baxışın nəticələri barədə radiorabitə vasitəsilə məlumatlandırmalıdır.

3.52. Maşinistin qatarın tam tərkibdə gəlməsi barədə məlumatına əsasən qatar dispetçeri qatarın sonrakı hərəkətinin davam etdirilməsinə icazə verir. Qatarın stansiyaya tam tərkibdə gəlməsinə əmin olduqdan sonra qatar dispetçeri idarəetmə pultundan “süni gəlmə” məsul komandası (xüsusi siqnalı) göndərir. Köməkçi rejimin bloklayıcı siqnalının verilməsi üçün qatar dispetçerinin qeydiyyata alınan əmrini vermək mümkün olmadıqda qatarların qəbulu və göndərilməsi əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi və köməkçi rejimin bloklayıcı siqnalının verilməsi həvalə edilmiş müvafiq stansiya bu Təlimatın 4.10-4.14-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq idarəetməyə keçirilir.

3.53. Tərkibə baxış zamanı vaqonların mənzildə qatardan açılması aşkar edildikdə, vaqonlar mənzildən çıxarılanadək mənzil hərəkət üçün bağlanılır. Qatarın maşinist köməkçisi olmadan tək maşinistlə idarə edilməsi zamanı qatar dispetçeri qatarların qəbulu və göndərilməsi, mənzilin faktiki boş olduğunun müəyyən edilməsi üçün və əməliyyatlarının və hərəkət istiqamətinin dəyişdirilməsi üzrə əməliyyatların

yerinə yetirilməsi həvalə edilmiş stansiya işçilərini məhdudlaşdırıcı bölmə məntəqələrinə çağırır.

3.54. Relsdən çıxmaya nəzarət qurğusunun işə düşməsi və giriş, yaxud keçid işıqforunun icazəverici göstəricidən qadağanedici göstəriciyə keçirilməsi barədə məlumat alan qatar dispetçeri:

3.54.1. relsdən çıxmaya nəzarət qurğusu işə düşdükdə hərəkətdə olan qatarın maşinistini radiorabitə vasitəsilə çağırılmalı və ona aşağıdakı məzmununda qeydiyyatı alınan əmr verməlidir:

“Diqqət! ____ nömrəli qatarın maşinisti. Sizin qatarın hərəkəti zamanı relsdən çıxmaya nəzarət qurğusu işə düşmüşdür! Dərhal dayanın. Qatar dispetçeri _____”.

3.54.2. ikiyollu və çoxyollu sahələrdə qonşu yola qarşıdan və ya eyni istiqamətli qatarların göndərilməsinə yol verməməlidir.

3.55. Mənzildə əvvəl göndərilmiş bu Təlimatın 3.54.2-ci yarımbəndində nəzərdə tutulmuş qatar olduqda qatar dispetçeri (stansiya növbətçisi) radiorabitə vasitəsilə göndərilən qatarın maşinistini relsdən çıxmaya nəzarət qurğusunun işə düşməsi barədə məlumatlandırmalıdır.

3.56. Qarşı istiqamətdən hərəkət edən qatarın maşinisti radiorabitə vasitəsilə qatar dispetçerindən (stansiya növbətçisindən) qonşu dəmir yolunda qatarın dayanması barədə məlumat aldıqda hərəkət sürətini saatda 20 kilometrədək azaltmalı və sonrakı hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşdıqda qatarı dərhal dayandırmağa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla dayanmış qatarın tərkibinin yanından keçib-getməlidir. Qonşu dəmir yolunda dayanmış qatarın yanından keçib-getdikdən sonra hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşmadıqda maşinist qatar dispetçerinə (stansiya növbətçisinə) məlumat verir və qatarı işıqforların göstəricilərinə uyğun idarə edir.

3.57. Relsdən çıxmaya nəzarət qurğusu işə düşən keçən qatarın maşinisti, qatarı dayandırdıqdan sonra maşinist köməkçisini sürünən detalların və ya hərəkət tərkibinin relsdən çıxmış təkər cütlərinin mövcudluğunu müəyyən etmək məqsədilə qatara hər iki tərəfdən baxış keçirmək üçün göndərməlidir. Maşinist qatar dispetçerinə baxışın nəticələri və görülən tədbirlər barədə məruzə edir.

3.58. Maşinist köməkçisi olmadan maşinist tərəfindən qatarın idarə edilməsi zamanı relsdən çıxmaya nəzarət qurğusu işə düşdükdə qatara baxışın keçirilməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

3.59. Relsdən çıxmaya nəzarət qurğusunun işə düşmə və ya yanlış işə düşmə səbəblərini aradan qaldırdıqdan sonra maşinist bu barədə qatar dispetçerinə məruzə edir. Qatar dispetçeri qatarların qəbulu və göndərilməsi əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi həvalə edilən stansiya işçilərinin iştirakı ilə giriş işıqforunu açmaq üçün məsul komanda (xüsusi siqnal) göndərir. Sonrakı hallarda relsdən çıxmaya nəzarət qurğusu bərpa edilənədək giriş işıqforunun açılması məsul komanda (xüsusi siqnal) ilə yerinə yetirilir. Giriş işıqforu açılmadıqda qatarın stansiyaya qəbulu bu Təlimatın 3.29-cu və 3.30-cu bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir. Giriş işıqforunu açmaq üçün qatar dispetçeri tərəfindən məsul komandanı (xüsusi siqnalı) göndərmək mümkün olmadıqda stansiya ehtiyat idarəetməyə verilir və giriş işıqforunun açılması qatarların qəbulu və göndərilməsi həvalə edilən stansiyanın işçisi tərəfindən yerinə yetirilir.

3.60. Relsdən çıxmaya nəzarət qurğusunun işə düşməsi nəticəsində qadağanedici göstəricili keçid işıqforunu keçib-getmə bu Təlimatın 3.5-3.7-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

3.61. Hər bir dispetçer sahəsi üçün yerli şərait nəzərə alınmaqla infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən tələblər (bundan sonra - yerli təlimat) müəyyən edilir.

3.62. Köməkçi düymə vasitəsilə məsul komandanın (xüsusi siqnalın) göndərilməsi nəzərdə tutulmuş texniki vasitələrlə təchiz edilən dispetçer mərkəzləşməsi olan sahələrdə, onların göndərilməsi qatarların qəbulu və göndərilməsi əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi həvalə edilən stansiya işçilərinin iştirakı ilə qatar dispetçeri tərəfindən yerinə yetirilir. Məsul komandanın (xüsusi siqnalın) tətbiqinə dair tələblər yerli təlimatla müəyyən edilir.

4. Yarımavtomatik bloklama zamanı qatarların hərəkətinin təşkili

4.1. Yarımavtomatik bloklama zamanı çıxış və ya keçid işıqforunun icazəverici göstəricisi mənzilin qatarla tutulmasına icazədir.

4.2. Biryollu sahələrdə çıxış işıqforunu açmaq üçün qatar göndərilən qonşu stansiyanın stansiya növbətçisindən əvvəlcədən blok-aparat vasitəsilə razılıq bloklama siqnalı alınmalı və ya blok-sistem hərəkət istiqamətinə uyğun keçirilməlidir.

4.3. Stansiya növbətçisi qatarı qəbul etməzdən əvvəl qəbul marşrutunu hazırlayır, giriş işıqforunu açır və ya onun açılması barədə icraçı posta sərəncam verir.

4.4. Gələn qatar giriş işıqforunu keçdikdən sonra həmin işıqfor avtomatik olaraq bağlanılır. Yolların və yoldəyişənlərin elektrik izolyasiyası olmayan stansiyada qatar giriş işıqforunu keçdikdən sonra stansiya növbətçisi (mərkəzləşmə postunun operatoru) siqnal düyməsini (dəstəyini) siqnalın bağlı vəziyyətinə qoyur.

4.5. Qatarın stansiyaya tam tərkibdə gəlməsinə əmin olduqdan sonra stansiya növbətçisi tərəfindən göndərilən stansiyasına gəlmə bloklama siqnalı verilir və həmin stansiyanın stansiya növbətçisi qatarın gəlmə vaxtı barədə telefonla məlumatlandırılır. Qatar itələyici lokomotivlə hərəkət etdikdə stansiya növbətçisi itələyicinin gəlməsinə əmin olduqdan sonra göndərilən stansiyasına gəlmə barədə məlumat və gəlmə bloklama siqnalını verir.

4.6. Qatarın mənzildən tam tərkibdə gəlməsinə əvvəlcədən əmin olmadıqda, stansiya növbətçisi tərəfindən göndərilən stansiyasına qatarın gəlməsi barədə məlumat və gəlmə bloklama siqnalını vermək qadağandır.

4.7. Stansiya növbətçisi qatarın tam tərkibdə gəlməsinə qatarın sonuncu quyruq vaqonunda qatar siqnalının olduğuna görə şəxsən və ya yoldəyişmə postunun növbətçisinin məlumatına görə, yoldəyişmə postunun növbətçisi olmayan yoldəyişənləri mərkəzləşdirilmiş stansiyada isə qatarların hərəkəti ilə əlaqədar digər işçilərinin və ya dəmiryol keçid növbətçilərinin məlumatı əsasında stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə uyğun olaraq əmin olur.

4.8. Qatarın stansiyaya tam tərkibdə gəlməsinə avtomatik nəzarət qurğuları olduqda stansiya növbətçisi qatarın gəlməsindən sonra mənzilin boş olduğuna bu

qurğuların idarəetmə aparatının indikasiyasına əsasən əmin olur. Belə hallarda gəlmə bloklama signalı avtomatik verilə bilər.

4.9. Stansiyaya gələn qatarın mənzildə öz-özünə tormozlanma və tormoz magistralının açılması signalının işə düşməsi səbəbindən nəzərdə tutulmayan dayanması baş verdikdə, qatarın maşinisti Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2024-cü il 16 may tarixli 262 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Dəmiryol nəqliyyatının texniki istismar Qaydaları”nın (bundan sonra - Dəmiryol nəqliyyatının texniki istismar Qaydaları) tələblərinə riayət etməklə radiatorabət vasitəsilə stansiya növbətçisini belə dayanma barədə məlumatlandırılmalı, mənzildən verilməsi mümkün olmadıqda isə həmin məlumatı stansiya növbətçisinə şəxsən çatdırmaq üçün stansiyada dayanmalıdır. Belə hallarda qatarın tam tərkibdə hərəkət etməsinə nəzarət stansiyanın işçiləri kimi lokomotiv briqadalarına da həvalə olunur.

4.10. Qatarın qəbulundan sonra qatarların stansiyaya tam tərkibdə gəlməsinə avtomatik nəzarət qurğusu işə düşmədikdə, stansiya növbətçisi qatar dispetçerinə bu barədə məlumatı qatarın tam tərkibdə gəlməsinə əmin olduqdan sonra verir.

Qatar dispetçeri mənzili məhdudlaşdıran hər bir stansiyanın stansiya növbətçisi ilə danışıqlar vasitəsilə onun boş olduğuna əmin olduqda hər iki stansiyaya eyni vaxtda gəlmə bloklama-signalının verilməsinə aşağıdakı məzmununda icazə verir:

“_____ stansiya növbətçisinə ____ nömrəli qatara köməkçi düymə vasitəsilə (pedallı qapanmanın süni işə salınması ilə) _____ stansiyasına gəlmə bloklama signalını verməyə icazə verirəm. Qatar dispetçeri _____”.

4.11. Bu Təlimatın 4.10-cu bəndində nəzərdə tutulmuş icazəni alan stansiya növbətçisi gəlmə bloklama signalını köməkçi rejim vasitəsilə elektromexaniki bloklamada isə pedallı qapanmanı süni işə salmaqla yerinə yetirir.

4.12. Qatarın giriş işıqforunun qadağanedicisi göstəricisində stansiyaya qəbul edilməsi bu Təlimatın 4.11-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir. Stansiya növbətçisi baxış jurnalında köməkçi qəbul düyməsindən və ya pedallı qapayıcıdan plombun qırılması, avtomatlaşdırılmış iş yeri olduqda isə məsul komandadan istifadə barədə qeyd aparır.

4.13. Yol bloklama qurğularının idarəetmə aparatları köməkçi gəlmə düymələrinin sıxılmasını qeydə alan sayğaclarla təchiz edildikdə həmin düymələr plomblanmır. Belə hallarda süni gəlmə bloklama signalı verildikdə stansiya növbətçisi tərəfindən qatarların hərəkəti jurnalında müvafiq qatarın nömrəsi qarşısında sayğacın göstəricisi barədə qeyd aparılır.

4.14. Süni işə salınma SMB qurğularının nasazlığı səbəbindən yarandıqda, stansiya növbətçisi baxış jurnalında həmin nasazlıq barədə qeyd aparır.

4.15. Qatar göndərilməzdən əvvəl stansiya növbətçisi göndərilmiş marşrutunu hazırlayır və çıxış işıqforunu açır.

4.16. Çıxış işıqforunu açmaqla, eyni vaxtda qonşu stansiyaya avtomatik olaraq qatarın göndərilməsi barədə bloklama signalı (icraçı postları olmayan elektromexaniki bloklama zamanı qonşu stansiyaya qatarın göndərilməsi barədə bloklama signalı çıxış işıqforu bağlandıqdan sonra ayrılıqda verilir) verilir.

4.17. Qatar çıxış işıqforunu keçdikdən sonra stansiya növbətçisi giriş işıqforunu qadağanedicisi göstəriciyə keçirilməsini yerinə yetirir və qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə qatarın faktiki göndərilməsi vaxtı barədə telefonla məlumat verir. Gəlmə

bloklama siqnalının olmasından asılı olmayaraq stansiya növbətçisi çıxış işıqforunu açmaq və qonşu stansiyanın stansiya növbətçisindən əvvəl göndərilmiş qatarın gəlməsi barədə telefonla məlumat aldıqdan sonra qatarı göndərmək səlahiyyətinə malikdir.

4.18. Qonşu stansiyanın stansiya növbətçisindən əvvəl göndərilmiş qatarın gəlməsi barədə telefonla məlumat almadan stansiya növbətçisinə biryollu mənzillərdə, həmçinin qarşı istiqamətdən qatarın qəbuluna razılıq bloklama siqnalının verilməsi qadağandır.

4.19. Boş mənzildə və düzgün hazırlanmış marşrutda çıxış işıqforu, izolyasiya edilmiş yoldəyişən sahəsinin yanlış tutulu olması səbəbindən açılmadıqda stansiya növbətçisi bu sahənin faktiki boş olduğunu müəyyən etdikdən sonra qatar dispetçerinin razılığı ilə göndərilmə marşrutlarında izolyasiya edilmiş yoldəyişən sahələrin boşluğuna nəzarət düyməsini (olduqda) əvvəlcədən sıxdıqdan sonra çıxış işıqforunu açır.

4.20. Çıxış işıqforu açıldıqdan sonra qatar göndərilmədikdə stansiya növbətçisi çıxış işıqforunu bağlayır, bu barədə qatarların hərəkəti jurnalında qeydlər aparır və qonşu bölmə məntəqəsinə və qatar dispetçerinə qatarın saxlanması barədə məlumat verir.

4.21. Saxlanmış və ya digər qatarın həmin istiqamətə göndərilməsi bağlı çıxış işıqforunda bu Təlimatın 7 nömrəli əlavəsinin tələblərinə uyğun olaraq tərtib edilmiş 1-ci bəndi doldurulan DU-52 blankı ilə yerinə yetirilir. Qonşu ayırma məntəqəsi qatarın faktiki göndərilmə vaxtı barədə telefon vasitəsilə məlumatlandırılır. İcra postları olmayan elektromexaniki bloklama zamanı saxlanmış və ya digər qatarın həmin istiqamətə faktiki göndərilməsindən sonra qonşu ayırma məntəqəsinə bloklama siqnalı verilir. Növbəti qatarlar bloklama ilə göndərilir.

İcra postları olmayan elektromexaniki bloklama zamanı saxlanmış və ya digər qatarın həmin istiqamətə faktiki göndərilməsindən sonra qonşu bölmə məntəqəsinə bloklama siqnalı verilir. Növbəti qatarlar bloklama ilə göndərilir.

4.22. Bu Təlimatın 4.21-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq tərtib edilmiş DU-52 blankı, həmçinin çıxış işıqforu bloklamanın saz vəziyyətində öz-özünə bağlandıqda (izolə edilmiş seksiya yanlış tutulu olduqda, işıqforun lampası sıradan çıxdıqda və ya çıxış işıqforu səhvən bağlandıqda) aparıcı lokomotivin maşinistinə verilir.

4.23. Danışıqların avtomatik qeydə alınma sistemi ilə təchiz edilmiş qatar radiatorabite qurğuları olan stansiyalarda qatarın maşinistinə DU-52 blankının əvəzinə bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəlin 17.1-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq danışıqları qeydə alan radiatorabite vasitəsilə göndərilmə barədə əmr verilə bilər.

4.24. Mənzil boş olduqda çıxış işıqforunun təkrar açılmasına imkan verən qurğuları olan stansiyada qatarın göndərilməsi yenidən açılmış çıxış işıqforu ilə yerinə yetirilir. Stansiya növbətçisi çıxış işıqforunun təkrar açılması üçün qurğulardan qatar dispetçerinin razılığı ilə istifadə edir.

4.25. Biryollu mənzili məhdudlaşdıran stansiyada çıxış işıqforu açıldıqdan sonra qatarı ləngitmək və bu mənzilə qonşu stansiyadan qarşı istiqamətdən qatar göndərmək zərurəti yarandıqda çıxış işıqforu bağlanılır, yarımavtomatik bloklamadan istifadə dayandırılır və qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edilir. Belə

hallarda qarşı istiqamətdə hərəkət edən qatarların maşinistlərinə mənzili tutmaq hüququ verən yol vərəqəsi verilir.

4.26. Əvvəl saxlanılan və ya bu istiqamətdə hərəkət edən digər qatar mənzilə göndərildikdə yarım avtobloklamanın işi bərpa olunur və həmin qatar bu Təlimatın 4.20-4.24-cü bəndlərində nəzərdə tutulmuş icazəvericilərdən biri ilə göndərilir.

4.27. Çıxış qrup işıqforları olduqda qatarların göndərilməsi çıxış işıqforunun icazəverici göstəricisi və qatarın göndərilməsinə icazə verilən yolun nömrəsinə müvafiq olaraq üzərində yaşıl rəngli rəqəm olan marşrut göstəricisi üzrə yerinə yetirilir.

4.28. Qrup işıqforlarının marşrut göstəriciləri nasaz olduğu hallarda qatarların stansiyadan göndərilməsi maşinistə stansiya növbətçisi tərəfindən bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəlin 7.1-ci bəndi ilə müəyyən edilmiş məzmununda əmr və ya lokomotivin maşinistinə ikinci bəndi doldurulmuş DU-52 blankı verilməklə açıq çıxış qrup işıqforu üzrə yerinə yetirilir.

4.29. Qrup çıxış işıqforunun marşrut istiqamət göstəricisinin (ağ rəngdə) nasazlığı baş verdiyi hallarda qatarların göndərilməsi bu Təlimatın 2.64-cü bəndinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

4.30. Göndərilməyə hazır olan aparıcı lokomotivi icazəverici göstəricisi olan çıxış işıqforunun arxasında yerləşdikdə və maşinist onun göstəricisini görmədikdə qatarın göndərilməsi stansiya növbətçisi tərəfindən maşinistə verilən bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəlin 12.1-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq qeydiyyatdan alınan əmr və ya ikinci bəndi doldurulmuş DU-52 blankının əsasında yerinə yetirilir. Bununla belə izolyasiya edilmiş yoldəyişən sahəsinin nasazlığı və ya onun göndərilən qatarın başı ilə tutulu olduğu hallarda çıxış işıqforunun açılması üçün "Göndərilmə marşrutlarında izolyasiya edilmiş yoldəyişən sahələrin boş olduğuna nəzarətin ayrılması (açılması) düyməsi"ndən istifadə oluna bilər (olduqda).

4.31. Göndərilən qatarın başı çıxış işıqforunun arxasında yerləşdikdə və onu açmaq mümkün olmadıqda bloklamanın işi dayandırılır, qatarın göndərilməsi maşinistə yol vərəqəsi verilməklə telefon əlaqəsi vasitəsilə yerinə yetirilir. Mütəşəkkil göndərilmə marşrutu olmayan dəmir yolundan qatarların göndərilməsi həmin tələblərə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

4.32. Biryollu və ikiyollu mənzillərdə (düzgün dəmir yolu ilə) qatarların mənzildən göndərilmə stansiyasına geriye qayıtmaqla göndərilməsi, maşinistə bağlı çıxış işıqforunu keçib-getməyə və geriye hərəkət etməyə hüquq verən jezl-açar verməklə çıxış işıqforunun qadağanedici göstəricisi ilə yerinə yetirilir. Bununla belə biryollu mənzillərdə, sonradan geriye qayıtmaqla qatar mənzilə göndərilməzdən əvvəl qonşu stansiyadan blok-aparat vasitəsilə qatarın göndərilməsinə razılıq alınmalı və ya blok-sistem hərəkətin müvafiq istiqamətinə dəyişdirilməlidir.

4.33. Mənzildə ayrılması nəzərdə tutulmuş qoşquda iki və daha çox özügedən xüsusi hərəkət tərkibinin jezl-açarla göndərilməsi qadağandır.

4.34. Qatarın hərəkət edəcəyi yer birinci (qatarın hərəkəti istiqamətində) yol postunun (blok postun) arxasında yerləşdikdə, həmin post növbətçisi qarşıdakı mənzil boş olduqda maşinistə keçid işıqforunun qadağanedici göstəricisini keçib-getməyə və sonradan geriye qayıtmağa hüquq verən birinci bəndi doldurulmuş DU-52 blankını verir. Qatarın hərəkət yolu boyu yerləşən digər postların növbətçiləri həmin tələblərə uyğun fəaliyyət göstərirlər.

4.35. Qatar göndərilmə stansiyasına geriye qayıtdığı hallarda bu Təlimatın 4.34-cü bəndində nəzərdə tutulmuş postları dayanmadan keçir və giriş işıqforunun icazəverici göstəricisində və ya giriş işıqforunun qadağancedici göstəricisində daxil olmaq hüququ verən icazə ilə stansiyaya qəbul edilir. Post (blok-post) növbətçiləri telefonla qonşu bölmə məntəqələrinin növbətçilərinə qatarın faktiki keçib-getməsi barədə məlumat verirlər.

4.36. Qatar stansiyaya gəldikdən sonra jezl-açarı stansiya növbətçisinə qaytarılır, o isə jezl-açarı aparata taxır və telefonla qatarın geriye qayıtması barədə qonşu bölmə məntəqəsinin növbətçisinə məlumat verir.

4.37. Jezl-açarı çıxarmaq mümkün olmadıqda, həmçinin blok-aparat jezl-açarla təhciz edilmədikdə qatarların sonradan mənzildən göndərilmə stansiyasına qayıtmaqla göndərilməsi, bloklamanın işi dayandırılmaqla telefon əlaqəsi vastəsilə yerinə yetirilir. Belə hallarda qatarlar çıxış işıqforunun qadağancedici göstəricisində maşinistə yol vərəqəsi verilməklə göndərilir.

4.38. İkiyollu mənzildə qatarın gedəcəyi yer ön hissədə yerləşən blok-postun arxasında olduqda göndərilmə stansiyasının stansiya növbətçisi qatarın maşinistinə blok-postadək hərəkətə icazə verən yol vərəqəsini verir, blok-postun növbətçisi isə postlararası mənzil boş olduqda sonrakı hərəkət üçün qatarın maşinistinə yol vərəqəsi verir. Qatarın geriye qayıtması bu Təlimatın 4.34-4.36-cı bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

4.39. Qatar vəziyyətindən asılı olaraq bloklamanın işi qatarın keçib-getməli olduğu postlararası mənzillərdə əvvəlcədən, yaxud eyni vaxtda stansiyaya yaxın olan birinci mənzildə, sonra isə hər bir növbəti boş mənzildə dayandırılmalıdır.

4.40. Qatar mənzildən geriye qayıtdıqdan sonra bloklamanın işi bərpa edilir.

4.41. İtələyici lokomotivlə qonşu stansiyadək hərəkət edən qatarın göndərilməsi həmin stansiyadan qatarın itələyici lokomotivlə göndərilməsi barədə telefonla məlumatlandırılmaqla yol blokaması ilə yerinə yetirilir.

4.42. İtələyici lokomotivlə göndərilən qatardan sonuncunun mənzildən göndərilmə stansiyaya qaytarılması blokama üzrə (çıkış işıqforunun icazəverici göstəricisi) yerinə yetirilir. Göndərilmə stansiyada itələyici lokomotivin maşinistinə geriye qayıtmaq hüququ verən jezl-açar verilir.

4.43. Jezl-açarı çıxarmaq mümkün olmadıqda, həmçinin blok-aparat itələyici lokomotiv üçün jezl-açarla təhciz edilmədikdə göndərilmə stansiyasına geriye qayıdan itələyici lokomotivlə qatarın göndərilməsi bloklamanın işi dayandırılmaqla telefon əlaqəsi vasitəsilə yerinə yetirilir. Belə hallarda aparıcı və itələyici lokomotivlərin maşinistlərinə yol vərəqəsi verilir.

4.44. Mənzildə blok-postlar olduqda icazəvericinin verilməsi və itələyici lokomotivin göndərilmə stansiyasına geriye hərəkəti bu Təlimatın 4.34-4.36-cı bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir. Bloklamanın işi qatarın qonşu stansiyaya gəlməsi barədə məlumat alındıqdan və itələyici lokomotivin geriye qayıtmasından sonra bərpa edilir.

4.45. Özügedən xüsusi dəmiryol hərəkət tərkibinin mənzilə və ya mənzildən geriye göndərilməsi qatarların göndərilməsinə dair tələblərə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

4.46. Qonşu bölmə məntəqəsindən qatarın göndərilməsi barədə bloklama siqnalı alan post növbətçisi qarşıdakı mənzil boş olduqda keçid işıqforunu açır. Keçid işıqforunun açılması ilə eyni vaxtda qonşu bölmə məntəqəsinə avtomatik olaraq göndərilmə bloklama siqnalı verilir (elektromexaniki bloklamada bloklama siqnalı keçid işıqforunun bağlanmasıdan sonra ayrıca verilir).

4.47. Qatarın tam tərkibdə keçib-getməsinə əmin olan post növbətçisi qonşu stansiyaların stansiya növbətçilərini qatarın faktiki keçib-getməsi barədə məlumatlandırır, əvvəlki bölmə məntəqəsinə isə keçmə-bloklama siqnalı verir (elektromexaniki bloklamada isə keçmə-bloklama siqnalı eyni zamanda qarşıdakı bölmə məntəqəsinə də verilir).

4.48. Qatar itələyici lokomotivlə hərəkət etdikdə post növbətçisi qatarın keçid işıqforunu tam tərkibdə keçib-getməsinə avtomatik nəzarət qurğusu olduqda avtomatik və ya cihaz göstəriciləri üzrə itələyicinin keçib-getməsinə əmin olduğdan sonra arxadakı bölmə məntəqəsinə keçmə-bloklama siqnalını verir.

4.49. Qatar itələyici lokomotivsiz keçdikdə post növbətçisi dərhal qonşu bölmə məntəqələrini məlumatlandırır, lakin bloklama siqnalını vermir, elektromexaniki bloklama zamanı isə keçid işıqforunu bağlamır.

4.50. Qarşıdakı blokpostun post növbətçisi bu Təlimatın 4.49-cu bəndinin tələblərinə uyğun olaraq fəaliyyət göstərir. Elektromexaniki bloklama zamanı qarşıdakı blok postun post növbətçisi maşinistə birinci bəndi doldurulmuş DU-52 blankını verməklə qatarı bağlı keçid işıqforunda boş mənzilə buraxır.

4.51. Hər bir blok-post tərəfindən keçmə-bloklama siqnalının verilməsi geridə qalmış itələyici lokomotivin blok-postdan keçib-getməsindən sonra yerinə yetirilir.

4.52. Qarşıda gedən qatarla keçid işıqforunun avtomatik bağlanması zamanı itələyici lokomotiv qonşu postlararası mənzilə keçid işıqforunun qadağancedici göstəricisində sonrakı hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşdıqda qatarı dərhal dayandırmağa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə hərəkət edir.

4.53. Avtomatik blok-postlarla, yol birləşmə məntəqələrinə xidmət edilən postlarla, yol inkişafı bölmə məntəqələrinin əvəzinə dövrü açılan blok-postlarla (onlar sutka ərzində fəaliyyətdə olduğu hallarda) təchiz edilmiş mənzillərdə qatarların hərəkətinin təşkilinə dair tələblər qurğuların sistemindən asılı olaraq infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

4.54. Aşağıdakı nasazlıqlar baş verdikdə yarımavtomatik bloklamanın işi dayandırılır:

4.54.1. çıxış və ya keçid işıqforunun bağlanılmasının mümkün olmaması;

4.54.2. mənzil boş olduqda çıxış və ya keçid işıqforlarının açılmasının mümkün olmaması;

4.54.3. bloklama siqnallarının öz-özünə alınması;

4.54.4. bloklama siqnallarının verilməsinin və alınmasının mümkün olmaması;

4.54.5. idarəetmə aparatında plombun olmaması (pedallı qapanmada və ya köməkçi düymədə plomb istisna edilməklə).

4.55. Bu Təlimatın 4.54-cü bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda, həmçinin bloklama qurğularının yenidən təchiz edilməsi, köçürülməsi, təmiri, sınağı və əvəz

edilməsi ilə bağlı və ya onların fəaliyyətinin müvəqqəti dayandırılmasına səbəb olan digər işlər aparıldıqda qatarların bloklama ilə hərəkəti dayandırılır və hərəkət telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edilir.

4.56. Yarımavtomatik bloklama aparatlarına texniki xidmət göstərildiyi hallarda bloklamanın işi dayandırılmaz. Belə hallarda stansiya növbətçisi və texniki xidmət göstərən işçi tərəfindən bloklamanın işinin düzgünlüyünə xüsusi diqqət yetirilməlidir.

4.57. Yarımavtomatik bloklama aparatlarına texniki xidmətin göstərilməsi başa çatdıqdan sonra həmin xidməti göstərən işçi plomblamadan əvvəl stansiya növbətçisi ilə birlikdə idarəetmə aparatlarında indikasiya üzrə blok-aparatın göstəriciləri ilə mənzillərin vəziyyətə uyğunluğunu yoxlayır (qatarların hərəkəti jurnalındakı qeydlərə görə və qonşu bölmə məntəqələri növbətçiləri ilə danışıqla yolu ilə).

4.58. Texniki xidmətin aparıldığı, o cümlədən texniki xidmətin başa çatdığı hallarda texniki xidmət göstərən işçi tərəfindən baxış jurnalında müvafiq qeydlər aparılır.

4.59. Telefon əlaqəsinə keçirilmə, həmçinin qatarların bloklama ilə hərəkətinin bərpa edilməsi qatar dispetçerinin əmri əsasında müvafiq stansiyaların stansiya növbətçiləri ilə mənzilin boş olduğu əvvəlcədən müəyyən edildikdən sonra yerinə yetirilir.

4.60. Dispetçer rabitəsinin nasaz olduğu hallarda qatarların hərəkətinin telefon əlaqəsinə keçirilməsi və bloklamanın işinin bərpası bu Təlimatın 2.88-ci və 2.89-cu bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq telefotoqramların mətnində "avtomatik bloklama" sözü "bloklama" sözü ilə əvəz edilməklə yerinə yetirilir.

4.61. Bloklamanın işinin dayandırılmasından və telefon əlaqəsinə keçirilməsindən sonra qatarların maşinistlərinə qonşu bölmə məntəqəsindəki hərəkət etmək üçün yol vərəqəsi verilir.

4.62. Qatarların marşrut işıqforunun qadağanedici göstəricisini çıxış işıqforunadək keçib-getməsi dəvətedici siqnalla, stansiya növbətçisinin göndərilən qatarın maşinistinə radiorabitə vasitəsilə verdiyi qeydiyyata alınan əmri ilə və mətnə əl ilə müvafiq dəyişiklik edilməklə birinci bəndi doldurulmuş DU-52 blankı ilə yerinə yetirilir.

4.63. İkiqat dartıdan və ya mənzil boyu itələyici lokomotivdən istifadə etməklə qatarın hərəkəti zamanı mənzilin tutulmasına hüquq verən icazəverici, yalnız aparıcı lokomotivin maşinistinə verilir. İkinci (ikiqat dartıda) və itələyici lokomotivlərin maşinistləri aparıcı lokomotivin maşinistinə siqnallarını və ya radiorabitə vasitəsilə verdiyi məlumatlarını əsas tutmalıdırlar.

4.64. Bloklama telefon rabitəsi nasaz olduqda stansiya növbətçisi idarəetmə aparatının indikasiyasının dəyişməsinə xüsusi diqqətlə izləməli etməlidir. Belə hallarda qatarların hərəkəti barədə məlumatın verilməsi qatar dispetçerinin və ya stansiya növbətçisinin sərəncamında olan digər rabitə vasitələri ilə yerinə yetirilir.

4.65. Bir istiqamətdə hərəkəti üçün yarımavtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş ikiyollu (çoxyollu) mənzillərdə qatarların düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərilmə qatar dispetçerinin əmri əsasında biryollu hərəkətə dair tələblərə uyğun olaraq telefon əlaqəsinə keçirilməklə yerinə yetirilir.

4.66. Yarımavtomat bloklama sistemindən və bu və ya digər sahələrdəki işlərin konkret şəraitindən asılı olaraq qurğulardan istifadəyə, həmçinin qatarların qəbul

edildiyi, göndərildiyi və buraxıldığı hallarda işçilərin fəaliyyətinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

5. Elektrojezl sistemində qatarların hərəkətinin təşkili

5.1. Qatarların azintensivli sahələrdə və dalan dəmir yollarında hərəkət etdiyi hallarda əlaqə vasitəsi qismində elektrojezl sisteminin və telefon rabitəsinin tətbiqinə yol verilir.

5.2. Elektrojezl sistemində mənzilin qatarla tutulmasına icazəverici qatarın maşinistinə təqdim edilən həmin mənzilin jezlidir.

5.3. Bəzi azintensivli sahələrdə və qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında bir jezl vasitəsilə qatarların hərəkəti qatarın maşinistinə mənzilin tutulmasına hüquq verən bu mənzilə aid vahid jezlidir. Qatar yalnız həmin jezl olan stansiya tərəfindən qatarı qəbul edəcək qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinin razılığı alındıqdan sonra göndərilə bilər. Qatar gəldikdən sonra qatarın maşinisti jezli stansiya növbətçisinə təhvil verir.

5.4. Elektrojezl sistemi qurğusu jezl aparatlarından eyni vaxtda birdən çox jezlin çıxardılmasına yol verməməlidir. Yoldəyişmə postları binasında quraşdırılmış jezl aparatları stansiya növbətçisinin icazəsi olmadan jezlin aparatdan çıxarılmasına imkan verməməlidir.

5.5. Hər bir jezlin üzərində sıra nömrəsi, seriyası və mənzili məhdudlaşdıran hər bir stansiyanın adları olmalıdır. Hər bir mənzil üçün jezlərin öz müvafiq seriyaları olmalıdır. Eyni seriyalı jezl aparatlarının üç mənzildən, qovşaqlara yaxınlaşan yerlərdə isə iki mənzildən daha tez quraşdırılması qadağandır. Mənzili məhdudlaşdıran hər iki stansiyanın jezl aparatlarında mənzildə qatarlar olmadıqda jezlər cüt sayda olmalıdır.

5.6. Mənzildən stansiyaya geriye qayıtmaqla itələyici lokomotivlə qatarların göndərilməsini yerinə yetirən stansiyaların jezl aparatları jezl-açarlı cihazlarla tamamlanmalıdır.

5.7. Jezl-açarlı cihazla tamamlanmış jezl aparatının konstruksiyası əsas jezl çıxarılanadək jezl-açarın aparatdan çıxarılmasına və ya jezl-açar çıxarıldıqda əsas jezlin çıxarılmasına yol verməməlidir.

5.8. Qonşu stansiyayadək itələyici lokomotivlə hərəkət edən qatarların göndərilməsini yerinə yetirən stansiyaların jezl aparatının jezləri vintlə açılan olmalıdır. Hər bir jezl vintlə açılan iki hissədən ibarət olmalıdır: "jezl" və "bilet". Vintlə açılan jezlin aparatları həmçinin vaxt aralığı ilə qatarların hərəkətinin təşkili şəraitində tətbiq edilir.

5.9. Stansiya növbətçisinə gələn qatardan alınan jezli jezl aparatından keçirmədən həmin mənzilə göndərilən qatara verməsinə yol verilir. Belə hallarda qatarı göndərən qonşu stansiyanın stansiya növbətçisindən əvvəlcədən razılıq alınır. Jezl aparatlarında jezl-açarları olan stansiyalarda jezli jezl aparatından keçirmədən vermək qadağandır.

5.10. Jezllərin dəyişdirilməsi mexaniki jezldəyişdiricilər vasitəsilə və ya əl ilə stansiya növbətçisinin binasının qarşısında yerinə yetirilir. Jezllərin əl ilə dəyişdirildiyi hallarda jezlər jezlvericiyə qoyulmalıdır. Qatarlar dayanmadan buraxılarkən jezlərin çıxış boğazlıqlarında dəyişdirilməsi qadağandır.

5.11. Aşağıdakı hallara yol verilmir:

5.11.1. qatarların dayanmadan buraxılması və ya onların cədvəl üzrə 5 dəqiqədən çox olmayan müddətə dayanması halları istisna olmaqla, qatar göndərilməyə hazır olduqdan əvvəl jezlin çıxarılmasına icazə istəmək;

5.11.2. işlənən jezləri aparata qoyulmadan saxlamaq;

5.11.3. jezləri qonşu mənzilə aparmaq.

5.12. Qatarın gəlməsindən əvvəl stansiya növbətçisi əvvəlcədən onun qəbulu üçün marşrut hazırlayır və giriş signalını açır. Qatar stansiyaya gəldikdə jezl stansiya növbətçisinə təhvil verilir, o isə qatarın tam tərkibdə gəlməsinə əmin olduqda və jezlin gəldiyi mənzilə mənsub olmasını yoxlayaraq onun nömrəsini qatarların hərəkət jurnalına yazır, jezli jezl aparatına qoyur və telefonla qatarın gəlməsi barədə göndərilən stansiyasını məlumatlandırır.

5.13. Jezl aparatları yoldəyişmə postlarının otaqlarında qurulan stansiyalarda gələn qatardan jezl yoldəyişmə postunun növbətçisinə verilir. Post növbətçisi qatarın tam tərkibdə gəlməsinə əmin olduqdan sonra jezlin mənzilə mənsub olmasını yoxlayaraq aparata qoyur və qatarların hərəkət jurnalına onun nömrəsi barədə qeydlərin aparılması üçün stansiya növbətçisini məlumatlandırır.

5.14. Qatar itələyici lokomotivlə stansiyaya gəldikdən sonra stansiya növbətçisi qatarın maşinistindən jezlin birinci hissəsini, itələyici lokomotivin maşinistindən isə ikinci hissəsini alıb hər iki hissəni bir-birinə burub bağlayır və sonra jezli jezl aparatına qoyur.

5.15. Stansiya növbətçisi qatarın göndərilməsi üçün telefonla qatarın göndəriləcəyi stansiyanın stansiya növbətçisinin razılığının alınması üçün aşağıdakı məzmununda sorğu ünvanlayır:

“ _____ nömrəli qatarı göndərməyə icazə istəyirəm”.

5.16. Qatarın qəbulu üçün maneələr olmadıqda, stansiya növbətçisi telefonla aşağıdakı məzmununda razılığını bildirir və jezlin çıxarılmasına icazə verir:

“ _____ nömrəli qatarı gözləyirəm”.

5.17. Göndərilən stansiyasının stansiya növbətçisi jezli aparatdan çıxardıqdan sonra onun nömrəsi barədə qatarların hərəkəti jurnalında qeyd aparır və göndərilən qatarın maşinistinə təqdim edir.

5.18. Jezl aparatlarının yoldəyişmə postlarında olduğu stansiyalarda post növbətçisi götürülmüş jezlin nömrəsini stansiya növbətçisinə bildirir.

5.19. Stansiya növbətçisi gələn qatarın jezlini aparatdan buraxmadan həmin jezllə əks istiqamətdə qatar göndərilməsinin mümkünlüyünü əvvəlcədən razılaşdırdıqda, hər iki stansiyanın qatarların hərəkəti jurnalında həmin qatarın nömrəsi qarşısında aşağıdakı məzmununda qeyd aparır:

“ _____ nömrəli qatardan alınmış jezl ilə göndərilməsi razılaşdırılıb. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.

5.20. Qatar elektrojezl sistemi ilə təchiz edilmiş mənzilə çıxış işıqforu olan dəmir yolundan göndərilərkən, jezl olduqda bu işıqforun qadağancedici göstəricisini dümağ işığı ilə işıqforun sönmüş qırmızı işığında keçib-gətməyə yol verilir.

5.21. Dümağ işığını yandırmaq mümkün olmadıqda qatar jezl ilə göndərilir. Belə hallarda stansiya növbətçisi maşinisti (şəxsən, yoldəyişmə postunun növbətçisi və ya

siqnalçı vasitəsilə radiorabitə ilə) dümağ işığının yandırılmasının mümkün olmaması və qatarın göndərilmə marşrutunun hazır olması barədə məlumatlandırır.

5.22. Qatarın göndərilməsi üçün jezl götürüldükdən sonra qatar hər hansı səbəbdən göndərilmədikdə stansiya növbətçisi jezli aparata qoyur, bu barədə qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə məlumat verir və qatarların hərəkəti jurnalında aşağıdakı məzmununda qeyd aparır:

“_____ nömrəli qatar saxlanılmışdır”.

5.23. Qatar göndərilmə stansiyasına geriye qayıtmaqla göndərildikdə jezl lokomotivin maşinistinə adi qaydada verilir. Qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi qatarın göndərilməsi, həmçinin mənzildən geriye qayıtması barədə məlumatlandırılır.

5.24. Mənzil boyu itələyici lokomotivlə hərəkət edən qatarın göndərildiyi hallarda aparıcı lokomotivin maşinistinə jezlin “bilet”, itələyicinin maşinistinə isə “jezl” hissəsi təqdim edilir. Göndərilmə stansiyasının stansiya növbətçisi yolda olan vəziyyət barədə sorğu göndərdikdə qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə qatarın itələyici lokomotivlə getməsi barədə məlumat verir.

5.25. İtələyici lokomotiv qatarın tərkibində, qeyri-ışlək rejimdə bütün mənzil boyu hərəkəti zamanı jezl yalnız aparıcı lokomotivin maşinistinə verilir.

5.26. Jezl aparatları vinti açılan jezlərlə təchiz edilmədikdə itələyici lokomotivin tərkibə qoşulmadan mənzil boyu göndərilən qatarla hərəkətinə zərurət yarandıqda jezl sisteminin fəaliyyəti dayandırılır və qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edilir.

5.27. Mənzildən göndərilmə stansiyasına qayıdan qatarlar itələyici lokomotivlə göndərilərkən aparıcı lokomotivin maşinistinə jezl, itələyicinin maşinistinə isə jezl-açar verilir.

5.28. Jezl-açarlar, həmçinin mənzillərə birləşən qeyri-ümumi istifadəli dəmir yoluna vaqonların verilməsinin və ya götürülməsinin təşkili, təsərrüfat qatarlarının sonradan göndərilmə stansiyasına geriye qayıtmaqla göndərilmiş qatarın arxasınca hərəkət etdiyi hallarda infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş təhlükəsizlik tələblərinə riayət etməklə istifadə oluna bilər.

5.29. Jezl aparatları jezl-açarlarla təchiz edilmədikdə, itələyici lokomotivin mənzildən göndərilmə stansiyasına geriye qayıtmaqla qatarın göndərildiyi hallarda jezl sisteminin fəaliyyəti dayandırılır və qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə yerinə yetirilir.

5.30. Mənzildə köməkçi postla xidmət edilməyən birləşmə olduqda birləşmə yoldəyişəninin vəziyyətinə jezl və ya jezl-açarla birbaşa qoşulmuş birləşmə yoldəyişəninin nəzarət kilidinin açarı vasitəsilə nəzarət edilir.

5.31. Köməkçi postla xidmət edilməyən lokomotivin göndərilmə stansiyasına geriye qayıtmaqla və ya sonradan qonşu stansiyadakı hərəkət etməklə, birləşmə üçün vaqonların verilməsi (götürülməsi) zərurəti yarandıqda, maşinistə birləşmə yoldəyişəninin nəzarət kilidinin açarı ilə birlikdə jezl verilir. Qonşu stansiyanın növbətçisi vaqonların verilib-götürülməsi üçün lokomotivin göndərilməsi, həmçinin stansiyaya geri qayıtması barədə məlumatlandırılır.

5.32. Mənzildə köməkçi postla xidmət edilən birləşmə olduqda həmin post mənzilin stansiyalardan biri ilə əlavə jezl rabitəsi vasitəsilə birləşdirilir.

5.33. Əlavə rabitənin jezləri və aparatları da mənzilin aparatları kimi eyni seriyaya və yazılara malik olmalıdır.

5.34. Mənzilin stansiyaları əlaqələndirən aparatlar cütündə mənzildə qatarlar olmadıqda jezlərin sayı cüt, stansiyanı postla əlaqələndirən aparatlarda isə tək olur.

5.35. Bilavasitə stansiyalar arasında hərəkət edən qatarların hərəkətində köməkçi post iştirak etmir. Birləşmə yoldəyişənləri aşağıdakıları istisna edən müvafiq asılılıqla təchiz edilir:

5.35.1. götürülmüş jezlin post növbətçisində olmadığı hallarda yoldəyişənlərin çevrilməsini;

5.35.2. birləşmə yoldəyişəninin normal vəziyyəti olan baş dəmir yolu istiqamətinə çevirmədən jezlin postda qurulmuş aparata qoyulmasını.

5.36. Köməkçi postla xidmət edilən birləşməyə qatar göndərilərkən stansiya növbətçisi qatarın göndərilməsini postla razılaşdırmaqla birləşməyə göndərilən qatarın maşinistinə verilən jezli çıxarmaq üçün qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinin razılığını alır. Post növbətçisi və qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi qatarın göndərilməsi barədə telefonla məlumatlandırılırlar.

5.37. Qatar köməkçi posta gəldikdən və birləşmə dəmir yoluna verildikdən sonra yoldəyişən normal vəziyyətə qoyulur, post növbətçisi birləşməyə gələn qatarın jezlini aparata qoyur və hər iki stansiyanın stansiya növbətçinə qatarın gəlmə vaxtı və baş yolun qatardan boş olduğu barədə məlumat verir. Sonra isə postun jezl rabitəsi ilə birləşmiş stansiyanın stansiya növbətçi jezli əlavə aparatdan götürüb əsas aparata qoymaq üçün icazə verir.

5.38. Qatarın postdan stansiyalardan birinə göndərilməsi postla jezl əlaqəsi ilə birləşmiş stansiyanın stansiya növbətçinin icazəsi ilə alınan jezlə yerinə yetirilir. Həmin stansiyanın stansiya növbətçisi göndərilmənin mümkünlüyünü əvvəlcədən qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi ilə razılaşdırır, jezli çıxarır və onu əsas aparatdan əlavə aparata qoyur.

5.39. Jezl sistemində buraxılma qabiliyyətinin artırılması üçün yol postlarının açıldığı məzillərdə qatarların hərəkəti infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

5.40. Aşağıdakı hallarda elektrojezl sistemi nasaz hesab edilir:

5.40.1. mənzilin boş olduğu hallarda jezli aparata qoymaq və ya onu aparatdan çıxarmaq mümkün olmadıqda;

5.40.2. mənzilə aid (məxsus) jezl olmadıqda;

5.40.3. jezl aparatında və ya onun induktorunda plomblar olmadıqda;

5.40.4. induktorun dəstəyini əks istiqamətə (lövbərlə birlikdə) fırlatmaq mümkün olduqda;

5.40.5. qonşu stansiya siqnal vermədikdə jezl aparatının ampermetrinin əqrəbi döndükdə və ya zəng çaldıqda.

5.41. Bu Təlimatın 5.40-cı bəndində nəzərdə tutulmuş, həmçinin jezl aparatları təmir və ya əvəz edildiyi, yaxud köçürüldüyü hallarda elektrojezl sistemindən istifadə dayandırılır və qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edilir.

5.42. Qatarların hərəkəti zamanı digər əlaqə növünə keçirilmə, həmçinin əsas əlaqə növünün bərpa edilməsi, qatar dispetçerinin stansiya növbətçiləri vasitəsilə

mənzilin boş olmasını və jezlərin aparatlarda mövcudluğunu əvvəlcədən yoxladıqdan sonra verdiyi əmrlə yerinə yetirilir.

5.43. Jezl telefon rabitəsi nasaz, jezl aparatları isə saz olduqda qatarların hərəkəti elektrojezl sistemi ilə yerinə yetirilir və danışıqlar qatar dispetçer rabitəsi ilə aparılır.

5.44. Jezl aparatlarına texniki xidmət göstərildiyi hallarda elektrojezl sisteminin fəaliyyətinin dayandırılması tələb olunmur.

5.45. Qatar dispetçer rabitəsinin nasaz olduğu hallarda stansiya növbətçisi elektrojezl sisteminin nasazlığını aşkar etdikdə, baxış jurnalında bu barədə qeyd aparır və qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə aşağıdakı məzmununda qatar telefoqramı ünvanlayır:

“Jezl sistemi nasazdır. Sizdən sonuncu ____ nömrəli qatar gəlib. Sizə sonuncu ____ nömrəli qatar göndərilib. Sərəncamımda ____ ədəd jezl vardır. Xahiş edirəm telefon əlaqəsinə keçəsiniz. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.

5.46. Qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi verilmiş və özündə olan məlumatlara əsasən jezlərin sayını yoxlayır və hər iki aparatda jezlər cəmi cüt sayda olduqda aşağıdakı məzmununda cavab verir:

“Sizdən sonuncu ____ nömrəli qatar gəlib. Sizə sonuncu ____ nömrəli qatar göndərilib. Sərəncamımda ____ ədəd jezl vardır. Mənzil boşdur. Telefon əlaqəsinə keçirəm. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.

5.47. Elektrojezl əlaqəsinin düzəldilməsindən və baxış jurnalında bu barədə qeyddən sonra, qatar dispetçer rabitəsi nasaz olduqda stansiya növbətçisi qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə aşağıdakı məzmununda qatar telefoqramı ünvanlayır:

“Saat ____ -da elektrojezl sisteminin fəaliyyəti bərpa edilib. Sizdən sonuncu ____ nömrəli qatar gəlib. Sizə sonuncu ____ nömrəli qatar göndərilib. Xahiş edirəm hərəkətə jezl vasitəsilə keçəsiniz. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.

5.48. Qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi mənzilin boş olduğuna əmin olduqda aşağıdakı məzmununda cavab telefoqramı ünvanlayır:

“Sizdən sonuncu ____ nömrəli qatar gəlib. Sizə sonuncu ____ nömrəli qatar göndərilib. Mənzil boşdur. Jezl vasitəsilə hərəkətə keçirəm. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.

5.49. Jezlin itirildiyi, o cümlədən gələn və ya keçən qatardan jezlin alınmadığı hallarda stansiya növbətçisi bu barədə baxış jurnalında qeyd aparır və qatar dispetçerinə məlumat verir. Qatar dispetçeri mənzilin boş olmasını və onu məhdudlaşdıran stansiyaların jezl aparatlarında jezlərin faktiki mövcudluğunu yoxlayaraq, telefon əlaqəsinə keçirilmə barədə əmr verir.

5.50. Stansiya növbətçisi elektrojezl sisteminin fəaliyyətinin (işinin) bərpa edilməsi üçün SMB bölməsinin işçisindən aparatdan daha bir jezlin çıxarılmasını tələb edir. Aparatdan çıxarılmış jezl SMB bölməsinin işçisində saxlanılır.

5.51. SMB bölməsinin işçisi və stansiya növbətçisi jezlin çıxarılması barədə baxış jurnalında qeyd aparır və qatar dispetçerinə məlumat verir. Həmin məlumatın verilməsindən sonra elektrojezl sisteminin fəaliyyəti bərpa edilir.

5.52. İtirilmiş jezl tapıldıqda stansiya növbətçisi SMB bölməsinin işçisinə məlumat verir, SMB bölməsinin işçisi onu əvvəl çıxarılmış jezlə birlikdə jezl aparatına qoyanadək jezli özündə saxlayır və bu barədə baxış jurnalında qeyd aparır.

5.53. Stansiyanın birindəki aparatda jezlərin sayı mənzilin hər iki aparatında olan ümumi sayının dördə birindən az olduqda, həmin stansiyanın stansiya növbətçisi SMB bölməsinin işçisinə jezlərin sayının tənzimlənməsinin zəruriliyini bildirir.

5.54. SMB bölməsinin işçisi mənzili məhdudlaşdıran qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinin yanına gəlir, onun yanında jezl aparatını açır və cüt sayda jezləri çıxarır və çıxardılmış jezlərin sayını göstərməklə stansiya növbətçisi ilə birgə bu barədə baxış jurnalında qeyd aparır.

5.55. Götürülmüş jezlər SMB bölməsinin işçisi tərəfindən jezlərin sayının tənzimlənməli olduğunu bildiren stansiyanın stansiya növbətçisinə çatdırılır. Jezllər stansiya növbətçisinin iştirakı ilə aparata qoyulur və SMB bölməsinin işçisi aparata qoyulan jezlərin sayını göstərməklə bu barədə baxış jurnalında qeyd aparır.

5.56. SMB bölməsi işçisi tərəfindən jezlərin tənzimlənməsi barədə aparılmış qeyd stansiya növbətçisinin imzası ilə təsdiq edilir.

5.57. Yol bloklaması ilə təchiz edilmiş ayrı-ayrı biryollu mənzillərdə ondan istifadənin dayandırılması müddətində qatarların hərəkətinin elektrojezl əlaqəsi ilə müəyyən edilməsinə yol verilir. Həmin mənzillər infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin göstərişinə əsasən ehtiyat olaraq elektrojezl əlaqəsi ilə təchiz edilir. Əsas siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin ehtiyata və əksinə keçirilməsi qatar dispetçerinin əmri əsasında yerinə yetirilir.

6. Qatarların hərəkətinin telefon əlaqəsi vasitəsilə təşkili

6.1. Telefon əlaqəsinin tətbiq edildiyi hallarda qatarın maşinistinə verilən yol vərəqəsi mənzilin qatarla tutulmasına icazə hesab edilir.

6.2. Yol vərəqəsi verilməzdən əvvəl stansiya növbətçisi biryollu mənzillərdə qonşu stansiyanın stansiya növbətçisindən qatarın qəbulu üçün razılıq barədə, ikiyollu mənzillərdə isə əvvəl göndərilmiş qatarın qonşu stansiyaya çatması barədə qatar telefoqramını almalıdır.

6.3. Qonşu stansiyalar arasında qatar telefoqramlarının mübadiləsinə həmin stansiyaların stansiya növbətçiləri şəxsən və ya onların göstərişi ilə stansiya növbətçisinin yanında operatorlar aparırlar.

6.4. Qatarların hərəkəti barədə qatar telefoqramlarının mübadiləsi telefonla qatar dispetçer rabitəsi və ya stansiyalararası rabitə vasitəsilə aparılır.

6.5. Müstəsna hallarda stansiyalararası rabitənin və qatar dispetçer rabitəsinin nasazlığı zamanı qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi ilə qatarların hərəkəti barədə danışıqlar, bilavasitə stansiya növbətçisinin sərəncamında olan əlaqənin digər növləri ilə yerinə yetirilə bilər.

6.6. Yol vərəqəsi şəxsən stansiya növbətçisi və ya stansiyası növbətçisinin yanında operator tərəfindən doldurulur.

6.7. Stansiya növbətçisi və ya stansiyası növbətçisinin yanında operator yol vərəqəsini qatar telefoqramları jurnalında biryollu mənzillərdə qatarın qəbuluna qonşu stansiyanın razılığını, ikiyollu mənzillərdə isə əvvəl göndərilmiş qatarın qonşu

stansiyaya gəldiyini təsdiq edən qatar telefoqramları barədə qeydlər olduqda tərtib edir.

6.8. Yol vərəqəsində onun tərtib edilməsi vaxtı göstərilir.

6.9. Stansiya növbətçisinin yanında operator tərəfindən tərtib edilmiş yol vərəqəsini stansiya növbətçisi qatar telefoqramları jurnalındakı qeydlərə əsasən yoxlayaraq imzası və stansiyanın ştempeli ilə təsdiq edir.

6.10. Stansiyanın texniki-sərəncam aktına və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmət və hərəkətin təşkilinə dair təlimata uyğun olaraq göndərmə dəmir yolları stansiya növbətçisinin postundan uzaqda yerləşən, xidməti danışıqları isə danışıqların qeydə alınması sistemi ilə təchiz edilən stansiyalarda yol vərəqəsi stansiya növbətçisində və post növbətçisində olan xüsusi jurnallarda qeydiyyatata alınan əmr əsasında post növbətçisi tərəfindən imzalanır və qatarın maşinistinə verilir.

6.11. Aşağıdakılara yol verilmir:

6.11.1. mənzil digər qatarla tutulu olduğu hallarda növbəti qatarın göndərilməsi barədə sorğu aparmaq;

6.11.2. qatarın qəbuluna (biryollu mənzillərdə) razılıq barədə və ya əvvəl göndərilmiş qatarın (ikiyollu mənzillərdə) gəlməsi barədə qonşu stansiyadan qatar telefoqramlarını alanadək yol vərəqəsini doldurmaq;

6.11.3. çıxan telefoqramları qatar telefoqramları jurnalında qeydlər aparılmadan və stansiya növbətçisi tərəfindən imzalamadan ötürmək.

6.12. Yol vərəqəsi maşinistə qatarla qonşu stansiyanın giriş signalınadək, qatar düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərildikdə və giriş signalı olmadıqda isə "Stansiyanın sərhədi" signal nişanına qədər hərəkət etmək hüququ verir.

6.13. Qatarların dayanmadan hərəkət etdiyi hallarda yol vərəqələri maşinistə əl ötürücüsünə qoyulmaqla stansiya növbətçisinin otağı tərəfdən verilir.

6.14. Qatar çıxış işıqforu olan dəmir yolundan göndərilərkən yol vərəqəsi olduqda çıxış işıqforunun qadağanedicisi signalını keçib-getməyə yazılı icazə tələb olunmur. Belə hallarda qatarların göndərilməsi bu Təlimatın 10.55-10.59-cu bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

6.15. Qatarın ikiqat dartıdan istifadə etməklə və ya mənzil boyu itələyici lokomotivlə hərəkət etdiyi hallarda yol vərəqəsi aparıcı lokomotivin maşinistinə təqdim edilir.

6.16. Qatarın mənzilin bir hissəsinədək itələyici lokomotivlə hərəkət etdiyi hallarda yol vərəqəsi, həmçinin itələyicinin maşinistinə də təqdim edilir.

6.17. Qatarların hərəkətinin telefon əlaqəsi vasitəsilə təşkil edildiyi hallarda hər bir stansiyada qatar telefoqramları jurnalı aparılır.

Müvafiq mənzilin (və ya mənzilin dəmir yolunun) boş və ya tutulu olması hər an qatar telefoqramları jurnalında aparılmış qeydlərə əsasən aydın görünməlidir.

6.18. Biryollu mənzili məhdudlaşdıran stansiyalarda bir jurnal aparılır. Jurnalın sol səhifələrində bir mənzilə, sağ səhifəsində isə digər mənzilə aid olan telefoqramlar yazılır.

6.19. Biryollu mənzilləri məhdudlaşdıran dalan stansiyalarda qatar telefoqramları ardıcılıqla səhifələrə bölünmədən yazılır.

6.20. İkiyollu mənzilləri məhdudlaşdıran stansiyalarda hər bir mənzil üçün ayrılıqda bir qatar telefoqramları jurnalı aparılır: hər bir jurnalın sol səhifəsində tək qatarlar, sağ səhifəsində isə cüt qatarlar üçün telefoqramlar yazılır.

6.21. İkiyollu mənzillərdə qatarların düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərildiyi hallarda telefoqramlar tək qatarlar üçün jurnalın sağ səhifəsində, cüt qatarlar üçün isə jurnalın sol səhifəsində yazılır.

6.22. İkiyollu mənzillərin bir baş dəmir yolu ilə hərəkət edən qatarlar barədə bütün telefoqramlar mənzilin həmin baş dəmir yoluna aid olan jurnalın bir səhifəsində yazılır.

6.23. Stansiyaya üç və daha çox istiqamət birləşdikdə onda bu istiqamətlərin hər birinin birləşdiyi mənzil üçün ayrıca qatar telefoqramları jurnalı aparılır.

6.24. Qatar telefoqramları jurnalda şəxsən stansiya növbətçisi və ya stansiya növbətçisinin yanında operator tərəfindən yalnız mürəkkəblə, yaxud göy və ya qara rəngli diyircəkli qələmlə qeyd edilir.

6.25. Göndərilən telefoqramlar stansiya növbətçisi tərəfindən imzalanır.

6.26. Stansiya növbətçisinin yanında operator daxil olan telefoqramları yazdıqdan sonra onu oxumaq və imzalamaq üçün dərhal stansiya növbətçisinə təqdim edir.

6.27. Qatar telefoqramlarının jurnalda yazılma vaxtını qısaltmaq üçün infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin qərarı ilə qatar telefoqramının mətni olan xüsusi ştamplar tətbiq edilə bilər.

6.28. Göndərilən qatar telefoqramlarının nömrələnməsi sutkalıq (birinci nömrədən) hər bir mənzil üzrə ayrıca, yerli vaxtla saat 00.00-dan başlayaraq aparılır. Əsas siqnalizasiya və əlaqə vasitəsinin işində fasilənin yaranması səbəbindən telefon əlaqəsinə keçirilmə, göndərilən telefoqramların nömrələnməsi telefon əlaqəsinə keçirilmə anından birinci nömrədən başlanılır. Sutka ərzində əsas siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işində təkrar fasilə yarandıqda və telefon əlaqəsinə keçirilmə olduqda, göndərilən telefoqramların nömrələnməsində birinci dəfədən başlanan ardıcılıq saxlanılır.

6.29. Daxil olan telefoqramlar onları göndərən stansiyanın verdiyi nömrə ilə jurnalda qeyd olunur.

6.30. Qatar telefoqramlarında düzəlişlərin, əlavələrin və ya qaralamaların edilməsinə yol verilmir. Düzgün yazılmayan göndəriləcək qatar telefoqramının üzərindən çarpaz xətt çəkilir və altından "Etibarsızdır" sözü yazılır. Belə telefoqram nömrələnmir və göndərilmir.

6.31. Növbənin qəbulu və təhvil zamanı stansiya növbətçisi və stansiya növbətçisinin yanında operator qatar telefoqramları jurnalında aşağıdakı məzmununda qeyd aparır:

" _____ 20____ il, saat _____. Növbəni qəbul etdi stansiya növbətçisi (imza) _____, operator (imza) _____. Növbəni təhvil verdi stansiya növbətçisi (imza) _____, operator (imza) _____".

6.32. Əsas siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin fəaliyyəti pozulduqda telefon əlaqəsinə keçirilmə və həmin vasitələrin bərpası zamanı jurnalda növbənin qəbulu və təhvil barədə aşağıdakı qeydlər qatar dispetçerindən bu barədə əmr alındıqdan sonra aparılır:

“ _____ 20____ il, saat ____ ____.

Dispetçerin ____ nömrəli əmri əsasında _____ mənzilinin _____ yolu ilə qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edilir.

Telefon əlaqəsi vasitəsilə növbəni qəbul etdi:

stansiya növbətçisi (imza) _____,

operator (imza) _____”.

“Tarix: _____, saat ____ ____”.

Dispetçerin ____ nömrəli əmri əsasında _____ mənzilinin ____yolu ilə qatarların hərəkəti _____ (əlaqə vasitəsi göstərilir) ilə bərpa edilir. Telefon əlaqəsi vasitəsilə növbəni təhvil verdi:

stansiya növbətçisi (imza) _____,

operator (imza) _____”.

6.33. Növbəyə daxil olmuş stansiya növbətçisinin və stansiya növbətçisinin yanında operatorun soyadları qonşu stansiyaya bildirilir və onlar qatar telefoqramları jurnalında növbələrin qəbulu və təhvil barədə qeydin altında yazılır.

6.34. Telefon əlaqəsinə keçirilən mənzilin bir tərəfi stansiya növbətçisinin olmadığı ayırma məntəqəsi ilə məhdudlaşdıqda, stansiya növbətçisinin olduğu digər stansiyanın qatar telefoqramları jurnalında qatar dispetçeri ilə qatarların hərəkəti barədə danışıqlar bu Təlimatın 6.38-ci bəndində nəzərdə tutulmuş 2 nömrəli forma istisna olmaqla, bu Təlimatın 2.84-2.86-cı bəndlərində qatar telefoqramları üçün nəzərdə tutulmuş məzmununda, qatar dispetçerinin əmrinin mətnində “Avtomatik bloklama” sözlərini “Bloklama” sözü ilə əvəz edilməklə qeyd olunur.

6.35. Stansiya növbətçisi və ya stansiya növbətçisi yanında operator qatar telefoqramını verməzdən əvvəl biri digərinə soyadlarını və vəzifələrini bildirməlidirlər.

6.36. Telefoqramların verilməsinə və qəbulunun icrasına bu Təlimatın 6.31-6.33-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq qatar telefoqramları jurnalında növbənin qəbulundan əvvəl yazılan soyadlar uyğun gəldikdə yol verilir.

6.37. Qatar telefoqramı verildikdən sonra onu qəbul edən işçi tərəfindən mətnin yoxlanılması sözbəsöz təkrarlanmaqla yerinə yetirilir. Mətnin təkrarlandığı hallarda onun verilən telefoqrama uyğunluğunu telefoqramı verən stansiya növbətçisi və ya stansiya növbətçisinin yanında operator “Düzdür” sözünü bildirməklə təsdiq edir. Daha sonra hər iki stansiyanın qatar telefoqramları jurnalında stansiya növbətçisinin və ya stansiya növbətçisinin yanında operatorun imzası ilə təsdiq edilmiş telefoqramın verilmə və qəbul vaxtı barədə qeyd aparılır.

6.38. Biryollu mənzillərdə qatarların qəbulu və göndərilməsi aşağıdakı 1,2,3, 4 nömrəli formalarda (bundan sonra - müvafiq olaraq 1,2,3, 4 nömrəli formalar) tərtib edilmiş qatar telefoqramları ilə yerinə yetirilir, məsələn:

“Cəlilabad Masallıdan”

Göndərilmə stansiyası	Qəbul stansiyası
1 nömrəli forma “ _____ nömrəli qatarın göndərilməsinə icazə istəyirəm. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.	2 nömrəli forma “ _____ nömrəli qatar göndərilə bilər. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.

3 nömrəli forma “ ____ nömrəli qatar saat ____ ____ yola düşdü. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.	4 nömrəli forma “ ____ nömrəli qatar saat ____ ____ çatdı. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.
---	--

6.39. Mənzildən göndərilmə stansiyasına geriye qayıdan qatarların və itələyici lokomotivlə qatarların göndərilməsi 1, 2, 3 və 4 formalar üzrə ardıcılığa riayət olunmaqla aşağıdakı 5 və 6 nömrəli formalarda (bundan sonra - müvafiq olaraq 5, 6 nömrəli formalar) tərtib edilmiş qatar telefoqramları ilə yerinə yetirilir:

Göndərilmə stansiyası 5 nömrəli forma “ ____ nömrəli qatarın ____ kilometrədək və geriye qayıtmaqla göndərilməsinə icazə istəyirəm. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.	Qəbul stansiyası 6 nömrəli forma “ ____ nömrəli qatar geriye qayıtmaqla ____ kilometrədək göndərilə bilər. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.
---	---

Qatarın göndərilməsi 3 nömrəli, onun geriye qayıtması isə aşağıdakı 7, 8 və 9 nömrəli formalarda (bundan sonra - müvafiq olaraq 7, 8, 9 nömrəli formalar) tərtib edilmiş qatar telefoqramları ilə yerinə yetirilir:

7 nömrəli forma “ ____ nömrəli qatar saat ____ ____ geriye qayıtdı. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.
--

Göndərilmə stansiyası 8 nömrəli forma “İtələyicinin ____ kilometrədən geriye qayıtmaqla “ ____ nömrəli qatarın göndərilməsinə icazə istəyirəm Stansiya növbətçisi (imza) _____”.	Qəbul stansiyası 9 nömrəli forma “İtələyici ____ kilometrədən geriye qayıtmaqla göndərilmə stansiyasına göndərilən ____ nömrəli qatar göndərilə bilər. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.
---	---

6.40. Vaqonların köməkçi postla xidmət edilməyən birləşmə dəmir yoluna vermək üçün qatarların mənzilə göndərilməsi, habelə qatarların itələyici lokomotivlərlə hərəkəti 5, 6, 7, 8 və 9 nömrəli formalarda tərtib edilmiş qatar telefoqramları ilə yerinə yetirilir.

Qatarın göndərilməsi 3 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqrama “itələyici ilə ____ kilometrədən geriye qayıtmaqla” sözləri əlavə edilməklə, qatarın gəlməsi 4 nömrəli formada, itələyicinin qayıtması barədə isə aşağıdakı 10 nömrəli formada tərtib edilmiş qatar telefoqramları ilə yerinə yetirilir:

10 nömrəli forma “ ____ nömrəli qatarın itələyicisi saat ____ ____ -da qayıtdı. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.
--

6.41. Qonşu stansiyadakı hərəkət edən qatarın itələyici lokomotivlə göndərilməsi 1, 2, 3 və 4 nömrəli formalarda tərtib edilmiş telefoqramlara “itələyici ilə” sözləri əlavə edilməklə yerinə yetirilir.

6.42. Stansiyanı dayanmadan keçən qatarlar barədə telefoqramların mübadiləsi 1, 2, 3 və 4 nömrəli formalarda tərtib edilmiş telefoqramlarla, qatarın

qonşu stansiyanı keçib-getməsi (gəlməsi və göndərilməsi) barədə məlumatın verilməsi isə aşağıdakı 11 nömrəli formada (bundan sonra - 11 nömrəli forma) tərtib edilmiş telefonoqramla yerinə yetirilir:

<p>11 nömrəli forma</p> <p>“ _____ nömrəli qatar saat _____ -da keçdi. Stansiya növbətçisi (imza) _____ ”.</p>
--

6.43. Qatarların stansiyada kəsişdiyi hallarda qarşı istiqamətə göndərilməyə qatar olduqda, stansiya növbətçisi qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə qatarın gəlməsi barədə məlumat verir və eyni zamanda qarşı istiqamətə qatarın göndərilməsi üçün 4 və 1 nömrəli və ya 11 və 1 nömrəli formalarda tərtib edilmiş telefonoqramların mətnlərini birləşdirməklə sorğu ünvanlayır.

6.44. Birləşmə dəmir yoluna xidmət etmək üçün mənzildə köməkçi post açıldıqda həmin post yalnız birləşməyə və ya birləşmədən əksinə təyinatı üzrə hərəkət edən qatarların hərəkəti barədə danışıqlarda iştirak edir.

6.45. Köməkçi postla xidmət edilən birləşmə dəmir yoluna qatarı göndərməzdən əvvəl göndərilən qonşu stansiyaların birindən stansiya növbətçisi post növbətçisindən və qarşıdakı stansiya növbətçisindən icazəni 12 və 13 nömrəli formalarda tərtib edilmiş telefonoqramlarla sorğulayır.

Göndərilmə stansiyası	Qəbul stansiyası
<p>12 nömrəli forma</p> <p>“ _____ nömrəli qatarın _____ kilometrdeki posta göndərilməsinə icazə istəyirəm. Stansiya növbətçisi (imza) _____ ”</p>	<p>13 nömrəli forma</p> <p>“ _____ nömrəli qatar _____ kilometrdeki posta göndərilə bilər. Stansiya növbətçisi (imza) _____ ”</p>

6.46. Bu Təlimatın 6.45-ci bəndində nəzərdə tutulmuş icazəni aldıqdan sonra post növbətçisi göndərmə stansiyasına razılığını 2 nömrəli formada tərtib edilmiş telefonoqramla bildirir. Göndərilmə stansiyanın stansiya növbətçisi post növbətçisinə və qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə qatarın posta göndərilməsi barədə 3 nömrəli formada tərtib edilmiş telefonoqramla bildirir. Qatar birləşmə dəmir yoluna getdikdən və birləşmə yoldəyişənini normal vəziyyətə qoyduqdan sonra post növbətçisi hər iki stansiyanın stansiya növbətçisinə 4 nömrəli formada tərtib edilmiş telefonoqramla bildirir.

6.47. Qatar birləşmə dəmir yolundan qonşu stansiyaların birinə göndərildikdə post növbətçisi hər iki stansiyanın stansiya növbətçisindən 14 nömrəli formada tərtib edilmiş telefonoqramla icazə istəyir. Arxadakı stansiyanın stansiya növbətçisi post növbətçisinə və qarşıdakı stansiyanın stansiya növbətçisinə 15 nömrəli formada tərtib edilmiş telefonoqramla cavab verir.

Göndərilmə stansiyası	Qəbul stansiyası
<p>14 nömrəli forma</p> <p>“ _____ nömrəli qatarın _____ stansiyasına göndərilməsinə icazə istəyirəm.</p>	<p>15 nömrəli forma</p> <p>“ _____ nömrəli qatar _____ stansiyasına göndərilə bilər. Stansiya növbətçisi (imza) _____ ”.</p>

Post növbətçisi (imza) _____".	
--------------------------------	--

6.48. Qarşıdakı stansiyanın stansiya növbətçisi bu Təlimatın 6.47-ci bəndində nəzərdə tutulmuş icazəni aldıqda post növbətçisinə qatarın qəbulu üçün 15 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramla icazə verir. İcazəni alan post növbətçisi qatarı göndərir, birləşmə dəmir yolunun yoldəyişənini normal vəziyyətə qoyur və hər iki stansiyanın stansiya növbətçisinə qatarın göndərilməsi barədə 16 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramla məlumat verir. Qəbul stansiyasının stansiya növbətçisi göndərilmə stansiyasının stansiya növbətçisinə, post növbətçisinə və qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə 17 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramla qatarın gəlməsi barədə məlumat verir.

Göndərilmə stansiyası	Qəbul stansiyası
16 nömrəli forma "____ nömrəli qatar saat ____ ____ yola düşdü. Stansiya növbətçisi (imza)_____".	17 nömrəli forma "____ nömrəli qatar saat ____ ____ çatdı. Stansiya növbətçisi (imza)_____".

6.49. Sonradan birləşmə dəmir yoluna geriyyə qayıtmaqla qatarın birləşmə dəmir yolundan mənzilin baş dəmir yoluna çıxdığı hallarda mənzil bütün qatarların hərəkəti üçün qatar dispetçerinin əmri ilə bağlanılır.

6.50. Qatar dispetçerinin mənzilin bağlanması barədə əmri verildikdən sonra qatarın baş dəmir yoluna çıxması post növbətçisinin göstərişi ilə yerinə yetirilir.

6.51. Mənzil boşaldıqdan və birləşmə dəmir yolunun yoldəyişəni normal vəziyyətə qoyulduqdan sonra o qatarların hərəkəti üçün açılır.

6.52. İkiyollu mənzillərdə qatarların qəbulu və göndərilməsi 3 və 4 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramlarla yerinə yetirilir. Qəbul stansiyasının stansiya növbətçisindən 4 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramla alınmış bildiriş həmin istiqamətə hərəkət edən növbəti qatarın göndərilməsinə əsas verir. Qatarlar itələyici lokomotivlə hərəkət etdikdə hər iki telefoqramın mətninə bu Təlimatın 6.39-6.41-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş məzmununda qeyd əlavə edilir.

6.53. Qatarın stansiyadan dayanmadan buraxıldığı hallarda qonşu stansiyaya 11 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramla həmin qatarın gəlməsi və göndərilməsi barədə bildiriş verilir.

6.54. İkiyollu mənzillərdə yol postları olduqda göndərilmə stansiyanın stansiya növbətçisi 3 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramla post növbətçisini qatarın göndərilməsi barədə məlumatlandırır.

6.55. Növbəti postlararası mənzil qatardan boş olduqda post növbətçisi keçid signalını açır və maşinistə yol vərəqəsini təqdim edərək qatarı dayanmadan buraxır.

6.56. Qatar keçdikdən sonra post növbətçisi keçid signalını bağlayır və hər iki qonşu stansiyanın stansiya növbətçisini 11 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramla qatarın keçib-getməsi barədə məlumatlandırır.

6.57. Növbəti postlararası mənzil tutulu olduqda gələn qatar mənzil boşalanadək qadağanedici göstəricili keçid işıqforunun qarşısında saxlanılır. Bu qatarın postdan göndərilməsi barədə telefoqram arxadakı stansiyaya, yalnız qatar postdan göndərildikdən sonra verilir.

6.58. Qatarı qəbul edən stansiya növbətçisi postun növbətçisini 4 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramla həmin qatarın gəlməsi barədə məlumatlandırır.

6.59. Yol postunda keçid işıqforu nasaz olduqda post növbətçisi qarşıdakı mənzilin boş olduğu hallarda qatarı bilavasitə işıqforun yanında qarşılayır və maşinistə sonrakı hərəkət üçün əsas verən yol vərəqəsini təqdim edir. Yol vərəqəsinin yuxarı hissəsində "Postda işıqfor nasazdır" qeydi aparılır.

6.60. Göndərmə stansiyasının stansiya növbətçisi qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə (post növbətçisinə) qatarın geriye qayıtmaqla düzgün dəmir yolu ilə göndərilməsi barədə "____ kilometrədek geriye qayıtmaqla" sözlərinin əlavə edildiyi 3 nömrəli, qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə (post növbətçisinə) isə 7 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramla qatarın geriye qayıtması barədə məlumat verir.

6.61. Göndərilən qatarın maşinistinə mətninə "____ kilometrədek geriye qayıtmaqla" sözlərinin əlavə edildiyi yol vərəqəsi verilir. Göndərmə stansiyasına geri qayıdan qatarlar mənzildə yol postları olduqda bu postları dayanmadan keçirlər. Post növbətçisi qayıdan qatarın keçib-gətməsini qarşıdakı post növbətçisinə və ya stansiya növbətçisinə 7 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramla bildirir.

6.62. Stansiyalararası mənzilin ayırma məntəqəsi olan postda birləşmə dəmir yolu olduqda qatarlar düzgün dəmir yolu ilə stansiyadan birləşmə dəmir yoluna və birləşmə dəmir yolundan stansiyaya adi qaydada göndərilir. Stansiya növbətçisi və ya post növbətçisi qatarın göndərilməsini 3 nömrəli, gəlməsini isə 4 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramla bildirir.

6.63. Birləşmə dəmir yoluna köməkçi post tərəfindən xidmət edildikdə, o yalnız birləşmə dəmir yoluna və ya birləşmə dəmir yolundan keçən qatarların hərəkəti barədə danışıqlarda iştirak edir. Qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə və post növbətçisinə qatarın birləşmə dəmir yoluna göndərilməsi barədə mətninə "____ kilometrədeki posta" sözlərinin əlavə edildiyi 3 formada tərtib edilmiş telefoqram verilir.

6.64. Birləşmə dəmir yolunun yoldəyişəni normal vəziyyətə qoyulduqdan sonra post növbətçisi tərəfindən hər iki stansiyanın stansiya növbətçisinə qatarın gəlməsi barədə 4 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqram verilir. Qatarın köməkçi post tərəfindən xidmət edilən birləşmə dəmir yolundan qonşu stansiyaların birinə göndərilməsi bu Təlimatın 6.47-6.48-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

6.65. Qatar dispetcherinin əmri alındıqdan sonra qatar düzgün olmayan dəmir yolu ilə tənzimlənmə qaydasında göndərildiyi hallarda stansiya növbətçiləri arasında aşağıdakı 18, 19, 20, 21 nömrəli formalarda tərtib edilmiş telefoqramların mübadiləsi aparılır, qatarın göndərilməsi və qəbulu isə hər iki halda mətninə "____ düzgün olmayan yolla" sözlərinin əlavə edildiyi 3 və 4 nömrəli formalarda tərtib edilmiş telefoqramlarla yerinə yetirilir.

Göndərilmə stansiyası	Qəbul stansiyası
18 nömrəli forma "____ nömrəli qatarın ____ düzgün olmayan yolla göndərilməsinə icazə istəyirəm. Stansiya növbətçisi (imza)_____".	19 nömrəli forma "____ nömrəli qatarı ____ düzgün olmayan yolla gözləyirəm. Stansiya növbətçisi (imza)_____".

20 nömrəli forma “ _____ nömrəli qatar saat _____ _____ düzgün olan yolla yola düşdü. Stansiya növbətçisi (imza) _____ ”	21 nömrəli forma “ _____ nömrəli qatar saat _____ _____ düzgün olmayan yolla çatdı. Stansiya növbətçisi (imza) _____ ”
--	---

Qatarın göndərilməsi və qəbulu hər iki halda mətninə “ _____ düzgün olmayan yolla” sözlərinin əlavə edildiyi 3 və 4 nömrəli formalarda tərtib edilmiş telefoqramlarla yerinə yetirilir.

6.66. Qatarın göndərilmə stansiyasına geriyyə qayıtmaqla düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərildiyi hallarda 18 və 19 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramların mətninə “ _____ kilometrədək və geriyyə” sözləri əlavə edilir, 19 nömrəli formada tərtib edilmiş telefoqramın mətnində isə həmçinin “gözləyirəm” sözü “göndərilə bilər” sözləri ilə əvəz olunur.

6.67. Maşinistə verilən yol vərəqəsinin yuxarı hissəsində “ _____ düzgün olmayan yolla” məzmununda qeyd aparılır.

6.68. İkiyollu sahədə dəmir yollarından biri bağlandıqda, bağlı olmayan dəmir yolu ilə biryollu hərəkət müəyyən edilməklə qatarların göndərilməsi və qəbulu bu Təlimatın 6.38-ci bəndində nəzərdə tutulmuş 1, 2, 3, və 4 nömrəli, habelə biryollu sahələr üçün müəyyən edilmiş digər formalarda tərtib edilmiş telefoqramlarla yerinə yetirilir. Belə hallarda yol vərəqəsinin yuxarı hissəsində “ _____ yol hərəkət üçün bağlıdır” məzmununda qeyd aparılır.

7. Bütün siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsi zamanı qatarların hərəkətinin təşkili

7.1. Qatarların hərəkəti bütün siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin fəaliyyətinin fasiləsi zamanı biryollu sahələrdə yazılı bildiriş vasitəsilə, ikiyollu sahələrdə isə stansiyalararası mənzili keçib getməyə təyin olunan vaxt aralığı ilə yerinə yetirilir.

7.2. Yazılı bildirişlər vasitəsilə və ya qatarın mənzili keçib-getməsinə sərf olunan vaxt aralığı ilə qatarların hərəkəti o hallarda müəyyənləşdirilir ki, mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçiləri arasında qatarların hərəkəti barədə danışıqları onların sərəncamında olan rabitə növlərinin heç biri ilə yerinə yetirmək mümkün olmasın.

7.3. Bütün siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsi zamanı mənzilin qatarla tutulmasına stansiya növbətçisi tərəfindən qatarın maşinistinə təqdim edilən bu Təlimatın 10 nömrəli əlavəsinə uyğun olaraq tərtib edilmiş DU-56 blankı əsas verir. Belə hallarda əvvəl göndərilmiş qatarın qonşu stansiyaya gəlməsi barədə məlumat olmadıqda, qatarın maşinisti mənzil boyu qatarı sonrakı hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşdıqda qatarı dərhal dayandırmağa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə hərəkət etməli, əvvəl göndərilmiş qatarın quyruğu isə çəpərlənməmiş ola bilər.

7.4. Bütün siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsi zamanı aşağıdakı qatarların göndərilməsi qadağandır:

7.4.1. PM yüklü, qabaritsiz yüklü, birləşmiş, çəkisi və uzunluğu artırılmış, həmçinin tək maşinistlə idarə edilən;

7.4.2. bərpa, yanğın qatarları, köməkçi lokomotivlər istisna olmaqla, mənzildə işləmək üçün dayanmaqla gedən;

7.4.3. mənzildə birləşmə dəmir yoluna gedən qatarları.

7.5. İtələyici lokomotivlər mənzil boyu qonşu stansiyayadək getməlidir.

7.6. Bütün siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsi zamanı aralarında əlaqə kəsilən stansiyalarla məhdudlaşdırılan biryollu mənzillərdə qatarların hərəkəti yazılı bildirişlə müəyyən edilənədək üstünlük təşkil edən tək istiqamətli qatar göndərilə bilər. Hərəkət yazılı bildirişlə müəyyən edilənədək üstünlük təşkil edən istiqamətə əks istiqamət qatarları aşağıdakı hallar istisna olmaqla, mənzilə göndərilə bilməz:

7.6.1. əlaqə kəsilənədək üstünlük təşkil edən istiqamət stansiyadan göndərilməsinə icazəsi alınan qatarlar (yarımavtomatik bloklama zamanı razılıq bloklama siqnalı, telefon əlaqəsi zamanı qatar telefoqramı, elektrojezl sistemində mənzilin çıxarılmış jezli). Həmin istisna ikitərəfli avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş biryollu mənzillərə aid edilmir;

7.6.2. kömək göndərilməsi barədə mənzildən alınan tələb üzrə - bərpa, yanğın qatarı və ya köməkçi lokomotiv.

7.7. Üstünlük təşkil edən, həmçinin ona əks olan istiqamətdəki stansiyanın stansiya növbətçisi mənzildən kömək göstərilməsi barədə tələb aldıqda bu Təlimatın 8-ci hissəsinə uyğun olaraq maşinistə DU-64 blankını təqdim etməklə bərpa, yanğın qatarının və ya köməkçi lokomotivin göndərilməsini təşkil edir.

7.8. İkiyollu mənzillərdə dəmir yollarından biri əlaqənin fasiləsində bağlandıqda, sonrakı hərəkət yazılı bildirişlə müəyyən edilənədək birinci qatar yalnız o istiqamətə göndərilə bilər ki, bu ikiyollu hərəkətdə fəaliyyət göstərən dəmir yolu üçün düzgün olsun.

7.9. Mənzil ikitərəfli avtomatik bloklama ilə təchiz edilmədikdə, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə mənzilin boş olması barədə məlumat olduqda, birinci qatarın üstünlük təşkil edən istiqamətə göndərilməsinə qonşu stansiyanın stansiya növbətçisindən icazə tələb olunmur.

7.10. İkitərəfli avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş biryollu mənzildə üstünlük təşkil edən istiqamətin stansiyasından birinci qatar stansiya növbətçisinin qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə qatarların sonrakı hərəkətinə dair tələblər barədə yazılı bildirişi çatdırılmaqla yolboyu mənzilin boş olması əyani olaraq müəyyən edildikdən sonra göndərilə bilər. Qatarların hərəkəti jurnalında mənzilin boş olmasının yoxlanılması barədə yoxlamanın üsulu və yoxlama apararı işçinin soyadı göstərilməklə qeyd aparılır.

7.11. Bərpa qatarının (özugedən xüsusi dəmiryol hərəkət tərkibinin), yanğın qatarının və ya köməkçi lokomotivin mənzilə bütün siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işi dayandığı zamanı həm üstünlük təşkil edən, həm də əks istiqamətlərə, yalnız mənzildə dayanmış qatarın maşinistindən və ya yol, siqnalizasiya və rabitə, elektrik təchizatı qurumlarının işçilərindən müvafiq tələbname alındıqdan sonra göndərilməsinə icazə verilir. Avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş mənzildə stansiya

növbətçisinə kömək göstərmək barədə tələbname əldə qılda, bərpa qatarını və ya köməkçi lokomotivi göndərməzdən əvvəl stansiya ilə köməyin göstərildiyi yer arasında digər qatarların olmadığına əmin olmalıdır.

7.12. Bütün siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsi zamanı stansiyalar arasında yazılı bildirişlərin verilməsi mənzilə göndərilən ilk qatarla başlanılır. Belə hallarda aparıcı lokomotivin maşinistinə mənzili tutmaq üçün DU-56 blankı verilir və həmin qatarın maşinisti ilə qonşu stansiya qatarların gələcək hərəkətinə dair tələblər barədə aşağıdakı "A" və "B" formalı bildirişlərdən biri doldurulmaqla DU-55 blankı (9 nömrəli əlavə) göndərilir:

7.12.1. forma A: "Sizə saat ____ ____ ____ nömrəli qatarı göndərirəm. Qatar gəldikdən sonra sizdən qatar gözləyirəm. Stansiya növbətçisi (imza) _____";

7.12.2. forma B: "Sizə saat ____ ____ ____ nömrəli qatarı göndərdim, saat ____ ____ nömrəli qatarı göndərəcəm. Stansiya növbətçisi (imza) _____".

7.13. Siqnalizasiyanın və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsi anında aralarında əlaqə kəsilmiş stansiyaları ilə məhdudlaşan mənzilə göndərmək üçün tək qatar olmadıqda, birinci qatarı göndərmək səlahiyyətinə malik olan stansiya növbətçisinə qonşu stansiyadan bu mənzilə göndəriləcək qatarın olması məlum olduqda həmin stansiya aşağıdakı məzmununda "C" forması üzrə bildiriş göndərir:

forma C: "Sizdən qatar gözləyirəm. Stansiya növbətçisi (imza) _____".

7.14. İkitərəfli avtomatik bloklama ilə təchiz edilməyən mənzillərdə "C" forması üzrə yazılı bildirişin göndərilməsi üçün götürülməyən drezinlərdən, tək lokomotivlərdən, həmçinin digər nəqliyyat vasitələrindən istifadə etməyə yol verilir.

7.15. Stansiya növbətçisi "A", "B" və ya "C" forması üzrə bildiriş əldə qıdan sonra qatarların hərəkəti yazılı bildirişlə müəyyən olunmuş hesab edilir.

7.16. Bir istiqamətdə gedən qatarların göndərilməsi sonuncu göndərilmiş qatarın stansiyalararası mənzili keçib-gətməsi üçün sərf olunan vaxta 5 dəqiqə əlavə edilən vaxt aralığı ilə yerinə yetirilir.

7.17. Əlaqənin fasiləsində bəlmə məntəqələri kimi fəaliyyət göstərən yol postları qatarların hərəkətində iştirak etmir.

7.18. Müəyyən edilmiş siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsində stansiyadan üstünlük təşkil edən istiqamətdə mənzildə olan birləşmə dəmir yoluna qatar göndərildikdə, lakin onun gəlməsi və birləşmə dəmir yoluna yığışdırılması barədə köməkçi post növbətçisindən bildiriş alınmadıqda qatarın köməkçi postadək gətməsi və onun birləşmə dəmir yoluna yığışdırılması üçün sərf olunan vaxta 5 dəqiqə artırmaqla bütün müddətdə mənzil tutulu hesab edilir.

7.19. Köməkçi post növbətçisi qatarı birləşmə dəmir yoluna yığışdırdıqdan sonra birləşmə dəmir yolunun yoldəyişənini normal vəziyyətə (baş yol üzrə) çevirməli və qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi ilə əlaqə bərpa olunanadək hərəkət tərkibinin baş yola çıxmasına yol verməməlidir.

7.20. Siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsi müddətində qatarlar DU-56 blankı ilə göndərilir.

7.21. Stansiya növbətçiləri qarşılıqlı əlaqəni kəsməmək üçün siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fəaliyyəti bərpa olunanadək bu və ya digər istiqamətlərdə hər bir qatarın aparıcı lokomotivinin maşinisti ilə sonradan (növbəti) qatarların göndərilməsi barədə A və ya B formaları üzrə yazılı bildirişlər ünvanlamalıdır.

7.22. Hər iki stansiyada A, B və C formaları üzrə bildirişlərin qatar telefoqramları jurnalında qeydiyyatı aparılır.

7.23. Qatarların hərəkətinin müəyyən edilməsinin yazılı bildiriş vasitəsinə keçirilməsi qatar telefoqramları jurnalında aşağıdakı məzmununda qeyd aparılmaqla rəsmiləşdirilir:

“ _____ tarixdən, saat _____ -da _____ mənzilində siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsi ilə əlaqədar qatarların hərəkəti yazılı bildiriş vasitəsilə müəyyən edilir.

_____ (stansiyanın adı) stansiyasının stansiya növbətçisi (soyadı) _____, (imzası) _____”.

7.24. Bütün siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsində əlaqənin kəsilməsi ilə bağlı qatarları üstünlük təşkil edən istiqamətə göndərmək səlahiyyəti olan stansiya növbətçisi tərəfindən üstünlük təşkil etməyən istiqamətdən (cüt) aralarında əlaqə kəsilən stansiyalarla məhdudlaşmış mənzilə qatarların göndərilməsinə razılıq verildikdə, həmin qatar gələndə və ya qonşu stansiyanın stansiya növbətçisindən (post növbətçisindən) qatarın göndərilməyəcəyi barədə bildiriş alınanadək mənzil tutulu hesab edilir.

7.25. Cüt qatarın birləşmə dəmir yolu olan posta göndərilməsinə razılıq verildikdə post növbətçisindən qatarın gəlməsi və ya onun birləşmə dəmir yoluna yığışdırılması barədə bildiriş alınanadək mənzil tutulu hesab edilir.

7.26. Bütün siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsində köməkçi post növbətçisinə tək istiqamətli qatarın birləşmə dəmir yolundan göndərilməsinə icazə verildikdə və post növbətçisindən bu qatarın göndərilməsi barədə məlumat alındıqda qatarı mənzilə göndərən üstünlük təşkil edən istiqamətin stansiyasının stansiya növbətçisinə əlaqənin fasiləsindən sonra qonşu stansiyaya bu istiqamətdə birinci qatarın, göndərilən qatarın köməkçi postdan stansiyayadək olan mənzilin bir hissəsini keçib-getmə vaxtına 5 dəqiqə artırılan vaxt aralığı ilə göndərilməsinə yol verilir.

7.27. Tək qatarın birləşmə dəmir yolu olan köməkçi postdan göndərilməsi barədə məlumat alınmadıqda post növbətçisindən qatarın göndərilməsi və birləşmə dəmir yolunun yoldəyişəninin baş yola çevrilməsi (qoyulması) və ya qatarın göndərilməsinin saxlanması barədə məlumat alınanadək mənzil tutulu hesab olunur.

7.28. Əlaqənin fasiləsində qatarın birləşmədən geriye birləşməyə qayıtmaqla göndərilməsi razılaşdırıldıqda birləşmə dəmir yolu olan köməkçi postdan müvafiq bildiriş alınanadək qatarı mənzilə göndərmək qadağandır.

7.29. Əlaqənin kəsilməsi ilə üstünlük təşkil edən istiqamətə birinci qatarı göndərmək səlahiyyətinə malik olan stansiya növbətçisi tərəfindən qatarın göndərilməsinə əlaqənin fasiləsində razılıq alındıqda, o, həmin icazə ilə qatarı göndərməli və qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi ilə yazılı əlaqə yaratmalıdır.

7.30. Müvafiq siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin bərpasından sonra bu əlaqə növləri ilə qatarların hərəkəti əvvəlcədən mənzilin boş olub-olmamasını yoxlamalı olan qatar dispetçerinin əmri ilə yenidən bərpa edilir.

7.31. Siqnalizasiya və əlaqə vasitəsi dispetçer rabitəsindən əvvəl bərpa edildikdə, üstünlük təşkil edən istiqamətə qatarları göndərmək səlahiyyətinə malik olan stansiya növbətçisi qonşu stansiyaya aşağıdakı məzmununda tərtib edilmiş telefoqram ünvanlayır:

“ _____ stansiyaları arasındakı mənzildə qatarların hərəkəti _____ əlaqə vasitəsilə müəyyən edilir. Sizdən sonuncu ____ nömrəli qatar gəlib. Sizə ____ nömrəli qatar göndərilib. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.

Həmin telefoqramı aldıqdan sonra mənzilin boş olduğuna əmin olan qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi aşağıdakı məzmununda cavab telefoqramı ünvanlayır:

“Sizdən sonuncu ____ nömrəli qatar gəlib. Sizə ____ nömrəli qatar göndərilib, mənzil boşdur. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.

7.32. Bu Təlimatın 7.31-ci bəndində nəzərdə tutulmuş telefoqramların mübadiləsindən sonra hər iki stansiyanın stansiya növbətçisi qatarların hərəkətində əsas siqnalizasiya və əlaqə vasitəsilə rəhbərlik etməyə keçirlər.

7.33. İkiyollu mənzillərdə siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsi zamanı əlaqənin kəsilməsi anında bloklama müvafiq istiqamətə qoyulu olduqda qatarlar düzgün dəmir yolu ilə mənzili keçib-getmək üçün cədvəldə nəzərdə tutulmuş vaxta 5 dəqiqə əlavə edilən vaxt aralığı ilə göndərilir.

7.34. Siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin işinin fasiləsində stansiya növbətçisi tərəfindən qonşu stansiyadan düzgün olmayan dəmir yolu ilə qatarın göndərilməsinə razılıq verildikdə, bu qatarın stansiyaya gəlməsindən sonra düzgün dəmir yolu ilə birinci qatarı göndərməzdən əvvəl stansiya növbətçisi mənzilin qarşından gələn qatarlardan boş olduğuna əmin olmalıdır.

7.35. Stansiyalar arasında əlaqənin fasiləsində mənzildə bölmə məntəqəsi kimi fəaliyyət göstərən yol postları olduqda, bu postlar əlaqənin fasiləsi zamanı da fəaliyyət göstərir. Belə hallarda stansiya növbətçisi qatarı göndərərkən əvvəl göndərilmiş qatarın yol postuna gəlməsi üçün cədvəldə nəzərdə tutulmuş vaxta artırılan 5 dəqiqə müddəti gözləyir və qatarın, yalnız yolüstü birinci yol postunadək getməsinə icazə verir.

7.36. Stansiya növbətçisi bərpa qatarının, (özügedən xüsusi hərəkət tərkibinin) yanğın qatarının və ya köməkçi lokomotivin göndərilməsi barədə tələbnamə aldıqda onu düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərməzdən əvvəl, bu dəmir yolunun qatarlardan (stansiyadan kömək göndərilən yerədək) boş olduğuna əmin olmalıdır.

7.37. Müvafiq siqnalizasiya və əlaqə vasitəsinin bərpasından sonra bu əlaqə vasitəsilə qatarların hərəkəti qatar dispetçerinin əmri əsasında qatar dispetçer rəbitəsi olmadıqda isə hər bir stansiya üçün düzgün olan dəmir yolu ilə bərpa edilir.

7.38. Bu Təlimatın 7.9-7.11-ci, 7.13-7.14-cü, 7.33-7.34-cü və 7.36-cı bəndlərində nəzərdə tutulmuş hallarda mənzilin boş olduğunu müəyyən etmək üçün stansiya növbətçisinə mümkün olan imkanlardan (qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi ilə şəhər rəbitəsi, mobil telefon və radorabitə ilə danışmaqla, avtonəqliyyat vasitələri ilə, çıxarıla (qoyulub-götürülə) bilən avtodrezinlərlə və s.), bu Təlimatın 7.13-cü və 7.14-cü bəndlərində nəzərdə tutulmuş hallarda isə tək lokomotivlərdən də istifadə etməyə yol verilir.

8. Bərpa və yanğın qatarlarının, özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin və köməkçi lokomotivlərin hərəkətinin təşkili

8.1. Bərpa və yanğın qatarları, özügedən xüsusi hərəkət tərkibləri və köməkçi lokomotivlər mənzildə dəmir yolunda dayanmış qatarın maşinistindən və ya onun köməkçisindən kömək barədə alınmış tələb (yazılı, telefon və ya radorabitə) əsasında,

həmçinin yol, elektrik təchizatı, SMB və rabitə bölməsi işçilərinin tələbləri ilə təyin olunur.

8.2. Bərpa və yanğın qatarlarının, özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin və köməkçi lokomotivlərin təyinat yerinə göndərilməsi və hərəkəti qatar dispetçerinin əmri əsasında yerinə yetirilir.

8.3. Kömək tələb olunduqda mənzildə dayanmış qatarın maşinisti və ya onun köməkçisi stansiya növbətçisinə və ya qatar dispetçerinə qatarın başının olduğu kilometri və piketi, köməyin tələb edilmə səbəbini və vaxtını bildirməlidir. Müstəsna hallarda stansiya növbətçisi və ya qatar dispetçeri ilə telefon və ya radiorabitə əlaqəsi olmadıqda yazılı tələbnamənin stansiyaya çatdırılması üçün qatarın lokomotivindən istifadə oluna bilər. Lokomotivin tərkibdən açmasına vaqonların öz-özünə getməməsi üçün təkərlərinin altına tormoz başmaqları qoymaqla və əl tormozlarını işə salmaqla vaqonları bərkitdikdən sonra yol verilir. Lokomotivin tərkibdən açılmasından əvvəl, digər vaqonların avtotormozları da (sonluq kranını tam açmaqla) işə salınmalıdır. Tələbnamənin stansiyaya çatdırılması üçün sərnişin qatarının lokomotivindən istifadə etməyə yol verilmir.

8.4. Dayanmış qatar tərkibinin yerləşdiyi yolun profilinin xüsusiyyətinə görə vaqonların bərkitilməsi üçün lazımi vasitələr kifayət etmədikdə lokomotivi tərkibdən açmaq qadağandır. İkiyollu mənzillərdə stansiya növbətçisinə kömək barədə yazılı tələbnaməni çatdırmaq üçün qarşıdan gələn qatarın lokomotiv briqadasından istifadə edilməsinə yol verilir.

8.5. Bərpa və yanğın qatarının, özügedən xüsusi hərəkət tərkibinin və (və ya) köməkçi lokomotivin göndərilməsi barədə tələbnamə alan stansiya növbətçisi bu barədə dərhal qatar dispetçerinə məlumat verir. Telefon və ya radiorabitə ilə alınmış tələbnamələr barədə dispetçerin sərəncamları jurnalında, sonradan isə qatarların hərəkəti jurnalında qeydlər aparılır (qatarın nömrəsinin qarşısında "Qeyd" qrafasında, qatarın dayanma yeri və vaxtı göstərilir, məsələn: "12:00 148 kilometr, piket 5").

8.6. Kömək göstərilməsi barədə tələbnamə alan qatar dispetçeri dərhal bu barədə infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin məsul şəxsinə müraciət edir. İnfrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi dəmir yolunun sahibinin məsul şəxsi qatar dispetçeri birlikdə köməyin verilə biləcəyi mənzili məhdudlaşdıran stansiyaları və vaqonların çıxarılacağı stansiyanı müəyyənləşdirirlər.

8.7. Qatar radiorabitəsi olduqda qatar dispetçeri dayanmış qatarın maşinistinə və mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə (bilavasitə və ya stansiya növbətçisi vasitəsilə) göstəriləcək köməyin üsulları barədə məlumat verir.

8.8. Qatar dispetçeri bərpa və yanğın qatarlarının, köməkçi lokomotivlərin irəliləməsinin tezləşdirilməsini təmin edir və müvafiq məlumatlar olduqda bərpa (yanğın) qatarlarının rəislərinə qatarların işə hazırlanması üçün hadisə yerindəki vəziyyət barədə məlumat verir.

8.9. Bərpa və yanğın qatarları, özügedən xüsusi hərəkət tərkibləri və köməkçi lokomotivlər bu Təlimatın 11.28-11.30-cu bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq digər qatarların hərəkəti üçün bağlı olan mənzilə göndərilir. Lokomotivin maşinistinə DU-64 blankı verilir, dispetçer mərkəzləşməsində isə göndərilmə qatar dispetçerinin əmrinə əsasən yerinə yetirilir. Onun üzərində tələbnaməyə uyğun və köməyin hansı tərəfdən (qatarın başından və ya quyruğundan) göstərilməsindən asılı olaraq bərpa və yanğın

qatarının və ya köməkçi lokomotivin hərəkət edəcəyi yer (kilometr və piket) göstərilməlidir.

8.10. Kömək qatarın quyruq tərəfindən göstərildikdə kömək barədə tələbnamədə nəzərdə tutulmuş kilometr və piket qatarın uzunluğu nəzərə alınmaqla dəyişdirilir.

8.11. DU-64 blankı maşinistə mənzildə qatarların hərəkətinə maneə olan yerdə müvəqqəti post açıldıqda da verilir. Belə hallarda bərpa, yanğın qatarlarının və köməkçi lokomotivlərin hərəkəti mənzili məhdudlaşdıran stansiyanın stansiya növbətçisinin post növbətçisi ilə əvvəlcədən razılığı ilə yerinə yetirilir.

8.12. Dispetçer mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş sahələrə köməkçi lokomotivlərin göndərilməsi bu Təlimatın 3.21-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

8.13. Bərpa, yanğın qatarın lokomotivinin, özgedən xüsusi hərəkət tərkibinin və ya köməkçi lokomotivin maşinisti DU-64 blankında qeyd edilmiş yerə 2 kilometr qalmış sürətin azaldılması üçün tədbir görməli və sonrakı hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşdıqda qatarı dərhal dayanmağa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla getməlidir.

8.14. Köməkçi lokomotivin maşinisti mənzilə aşağıdakı tələblərə uyğun hərəkət edir:

8.14.1. düzgün olmayan dəmir yolu ilə hərəkət zamanı mənzildə dayanmış qatara tərkibin başından kömək göstərmək üçün saatda 60 kilometrədən çox olmayan sürətlə, DU-64 blankında göstərilən yerə 2 kilometrədən az olmayan məsafədə dayandıqdan sonra isə saatda 20 kilometrədən çox olmayan sürətlə;

8.14.2. mənzildə dayanmış qatarın quyruğundan kömək göstərmək üçün düzgün dəmir yolu ilə hərəkət zamanı avtobloklanmanın siqnalları üzrə keçid işiqforunda qadağanedici siqnal qarşısında dayandıqdan sonra isə saatda 20 kilometrədən çox olmayan sürətlə;

8.14.3. mənzildə dayanmış qatara quyruğundan kömək göstərmək üçün düzgün dəmir yolu ilə hərəkət zamanı yarımavtobloklamada saatda 60 kilometrədən çox olmayan sürətlə və DU-64 blankında göstərilən yerə 2 kilometrədən az olmayan məsafədə dayandıqdan sonra saatda 20 kilometrədən çox olmayan sürətlə.

8.15. Kömək tələb olunan qatara və ya hərəkətin bərpası üzrə işlərin yerinə yetirilməsi lazım olan yerə (yanğını söndürmək, uçuqunu yığışdırmaq və s.) yaxınlaşmadan qatarın maşinisti qatarı saxlamalı və sonradan hərəkətin bərpasına rəhbərlik edən şəxsin göstərişi üzrə fəaliyyət göstərməlidir. Köməkçi lokomotivin maşinisti təyinat yerinə gəldikdən sonra öz fəaliyyətini dayanmış qatarın maşinisti ilə razılaşıdır.

8.16. Stansiya növbətçisi bərpa və yanğın qatarının, köməkçi lokomotivin, özgedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin mənzilə göndərilmə, həmçinin mənzildən geriyyə qayıtma vaxtlarını qatarların hərəkəti jurnalında qeyd edir və mənzili məhdudlaşdıran qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə və qatar dispetçerinə dərhal məlumat verir.

8.17. Qatarların hərəkəti üçün mənzil və ya müvafiq dəmir yolu qatar dispetçerinin əmri əsasında yaranmış maneələrin aradan qaldırılması işlərinə rəhbərlik edən yol təsərrüfatı bölməsi işçisinin mənzildə qatarların hərəkətinin bərpasının mümkünüyü barədə bildirişi (yazılı, telefonla və ya radiorabitə vasitəsilə verilmiş) əsasında açılır.

8.18. Enerji dispetçeri tərəfindən kontakt şəbəkəsində zədələnmənin aradan qaldırılması barədə bildiriş bərpa işlərinə rəhbərlik edən elektrik təchizatı bölməsi işçisinin məlumatı əsasında verilir.

8.19. Qatar dispetçeri avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş mənzillərdə onun qurğuları zədələndikdə, qatarların hərəkətinin avtomatik bloklama üzrə açılması üçün SMB-nin elektrik mexanikindən müvafiq bildiriş almalıdır.

8.20. Mənzildə hərəkət tərkibinin relsdən çıxması və hər hansı bir qurğunun zədələnməsi halı olmadıqda hərəkət köməkçi lokomotivin maşinistinin və ya köməyin göstərilməsinə rəhbərlik edən işçinin mənzildən hərəkət tərkibinin çıxarılması və onun boş olması barədə məruzəsindən sonra açılır.

8.21. Avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş ikiyollu mənzillərdə mənzil müvafiq dəmir yolu köməkçi lokomotivin maşinisti tərəfindən radiorabitə vasitəsilə dayanmış qatarın tərkibinin düzgün yolla çıxarılmasına başlanılması barədə məlumat verildikdən sonra açıla bilər.

8.22. Qatar mənzildə aralandıqda maşinist:

8.22.1. hadisə barədə dərhal radiorabitə vasitəsilə mənzildə hərəkət edən qatarların maşinistlərinə və mənzili məhdudlaşdıran stansiyanın stansiya növbətçisinə məlumat verir, onlar isə bu barədə dərhal qatar dispetçerinə məruzə edirlər. Radiorabitə olmadıqda və ya nasaz olduqda həmin məlumat Dəmiryol nəqliyyatının texniki istismar Qaydalarına uyğun olaraq digər rabitə növləri ilə verilir;

8.22.2. maşinist köməkçisi vasitəsilə tərkibin və aralanmış vaqonların qoşucu cihazlarının vəziyyətini yoxlayır və onları saz əziyyətdə qatarın tərkibinə qoşur. Belə hallarda aralanmış hissəni qoşmaq üçün tərkib xüsusi ehtiyatla geriye elə basılmalıdır ki, vaqonlar bir-birinə qoşulduqda sürət saatda 3 kilometrədən çox olmasın;

8.22.3. zədələnmiş tormoz xortumlarını ehtiyat və ya quyruq vaqondan və lokomotivin ön tirindən çıxarılmış xortumlarla əvəz etməlidir.

8.23. Qatarın tərkibinin aralanmış hissələrinin birləşdirilməsi üzrə əməliyyatlar 20 dəqiqə ərzində yerinə yetirilmədikdə maşinist qatarın lokomotivsiz qalmış hissəsinin tormoz başmaqları və əl tormozları ilə bərkidilməsi üçün tədbirlər görməlidir.

8.24. Aralanmış hissələri qoşduqdan sonra maşinist köməkçisi quyruq vaqonun nömrəsinə və onun üzərində qatar signalının olduğuna görə tərkibin bütövlüyünə əmin olmalıdır. Hərəkətin bərpasına başlamazdan əvvəl vaqonların altından tormoz başmaqları çıxarılmalı, əl tormozları buraxılmalı və tormozların qısa sınağı aparılmalıdır.

8.25. Aşağıdakı hallarda mənzildə qatarın hissələrini birləşdirmək qadağandır:

8.25.1. duman, çovğun və siqnalların çətin seçildiyi digər əlverişsiz şəraitlərdə;

8.25.2. açılmış hissə yolun mailliyi 0,0025-dən çox olan yerdə yerləşdikdə və birləşmə zamanı təkandan qatarın hərəkətinin əks istiqamətə getməsi mümkün olduqda.

8.26. Müstəsna hallarda tərkibin açılmış hissəsini birləşdirmək üçün bu Təlimatın 8.53-cü və 8.54-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq arxadan gələn qatarın lokomotivindən istifadə edilməsinə yol verilir.

8.27. Qatarı birləşdirmək mümkün olmadıqda maşinist bu Təlimatın 8.3-cü və 8.4-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq tələbnaməyə əlavə olaraq qatarın aralanmış hissələri arasındakı məsafəni təxmini göstərməklə bərpa qatarı və ya köməkçi lokomotiv tələb etməlidir və həmin bəndlərdə nəzərdə tutulmuş hallarda kömək barədə yazılı tələbnaməni stansiya çatdırmaq üçün qatar lokomotivindən

(vaqonlarla və ya vaqonlar olmadan) istifadə oluna bilər. Lokomotivin quyruğu Dəmiryol nəqliyyatının texniki istismar Qaydalarına uyğun olaraq nişanlanır.

8.28. Adamlar olan və PM yüklü vaqonlarla hərəkət tərkibini mənzildə mühafizə edilmədən qoymaq qadağandır.

8.29. Kömək barədə tələblə stansiya hərəkət edən lokomotivin maşinisti:

8.29.1. avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş mənzillərdə yol işıqforlarının göstəricilərini rəhbər tutmalı;

8.29.2. yarımavtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş yol postları (blok-postlar) olan mənzillərdə gediş yolundakı birinci blok-postda dayanmalı və hadisə barədə qatar dispetçerinə məlumat verməlidir. Post növbətçisi belə lokomotivi keçid signalının icazəverici göstəricisi ilə göndərir, lakin keçib-gətmənin bloklama signalını vermir. Mənzildəki digər postların post növbətçiləri bu Təlimatın 4.48-4.52-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq fəaliyyət göstərirlər.

8.30. Elektrojezl sistemi ilə təchiz edilmiş mənzillərdə kömək tələbi ilə stansiya gələn maşinist qatar tərkibinin dayanmış olduğu mənzilin jezlini stansiya növbətçisinə verir. Stansiya növbətçisi mənzil boşalana və hərəkət bərpa edilənədək jezli aparata qoymadan saxlamalıdır.

8.31. Mənzildə dayanmış qatara kömək üçün mənzilin bağlanması və lokomotivin və ya qatarın göndərilməsi bu Təlimatın 8.9-8.12-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir. Qatarın quyruğundan kömək göstərildiyi hallarda quyruq hissəsinin yerləşdiyi yer məlum olmadıqda köməkçi lokomotivin (bərpa qatarının) maşinistinə DU-64 blankını təqdim etməklə aşağıdakı məzmununda məlumat verir:

“Mənzildə aralanmış vaqonların yerləşdiyi yer məlum deyil”.

Həmin məlumatı aldıqda kömək göstərən qatarın maşinisti mənzil boyu xüsusi sayıqla və ehtiva ilə sürətlə hərəkət etməlidir ki, maneə ilə qarşılaşdıqda vaxtında dayanmanı təmin edə bilsin.

8.32. Qatar mənzildə dayandıqdan sonra irəli hərəkət edə bilmədikdə və onu göndərmə stansiyasına qaytarılması tələb olunduqda maşinist şəxsən yaxud baş konduktor və ya lokomotiv briqadasının işçisi vasitəsilə bu barədə (yazılı, telefon və ya radorabitə vasitəsilə) stansiya növbətçisinə və ya qatar dispetçerinə məlumat verir. Qatarın mənzildən geriye qaytarılması həmin stansiyanın stansiya növbətçisinin göstərişi ilə Dəmiryol nəqliyyatının texniki istismar Qaydalarına uyğun olaraq həyata keçirilir. Həmin məlumatı alan qatar dispetçeri mənzili (mənzilin müvafiq dəmir yolunu) bağlayır və qatarın göndərilmə stansiyasına qaytarılmasına dair tələbləri müəyyən edir.

8.33. Qatarın mənzildən qaytarılması köməkçi lokomotiv ilə yerinə yetirilir.

8.34. Sərnişin qatarları istisna olmaqla dayanmış qatarın stansiyanın giriş signalınadək və ya “Stansiyanın sərhədi” signal nişanına qədər geriye basılmasına yol verilir. Geriyə basılma qatar dispetçerinin əmri əsasında mənzilin (və ya mənzilin dəmir yolunun) qatarların hərəkəti üçün bağlanılmasından sonra stansiya növbətçisinin dayanmış qatarın maşinistinə bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəlin 18.1-ci bəndində müəyyən edilmiş məzmununda verilən qeydiyyatata alınan əmri əsasında yerinə yetirilir.

8.35. Radorabitə və telefon rabitəsi olmadıqda, qatarın geriye basılması mənzilin bağlanması barədə qatar dispetçerinin əmrindən sonra dayanmış qatarın maşinistinə DU-64 blankı təqdim edildikdən sonra yerinə yetirilir.

8.36. Dayanmış qatarın maşinistinə avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş mənzillərdə qatarın geriye basılmasının mümkünlüyü barədə əmr və ya DU-64 blankı həmin qatarla stansiyanın giriş işıqforu və ya “Stansiyanın sərhədi” signal nişanı arasındakı dəmiryol sahəsinin digər qatarlarla tutulu olmadığı hallarda verilir.

8.37. Avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş mənzillərdə göndərilmiş qatar birinci blok-sahəni boşaltmadan dayandıqda qatarın giriş işıqforuna və ya “Stansiyanın sərhədi” signal nişanına qədər geriye basılması bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəlin 18.2-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq stansiya növbətçisinin icazəsi ilə mənzil bağlanılmadan yerinə yetirilir.

8.38. Mənzildə dayanmış qatarın göndərilmə stansiyasının giriş işıqforuna və ya “Stansiyanın sərhədi” signal nişanına qədər geriye basılma sürəti saatda 5 kilometrədən çox olmamalıdır. Mənzil boyu geriye basılan qatarın birinci vaqonunun xüsusi ayaqqoyanında (keçid meydançasında və ya tamburda) lokomotiv briqadasının işçisi, konduktor və ya maşinistin göstərişi ilə digər işçi olmalıdır. Vaqonun xüsusi ayaqqoyanı, keçid meydançası və ya tamburu olmadıqda həmin işçi təhlükəsiz məsafədə olmaqla, dəmir yolunun kənarı ilə geriye basılan qatarın birinci vaqonunun qabağında, qatarın maşinisti ilə daşınabilən radorabitə vasitəsilə daimi əlaqə saxlamaqla gedə bilər.

8.39. Motor-vaqonlu qatarların, özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin və tək lokomotivlərin mənzildən geriye basılması, işıqforların və hərəkət tərkiblərinin görünmə hüdudunda dayanmasını təmin edən sürətlə yerinə yetirilir, motor-vaqonlu qatarın maşinisti digər idarəetmə kabinəsinə (geriye basılma istiqaməti üzrə baş kabinəyə) keçir.

8.40. Göndərilən qatarın quyruğu stansiyanın sərhədindən çıxmıqda həmin qatarın geriye basılması, həmin stansiyanın stansiya növbətçisinin şifahi göstərişinə əsasən manevr qaydasında saatda 5 kilometrədən çox olmayan sürətlə yerinə yetirilir. Hərəkət istiqamətində geriye basılan qatarın birinci vaqonunun keçid meydançasında və ya xüsusi ayaqqoyanında lokomotiv briqadasının işçisi, konduktor və ya stansiya növbətçisinin göstərişi əsasında maşinist və ya stansiya növbətçisi ilə daşınabilən radorabitə vasitəsilə daimi əlaqə saxlayan digər işçi olmalıdır.

8.41. Mənzildən stansiyaya qaytarılan qatarların qəbulu giriş işıqforunun icazəverici göstəricisi ilə və ya bu Təlimatın 10.68-10.73-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq giriş işıqforunun qadağanedici göstəricisində yerinə yetirilir.

8.42. Bu Təlimatın 8.33-8.37-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq geriye basılan qatarın stansiyaya qəbulu üçün marşrut hazır olduqda qatarın mənzildən geriye basılmasına verilmiş icazə stansiyaya qəbul barədə əmrlə birləşdirilə bilər. Belə hallarda giriş işıqforunun olmasından və qəbulun şərtlərindən asılı olaraq geriye basılma icazəsinin mətninə aşağıdakı sözlər əlavə edilir:

8.42.1. “və _____ yola hərəkət edin. Giriş işıqforu açıqdır”;

8.42.2. “və giriş işıqforunun qadağanedici göstəricisi ilə _____ yola hərəkət edin. Qəbul marşrutu hazırdır”;

8.42.3. “və _____ yola hərəkət edin. Qəbul marşrutu hazırdır”.

8.43. Avtomatik bloklama və qatar radiorabitəsi ilə təchiz edilmiş sahələrdə yaxşı görünmə şəraitində aşağıdakılardan mənzildə dayanmış qatara köməyin göstərilməsi üçün istifadə oluna bilər:

8.43.1. dayanmış qatarın mənzildə arxasınca gedən tək lokomotivdən;

8.43.2. dayanmış qatarın mənzildə arxasınca gedən yük qatarının tərkibindən açılmış tək lokomotivdən;

8.43.3. mənzildə arxasınca gedən yük qatarının tərkibindən açılmadan aparıcı lokomotivdən.

8.44. Köməyin göstərilməsinin bu və ya digər üsulu yaranmış şəraiti hərtərəfli qiymətləndirdikdən sonra hər iki lokomotivin maşinistinə qatar dispetçerinin qeydiyyatda alınan əmri əsasında yerinə yetirilir.

8.45. Köməyin göstərilməsi üçün tərkibində adamlar olan yük qatarından və PM yüklü vaqonlar olan qatardan lokomotivi açmaq qadağandır. Belə qatarlardan, həmçinin lokomotivi açmadan tərkibdən kömək üçün istifadə edilməsinə yol verilmir.

8.46. Mənzildə dayanmış qatarın arxasınca gedən tək lokomotivlə kömək göstərildikdə qatar dispetçeri aşağıdakı məzmununda əmr verir:

” ____ nömrəli qatarın lokomotivinin maşinistinə. Qarşıda dayanmış ____ nömrəli qatara kömək edin. Qatar dispetçeri (imza)_____”.

8.47. Mənzildə arxasınca gedən yük qatarının tərkibindən açılmış tək lokomotivlə kömək göstərildikdə qatar dispetçeri aşağıdakı məzmununda əmr verir:

“ ____ nömrəli qatarın maşinistinə. Qatarın tərkibini bərkidin, ondan açılın və irəlində dayanmış ____ nömrəli qatara kömək edin. Qatar dispetçeri (imza) _____”.

8.48. Qatar dispetçeri bu Təlimatın 8.47-ci bəndində nəzərdə tutulmuş əmri verməzdən əvvəl lokomotivi açılan qatarın tərkibinin əlverişli profildə yerləşməsinə, onun bu Təlimatın 8.3-cü və 8.4-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq öz-özünə hərəkətə gəlməməsi üçün tormoz başmaqları və əl tormozları ilə bərkitməyin mümkünlüyünə əmin olmalıdır. Lokomotivin maşinistinə qatar tərkibinin öz-özünə hərəkətə gəlməməsi üçün vaqonları bərkitmədən lokomotivi tərkibdən açmaq qadağandır.

8.49. Köməyin göstərilməsi üçün istifadə edilən lokomotivlərin maşinistlərinə qatar dispetçerinin əmrini aldıqdan sonra tutulmuş blok-sahəyə hərəkət etməyə və qarşıda dayanmış qatarın yanında dayanmanı təmin edən sürətlə hərəkəti davam etdirməyə yol verilir. Maşinist bu qatarın tərkibinə yaxınlaşmadan dayanmalı, quyruq vaqonun avtoqoşucusuna şəxsən baxmalı, lokomotivin (idarə etdiyi) avtoqoşucusunu “Bufer” vəziyyətində bərkitməli və daha sonra ehtiyatla tərkibə yaxınlaşmalıdır. İtələmə birinci qatarın maşinistinə signalı (göstərişi) ilə başlanır, sonradan isə hər iki lokomotivin maşinisti bir-biri ilə radiorabitə vasitəsilə əlaqə saxlamalı və öz fəaliyyətlərini razılaşdırmalıdır. Köməyin göstərilməsinə ehtiyac olmadıqda ikinci lokomotiv aparıcı lokomotivin signalı (göstərişi) ilə itələməni dayandırır. Kömək, dayanmış qatarın arxasınca gedən tək lokomotivlə göstərildikdə o, itələməni dayandırdıqdan sonra avtomatik bloklamanın signallarını rəhbər tutaraq hərəkətini müstəqil davam etdirir.

8.50. Arxadan gələn qatardan açılmış lokomotivlə köməyin göstərildiyi hallarda həmin lokomotiv itələməni dayandırdıqdan sonra qoyulmuş tərkibinin yanına qayıdır. Köməyin göstərildiyi hallarda lokomotiv qatarla birlikdə irəlində yerləşən stansiyaya

gəldikdə, onun mənzildə qoyduğu tərkibin yanına qayıtması, qatar dispetçerinin əmri əsasında mənzilin (mənzilin dəmir yolunun) bağlanılmasından sonra maşinistə DU-64 blankını təqdim etməklə stansiya növbətçisinə verdiyi göstərişlə, dispetçer mərkəzləşməsində isə qatar dispetçerinin qeydiyyatata alınan əmri əsasında yerinə yetirilir. Qoyulmuş tərkibə yaxınlaşmadan maşinist lokomotivi dayandırır və avtoqoşucunun qoşulmağa hazırlığına şəxsən əmin olur. Lokomotivin tərkibə qoşulması üçün sonrakı hərəkəti xüsusi ehtiyatla yerinə yetirilir.

8.51. Lokomotiv qoşulduqdan və tormoz hava magistralını müəyyən edilmiş təzyiqlə doldurulduqdan sonra avtotormozların qısa sınağı aparılır, sonra isə lokomotiv briqadasının işçiləri və ya baş konduktor tərəfindən vaqonların təkərlərinin altından tormoz başmaqları götürülür və əl tormozları buraxılır.

8.52. Mənzildə dayanmış qatara arxadan gələn qatarın aparıcı lokomotivi açılmamaqla köməyin göstərilməsi, müstəsna hallarda yalnız infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin müəyyən etdiyi sahələrdə və o şərtlə yerinə yetirilir ki, köməyin göstərilməsi üçün istifadə edilən qatarın çəkisi və uzunluğu müəyyən edilmiş normalardan çox olmasın. Köməyin göstərilməsinin bu üsulunun tətbiqinə icazə verilən sahələrin və mənzillərin müəyyənləşdirilməsi ilə yanaşı infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən həmin əməliyyatların yerinə yetirilməsi zamanı işçilərin (qatar dispetçerinin, qatar lokomotivləri maşinistlərinin, stansiya növbətçisinin və s.) fəaliyyətinə dair tələblər müəyyən edilir.

8.53. Bu Təlimatın 8.25-ci və 8.26-cı bəndlərində nəzərdə tutulmuş hallarda mənzildə yük qatarı tərkibinin açılmış hissələrinin birləşdirilməsi üçün köməyin göstərilməsi aralanma baş verən tərkibin maşinistinin xahişi ilə yerinə yetirilir. Köməyin açılmış qatarın arxasınca gedən tək lokomotivlə və ya arxadan gələn yük qatarından aparıcı lokomotiv açılmadan göstərilməsinə yol verilir. Belə hallarda qatar dispetçeri köməyin göstərilməsi barədə aşağıdakı məzmununda əmr verir:

“ _____ nömrəli qatarın lokomotivinin maşinistinə. İrəlidə dayanmış _____ nömrəli qatardan açılmış quyruq vaqonlara qoşulun və həmin vaqonların tərkibin baş hissəsi ilə birləşməsinə kömək edin. Qatar dispetçeri _____”.

8.54. Köməyin tək lokomotiv və ya arxadan gələn qatarın tərkibi ilə birlikdə lokomotivlə icra edilməsindən asılı olmayaraq köməyi göstərən lokomotiv qatarın açılmış hissəsinin sonuncu vaqonuna qoşulmalıdır. Bu Təlimatın 8.22-8.24-cü bəndlərinin tələblərinin yerinə yetirilməsindən sonrakı fəaliyyət birinci qatarın lokomotivinin maşinistinin göstərişi ilə yerinə yetirilir, bununla belə açılmış vaqonlar arasındakı məsafədən, tərkibin baş və açılmış hissələrində vaqonların sayından, yolun profilindən və s. asılı olaraq birləşmə ya birinci qatarın baş hissəsinin geriye basılması, yaxud açılmış vaqonların birinci qatarın baş hissəsi ilə birləşməsinədək irəliyə basılma yolu ilə yerinə yetirilə bilər. Açılmış hissələri birləşdirdikdən sonra ikinci qatarın maşinist köməkçisi lokomotivi sonuncu vaqondan açır və hər iki qatar avtomatik bloklamanın siqnalını rəhbər tutaraq hərəkətə müstəqil davam edir.

8.55. Avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş mənzildə tək lokomotivin və ya özügedən xüsusi hərəkət tərkibinin dayandığı hallarda onların sonrakı müstəqil hərəkəti mümkün olmadıqda, onların mənzildən yaxınlıqdakı stasiyaya dək çıxarılması arxadan gələn qatarın tərkibindən lokomotiv açılmadan da yerinə yetirilə

bilər. Həmin əməliyyat həmçinin qatar dispetçeri tərəfindən hər iki lokomotivin maşinistinə və qarşıdakı stansiyanın stansiya növbətçisinə verilən əmrə yerinə yetirilə bilər. Belə hallarda dayanmış lokomotivin (özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin) arxadan gələn qatarın lokomotivinə qoşulması yerinə yetirilir. Yaxınlıqdakı stansiyayadək sonrakı hərəkət sürəti ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 25 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmamalıdır. Sahələrdə belə qaydanın tətbiqinin mümkünlüyü dəmir yolunun planı və profilindən asılı olaraq infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

8.56. Avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş mənzildə hərəkət edən yük qatarı yoxuşda dayandıqda, sonrakı hərəkətin mümkünlüyü üçün onun dəmir yolunun daha yüngül profilə geriye basılması yalnız qatarın quyruğundan arxadakı stansiyaya dək olan dəmiryol sahəsinin qatarlardan boş olduğu hallarda qatar dispetçerinin lokomotivin maşinistinə və arxadakı stansiyanın stansiya növbətçisinə verdiyi aşağıdakı məzmununda əmri əsasında yerinə yetirilir:

“ ____ nömrəli qatarın maşinistinə. Tərkibi daha yüngül profilə geriye basılmasına icazə verirəm, _____ stansiyasının giriş signalınadək (“Stansiyanın sərhədi” nişanına) yol sahəsi qatarlardan boşdur. _____ mənzili hərəkət üçün bağlıdır. Qatar dispetçeri _____”.

8.57. Motor-vaqonlu qatarın mənzildə məcburi dayanması və onun sonrakı müstəqil hərəkəti mümkün olmadıqda onun mənzildən çıxarılması üçün ardınca gələn motor-vaqonlu qatarı qoşmağa və yolüstü birinci stansiyaya dək ikili tərkiblə hərəkət etməyə yol verilir. Hər iki qatarın avtotormozları ümumi magistrala qoşulmalıdır.

8.58. Tərkiblərin birləşdirilməsi qatar dispetçerinin hər iki qatarın maşinistinə verdiyi (bu məqsəd üçün mövcud rabitə vasitələrindən istifadə etməklə) aşağıdakı məzmununda qeydiyyatı alınan əmri əsasında yerinə yetirilir:

“ ____ nömrəli və ____ nömrəli qatarların maşinistləri, qatarları birləşdirin və ikili tərkiblə _____ stansiyasına) gedin. Qatar dispetçeri _____”.

8.59. Birləşmiş motor-vaqonlu qatarın birinci qatarının baş kabinəsindən idarə edilməsi mümkün olmadıqda qatarın və tormozların idarə edilməsi ikinci qatarın baş kabinəsindən yerinə yetirilir. Belə hallarda hərəkət sürəti saatda 25 kilometrədən çox olmamalı, birinci qatarın baş kabinəsində isə hərəkəti izləmək və hərəkətə təhlükə yarandıqda qatarı təcili tormozlama ilə dayandırmağa tədbir görmək üçün maşinist olmalıdır.

8.60. Birləşmiş və ikili tərkiblə hərəkət zamanı hər iki qatarın lokomotiv briqadalarının fəaliyyətinə dair tələblər yerli şəraitə uyğun olaraq infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

8.61. Mənzildə sonrakı müstəqil hərəkəti mümkün olmayan sənişin qatarının məcburi dayandığı hallarda bu qatara köməkçi lokomotivlə kömək həmin sənişin qatarı qarşıda və ya arxada olan stansiyaya çıxarılmaqla müvafiq olaraq baş, həmçinin arxa hissədən göstərilir. Köməkçi lokomotivin maşinisti sənişin qatarının maşinistini, o isə sənişin qatarının rəisini (briqadir-mexaniki) və bələdçiləri sonrakı hərəkətin istiqaməti barədə məlumatlandırır.

9. Dəmir yollarında və süni tikililərdə işlərin aparıldığı hallarda təsərrüfat qatarlarının, özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin hərəkətinin təşkili

9.1. Mənzilin, mənzilin və ya stansiyanın baş dəmir yollarının, həmçinin stansiyanın qəbul-göndərmə dəmir yollarının bağlanılmasını tələb edən təmir və tikinti işlərinin aparılmasına infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin icazəsi alınır. Müvafiq icazə olduqda mənzilin (mənzilin dəmir yolunun və ya stansiyanın) bağlanması və açılması işlərinin başlanmasınadək və onların başa çatmasından sonra qatar dispetçerinin əmri əsasında rəsmiləşdirilir.

9.2. Böyük həcmli təmir və tikinti işlərinin aparılması üçün görülən işlə əlaqədar qatarların hərəkət qrafikində texniki fasilə və sürətin məhdudlaşdırılması nəzərdə tutulmalıdır.

9.3. Dəmir yollarının, süni tikililərin, kontakt şəbəkəsinin və SMB qurğularının cari saxlanması üzrə işlərin yerinə yetirilməsi üçün infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin müəyyən etdiyi tələblərə uyğun olaraq qatarların hərəkət qrafikində 1,5-2,0 saat müddətinə, bu işlərin maşın kompleksləri ixtisaslaşdırılmış briqadalarla və mexanikləşdirilmiş dəstlərlə aparıldığı hallarda isə 3-4 saat müddətinə nəzərdə tutulmuş texnoloji fasilələr verilməlidir.

9.4. Hərəkətdə fasilə yarada bilən işlərin aparılması, həmçinin hərəkət qrafikində nəzərdə tutulmuş texniki fasilə müddətində iş rəhbəri ilə qatar dispetçeri arasında daimi əlaqə (telefonla və yaxud radorabitə) quraşdırılmalıdır.

9.5. Qatarların hərəkət qrafikində texniki fasilənin sutkanın qaranlıq vaxtında nəzərdə tutulduğu sahələrdə iş rəhbəri işlərin aparılma yerinin işıqlandırılmasını təmin etməlidir.

9.6. İşlərin aparılmasına icazədə işlərin xarakteri, mənzilin və ya ayrılıqda dəmir yolunun (çoxyollu mənzilin dəmir yollarından birinin) bağlanılmasının razılaşdırılmış vaxtı və bu işlərə vahid rəhbərliyi həyata keçirən şəxsin vəzifəsi və soyadı göstərilir. Qatar dispetçeri iş rəhbərinin soyadını və vəzifəsini mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə bildirir.

9.7. İnfrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin icazəsində nəzərdə tutulmuş işlərin rəhbəri olmadıqda mənzildə və ya stansiyada işlərin aparılması üçün texniki fasilənin verilməsi qadağandır.

9.8. Mənzildə hərəkət vaxtı göstərilməklə bütün kateqoriyalı qatarlar daxil olmaqla texniki fasilələrin verilməsinə icazənin rəsmiləşdirilməsinə, qatarların hərəkət cədvəlindəki dəyişikliklərə, hər bir qatar üçün ilkin dayanma kilometrinin müəyyənləşdirilməsinə, müddətli 8 saatdan çox olan texniki fasilələrin təşkilinə, mənzildə təsərrüfat qatarlarının bir hissəsinin dəyişdirilməsinə, o cümlədən birinci qrupun mənzilə buraxılmasına, növbəti qrupun geriyyə qayıtmasına və göndərilməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

9.9. Mənzilin bağlanılmasından əvvəl iş rəhbəri stansiya növbətçisinin dispetçerin sərəncamları jurnalında sifarişini rəsmiləşdirməli, sonradan həmin sifarişi telefon vasitəsilə mənzili məhdudlaşdıran qonşu stansiyaya və qatar dispetçerinə verməlidir. Qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi növbəti sifarişin mətnini dispetçerin sərəncamları jurnalında qeyd edir. Sifarişdə təsərrüfat qatarlarının bağlı mənzilə

göndərilməsi ardıcılığı, hər bir qatarın bağlı mənzildə (və ya baş dəmir yolunda) ilkin dayanma kilometri və iş başa çatdıqdan sonra onların gedəcəyi stansiya qeyd olunur.

9.10. Mənzilin (dəmir yolunun) bağlanması ilə işin başlanması müddətində qatar dispetçeri həmin mənzilin qatardan, ikiyollu və çoxyollu sahələrdə isə müvafiq yolun boş olduğunu müəyyən edir və mənzili məhdudlaşdıran stansiyanın stansiya növbətçisinə və iş rəhbərinə həmin mənzilin (dəmir yolunun) bağlanması barədə əmr verir.

9.11. Müstəsna hallarda iş yerində qatar dispetçeri ilə telefon və ya radiorabitə olmadıqda mənzilin və ya dəmir yolunun faktiki bağlanması barədə əmr iş rəhbərinə iş yerinə yaxın olan stansiyanın stansiya növbətçisi tərəfindən verilir (telefonla və ya iş yerindən ezam olunan işçi vasitəsilə).

9.12. Qatar dispetçerindən əmr (yazılı, telefonla və ya radiorabitə vasitəsilə) alınanadək və iş yerini müəyyən edilmiş siqnallarla çəpərləyənədək iş rəhbərinin işə başlaması qadağandır.

9.13. Tikili və qurğuların təmiri üçün bağlanmış mənzilə (və ya mənzilin dəmir yoluna) özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin ayrı-ayrı vahidləri daxil olmaqla təsərrüfat qatarlarının (bu hissədə bundan sonra - təsərrüfat qatarı) göndərilməsi, bu Təlimatın 10.55-10.59-cu bəndlərinin tələblərinə riayət edilməklə DU-64 blankı əsasında yerinə yetirilir. Həmin blankda hər bir qatarın mənzildə ilkin dayanma yeri (kilometri) qeyd olunur.

9.14. Stansiya növbətçisi sonuncu təsərrüfat qatarını bağlı mənzilə göndərməzdən əvvəl, bu mənzilə eyni istiqamətli digər qatarların göndərilməsinin istisna edilməsi üçün sonuncu təsərrüfat qatarlarının uzaqlaşma sahəsinə daxil olanadək aparatdan müvafiq mənzilin (və ya mənzilin dəmir yolunun) jezl-açarı (olduqda) çıxarır. Qatar dispetçerindən qeydiyyatdan alınan qatarların hərəkəti üçün mənzilin (və ya mənzilin dəmir yolunun) açılması barədə əmr alındıqdan sonra çıxarılan jezl-açar aparata qaytarılır.

9.15. Bu Təlimatın 9.6-9.8-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq bağlı mənzildə (dəmir yolunda) infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin icazəsində nəzərdə tutulmuş bir işçinin rəhbərliyi ilə eyni vaxtda bir neçə, o cümlədən ayrı-ayrı idarə, müəssisə və təşkilatlara məxsus təsərrüfat qatarlarının işləməsinə yol verilir.

9.16. Hər bir təsərrüfat qatarının maşinisti DU-64 blankında göstərilən yerədək getməlidir. Birinci qatar müəyyən edilmiş sürətlə, sonrakılar isə ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə getməlidir. Ardıcıl olaraq mənzilə göndərilən təsərrüfat qatarlarının ilkin dayanma yerləri bir-birindən 1 kilometrədən az olmamalıdır. Göndərilmə stansiyasından iş yerinədək olan məsafə eyni istiqamətdə hərəkət edən təsərrüfat qatarları arasındakı məsafənin 1 kilometrədən az olmayaraq saxlanılmasına imkan vermədikdə, iş rəhbərinin sifarişinə uyğun olaraq hər bir təsərrüfat qatarına verilən DU-64 blankında ilkin dayanma kilometri və piketi göstərilir.

9.17. Təsərrüfat qatarlarının bağlı mənzilə qonşu bölmə məntəqələrindən qarşı-qarşıya göndərilməsi zamanı qatar dispetçerinin göstərişi ilə hər iki stansiyanın stansiya növbətçiləri tərəfindən DU-64 blanklarında göndərilmənin təyinatını bildirən qeyddən sonra aşağıdakı məzmununda qeyd aparılır:

“Mənzilə qarşı istiqamətdən ____ nömrəli təsərrüfat qatarı göndərilib”.

9.18. Müxtəlif bölmə məntəqələrindən bağlı mənzilə qarşı-qarşıya göndərilən təsərrüfat qatarları dərhal dayanmağa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla, saatda 20 kilometrədən çox olmayan sürətlə yalnız icazəvericidə (əmrə) qeyd edilən iş rəhbərinin göstərişi ilə quraşdırılan və əlində qırmızı signal ilə dayanmış signalçı tərəfindən mühafizə edilən “Dayan” daşınabilən signaladək getməlidirlər. Qarşı-qarşıya gələn qatarların dayanma məntəqələri arasındakı məsafə 1 kilometrədən az olmamalıdır. Təsərrüfat qatarının maşinisti icazəvericidə nəzərdə tutulmuş yerdə dayandıqdan sonra qarşıdan və ardınca gələn təsərrüfat qatarlarının maşinistlərinə radiorabitə vasitəsilə dayandığı yer barədə məlumat verməlidir.

9.19. Təsərrüfat qatarı əvvəl göndərilmiş təsərrüfat qatarının ardınca göndərildikdə stansiya növbətçisi tərəfindən DU-64 blankında göndərilmənin təyinatı barədə aşağıdakı məzmununda qeyd aparılır:

“Qarşıda ____ nömrəli təsərrüfat qatarı göndərilib.”

9.20. Dayandıqdan sonra təsərrüfat qatarlarının mənzil boyu sonrakı hərəkətləri iş rəhbərinin göstərişinə əsasən qatarları dərhal dayanmağa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən çox olmayan, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə yerinə yetirilir. Qarşı-qarşıya gələn təsərrüfat qatarlarının maşinistləri iş başlanılanadək radiorabitə vasitəsilə biri digərini növbəti hərəkətləri barədə məlumatlandırır.

9.21. İşlər avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş mənzildə aparıldıqda qatar dispetçerinin razılığı ilə mənzilin bağlanılmasını gözləmədən təsərrüfat qatarlarının iş yerinə avtomatik bloklamanın signalı ilə göndərilməsinə yol verilir. Hər bir qatarın maşinistinə iş rəhbərinin sifarişində nəzərdə tutulmuş mənzildəki yerdə dayanması barədə xəbərdarlıq verilir. Həmin qatarların bağlanılacaq mənzilə göndərilməsi zamanı iş rəhbərinə (onun aidiyyəti işçisinə) DU-64 blankı verilir. Qatarlar mənzilin şərtləndirilmiş yerində dayandıqdan və qatar dispetçerinin mənzilin bağlanması barədə əmrini aldıqdan sonra iş rəhbəri həmin blankı maşinistə təqdim edir. Mənzil və ya müvafiq dəmir yolu təmir işləri üçün təsərrüfat qatarlarından əvvəl göndərilmiş qatarlardan boşaldıqdan sonra qatar dispetçerinin əmri əsasında bağlanılır.

9.22. Hərəkət vaxtı çox olan əlverişli planlı və profilli avtomatik bloklama ilə təchiz edilməmiş mənzillərdə qatar dispetçerinin göstərişi ilə mənzilin bağlanılmasını gözləmədən iş yerinə, əvvəl göndərilmiş yük qatarının ardınca, onun göndərilməsindən 5 dəqiqə az olmayaraq vaxt keçdikdən sonra təsərrüfat qatarlarının göndərilməsinə yol verilir. İcazəverici mənzili məhdudlaşdıran stansiyalara və iş rəhbərinə qatar dispetçerinin aşağıdakı məzmununda qeydiyyata alınan əmri əsasında verilir:

“İşin yerinə yetirilməsi üçün _____ mənzilinin (mənzilin _____ yolunun) gözlənilən bağlanması ilə əlaqədar _____ stansiyasından həmin mənzilə təsərrüfat qatarlarının _____ yolla ____ nömrəli qatarın ardınca göndərilməsinə icazə verirəm. Qatar dispetçeri (imza) _____”.

9.23. Bu Təlimatın 9.22-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda hər bir təsərrüfat qatarı DU-64 blankı ilə göndərilir. İş rəhbərinin sifarişinə uyğun olaraq icazəvericidə hər bir qatarın mənzildə ilkin dayanma yeri (kilometr, piket) göstərilir. Birinci təsərrüfat qatarının maşinistinə əvvəl gəlməsi barədə məlumat alınmamış qatarın

göndərilməsinə dair xəbərdarlıq təqdim edilir (məsələn, “Sizdən saat 17.00-da əvvəl gəlməsi barədə məlumat alınmamış 4 nömrəli qatar göndərilib”).

9.24. Təsərrüfat qatarlarının mənzildə hərəkəti zamanı bu Təlimatın 9.15-9.20-ci bəndlərinin tələblərinə riayət olunmalıdır.

9.25. Stansiyadan eyni vaxtda mənzildə işləmək üçün bir qatarla göndərilən təsərrüfat qatarları mənzildə iş rəhbərinin göstərişi ilə açıla və birləşə bilər. Həmin qatarlarda özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin mümkün tərkibi və yerləşdirilməsi, infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin müəyyən etdiyi tələblərə uyğun olaraq iş rəhbəri tərəfindən təyin edilir.

9.26. Stansiyadan mənzildə sonrakı işlər üçün bir-birinə qoşulmuş bir neçə təsərrüfat qatarının göndərilməsi zamanı iş rəhbərinin göstərişi ilə hər bir təsərrüfat qatarına ayrı nömrə verməklə onların hər birinin maşinistinə ayrı-ayrılıqda DU-64 blankı verilir. DU-64 blankı olmadıqda iş rəhbərinə təsərrüfat qatarlarının mənzildə açılmasını həyata keçirmək qadağandır.

9.27. Mənzildə və ya stansiyanın hüdudlarında işlər yerinə yetirildikdə təsərrüfat qatarları iş rəhbəri və ya onun aidiyyəti işçisi tərəfindən müşayiət edilir. Tələb olunduqda infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin səlahiyyətli nümayəndəsinin göstərişi ilə təsərrüfat qatarlarına baş konduktorlar təyin edilir.

9.28. İşlərin aparılması üçün qatarların hərəkətində fasilənin bitməsi anında işi aparana onu tam başa çatdırmalı, tikili və qurğuları qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyini təmin edən vəziyyətə gətirməli hallarda sürəti azaltma siqnallarını və müvafiq siqnal nişanlarını saxlamaqla lazımi dayanma siqnallarını çıxarmalıdır.

9.29. Təsərrüfat qatarının mənzildən göndərilməsi iş rəhbərinin əvvəlcədən qatar dispetçeri ilə razılaşdırılmış göstərişinə əsasən yerinə yetirilir. Qatar dispetçeri mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə belə qatarın mənzildən geriye qayıtmasına dair tələblər barədə məlumat verir.

9.30. Təsərrüfat qatarlarının işinin başa çatmasından sonra iş rəhbəri şəxsən və ya tabeliyində olan işçilər vasitəsilə iş sahəsi boyunca yola və ya təmir edilən digər qurğulara baxış keçirir, hərəkətə mane olan çatışmazlıqların dərhal aradan qaldırılmasını təmin edir, həmçinin yükün icazə verilən qabarit hüdudlarında olduğunu yoxlayır.

9.31. Avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş ikiyollu mənzillərdə təsərrüfat qatarları işi başa çatdırdıqdan sonra düzgün yolla stansiyaya göndərildikdə, maşinistlərdə DU-64 blankının olub-olmadığından asılı olmayaraq onların hərəkəti icazə verilən sürətlə avtomatik bloklamanın siqnalları üzrə yerinə yetirilir. Vaqonlarla irəli təsərrüfat qatarlarının hərəkət sürəti saatda 25 kilometrədən, lokomotivdə radorabitə olduqda isə saatda 40 kilometrədən çox olmamalıdır.

9.32. Bu Təlimatın 9.31-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, birinci qatardan başqa işdən sonra mənzildən qayıdan təsərrüfat qatarlarının arasındakı məsafə 1 kilometrədən az olmamaqla, hərəkət sürəti ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə qarşıda gedən qatarla məsafə tormoz yolundan az olmamaqla, saatda 15 kilometrədən çox olmamalıdır.

9.33. Mənzilin (dəmir yolunun) açılması, infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolu sahibinin yol təsərrüfatı bölməsinin səlahiyyətli nümayəndəsi tərəfindən yol işlərinin və ya süni qurğulardakı işlərin başa çatması, mənzildə təsərrüfat qatarlarının, özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin (və ya onların ikiyollu mənzilin düzgün dəmir yolu ilə göndərilməsi), həmçinin işi yerinə yetirmiş təşkilatdan asılı olmayaraq qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyi üçün digər maneələrin olmaması barədə bildirişin (yazılı, telefonla və ya radorabitə vasitəsilə) alınmasından sonra qatar dispetçerinin əmri ilə yerinə yetirilir. Bildiriş qatar dispetçerinə bilavasitə və ya yaxınlıqdakı stansiyanın stansiya növbətçisi tərəfindən çatdırılır. Qatar dispetçeri qatar dispetçerinin sərəncamları jurnalında telefonla və ya radorabitə ilə alınan bildiriş barədə qeyd aparır.

9.34. Mövcud SMB, rabitə və ya elektrik təchizatı qurğularının işi pozulduqda onların fəaliyyətinin bərpası infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müvafiq olaraq SMB, rabitə və ya enerji bölməsinin səlahiyyətli nümayəndələrindən bildiriş alındıqdan sonra yerinə yetirilir.

9.35. Avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş ikiyollu mənzillərdə qatar dispetçeri tərəfindən təsərrüfat qatarlarının, yaxud özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin qonşu stansiyağa gəlməsini gözləmədən mənzilin avtomatik bloklama üzrə qatarların hərəkəti üçün açılmasına təmir və tikinti işlərinin başa çatması, qatarların hərəkəti üçün maneələrin olmaması, avtomatik bloklamanın saz fəaliyyəti və təsərrüfat qatarlarının (özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin) iş yerlərindən düzgün dəmir yolu ilə göndərilməsi barədə bildiriş alındıqdan sonra yol verilir.

9.36. İşdən sonra mənzildən bir-birinin ardınca gedən təsərrüfat qatarlarının və özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin stansiyanın eyni dəmir yoluna və ya hərəkət tərkibi ilə tutulu dəmir yolunun digər boş sahəsinə qəbul edilməsinə yol verilir. Bununla yanaşı, mənzildən gələn qatarlar bu Təlimatın 10.68-10.73-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq stansiya dəmir yollarına giriş işıqforunun qadağanedicisi göstəricisində yolun boş hissəsinə qəbul edilir.

9.37. Stansiyağa daxil olduqda maşinist qatarı xüsusi sayıqlığa idarə etməli və sonrakı hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşdıqda onu dərhal dayandıрмаğa hazır olmalıdır.

9.38. Buraxılma qabiliyyətinin daha səmərəli istifadəsi üzrə tədbirlərin yerinə yetirilməsi, o cümlədən birləşmiş qatarların buraxılması, qatarların vaxt aralığı ilə hərəkəti, müvəqqəti avtomatik bloklama qurğularının tətbiqi, müvəqqəti postların açılması və s. nəzərə alınmaqla yollardan birinin təmir üçün bağlandıqı müddətdə qatarların ikiyollu və çoxyollu mənzillərdəki digər dəmir yolları ilə hərəkətinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

9.39. Mənzilin bağlanması tələb edilməyən dəmir yolunun, tikililərin və qurğuların təmiri ilə bağlı işlər qatarlar arasındakı fasilələrdə həmin mənzilin xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla yerinə yetirilir. Həmin işlərin yerinə yetirilməsi zamanı qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

9.40. Tikili və qurğuların təmiri üzrə işlər aparılmayan və ya işin xarakteri mənzilin (dəmir yolunun) bağlanılmasını tələb etməyən mənzillərə (mənzillərin dəmir yoluna)

təsərrüfat qatarlarının göndərilməsi qatar dispetçerinin şifahi göstərişi ilə yerinə yetirilir. Həmin qatarlar mənzilə müvafiq siqnalizasiya və əlaqə vasitələri üçün nəzərdə tutulmuş icazəverici ilə göndərilir.

9.41. İş rəhbərinə və maşinistə qatarın stansiyaya gəlməsi (geriyə qayıtması) vaxtı barədə xəbərdarlıq verilir. Mənzili xəbərdarlıqda nəzərdə tutulmuş vaxtdan çox tutmaq qadağandır.

9.42. Təsərrüfat qatarı mənzildən çıxanadək iş rəhbəri qatarların hərəkəti üçün maneələrin olmadığına əmin olmalıdır.

9.43. İkiyollu və ya çoxyollu mənzilin yollarından birində, həmçinin stansiyanın qəbul-göndərmə və ya baş dəmir yollarında özügedən xüsusi hərəkət tərkibinin işi zamanı qonşu dəmir yolu infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş hallarda siqnallarla çəpərlənir. Bu dəmir yolu ilə hərəkət edən qatarlara iş rəhbərinin sifarişinə uyğun xəbərdarlıq verilir.

9.44. İkiyollu və ya çoxyollu sahələrdə, həmçinin stansiyanın qəbul-göndərmə və ya baş dəmir yollarında vaqon tipli qartəmizləyən və ya vərdənə (yol hamarlayan maşın), ballastdöşəyən, yolqoyan, qaldırıcı kran, çınqıltəmizləyən və digər maşınların işləməsi zamanı qatar dispetçerinin göstərişi ilə stansiyanın stansiya növbətçisi tərəfindən qonşu dəmir yolundan keçən qatarların maşinistlərinə aşağıdakı məzmununda xəbərdarlıq edilir:

“ _____ mənzilinin (stansiyasının) _____ yolunda yol maşını (qartəmizləyən) işləyir. Mənzillə (stansiya ilə) getdikdə xüsusilə ehtiyatlı olmalı, məhdud görünən yerlərdən əvvəl qar sürəkli xəbərdarlıq fitləri verməli”.

9.45. Stansiya dəmir yollarında dayanma və ya sürətin azaldılması siqnalları ilə çəpərləməni tələb edən işlərin stansiya növbətçisinin razılığı olmadan və iş rəhbəri tərəfindən baxış jurnalında əvvəlcədən qeyd aparılmadan və xəbərdarlıq verilmədən aparılması qadağandır.

9.46. Kontakt şəbəkəsində işlər aparıldıqda baxış jurnalında qatarların, yaxud yalnız elektrik hərəkət tərkiblərinin hərəkəti üçün bağlanmış dəmir yolları, yoldəyişənlər və ya kontakt şəbəkəsinin seksiyaları göstərilir.

9.47. Stansiya növbətçisi baxış jurnalında iş rəhbərinin qeydlərinin məzmunu ilə tanış olduqdan sonra post növbətçilərinə, siqnalçılara, yoldəyişmə postlarının növbətçilərinə, qatar tərtibatçılarna və onların vasitəsilə stansiyada işləyən lokomotivlərin maşinistlərinə bu və ya digər dəmir yoluna və ya dəmiryol sahələrinə girişin yolverilməzliyi, sürətin azaldılması və ya işlər aparılan dəmir yolları ilə gedən zaman xüsusi sayıqlığın göstərilməsi və s. barədə göstərişlər verir, gözlənilən qatarların buraxılacağı və manevr işinin aparılacağı barədə isə park rabitəsi vasitəsilə stansiya dəmir yollarında olan işçiləri məlumatlandırır və ya nitqli məlumatvericini qoşur. Həmin işlərin apardığı dəmir yollarına qatarların qəbulu zamanı maşinistlərə sürətin azaldılması və ya digər tədbirlərin görülməsi barədə xəbərdarlıq verilir.

9.48. İşin başa çatmasından sonra qurğuların işə salınması stansiya növbətçisi tərəfindən iş rəhbərinin baxış jurnalında apardığı qeydin və ya həmin jurnalda qeyd edilmiş sonradan iş rəhbəri tərəfindən şəxsən imza etməklə stansiya növbətçisinə verdiyi telefoqram əsasında aparılır.

10. Qatarların qəbulunun və göndərilməsinin təşkili

10.1. Stansiyanın texniki vasitələrindən istifadəyə dair tələblər qatarların həmin stansiyalar üzrə təhlükəsiz və maneəsiz qəbulunu, göndərilməsinə və buraxılmasını, stansiyadaxili manevr işinin təhlükəsizliyini və əməyin mühafizəsini tənzimləyən stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

10.2. Stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinin infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin qurumlarının işçiləri tərəfindən yerinə yetirilməsi məcburidir.

10.3. Hər bir qatarın qəbulu və ya göndərilməsi üçün marşrut vaxtında hazırlanmalı, giriş (çıkış) işıqforu isə elə hesabla açılmalıdır ki, qəbul edilən (göndərilən) qatarın maşinisti siqnalın açıq vəziyyətdə olduğunu vaxtında anlasın və qatar stansiyaya daxil olarkən sürətin azaldılmasına və ya qatar stansiyadan göndərilərkən onun saxlanılmasına yol verilməsin.

10.4. Qatarı qəbul etməzdən əvvəl stansiya növbətçisi, dispetçer mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş sahələrdə isə qatar dispetçeri:

10.4.1. qatarın qəbul dəmir yolunun boş olduğuna əmin olmalı;

10.4.2. qatarın qəbul dəmir yoluna və marşrutuna çıxmaqla manevrləri dayandırmalı;

10.4.3. qatara qəbul marşrutunu hazırlamalı;

10.4.4. giriş işıqforunu açmalıdır.

10.5. Qatarı göndərməzdən əvvəl stansiya növbətçisi, dispetçer mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş sahələrdə isə qatar dispetçeri:

10.5.1. mənzilin və avtomatik bloklandırmada isə mənzilin birinci blok-sahəsinin boş olduğuna əmin olmalı;

10.5.2. qatarın göndərilmə boğazlığında qatarın göndərilmə marşrutuna çıxmaqla manevrləri dayandırmalı;

10.5.3. göndərilmə marşrutunu hazırlamalı;

10.5.4. mənzili tutmaq üçün çıxış işıqforunu açmalı və ya maşinistə digər icazəvericini verməlidir.

10.6. Hər bir qatarın qəbulundan və göndərilməsindən əvvəl stansiya növbətçisi qəbul (göndərmə) marşrutuna və dəmir yoluna çıxmaqla edilən, yoldəyişənləri mühafizə vəziyyətinə qoymaqla hərəkət tərkibinin qatarın hərəkət marşrutuna çıxmasının istisna edilməsi mümkün olmayan dəmir yollarında manevrləri dayandırmalıdır.

10.7. Manevr avtomatik lokomotiv siqnalizasiyası (bundan sonra - MALS) ilə təchiz edilmiş stansiyalarda qatarın qəbulundan və göndərilməsindən əvvəl yoldəyişənləri mühafizə vəziyyətinə qoymaqla, hərəkət tərkibinin qatarın hərəkət marşrutuna çıxmasının istisna edilməsi mümkün olmayan dəmir yollarında dayandırılmamasına yol verilir. Belə hallarda manevr işini aparən lokomotivin saz olan MALS aparatının bort sistemi olmalıdır. Həmin stansiyaların siyahısı infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

10.8. Manevrlərin faktiki dayandırılmasına əmin olmadan stansiya növbətçisi tərəfindən qatarların qəbuluna və ya göndərilməsinə signalın açılması və ya digər icazə verilməsi qadağandır.

10.9. Manevrlərin dayandırılmasına, stansiya növbətçisinin sərəncamlarının verilməsinə və onların yerinə yetirilməsinə əmniyyətin olduğuna dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

10.10. Stansiyaların çeşidləmə-göndərilmə parklarından qatarların göndərilməsi zamanı manevrlərin aparılmasına dair tələblər infrastruktur sahibi və qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müvafiq olaraq stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

10.11. Yoldəyişənləri və işıqforları elektrik mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş stansiyalarda qatarların qəbul və göndərilmə marşrutlarının hazırlanması üzrə əməliyyatlar stansiya növbətçisi və ya onun göstərişi ilə mərkəzləşmə postunun operatoru tərəfindən yerinə yetirilir. Mərkəzləşmiş yoldəyişənlərin icra postlarından idarə edilməsi zamanı stansiya növbətçisi qatarların qəbulu və ya göndərilməsi marşrutlarının hazırlanması barədə sərəncamları mərkəzləşmənin icra postlarının operatorlarına verir və idarəetmə aparatında sərəncamın icrasını müvafiq fəaliyyəti ilə təsdiq edir.

10.12. Yoldəyişənlərin və işıqforların elektrik mərkəzləşmə qurğularından istifadəyə dair tələblər, həmçinin qatarların qəbulu, göndərilməsi və buraxılması üçün marşrutların hazırlanması zamanı stansiya növbətçisinin və mərkəzləşmə postlarının operatorlarının fəaliyyəti infrastruktur sahibi və qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müvafiq olaraq stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə və dair təlimatla müəyyən edilir. Həmin sənədlərdə, həmçinin mərkəzləşdirilmiş və mərkəzləşdirilməmiş yoldəyişənləri olan stansiyalarda işçilərin fəaliyyətinə dair tələblər müəyyən edilir.

10.13. Mərkəzləşdirilməmiş yoldəyişənləri olan stansiyaların stansiya növbətçiləri qatarların qəbulu və ya göndərilməsi marşrutlarının hazırlanması barədə sərəncamı bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsinin tələblərinə uyğun olaraq marşrutun hazırlanmasında iştirak edən yoldəyişmə postlarının böyük növbətçilərinə eyni vaxtda danışıqlar rəqlamentinə riayət etməklə dəqiq və aydın verməlidir. Yoldəyişmə postlarında böyük növbətçilərin növbəsi müəyyən edilməklə, marşrutun hazırlanması barədə sərəncamlar bilavasitə yoldəyişmə postlarının növbətçilərinə verilir.

10.14. Qatarların qəbulu və göndərilməsi üçün marşrutların hazırlanmasında qəbul dəmir yolunun qarşı tərəfinin sonunda giriş (çıxış) boğazlıqlarda yerləşən yoldəyişmə postları, həmçinin hərəkət tərkibinin qatarın qəbul və ya göndərilmə marşrutlarına çıxması mümkün olan digər postlar da iştirak etməlidir.

10.15. Stansiya növbətçisi yoldəyişmə postlarına və ya mərkəzləşmənin icraçı postlarına marşrutun hazırlanması barədə sərəncamı müvafiq signalın vaxtında açılmasının təmin edilməsi üçün əməliyyatların başa çatdırılmasının mümkünlüyü hesabı ilə verir.

10.16. Stansiya növbətçisi marşrutun hazırlanmasının düzgünlüyünü idarəetmə aparatının indikasiyası ilə yoxlayır.

10.17. Bu Təlimatın 10.16-cı bəndində nəzərdə tutulmuş aparatın olmadığı stansiyalarda stansiya növbətçisi marşrutun hazırlanmasının düzgünlüyünü yoldəyişmə postlarının böyük növbətçisinin və ya növbətçinin məruzəsinə əsasən yoxlayır.

10.18. Stansiyada ayrı-ayrı yoldəyişənlər yoldəyişən postundan uzaq məsafədə yerləşdikdə və onlar bir qayda olaraq normal vəziyyətdən çıxarılmırsa (baş dəmir yolları arasındakı yol keçidləri, baş və qəbul-göndərilmə dəmir yollarına birləşmələr və s.), onların sazlığı və vəziyyətinin yoxlanılma qaydası hər bir qatarı qəbul etmədən və göndərmədən əvvəl deyil, növbəyə daxil olma və vaxtaşırı növbə zamanı müəyyən edilir. Yoldəyişənlərin sazlığı marşrutun hazırlanmasından əvvəl manevr hərəkəti, baxış, təmir və s. üçün çevrildi hallarda hökmən yoxlanılmalı, nəzarət kilidləri ilə təchiz edilərək açarları idarəetmə aparatında olmalı, açar asılılığı olmadıqda isə açarlar stansiya növbətçisində saxlanılır. Yoldəyişənlərin tətbiqinə icazə verilən stansiyaların siyahısı müvafiq yoldəyişənlərin nömrələri göstərilməklə infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən, yoldəyişənlərin vəziyyətinin yoxlanılmasına dair tələblər isə stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

10.19. Qatarın qəbulu və göndərilməsi üçün marşrutun hazırlığı barədə məruzədən sonra marşrutu hazırlanmış qatar stansiyaya gələnədək və ya stansiyadan göndərilməyənədək yoldəyişmə postlarının növbətçiləri, siqnalçılar və stansiya növbətçisi tərəfindən növbənin təhvilinə yol verilmir. Növbənin dəyişdiyi hallarda qatar gələnədək və ya göndərilənədək növbəni qəbul edən yeni işçi növbəni təhvil verən işçinin bu əməliyyatın yerinə yetirilməsinə istinad etmədən marşrutun düzgün hazırlanmasına şəxsən əmin olmalıdır.

10.20. Sərnişin binası ilə sərnişin qatarı dayanan dəmir yolu arasında yük qatarlarının dayandırması qadağandır. Müstəsna hallarda yük qatarı sərnişin binası ilə sərnişin qatarı arasındakı dəmir yolunda durduqda yük qatarı aralanmalı (açılmalı) və sərnişinlər üçün keçid (keçid körpüsü və ya tunel olmadıqda) yaradılmalıdır. Tərtibatçı briqadaları olmayan stansiyalarda bu əməliyyatların yerinə yetirilməsi qaydası onun yerinə yetirilməsinə cəlb edilə biləcək işçilərin siyahısı göstərilməklə, infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

10.21. Dayanmış sərnişin qatarı ilə sərnişin binası arasında yerləşən dəmir yollarından qatar, manevr tərkibi və ya lokomotiv buraxmazdan əvvəl stansiya növbətçisi və vağzal növbətçisi sərnişinlərin minməsinin və düşməsinin təhlükəsizliyini təmin edən tədbirlər görməlidirlər.

10.22. Dayanmış sərnişin qatarı ilə sərnişin binası arasında yerləşən dəmir yollarından qatarların və manevr tərkiblərinin buraxılmasına dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

10.23. Rels dövrləri və ya yolların boş olmasına nəzarət qurğuları və ALS yol qurğuları ilə təchiz edilməyən qəbul-göndərilmə dəmir yolları elektrik izolyasiyası ilə təchiz edilməyən stansiyada stansiya növbətçisi qatar dispetçerinə sərnişin, poçt-baqaj

və adamların olduğu yük qatarlarının qəbulundan əvvəl qatarın qəbul ediləcəyi yol barədə məruzə edir.

10.24. Stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilməyən dəmir yollarına qatarın qəbulu və ya dəmir yollarından göndərilməsi, müstəsna hallarda qatar dispetçerinin qeydiyyatda alınan əmri əsasında yerinə yetirilir. Sərnişin, poçt-baqaj, yük-sərnişin və adamlarla tutulu yük qatarlarının belə dəmir yollarına qəbuluna icazə verməzdən əvvəl qatar dispetçeri öz fəaliyyətini infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin səlahiyyətli nümayəndəsi ilə razılaşdırılır. Belə hallarda stansiya növbətçisində marşrutdakı yoldəyişənlərin vəziyyətinə nəzarət etməyə imkan verən idarəetmə aparatları olmadıqda onların sərnişin, poçt-baqaj, yük-sərnişin və adamlarla tutulu yük qatarlarının qəbul və göndərilmə marşrutunda düzgün qoyulması ümumi istifadəli dəmir yollarında stansiya rəisi və ya onun müavini, stansiya növbətçisi və ya park növbətçisi, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə həmin yolun sahibinin səlahiyyətli nümayəndəsi tərəfindən yoxlanılır.

10.25. Stansiya növbətçisi qatarın maşinistinə rədiyabətə vasitəsilə sərnişin qatarının (motor-vaqonlu qatarın) stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilməyən dəmir yoluna qəbulu, həmçinin cədvəl üzrə sərnişin qatarının (motor-vaqonlu qatarın) dayanması nəzərdə tutulmayan stansiyada onun dayanacağı barədə məlumat verir.

10.26. Bir maşinistlə xidmət edilən sərnişin qatarının (motor-vaqonlu qatarın) qəbulu və göndərilməsindən əvvəl stansiya növbətçisi, dispetçer mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş sahələrdə isə qatar dispetçeri qatarın maşinistinə marşrutun hazırlığı və siqnalın açılması və ya qatarın məcburi dayanmasının zəruriliyi barədə məlumat verir. Yerli şəraitdən və qatarların hərəkətinin həcmindən asılı olaraq stansiya növbətçisi həmin məlumatı vaxtında maşinistə verə bilməsi mümkün olmayan stansiyaların siyahısı və belə hallarda qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi qaydası infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

10.27. Mərkəzləşdirilmiş yoldəyişənləri olan stansiyalarda, stansiya növbətçisi elektrik dartı qatarının qəbulu və göndərilməsi üçün variant marşrutlarından istifadə etdikdə, belə qatarın hərəkət marşrutu üzrə kontakt şəbəkəsinin olmasına əmin olmalıdır.

10.28. Stansiyada qatar stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən boş dəmir yoluna giriş işıqforunun icazəverici göstəricisi ilə, sərnişin qatarı (motor-vaqonlu qatar) isə ALS yol qurğuları ilə təchiz edilmiş dəmir yoluna qəbul edilməlidir. Sərnişin qatarının bu qurğularla təchiz edilməyən dəmir yollarına qəbul edildiyi hallarda hərəkətin təhlükəsizliyinin təmin olunmasına dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

10.29. Stansiya növbətçisi qatarların vaxtında qəbulu üçün boş dəmir yollarının olmasını təmin etməli və qatarların giriş işıqforunun qadağanedici göstəricisində

lüzumsuz saxlamasına yol verməməlidir. Qatarların təhlükəsiz qəbulunun təmin edilməsi üçün stansiya növbətçisi:

10.29.1. qatarları stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən xüsusiləşdirilmiş hərəkət tərkibindən boş olan dəmir yoluna qəbul etməli;

10.29.2. gələn qatarlarla dəmir yollarının tutulma ardıcılığını əvvəlcədən müəyyən etməli və hər bir qatarın qəbulu üçün müvafiq dəmir yolunu hazırlamalı;

10.29.3. qəbul-göndərilmə dəmir yollarının boş və ya tutulu olduğu barədə qeyd aparmalıdır.

10.30. Mərkəzləşdirilməmiş yoldəyişənləri olan stansiyada yoldəyişmə postunun böyük növbətçisi, yoldəyişmə postunun növbətçisi və stansiya növbətçisi qatarların qəbulundan əvvəl marşrutların hazırlanması zamanı aşağıdakı tələblərə riayət etməlidirlər:

10.30.1. stansiya növbətçisi qatarların qəbulu üçün boş dəmir yolu olduqda, qəbul marşrutuna daxil olan yoldəyişmə postlarının böyük növbətçilərini (böyük növbətçilərin növbəsi müəyyən edilmədikdə isə yoldəyişmə postlarının növbətçilərini) çağırır və onlara marşrutun hazırlanması barədə sərəncam verir. Stansiya növbətçisinin göstərişi ilə yoldəyişən postlarından birinin növbətçisi telefondakı bütün digərlərinin iştirakı ilə həmin sərəncamı təkrar edir, digərləri isə onun anlaşıldığını "Düzdür" sözünü bildirməklə təsdiq edir. Stansiya növbətçisi sərəncamın düzgün anlaşıldığına əmin olduqdan sonra onu "Yerinə yetirin" sözlərini bildirməklə təsdiq edir;

10.30.2. marşrutun hazırlanması barədə sərəncam alan yoldəyişmə postlarının böyük növbətçiləri onu dərhal yerinə yetirmək üçün sahələrindəki yoldəyişmə postlarının növbətçilərinə çatdırmalı, həmçinin sonuncuların onu düzgün anlaşıldığına əmin olmalıdırlar. Marşrutun hazırlanmasında iştirak edən işçilər dərhal sərəncamın icrasına başlamalıdırlar. Marşrutun hazırlanmasında iştirak edən postun sahəsində, gözlənilən qatarın qəbul dəmir yoluna və yoldəyişənlərinə çıxmaqla manevr işi aparıldıqda həmin qatar dərhal dayandırılır, manevr tərkibi isə qəbul edilən qatarın hərəkətinə mane olmayan dəmir yollarının sərhədində qoyulur. Stansiya növbətçisi tərəfindən həmin tələblərin yerinə yetirilməsi bu Təlimatın 10.1-10.10-cu bəndlərinin tələblərinə, həmçinin stansiyanın texniki-sərəncam aktına və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimata uyğun olaraq yoxlanılır. Stansiyanın əks tərəfinin sonunda manevrələr aparılarkən müvafiq yoldəyişmə postunun növbətçisi yoldəyişənləri manevr tərkibinin qəbul yoluna çıxmasının mümkünüyünü istisna edən vəziyyətə qoymalı və onları qapamalıdır. Yoldəyişmə postlarının növbətçiləri marşrutu hazırlayarkən stansiyada qəbul dəmir yolunun boş olmasını müəyyən etməli, yoldəyişənləri tələb olunan vəziyyətə çevirməli, marşruta daxil olan hər bir yoldəyişəndə tiyələrin rəmslərini yanaşmasının kipliyini yoxlamalı, onları cəftə və yoldəyişən nəzarət kilidləri, o olmadıqda isə asma qıfilla bağlamalıdırlar. İşlərə rəhbərlik etdikləri sahələrdə yoldəyişmə postlarının böyük növbətçiləri sonuncu yoldəyişmə postlarının növbətçiləri tərəfindən müvafiq sahələrdə marşrutun düzgün hazırlanmasını şəxsən yoxlamalı, dəmir yolunun boş olduğunun yoxlanıldığına əmin olmalı və bağlı yoldəyişənlərin açarlarını götürməlidirlər;

10.30.3. marşrutun hazırlanması üzrə əməliyyatların başa çatmasından və onların düzgün yerinə yetirilməsinə tam əmin olduqdan sonra marşrutun

hazırlanmasına tapşırıq alan yoldəyişmə postunun hər bir böyük növbətçisi (və ya növbətçisi) marşrutun hazırlığı və dəmir yolunun boş olması barədə məruzə üçün stansiya növbətçisini çağırır. Stansiya növbətçisi marşrutun hazırlığı barədə məruzəni, marşrutun hazırlanmasına tapşırıq alan yoldəyişmə postlarının növbətçilərinin eyni vaxtda telefonda olması şərtilə qəbul edir. Yoldəyişmə postlarının növbətçiləri stansiya növbətçisinə marşrutun hazırlığı barədə növbə ilə məruzə edirlər. Verilmiş marşrutda yoldəyişənlərin vəziyyətinə nəzarət etməyə imkan verən idarəetmə aparatı olan stansiyada stansiya növbətçisi marşrutun hazırlanması barədə sərəncamın icrasının düzgünlüyünə də əmin olur;

10.30.4. stansiya növbətçisi marşrutun düzgün hazırlanmasına, dəmir yolunun boş olduğuna, manevrlərin isə bu Təlimatın 10.1-10.1-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq dayandırılmasına əmin olduğdan sonra giriş işıqforunu açır və ya siqnalın idarə edilməsi postda yerləşdikdə, onun açılması barədə yoldəyişmə postunun növbətçisinə sərəncam verir;

10.30.5. yoldəyişmə postunun növbətçisi hazırlanmış marşrutu və qonşu dəmir yollarına keçidlərin olmasını diqqətlə izləyir və qatarı siqnallarla stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən yerlərdə qarşılayır;

10.30.6. qatar keçdikdə yoldəyişmə postunun növbətçisi vaqonların vəziyyətinə, yükün açıq hərəkət tərkibində vəziyyətinin düzgünlüyünə, nəzərdə tutulmuş siqnalların olduğuna və s. diqqət yetirməli, nəzərə çarpan pozuntular barədə dərhal yoldəyişmə postunun böyük növbətçisini və ya stansiya növbətçisini məlumatlandırmalı, insanların həyatına və hərəkətin təhlükəsizliyinə təhdid yarandığı hallarda isə qatarın dayandırılması üçün tədbirlər görməlidir. Qəbul dəmir yolunu məhdudlaşdıran yoldəyişənin daxil olduğu yoldəyişmə postunun növbətçisi qatarın quyruğunu bildiren qatar siqnal cihazlarına əsasən qatarın tam tərkibdə gəlməsinə əmin olmaqla, onun dəmir yolunun faydalı uzunluğu sərhədlərində yerləşməsinə yoxlayır və bu barədə stansiya növbətçisinə məruzə edir. Yoldəyişmə postlarının növbətçiləri qatarın gəlməsindən (keçib-gətməsindən) sonra xüsusi sərəncam gözləmədən yoldəyişənləri normal vəziyyətə, dəmir yolu tutulu olduqda isə onu boş dəmir yolu istiqamətinə qoymalıdırlar.

10.31. Qatarların qəbulu üçün marşrutların hazırlanması qaydası, həmçinin iki yoldəyişmə postuna bir post növbətçisi tərəfindən xidmət edilən stansiyalarda qatarların qarşılmasına dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

10.32. Stansiya növbətçisi qatarın qəbulu üçün giriş işıqforunu açdıqdan sonra marşrutun dəyişdirilməsi barədə qərar qəbul etməməlidir. Qatarın digər boş dəmir yoluna qəbulundan əvvəl marşrutun dəyişdirilməsi üçün stansiya növbətçisi bu barədə maşinisti məlumatlandırmalı, məlumatın maşinist tərəfindən düzgün qəbul edilməsinə əmin olmalı, giriş işıqforunu bağlamalı, verilmiş marşrutu ləğv etməli və daha sonra marşrutun hazırlanmasına yeni tapşırıq verməlidir.

10.33. Qəza şəraitinin yaranmasına yol verməmək üçün qatar təcili dayandırıldıqda stansiya növbətçisi qatarın maşinistinə radiorabitə vasitəsilə dərhal qatarı dayandırmaq komandasını verməli və müvafiq işıqforu bağlamalıdır.

10.34. Stansiyaya ardıcıl olaraq bir neçə qatar qəbul edildikdə stansiya növbətçisinə onların biri üçün marşrutun hazır olduğu barədə məlumat aldıqdan sonra gözlənilən növbəti qatar üçün marşrutun hazırlanması barədə yoldəyişən postlarının növbətçilərinə göstəriş verməyə yol verilir. Belə hallarda birinci qatarın tam tərkibdə gəlməsindən və giriş işıqforunun bağlanılmasından dərhal sonra ikinci qatara qəbul marşrutu hazırlanır. Birinci qatarın marşrutuna daxil olmayan yoldəyişənlər əvvəlcədən çevrilə və bağlana bilər. Stansiya növbətçisinə ikinci qatarın marşrutunun hazırlanması barədə məruzə birinci qatarın gəlməsi barədə məlumatla eyni vaxtda verilir.

10.35. Qatarın qəbulundan əvvəl dəmir yolunun boş olmasının yoxlanılmasına dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir. Yoxlama üsulları aşağıdakı qaydada ola bilər:

10.35.1. qəbul-göndərilmə yolları elektrik izolyasiyası ilə təchiz edilmiş stansiyalarda idarəetmə aparatlarının indikasiyası ilə;

10.35.2. qəbul dəmir yolunun müəyyən hissəsinin boş olmasının yoxlanılması stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən stansiyanın işçisi tərəfindən yoxlanılan dəmir yolunu görünməsi təmin edilən yerədək keçməklə;

10.35.3. sutkanın qaranlıq vaxtı və gündüz məhdud görünmə zamanı yoldəyişmə postunun növbətçisi, yaxud stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən digər işçi tərəfindən qəbul dəmir yolunu boydan-boya keçməklə;

10.35.4. stansiyanı dayanmadan keçən qatarın quyruğunu bildirən qatar siqnal cihazları ilə (bütün dəmir yolunun yaxşı görünməsi zamanı).

10.36. Tələb olunduqda stansiya növbətçisinin sərəncamı ilə bir və ya bir neçə qəbul dəmir yolunun boş olduğu yoxlanılır və hər iki tərəfindən daşınabilən qırmızı siqnallarla çəpərlənir. Siqnallar qatarın qəbulu üçün marşrutun hazırlanmasından sonra çıxarılır.

10.37. Texniki qurğulardan, iş şəraitindən və dəmir yollarının yerləşməsindən asılı olaraq yoxlamanın digər üsulları da ola bilər, bununla belə müəyyən edilmiş qaydaya dəqiq riayət edilməsi qatarın tutulmuş dəmir yoluna qəbulunun mümkünlüyünü istisna etməlidir.

10.38. Stansiyaya qəbul dəmir yolunun faydalı uzunluğu sərhədinə yerləşməyən qatar gəlirsə, stansiya növbətçisi radiatorla ilə bu qatarın maşinistinə qəbul dəmir yolunun çıxış (marşrut) işıqforunu, onun sönmüş qırmızı işığında dümağ işığı ilə dayanmadan (dayanma komandası və ya siqnalı alanadək) keçib-getməsinə icazə verə bilər.

10.39. Bu Təlimatın 10.38-ci bəndində nəzərdə tutulmuş icazə olmadıqda gələn qatarın maşinisti, qəbul dəmir yolunun çıxış (marşrut) işıqforunun dümağ işığında çıxış (marşrut) işıqforunu keçib-getmədən dayanmalıdır.

10.40. Bu Təlimatın 10.38-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda qatarın çıxış işıqforunun icazəverici göstəricisi ilə göndərilməsi üçün geriye basılması, stansiya növbətçisinin onun tərəfindən əvvəlcədən geriye basılma üçün marşrutun hazırlanmasından sonra maşinistə radiatorla ilə verdiyi göstərişlə yerinə yetirilir.

10.41. Qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında qatarların qismən hərəkət tərkibi ilə tutulu dəmir yollarına, həmçinin bilavasitə texnoloji sahələrə qəbulu stansiyanın texniki-sərəncam aktına və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimata uyğun olaraq həyata keçirilir. Belə dəmir yollarına qatarların qəbul edildiyi hallarda stansiya növbətçisi:

10.41.1. şəxsən yaxud stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən işçi vasitəsilə qəbul dəmir yolunun boş olan hissəsinin uzunluğu qəbul ediləcək qatarın yerləşməsinə əmin olmalı;

10.41.2. aparıcı lokomotivin maşinistini (radiatora və ya göndərilmə stansiyasının stansiya növbətçisi vasitəsilə) qatarın dəmir yolunun qismən hərəkət tərkibi ilə tutulmuş boş hissəsinə və ya birbaşa texnoloji sahənin dəmir yoluna qəbulu barədə məlumatlandırmalı;

10.41.3. texnoloji sahənin işçilərini qatarın qəbulu barədə məlumatlandırmalı;

10.41.4. qatarın qəbul marşrutunu hazırlamalı;

10.41.5. giriş işıqforunda manevr signalını açmalıdır.

10.42. Gələn qatar giriş işıqforunu saatda 15 kilometrədən çox olmayan sürətlə keçib-getməli, sonradan manevr işıqforlarının göstəricilərini rəhbər tutmalı və qəbul dəmir yolunda dayanmış hərəkət tərkibindən 10 metrədən az olmayan məsafədə dayanmalıdır.

10.43. Qatarın maşinisti texnoloji obyektin bilavasitə dəmir yolunun boş hissəsinə hərəkət edərkən texnoloji işıqforların göstəricilərini və texnoloji sahənin işçilərinin göstərişlərini rəhbər tutur.

10.44. Giriş işıqforunda manevr signalı olmadıqda hərəkət tərkibi ilə qismən tutulmuş dəmir yoluna qatarın qəbulu stansiya növbətçisinin göstərişi ilə manevr qaydasında və yoldəyişmə postları növbətçisinin signalı ilə həyata keçirilir.

10.45. PM və qabaritsiz yüklü qatarlar stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən dəmir yollarına qəbul edilir.

10.46. Stansiya növbətçisinə, dispetçer mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş sahələrdə isə qatar dispetçerinə qatarın göndərilməsi üçün marşrutun hazırlığına, yoldəyişənlərin qapanmasına, göndərilmə marşrutunun yoldəyişənlərində manevr işlərinin dayandırılmasına, tərkibə (qatara) texniki xidmətin və kommersiya baxışının başa çatmasına əmin olmadan çıxış işıqforunu açmaq və ya mənzili tutmaq üçün qatarın maşinistinə digər icazəverici vermək qadağandır. Tərtibat stansiyalardan, qatara vaqonların qoşulması və açılması əməliyyatları aparılan stansiyalardan və ya qatarın quyruğunu bildiren qatar signalının dəyişdirilməsi nəzərdə tutulmuş stansiyalardan, qatarı göndərərəkən stansiya növbətçisi çıxış işıqforunu açmazdan və ya mənzili tutmaq üçün qatarın maşinistinə icazəvericini verməzdən əvvəl sonuncu vaqonda qatar signalının olmasına stansiyanın texniki-sərəncam aktına və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimata uyğun əmin olmalıdır.

10.47. Lokomotivin sənişin qatarına verilməsi və ya lokomotiv briqadasının dəyişdirilməsi zamanı depo növbətçisi (lokomotiv briqadalarının dövriyyə məntəqəsi)

stansiya növbətçisinə lokomotivin bir maşinistlə xidmət olunması, lokomotivin nömrəsi, maşinistin soyadı və onun işə gəlmə vaxtı barədə məlumat verir.

Stansiya növbətçisi qatarların hərəkəti jurnalında həmin məlumatlar barədə qeydlər aparır və qatar dispetçerinə məruzə edir.

Məlumatı alan qatar dispetçeri öz xidməti sahəsindəki demiryol stansiyalarına həmin əmri verir və marşrut üzrə qonşu sahənin qatar dispetçerinə aşağıdakı məzmununda məlumat verir:

“_____ stansiyasından göndərilən _____ nömrəli qatar maşinist köməkçisi olmadan idarə edilir. Təhlükəsiz buraxılmanı təmin edin. Qatar dispetçeri _____”.

Stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmət və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda belə qatarların qəbulu və buraxılma dəmir yolları göstərilir .

10.48. Yoldəyişənləri mərkəzləşdirilməmiş stansiyalarda stansiya növbətçisi, yoldəyişmə postlarının böyük növbətçiləri və yoldəyişmə postlarının növbətçiləri qatarların göndərilməsi zamanı marşrutun hazırlanmasında aşağıdakılara riayət etməlidirlər:

10.48.1. stansiya növbətçisi göndərilmə marşrutuna daxil olan yoldəyişmə postlarının böyük növbətçilərini, növbə müəyyən edilmədikdə isə yoldəyişmə postlarının növbətçilərini çağırır və marşrutun hazırlanması barədə onlara sərəncam verir. Stansiya növbətçisinin göstərişi ilə yoldəyişmə postunun növbətçilərindən biri telefondakı işçilərin iştirakı ilə bu sərəncamı təkrarlayır, digərləri isə onun anlaşıldığını “Düzdür” sözünü bildirməklə təsdiq edirlər. Stansiya növbətçisi sərəncamın düzgün anlaşıldığına əmin olduqdan sonra onu “Yerinə yetirin” sözünü bildirməklə təsdiq edir;

10.48.2. yoldəyişmə postlarının böyük növbətçiləri marşrutun hazırlanması barədə sərəncam aldıqda onun dərhal yerinə yetirilməsi üçün sahələrindəki yoldəyişmə postlarının növbətçilərinə verməli və həmin növbətçilərin müvafiq sərəncamın düzgün anlaşıldığına əmin olmalıdırlar. Göndərilmə marşrutunun hazırlanması və stansiya növbətçisinə marşrutun hazırlığı barədə məruzə ilə əlaqədar əməliyyatlar bu Təlimatın qəbul marşrutu üçün tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir;

10.48.3. mənzil boş olduqda və qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinin razılığı tələb olunduğu hallarda stansiya növbətçisi göndərilmə marşrutunun düzgün hazırlanmasına əmin olduqdan sonra çıxış işıqforunu açır və ya maşinistə mənzili tutmağa digər növ icazəvericilərdən (radiatorla ilə əmr, yazılı icazə və ya jezl) birini verir;

10.48.4. yoldəyişmə postunun növbətçiləri stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən yerlərdə müvafiq siqnallarla, qatarların qəbul edildiyi hallarda tətbiq edilən tələblərə uyğun olaraq müşayiət edərək yola salmalıdırlar. Marşrutun sonuncu çıxış yoldəyişəninə daxil olduğu yoldəyişmə postunun növbətçisi qatarı yola salarkən quyruq vəqonda siqnalların olduğuna əmin olduqdan sonra stansiya növbətçisinə qatarın tam tərkibdə göndərilməsi barədə məruzə edir. Qatarın göndərilməsindən sonra yoldəyişənlər normal vəziyyətə, yolun tutulu olduğu hallarda isə boş dəmir yolu istiqamətinə qoyulur.

10.49. Stansiya növbətçisi qatarın göndərilməsi üçün çıxış (marşrut) işıqforunu açdıqdan sonra marşrutun dəyişdirilməsi və digər qatarın göndərilməsi üçün marşrutun

hazırlanması barədə qərar qəbul etməməlidir. Müstəsna hallarda, belə əməliyyatın yerinə yetirilməsinə çıxış (marşrut) işıqforu açıq olan qatarın maşinisti çıxış (marşrut) işıqforunun bağlanması və verilmiş marşrutun ləğv edilməsi barədə xəbərdar edildikdən sonra yol verilir.

10.50. Stansiya növbətçisinə, stansiyadan eyni istiqamətdə ardıcıl olaraq bir neçə qatarın göndərilməsi zamanı onlardan biri üçün marşrutun hazırlığı barədə məlumat aldıqdan sonra yoldəyişmə postlarının növbətçilərinə növbəti qatar üçün marşrutun hazırlanması barədə göstəriş verməyə yol verilir. Belə hallarda birinci qatarın tam tərkibdə göndərilməsindən sonra dərhal ikincinin göndərilməsi üçün marşrut hazırlanır. Birinci qatarın marşrutuna daxil olmayan yoldəyişənlər əvvəlcədən çevrilə və bağlanıla bilər. Stansiya növbətçisinə ikinci qatarın marşrutunun hazırlığı barədə məruzə birinci qatarın göndərilməsi barədə məlumatla eyni vaxtda verilir.

10.51. Qatarların kəsişməsi zamanı stansiya növbətçisinə qatarın qəbulu üçün marşrutun hazırlığı barədə məlumat aldıqdan sonra yoldəyişmə postlarının növbətçilərinə gözlənilən qatarın qarşı istiqamətə göndərilmə marşrutunun (qatarın gəlməsindən sonra) hazırlanması barədə göstərişin verilməsinə yol verilir. Belə hallarda qatarın tam tərkibdə gəlməsindən sonra dərhal qarşı istiqamətə göndərilmə marşrutu hazırlanır. Gələn qatarın marşrutuna daxil olmayan yoldəyişənlər əvvəlcədən çevrilə və bağlanıla bilər. Stansiya növbətçisinə göndərilmə marşrutunun hazırlığı barədə məruzə qatarın gəlməsi barədə məlumatla eyni vaxtda verilir.

10.52. Yalnız qatarın qəbulu zamanı yoldəyişənlərin vəziyyətinə nəzarəti təmin edən marşrut-nəzarət qurğuları olan stansiyalarda həmin qurğulardan, imkan daxilində göndərilmə marşrutlarında yoldəyişənlərin vəziyyətinə nəzarət üçün də istifadə edilməlidir. Belə hallarda stansiya növbətçisi göndərilmə marşrutunun hazırlanması barədə yoldəyişmə postlarına sərəncam verdikdən və onun yoldəyişmə postlarının növbətçiləri tərəfindən yerinə yetirilməsindən sonra hazırlanmış marşrutda yoldəyişənlərin qoyulmasının düzgünlüyünü qatarın həmin yola qəbulu üçün blok-gözlüklər və marşrut dəstəkləri ilə yoxlayır.

10.53. Marşrut-nəzarət qurğularından imkan daxilində düzgün olmayan dəmir yolu ilə hərəkət edən qatarların qəbulu zamanı yoldəyişənlərin düzgün qoyulmasına nəzarət üçün də istifadə olunmalıdır (əks marşrutların bloklanması ilə).

10.54. Qatar çıxış işıqforunun qadağanedici göstəricisində və ya çıxış işıqforu olmayan dəmir yollarından göndərildikdə maşinistdə mənzilin tutulmasına yazılı icazəvericinin olduğuna baxmayaraq, qatarı stansiya növbətçisinin radiorabitə vasitəsilə verdiyi göstəriş və ya stansiya növbətçisinin, yaxud onun göstərişi ilə post, park növbətçisinin, mərkəzləşdirmə postu operatorunun və ya baş konduktorun (qatar tərtibatçısının) verdiyi yoladüşmə (göndərilmə) signalı olmadan qatarı hərəkətə gətirmək qadağandır. Yoladüşmə (göndərilmə) signalının verilməsinə dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

10.55. Stansiya növbətçisinə göndərilmə marşrutunun hazırlığına bu Təlimatın 14-cü hissəsinə uyğun olaraq əmin olmadan dəvətedici signalı açmaq, maşinistə radiorabitə vasitəsilə qeydiyyata alınan əmri vermək və ya qatarın göndərilməsinə yazılı icazəvericinin təqdim edilməsi qadağandır.

10.56. Maşinistə yazılı icazəvericini təqdim etdikdən sonra stansiya növbətçisi və ya stansiyanın digər işçisi radiorabite vasitəsilə ona yoladüşmə (göndərilmə) barədə göstəriş (yoladüşmə siqnalı) verir.

10.57. Stansiya növbətçisinə çıxış işıqforunda dəvətedici siqnalı açdıqdan və ya maşinistə radiorabite vasitəsilə qeydiyyatı alınan əmr verildikdən sonra əlavə göstəriş və ya yoladüşmə (göndərilmə) siqnalı vermək tələb olunmur.

10.58. Stansiya növbətçisi qatarı bu Təlimatın 6 nömrəli əlavəsinə uyğun olaraq tərtib edilmiş DU-50 və ya DU-56, yaxud DU-64 blankları ilə göndərdikdə, göndərilmə marşrutunun qapanması üçün çıxış işıqforunu icazəverici göstəriciyə açır. Belə hallarda çıxış işıqforunu açmazdan əvvəl stansiya növbətçisi radiorabite ilə və ya digər üsulla maşinistdə mənzilin tutulmasına əsas olan yazılı icazəvericinin olmasını müəyyən etməlidir.

10.59. Stansiya növbətçisi və yoldəyişən postların növbətçiləri qatarları yoldəyişənləri mərkəzləşdirilməmiş dəmiryol stansiyasından birbaşa buraxdıqda, marşrutların hazırlanmasında və onların hazırlığı barədə məlumatın verilməsində qatarların qəbulu və göndərilməsinə dair eyni tələblərə riayət etməlidirlər. Belə hallarda marşrutun hazırlanması barədə sərəncamların və onun hazırlığı barədə məlumatın verilməsi zamanı qatarın hərəkət marşrutuna daxil olan yoldəyişən postlarının böyük növbətçiləri (və ya yoldəyişən postların növbətçiləri, böyük yoldəyişən post növbətçilərinin növbələri müəyyən edilmədikdə) telefonda iştirak edirlər.

10.60. Qatarların intensiv hərəkətli sahələrdə stansiyalardan bir neçə qatarın kiçik intervallarla eyni marşrutla eyni istiqamətdə hərəkəti zamanı stansiya növbətçisi birinci qatarın keçib-getməsi üçün marşrutun hazırlığı barədə məlumatı alarkən həmin marşruta daxil olan yoldəyişənlərin çevrilməsinin qadağan edilməsi və bağlı saxlanması barədə göstəriş verir. Belə hallarda yoldəyişmə postunun növbətçisinə birinci qatar keçəndən sonra hərəkət marşrutuna daxil olan yoldəyişənləri çevirmək qadağandır. Stansiya növbətçisi hər bir keçən qatara giriş və çıxış işıqforlarının açılması barədə yoldəyişmə postlarının növbətçilərini məlumatlandırmalı, həmin növbətçilər isə qatarı qarşılamalı və yola salmalıdırlar.

10.61. Stansiya növbətçisi qəbul yolunun boş olduğuna qatarın quyruğunu bildiren qatar siqnal cihazlarının olması ilə şəxsən və ya tam tərkibdə qəbul edilib göndərilməsi barədə ona məlumat verən yoldəyişmə postlarının (giriş və çıxış) növbətçiləri tərəfindən ona verilən məlumatlara əsasən əmin olmalıdır.

10.62. Avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş sahələrdə stansiyalardan qatarların dayanmadan buraxılması üçün giriş, marşrut və çıxış işıqforlarının avtomatik fəaliyyətə keçirilməsi zamanı onların icazəverici göstəricisi normal hesab edilir. Stansiya növbətçisi mərkəzləşdirilmiş icra postlarının operatorlarını, siqnalçıları və yoldəyişmə postlarının növbətçilərini giriş, marşrut və çıxış işıqforlarının avtomatik fəaliyyətə qoyulması barədə məlumatlandırır. Belə hallarda stansiya növbətçisindən xüsusi sərəncamlar gözləmədən hər bir qatar təyin edilmiş yerdə həmin işçilər tərəfindən qarşılır, yola salınır, nəzərəçarpan nöqsanlar barədə dərhal stansiya növbətçisinə məlumat verilir, hərəkətin təhlükəsizliyinə və ya insanların həyatına və sağlamlığına təhlükə törədən nasazlıqlar aşkar edildikdə isə qatarın dayandırılması üçün tədbirlər görülür.

10.63. Bütün hallarda vaqonları bu Təlimatın 10.62-ci bəndində nəzərdə tutulmamış digər dəmir yollarından qatar göndərilməzdən əvvəl həmin qatarın tərkibi ilə vaqonlar arasında 10 metrədən az olmayaraq ara məsafəsi yaradılır. Öz-özünə hərəkətə gəlməsinin qarşısının alınması üçün digər vaqonlar etibarlı bərkidilir. Həmin əməliyyatların yerinə yetirilməsinə dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

10.64. Giriş işıqforunun qadağanedici göstəricisində və ya onun əsas işıqlarının sönmüş vəziyyətində qatarın stansiyaya qəbulu qadağandır. Müstəsna hallarda giriş işıqforunun qadağanedici göstəricisində və ya əsas işıqlarının sönmüş vəziyyətində qatarın stansiyaya qəbul edilməsi dəvətedici siqnalla, stansiya növbətçisinin xüsusi icazəsi ilə yerinə yetirilməsinə bu Təlimata uyğun olaraq yol verilir.

10.65. Qatarı stansiyaya dəvətedici siqnalla və ya stansiya növbətçisinin xüsusi icazəsi ilə qəbul edərkən hərəkət sürəti ümumi istifadəli dəmir yollarında saatda 20 kilometrədən, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə saatda 15 kilometrədən çox olmamalı, bununla yanaşı, maşinist sonrakı hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşdıqda qatarı dərhal dayandırmağa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla idarə etməlidir.

10.66. Giriş (marşrut) işıqforunun qadağanedici göstəricisində qatarların stansiyaya qəbuluna aşağıdakı hallarda yol verilir:

10.66.1. nasazlıq səbəbindən giriş (marşrut) işıqforunun açılması mümkün olmadıqda;

10.66.2. qatar stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilməyən dəmir yollarına qəbul edildikdə və giriş (marşrut) işıqforunu açmaq mümkün olmadıqda;

10.66.3. itələyici lokomotivlər, stansiyada yerləşən depoya gələn lokomotivlər, depodan qatarların tərkibinə qoşulmağa gedən lokomotivlər dəmir yollarının müəyyən hissələrinə qəbul edildikdə;

10.66.4. bərpa və yanğın qatarları, köməkçi lokomotivlər, vaqonsuz lokomotivlər, qartəmizləyənlər, özügedən xüsusi hərəkət tərkibləri, həmçinin təsərrüfat qatarları (işlər mənzil bağlanılmaqla aparıldıqda) sərnişin qatarları ilə tutulu dəmir yollarından stansiyanın digər dəmir yollarının boş hissələrinə qəbul edildikdə.

10.67. Giriş (marşrut) işıqforunun qadağanedici göstəricisində qatarların stansiyaya qəbulu aşağıdakı icazəvericilərlə yerinə yetirilir:

10.67.1. stansiya növbətçisinin maşinistə radiorabitə vasitəsilə verdiyi qeydiyyata alınan əmri əsasında;

10.67.2. stansiya növbətçisinin giriş işıqforunun yanında quraşdırılmış xüsusi telefonla verdiyi qeydiyyata alınan əmri əsasında;

10.67.3. dəvətedici siqnal ilə;

10.67.4. stansiya növbətçisinin yazılı icazəsi ilə;

10.67.5. dispetçer mərkəzləşməsində qatar dispetçerinin bu Təlimatın 3.29-3.31-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq qeydiyyata alınan əmri əsasında;

10.67.6. giriş işıqforunun dirəyində quraşdırılmış xüsusi manevr işıqforu ilə.

10.68. Qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında, giriş işıqforunun ərazisində danışıq kolonkası olduqda, qəbula stansiya növbətçisinin ikitərəfli park rabitəsi ilə verilən qeydiyyatata alınan əmri əsasında yol verilir.

10.69. Giriş işıqforunun qadağanedici göstəricisində və ya belə işıqfor olmadıqda düzgün olmayan dəmir yolu ilə hərəkət edən qatarlar stansiyaya bu Təlimatın 10.68-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq qəbul edilir. Həmin icazələr o hallarda tətbiq edilir ki, giriş (marşrut) işıqforunun icazəverici göstəricisi qəflətən qadağanedici göstəriciyə dəyişdikdə, dəyişməni gören maşinist qatarı artıq giriş işıqforunu keçdikdən sonra saxlasın.

10.70. Stansiya növbətçisi icazəvericilərdən hər birini maşinistə yalnız qəbul marşrutunun hazırlığına əmin olduqdan sonra verməlidir.

10.71. Giriş (marşrut) işıqforunun qadağanedici göstəricisində qatarın stansiyaya qəbulu barədə maşinistə verilən əmrlər bu bəndin tələblərinə uyğun olaraq qeydiyyatata alınmalıdır.

10.72. Qatarın stansiyaya giriş (marşrut) işıqforunun qadağanedici göstəricisində və düzgün olmayan dəmir yolu ilə qəbulu zamanı işçilərin fəaliyyətinə dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

10.73. Giriş (marşrut) işıqforunda marşrut göstəricisi nasaz olduqda qatar stansiyaya giriş (marşrut) işıqforunun icazəverici göstəricisi ilə maşinistə həmin göstəricini keçib-getməyə əlavə icazə verilmədən qəbul edilir. Belə hallarda stansiyada hərəkət edən qatarın maşinisti xüsusi sayıqlıq göstərməli, növbəti hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşdıqda isə qatarı dərhal dayandıрмаğa hazır olmalıdır.

10.74. Dəyişən və sabit cərəyanlı elektrik dartı növünün qovuşduğu, həmçinin müxtəlif izli dəmir yollarının birləşdiyi stansiyalarda marşrut göstəricisinin nasaz olduğu hallarda giriş (marşrut) işıqforunu keçib-getməyə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

10.75. Giriş işıqforunun qadağanedici göstəricisində qatarın qəbulu bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəlin 4.1-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq stansiya növbətçisi tərəfindən maşinistə radiorabitə vasitəsilə verilmiş qeydiyyatata alınan əmrə əsasən yerinə yetirilir.

10.76. Qatar düzgün olmayan dəmir yolu ilə hərəkət edərkən və bu dəmir yolunda giriş işıqforu olmadıqda qatarın qəbulu bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsindəki 2-ci cədvəlin 4.2-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq stansiya növbətçisi tərəfindən maşinistə radiorabitə vasitəsilə verilmiş qeydiyyatata alınan əmrə əsasən yerinə yetirilir.

10.77. Maşinist əmri təkrarladıqdan və stansiya növbətçisindən əmrin düzgün anlaşıldığına təsdiq aldıqdan sonra qatarı stansiyaya daxil edir.

10.78. Giriş işıqforunun qadağanedici göstəricisində stansiya növbətçisinin maşinistə stansiyaya hərəkəti barədə verdiyi əmr giriş işıqforunun ("Stansiyanın sərhədi" signal nişanının) yanında quraşdırılmış xüsusi telefonla verildikdə eyni məzmununda verilir. Həmin xüsusi telefondan yalnız lokomotiv briqadaları istifadə edə bilər.

10.79. Radiorabitə ilə əmr maşinistə qatarın stansiyaya yaxınlaşması zamanı əvvəlcədən verilir. Maşinistə xüsusi telefonla əmr qatar giriş işıqforunun ("Stansiyanın sərhədi" signal nişanının) qarşısında dayandıqdan sonra verilir.

10.80. Dispetçer mərkəzləşməsi olan sahələrdə giriş işıqforunun qadağnedici göstəricisində qatarın stansiyaya qəbulu bu Təlimatın 3.29-3.31-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

10.81. Müstəsna hallarda qatarın giriş işıqforunun qadağnedici göstəricisində stansiyaya qəbulu üçün bu Təlimatın 10.67-10.72-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş icazəvericilərin digər növlərindən istifadə etmək mümkün olmadıqda, qatarın qəbulu stansiya növbətçisinin aşağıdakı məzmununda yazılı icazəsi ilə yerinə yetirilir:

“ _____ nömrəli qatarın maşinistinə, stansiyanın _____ yoluna hərəkət etməyə icazə verilir. Qəbul marşrutu hazırdır. Stansiya növbətçisi (imza) _____”.

Həmin icazə, yazılma tarixi, ay və vaxt (saat, dəqiqə) göstərilməklə stansiyanın ştampları və stansiya növbətçisinin imzası ilə təsdiq edilir.

10.82. Gələn qatarın maşinistinə yazılı icazənin verilməsi üçün yoldəyişmə postunun növbətçisi, siqnalçı, mərkəzləşdirilmə postunun növbətçisi və operatoru, tərtibatçı briqadasının işçiləri, həmçinin stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən digər işçi cəlb edilə bilər.

10.83. Maşinistə yazılı icazənin verilməsi üçün təyin olunan işçi qatarı giriş (marşrut) işıqforunun, düzgün olmayan dəmir yolunda isə (həmin yolda giriş işıqforu olmadıqda) “Stansiyanın sərhədi” siqnal nişanının yanında, gələn qatara tərəfə gündüz açılı qırmızı bayraq, gecə isə əl fənərinin qırmızı işığı göstərməklə qarşılayırlar. Qatar dayandıqdan sonra yazılı icazə maşinistə təqdim edilir.

10.84. Sərnişinlərlə, adamlarla tutulu və PM yüklü qatarlarla tutulmuş yollar istisna olmaqla stansiya dəmir yollarının boş hissələrinə bərpa və yanğın qatarlarının, köməkçi lokomotivlərin, vaqonsuz lokomotivlərin, qartəmizləyənlərin, özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin, həmçinin mənzil bağlanılmaqla işlərin aparıldığı hallarda təsərrüfat qatarlarının qəbulu yalnız giriş işıqforunun qadağnedici göstəricisində, bu Təlimatın 10.67-10.72-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir. Belə hallarda lokomotivlərin (özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin) maşinistləri stansiyaya qəbul barədə icazə (o cümlədən, giriş işıqforunda dəvətedici siqnalı yanmazdan əvvəl) ilə yanaşı dayanmanın zəruri olduğu yer barədə xəbərdar edilməlidirlər. Həmin hallarda giriş işıqforunun qadağnedici göstəricisində stansiyaya hərəkət edən lokomotivlərin (özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin) maşinistləri, drezinlərin sürücüləri məlumatda nəzərdə tutulmuş yerdə dayanmalı, sonradan isə stansiya növbətçisinin, mərkəzləşmə postu operatorunun, yoldəyişən postu növbətçisinin və ya işarəvericinin siqnal və göstərişlərini rəhbər tutmalıdırlar.

10.85. İtələyici lokomotivlərin, stansiyada yerləşən depoya gələn və ya depodan qatarın tərkibinə gedən lokomotivlərin stansiyanın yollarının müəyyən hissələrinə qəbuluna, onların stansiyanın sərhədindən təyin olunmuş yere - manevr işıqforuna və ya “İtələyici lokomotivin dayanacağı”, “Qatar tərkibi üçün gələn lokomotivin dayanacağı”, “Depoya gedən lokomotivin (motor-vaqonlu qatarın) dayanacağı” yazıları olan xüsusi göstəricilərdəki hərəkəti, həmçinin bu lokomotivlərin stansiya dəmir yolları ilə sonrakı hərəkətinə dair tələblər nəzərdə tutulmalı, qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında isə maşinist dayanacağı yer barədə məlumatlandırılmalıdır.

10.86. Həmin lokomotivlərin dəmiryol stansiyalarına qəbuluna icazə bu Təlimatın 10.67-10.72-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş giriş işıqforunun qadağnedici

göstəricisində qatarın dəmiryol stansiyasına daxil olmasına verilən icazələrdən biri ola bilər. Həmin tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir və itələyici lokomotivlərin və depoya gələn lokomotivlərin (motor-vaqonlu qatarların) maşinistlərinə elan olunur.

11. Qatar dispetçerinin işinin təşkili

11.1. Sahədə qatarların hərəkətinə, xidmət etdiyi sahədə qatarların hərəkət qrafikinə yerinə yetirilməsinə cavabdeh olan qatar dispetçeri rəhbərlik edir.

11.2. Qatar dispetçerinin əmrləri sahədə bilavasitə hərəkətlə əlaqədar olan işçilər tərəfindən qeyd-şərtsiz yerinə yetirilməlidir və onun xəbəri olmadan qatarların hərəkətinə dair operativ göstəriş vermək qadağandır.

11.3. Qatar dispetçerinin qatarların hərəkət qrafiki ilə bağlı vəzifələri aşağıdakılardır:

11.3.1. hərəkətin təyin edilmiş həcmi təmin etmək, qatarların hərəkətini tezləşdirmək, onların stansiyalarda yola hazırlıq vaxtını azaltmaq üçün texniki fasilələrdən maksimum istifadə etmək, vaqon parkından, lokomotivlərdən və buraxılma qabiliyyətindən daha səmərəli istifadə etmək;

11.3.2. stansiyaların qatarların hərəkət qrafikinə və tərtibat planına uyğun olaraq tərtibatı və göndərilməsi üzrə tapşırıqların yerinə yetirilməsinə dair işinə nəzarət etmək;

11.3.3. stansiya növbətçisinə, qatarların maşinistlərinə qatarların hərəkəti ilə əlaqədar vaxtında göstərişlər vermək;

11.3.4. mənzillərdə qatarların hərəkətinə, qatarların stansiyalarda vaxtında qəbuluna, göndərilməsinə və buraxılmasına, xüsusilə lokomotivə tək maşinistlə xidmət edildikdə, SMB və rabitə qurğularının işinin pozulduğu zaman, sənişin, yük-baqaj, yük-sənişin, adamlarla tutulu qatarların, uzuntərəkibli, ağırçəkili, çəkisi və uzunluğu artırılmış qatarların, tərkibində PM və qabaritsiz yüklü vaqonları olan qatarların ötmələri və kəsişmələri zamanı nəzarət etmək;

11.3.5. hərəkət qrafikinə yerinə yetirilməsi, təhlükəsizliyin təmin edilməsi, lokomotiv briqadalarının fasiləsiz iş vaxtının pozulmasına yol verilməməsi istiqamətində tədbirlər görmək.

11.4. Dispetçer mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş, həmçinin azintensivli sahələrdə, stansiya növbətçisinin növbələri ləğv edilmiş stansiyalarda bir maşinistlə xidmət edilən qatarların hərəkətinə dair tələblər, həmçinin belə sahələrin siyahısı infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

11.5. Dispetçer mərkəzləşməsi ilə təchiz edilməyən xüsusi intensiv hərəkətli sahələrdə qatarların tək maşinistlə idarə edilməsinə stansiyada stansiya növbətçisi olduqda yol verilir.

11.6. Qatar dispetçeri növbəyə daxil olarkən sahədəki qatarların hərəkət vəziyyəti ilə tanış olmalı, stansiyalarda stansiya növbətçilərinin növbəyə daxil olmasını yoxlamalı, saatları yoxlamaq üçün dəqiq vaxtı onlara bildirməli, stansiyalardakı vəziyyətlə və sahədə qüvvədə olan xəbərdarlıqla tanış olmalı, şəraitdən asılı olaraq görülməli iş, həmçinin stansiyalara hərəkətin təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair göstərişlər verməlidir.

11.7. Dispetçer mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş sahələrdə qatar dispetçeri növbəni qəbul edərkən texniki vasitələrin sazlığını yoxlamalı və stansiya rəisləri və ya qatarların qəbulu və göndərilməsi üzrə əməliyyatların yerinə yetirilməsi həvalə edilən digər işçiləri vasitəsilə sahənin stansiyalardakı vəziyyətlə tanış olmalıdır.

11.8. Qatar dispetçerinin növbənin qəbulu və təhvili dispetçerin sərəncamları jurnalında (olduqda) və ya qatarların icra edilmiş hərəkət qrafikində rəsmiləşdirilir.

11.9. Hərəkət qrafikinə avtomatik yazılması üçün qurğularla təchiz edilməyən sahələrdə qatar dispetçeri sahədə yerləşən stansiyalardan hər bir qatarın qəbulu, göndərilməsi və ya keçib-getməsi vaxtı barədə məlumat alır. Həmin məlumat alınarkən stansiyalar tərəfindən xüsusilə tərkibində PM və qabaritsiz yüklü vaqonları olan, ağırçəkili və uzuntərkibli, uzunluğu və çəkisi artırılmış qatarların nömrələrinə və indekslərinə ciddi riayət olunmasına xüsusi diqqət yetirməlidir.

11.10. İntensiv hərəkətli, həmçinin hərəkət qrafikinə avtomatik yazılması üçün qurğularla təchiz edilmiş sahələrdə məlumatların verilməsinə dair tələblər bu Təlimatın 1.13-1.28-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

11.11. Qatar dispetçeri qatarların hərəkəti barədə məlumatları, həmçinin sahədəki işin pozuntularını qeyd etməklə hərəkət qrafikini aparır. Hərəkət qrafikində aşağıdakılar qeyd olunur:

11.11.1. qatarların və qatar lokomotivlərinin nömrələri, maşinistlərin soyadları, qatarların çəkisi və şərti uzunluğu, buraxılması xüsusi şərtlərin tələb edildiyi qatarlar. Qatarların müvafiq hərflərlə və indekslərlə tamamlanmış nömrələri həmin hərflərlə və indekslərlə icra edilən hərəkət qrafikində qeyd olunur;

11.11.2. qatarların sahənin stansiyalarına gəlmə, getmə və keçib-getmə vaxtları;

11.11.3. lokomotivlərdən istifadə edilməsi barədə məlumatlar;

11.11.4. sutkanın müəyyən edilmiş dövründə stansiyaların qatar və yük işi barədə məlumatları;

11.11.5. aralıq stansiyalarda qəbul-göndərilmə dəmir yollarının vaqonların bərkidilməsi üçün qoyulmuş tormoz başmaqlarının və ya stasionar qurğuların sayını göstərməklə ayrı-ayrı vaqonlarla və ya tərkiblərlə tutulması;

11.11.6. sahənin, stansiyaların baş, qəbul-göndərilmə dəmir yollarında və mənzillərdə kontakt şəbəkəsindən gərginliyin açılması;

11.11.7. sürətin azaldılmasını tələb edən qüvvədə olan xəbərdarlıqlar;

11.11.8. qatarların mənzilin düzgün olmayan yolu ilə və stansiyaların xüsusiləşdirilməmiş dəmir yolları ilə hərəkət etməsi;

11.11.9. mənzillərin, mənzillərin dəmir yollarının, stansiyaların baş və qəbul-göndərilmə dəmir yollarının və hərəkətə xidmət edən digər qurğuların bağlanması;

11.11.10. qatarların ləngiməsi və səbəb olan amillər göstərilməklə, qatarların hərəkət qrafikinə pozulması.

11.12. Dispetçer sahəsində hərəkət qrafikinə avtomatik icra edilməsini təmin edən avtomatlaşdırılmış iş yeri olduqda qatar dispetçerinə verilən və qəbul edilən məlumatların doğruluğunu yoxlamaq şərti ilə qrafiki elektron qaydada aparmağa yol verilir. Qatarın hərəkətinin intensiv olduğu ayrı-ayrı sahələrdə qatar dispetçeri üçün qatarların hərəkətinə və yük işinə dair məlumatların yazılması üçün kömək məqsədilə

operatorlar və ya infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin səlahiyyətli nümayəndələri təyin oluna bilər.

11.13. Sahədə qatarların hərəkətinə dair sərəncamları qatar dispetçeri stansiya növbətçisinə və qatarların hərəkəti ilə əlaqədar digər işçilərə, dispetçerin sərəncamları jurnalında qeydiyyatı alınan əmrlərə əsasən verir.

11.14. Dispetçer rəhbəri vasitəsilə qatar dispetçerinin danışıqları avtomatik yazma aparatları ilə danışıqların registratoruna yazılmalıdır.

11.15. Dispetçerin sərəncamları jurnalında aşağıdakılar barədə əmrlərin qeydiyyatı aparılır:

11.15.1. mənzillərin və ya mənzillərin ayrı-ayrı dəmir yollarının açılması və bağlanması (o cümlədən gərginliyin açılması ilə əlaqədar elektrik qatarlarının hərəkəti üçün);

11.15.2. ikiyollu hərəkətdən biryollu hərəkətə keçirilmə və ikiyollu hərəkətin bərpası;

11.15.3. qatarların hərəkəti zamanı siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin birindən digərinə keçirilməsi;

11.15.4. ikitərəfli avtobloklama ilə təchiz edilməyən sahələrdə qatarların düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərilməsi;

11.15.5. qatarların bu Təlimatın 15-ci hissəsinin tələblərinə uyğun olaraq vaxt aralığı ilə göndərilməsi;

11.15.6. tərkibində PM və qabaritsiz yüklü vaqonları olan qatarların və birləşdirilmiş qatarların göndərilməsi;

11.15.7. sənişin, poçt-baqaj, yük-sənişin və adamlarla tutulu qatarların stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda həmin əməliyyatlar üçün nəzərdə tutulmayan dəmir yollarına qəbulu və göndərilməsi;

11.15.8. qrafikdə nəzərdə tutulmayan qatarların təyin edilməsi, onların hərəkəti qaydası və qatarların ləğv edilməsi. Tək lokomotivlərin, özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin və təsərrüfat qatarlarının sahə ilə buraxılması hallarının qeydiyyatının aparılmamasına yol verilir;

11.15.9. ALS-in nasaz olduğu hallarda qatarların hərəkəti;

11.15.10. gecikən sənişin qatarlarının hərəkəti;

11.15.11. tək maşinistlə xidmət edilən lokomotivlə sənişin qatarlarının göndərilməsi;

11.15.12. sutkalıq fəaliyyət göstərməyən bölmə məntəqələrinin açılması və bağlanması;

11.15.13. dispetçer mərkəzləşməsi olan sahələrdə stansiyaların ehtiyat idarəetməyə verilməsi;

11.15.14. gözlənilməz xəbərdarlıqların verilməsi və ləğvi;

11.15.15. təsərrüfat qatarlarının geriyyə qayıtma qaydasının dəyişdirilməsi;

11.15.16. bu Təlimatın 2.49-cu və 2.50-ci və 2.66-2.69-cu bəndlərində nəzərdə tutulmuş hallar.

11.16. Qatarların sahədə hərəkəti ilə bağlı digər əmrlərin qeydiyyatının aparılıb-aparılmaması qatar dispetçerinin mülahizəsinə əsasən həyata keçirilir.

11.17. Dispetçerin sərəncamları jurnalında maşinistə, həmçinin qonşu sahənin qatar dispetçeri tərəfindən həmin sahənin qatar dispetçerlərinə ünvanlanmış əmrlər barədə qeydlər aparılır.

11.18. Dispetçer əmrlərinin yazılma vaxtını azaltmaq üçün infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin icazəsi ilə mütəmadi verilən əmrlərin mətnləri yazılmış xüsusi şaplardan istifadə oluna bilər. Dispetçerin əmrləri infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin müəyyən etdiyi tələblərə uyğun avtomatlaşdırılmış iş yerindən istifadə etməklə qeydiyyatına alınma bilər.

11.19. Stansiya növbətçisi və ya stansiya növbətçisinin yanında operator qeydiyyatına alınan dispetçer əmrləri barədə dispetçerin sərəncamları jurnalında, avtomatlaşdırılmış iş yerləri olduqda isə stansiya növbətçisi infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolu sahibinin müəyyən etdiyi tələblərə uyğun əmrlə tanış olmaları barədə qeyd aparılır.

11.20. Dispetçer əmrini tərtib edən və ya müvafiq qeydiyyatı aparan stansiya növbətçisi və ya stansiya növbətçisinin yanında operator soyadını bildirərək, qatar dispetçerinə onun məzmununu sözbəsöz təkrar edir. Əmrin düzgün anlaşıldığına əmin olan qatar dispetçeri onu "Yerinə yetirin!" sözlərini bildirməklə təsdiq edir. Qatar dispetçerinin və stansiyanın jurnalında əmrin yoxlanılması vaxtı və onu qəbul edən şəxsin soyadı barədə qeyd aparılır.

11.21. Qatar dispetçerinin əmrini stansiya növbətçisinin yanında operator qəbul edir. Əmrin qəbul edilməsi barədə qeydlər aparıldıqdan sonra stansiya növbətçisinin yanında operator həmin əmri imzalamaq üçün dərhal stansiya növbətçisinə təqdim edir.

11.22. Maşinistə ünvanlanmış əmr qatar dispetçeri tərəfindən şəxsən və ya stansiya növbətçisi vasitəsilə verilir.

11.23. Qatar dispetçeri və ya stansiya növbətçisi maşinistə verilən əmrin düzgün anlaşıldığına əmin olmalıdır. Qatar dispetçerinin və ya stansiyanın jurnalında maşinistin soyadı və əmrin verilmə vaxtı barədə qeyd aparılır.

11.24. Dispetçerin əmri bir neçə stansiyaya ünvanlandıqda onun yoxlanılması üçün əmrin mətninin oxunması qatar dispetçerinin göstərişi ilə stansiyaların stansiya növbətçilərindən biri tərəfindən yerinə yetirilir. Belə hallarda digər stansiyaların stansiya növbətçiləri əmrin düzgün tərtib edildiyini yoxlayırlar.

11.25. Biryollu mənzildə və ya ikiyollu və çoxyollu mənzillərdə, stansiyalarda bir və ya bir neçə baş dəmir yolunun bağlanması qatar dispetçeri tərəfindən aşağıdakılara əsasən yerinə yetirilir:

11.25.1. planda nəzərdə tutulmuş yol-təmir, tikinti və ya bərpa, həmçinin kontakt şəbəkəsində təmir işləri aparıldıqda infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin sərəncamlarına;

11.25.2. yolda dayanmış qatarın maşinistindən yaxud dəmir yolunun, tikili və qurğuların işində gözlənilməz nasazlıqların baş verməsi ilə əlaqədar qatarların hərəkətin təhlükəsizliyinə təhdid yarandığı hallarda yol, SMB, rabitə, elektrik təchizatı bölmələrinin işçilərindən alınan tələblərə.

11.26. Qatar dispetçeri dispetçerin sərəncamları jurnalında alınmış tələb barədə onu daxilolma vaxtını və bildiren şəxsi göstərməklə qeyd aparır.

11.27. Yazılı tələblər, bildirişlər, teleqramlar və telefoqramlar dispetçerin sərəncamları jurnalı ilə birlikdə saxlanılır.

11.28. Qatar dispetçeri mənzili məhdudlaşdıran stansiyalara və ya yol postlarına (mənzildə olduqda), mənzilin (dəmir yolunun) bağlanması barədə əmri aşağıdakı məzmunlardan biri ilə verir:

11.28.1. “_____ (görülən işin adı) işlərin aparılması üçün _____ mənzilinin _____ yolu saat ____ ____ iş rəhbəri _____ sifarişi ilə (vəzifəsi və soyadı göstərilir) bağlı mənzilə göndərilən təsərrüfat qatarları istisna olmaqla digər qatarların hərəkəti üçün bağlanılır”;

11.28.2. “____ kilometrə dayanmış _____ nömrəli qatara kömək göstərmək üçün _____ mənzilinin _____ yolu saat ____ ____ dayanmış qatarın _____ stansiyasına çıxarılması üçün _____ stansiyasından göndərilən köməkçi lokomotiv istisna olmaqla, digər qatarların hərəkəti və ya dayanmış qatarın itələnməsi və sonradan _____ stansiyasına qayıtması üçün bağlanılır”;

11.28.3. “____ kilometrə bərpa işlərinin aparılması üçün _____ mənzilinin _____ yolu saat ____ ____ bərpa qatarları istisna olmaqla, bütün qatarların hərəkəti üçün bağlanılır”.

11.29. İkiyollu və çoxyollu mənzillərdə dəmir yollarından biri bağlı olduqda, qalan digər dəmir yolundan düzgün istiqamətdə, ikitərəfli avtomatik bloklamada isə hər iki istiqamətdə göndərilən qatarlar üçün mövcud siqnalizasiya və əlaqə vasitələri saxlanılır. Qatarların qalan digər dəmir yolundan düzgün olmayan istiqamətdə göndərilməsi tələb olunduqda və ikitərəfli avtomatik bloklama olmadıqda, bu yol üzrə mövcud siqnalizasiya və əlaqə vasitəsi bağlanılır və qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə aşağıdakı məzmununda əmr verilməklə müəyyən edilir:

“Saat ____ ____ _____ mənzilinin _____ yolu ilə bloklamanın işi fəaliyyəti bağlanılır və qatarların hərəkəti biryollu hərəkət üzrə telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edilir”.

11.30. Şəraitdən asılı olaraq, bu Təlimatın 11.29-cu bəndində nəzərdə tutulmuş əmrin dəmir yolunun bağlanması barədə əmrlə birləşdirilməsinə yol verilir.

11.31. Bağlanılan mənzili məhdudlaşdıran stansiyalardan biri qonşu qatar dispetçerinin sahəsinin sərəncamında olduqda, bağlanılma barədə əmr həmin qatar dispetçeri ilə razılaşdırılır və əmrin surəti ona verilir.

11.32. Mənzilin və ya ayrıca dəmir yolunun bağlanması barədə əmrin verilməsindən əvvəl qatar dispetçeri mənzili məhdudlaşdıran stansiyanın stansiya növbətçisini şəxsən çağırmalı və onu iş rəhbərinin soyadı və vəzifəsi, habelə gözlənilən bağlanılma və qatarların digər dəmir yolu ilə buraxılmasına dair tələblər barədə məlumatlandırmalıdır.

11.33. Mənzilin və ya dəmir yolunun açılması qatar dispetçeri tərəfindən maneənin aradan qaldırılması, işin başa çatması və mənzilin boşaldılması barədə bildiriş alındıqdan sonra yerinə yetirilir.

11.34. Qatar dispetçeri dispetçerin sərəncamları jurnalında daxilolma vaxtı göndərən şəxsin soyadı və vəzifəsi göstərilməklə alınmış bildiriş barədə qeyd aparır. İşin başa çatması və qatarların hərəkətinin mümkünlüyü barədə yazılı bildirişlər və ya telefoqramlar dispetçerin sərəncamları jurnalı ilə birlikdə saxlanılır.

11.35. Qatar dispetçeri mənzili məhdudlaşdıran stansiyanın stansiya növbətçisinə və yol postlarına mənzilin və ya dəmir yolunun açılması barədə (mənzildə olduqda) aşağıdakı məzmununda əmr verir:

“ _____ tarixli _____ nömrəli əmr ləğv edilir. Saat _____ - _____ mənzilinin _____ yolunda qatarların hərəkəti _____ (siqnalizasiya və əlaqə vasitəsi göstərilir) ilə bərpa edilir”.

11.36. Hər bir yolla bloklama üzrə ikitərəfli hərəkət üçün qurğularla (o cümlədən lokomotiv işıqforunun göstəricisi ilə) təchiz edilməyən ikiyollu mənzildə qatar dispetçeri tənzimlənmə qaydasında qatarı düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərəkən, həmin dəmir yolunun boş olduğunu yoxladıqdan sonra mənzilləri məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə və yol postlarına (mənzildə olduqda) aşağıdakı məzmununda əmr verir:

“ Saat _____ - _____ (cüt və ya tək istiqamət göstərilir) qatarların hərəkəti _____ mənzilinin _____ yolunda dayandırılır. _____ stansiyasından _____ nömrəli qatarı düzgün olmayan yolla telefon əlaqəsi vasitəsilə biryollu hərəkət üzrə göndərin”.

11.37. Sərnişin qatarının düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərilməsi barədə bu Təlimatın 11.36-cı bəndində nəzərdə tutulmuş əmr verilməzdən əvvəl dispetçerin sərəncamları jurnalında infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin səlahiyyətli nümayəndəsinin aşağıdakı məzmununda əmri barədə qeyd aparılır:

“ _____ stansiyasından _____ nömrəli qatarı düzgün olmayan yolla göndərin”.

11.38. Düzgün olmayan dəmir yolu ilə bir-birinin ardınca iki və daha çox qatarın buraxıldığı hallarda bu Təlimatın 11.37-ci bəndində nəzərdə tutulmuş əmrin mətnində müvafiq dəyişiklik edilir. Belə hallarda mənzildə yol postları olduqda onlardan düzgün olmayan dəmir yolu ilə eyni istiqamətdə hərəkət edən qatarları aralamaq üçün istifadə edilə bilər. Bununla bağlı qatar dispetçerinin əmrinə müvafiq müddəalar daxil edilməlidir.

11.39. Qatarın düzgün olmayan dəmir yolu ilə buraxılması barədə əmri alan stansiya növbətçisi qatar dispetçerinin nəzarəti ilə bu Təlimatın 6.65-6.67-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş formalar üzrə telefonqramlarla mübadilə edir.

11.40. İkiyollu taxması olan bixətli mənzillərdə birləşmə, qovşaqqabağı və blok-postlar istisna olmaqla, digər postların növbətçiləri qatarların düzgün olmayan dəmir yolu ilə hərəkəti barədə danışıqlarda iştirak etmir. Həmin post növbətçiləri qatarların göndərilməsi barədə telefonla məlumatlandırılır və onlar qatarların hərəkəti jurnalında qatarların keçib-getmə vaxtı barədə qeyd aparırlar.

11.41. Yol postu ilə aralanmış düzgün olmayan dəmir yolu ilə bir-birinin ardınca bir neçə qatar göndərilərkən həmin postun növbətçisi tərəfindən qonşu stasiyaya qatarın keçib-getməsi barədə aşağıdakı məzmununda məlumat verilir:

“ _____ nömrəli qatar _____ düzgün olmayan yolla saat _____ keçdi. Post növbətçisi _____”.

11.42. Çıxarıla (qoyulub-götürülə) bilən hərəkət vahidlərinin birtərəfli çəpərlənməsi tətbiq edilən birtərəfli yol bloklaması olan elektrikləşdirilmiş ikiyollu sahələrdə tənzimləmə qaydasında qatarın düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərilməsini qatar dispetçeri enerji dispetçeri ilə əvvəlcədən razılaşdırılır. Həmin

sahələrin siyahısı infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

11.43. İkitərəfli bloklama, həmçinin lokomotiv işıqforlarının siqnalları ilə qatarların hərəkətini düzgün olmayan dəmir yolu ilə təmin edən qurğularla təchiz edilmiş ikiyollu mənzillərdə qatarların həmin dəmir yolu ilə göndərilməsi qatar dispetçerinin şifahi göstərişi ilə bloklama müvafiq hərəkət istiqamətinə keçirildikdən sonra yerinə yetirilir.

11.44. Düzgün olan dəmir yolu ilə hərəkət edən qatarlar üçün avtomatik qurğularla təchiz edilmiş dəmiryol keçidləri olan mənzillərin, həmçinin tutucu dalanları olan mənzillərin siyahısı, belə mənzillərdə qatarların düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərilməsi zamanı hərəkətin təhlükəsizliyinin təmin olunması istiqamətində tədbirlərin görülməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir. Belə hallarda dəmiryol keçidlərinin növbətçilərinin hər bir göndərilən qatar barədə əvvəlcədən məlumatlandırılmasına dair tələblər müəyyən edilməli, maşinistlər və digər əlaqəli işçilər müvafiq əmrlə tanış olmalıdırlar.

11.45. Tənzimlənmə qaydasında düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərilən qatarların, həmçinin göndərilmə stansiyasına gəriyə qayıtmaqla düzgün olmayan dəmir yolu ilə göndərilən qatarların maşinistləri birtərəfli avtomatik qurğularla təchiz edilmiş dəmiryol keçidlərini keçərkən aşağıdakı sürətlərlə hərəkət etməlidirlər:

11.45.1. növbətçi işçi tərəfindən xidmət edilənlərdə - saatda 40 kilometrədən çox olmayan;

11.45.2. növbətçi işçi tərəfindən xidmət edilməyənlərdə - saatda 25 kilometrədən çox olmayan;

11.45.3. qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında - saatda 15 kilometrədən çox olmayan.

11.46. Aparıcı lokomotiv dəmiryol keçidini keçdikdən sonra maşinist həmin mənzildə hərəkət sürətini təyin edilmiş sürətdə artırmaq hüququna malikdir.

11.47. Stansiyadan qatarın düzgün olmayan dəmir yolu ilə gəlməsi barədə məlumat alan qatar dispetçeri mənzildə hərəkəti aşağıdakı məzmununda əmr verməklə bərpa edir:

“ _____ tarixli _____ nömrəli əmr ləğv edilir. saat _____ _____ mənzilinin _____ yolu ilə _____ (cüt və ya tək istiqamət göstərilir) qatarların hərəkəti _____ (siqnalizasiya və əlaqə vasitələri göstərilir) ilə bərpa edilir.”.

11.48. Qatar dispetçeri qatar şəraitinə uyğun olaraq tələb olunduqda, qatarın hərəkət qrafiki ilə mənzildə nəzərdə tutulmayan dayanması ilə (adamların minməsi və düşməsi, yüklərin yüklənməsi və boşaldılması üçün), qatarı dəmiryol stansiyasından sonradan qonşu stansiyaya getməklə və ya göndərmə stansiyasına qayıtmaqla göndərdiyi halda, mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə qatarın göndərmə vaxtını və mənzilin (mənzilin dəmir yolunun) onunla tutulma müddətini göstərməklə icazə verir.

11.49. Bu Təlimatın 11.48-ci bəndində nəzərdə tutulmuş qatarın göndərdiyi hallarda qatarların maşinistlərinə, həmçinin adamların minməsinə və düşməsinə, yüklərin yüklənməsinə və boşaldılmasına rəhbərlik edən işçilərə müvafiq xəbərdarlıqlar edilir. Belə qatarların maşinistləri mənzildə dayandıqdan sonra həmin işçilərin siqnalları ilə hərəkəti yenidən bərpa edirlər.

11.50. Mənzilə növbəti eyni istiqamətli qatarlar göndərildikdə, qatar dispetçeri və ya onun göstərişi ilə müvafiq stansiya növbətçisi tərəfindən həmin qatarların maşinistlərinə piketi və kilometri göstərməklə, cədvəldə nəzərdə tutulmayan dayanma barədə radorabitə vasitəsilə məlumat verilir.

11.51. Bağlı mənzilə (dəmir yoluna) təsərrüfat qatarının və özügedən xüsusi hərəkət tərkibinin göndərilməsi bu Təlimatın 9-cu hissəsinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

11.52. Mənzildə (dəmir yolunda) qatarların hərəkəti zamanı siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin nasaz olması barədə məlumat alan qatar dispetçeri dispetçerin sərəncamları jurnalında bu barədə qeyd aparır və stansiyaların stansiya növbətçiləri vasitəsilə mənzilin (dəmir yolunun) boş olduğunu yoxlayaraq, hərəkətin telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edilməsinə dair aşağıdakı məzmununda əmr verir:

“ _____ mənzilində (və ya _____ mənzilinin _____ yolunda) _____ (əlaqə vasitəsinin) nasazlığı səbəbindən saat _____ qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə _____ (biryollu və ya ikiyollu) hərəkət qaydaları üzrə müəyyən edilir”.

11.53. Qatar dispetçeri siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin fəaliyyətinin bərpası barədə məlumatı aldıqdan sonra dispetçerin sərəncamları jurnalında bu barədə qeyd aparır və stansiya növbətçiləri vasitəsilə mənzilin (dəmir yolunun) boş olduğunu yoxlayaraq mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə aşağıdakı məzmununda əmr verir:

“ _____ nömrəli əmr ləğv edilir. saat _____ _____ mənzilində (_____ mənzilinin _____ yolu ilə) qatarların hərəkəti _____ (siqnalizasiya və əlaqə vasitəsi göstərilir) üzrə bərpa edilir”.

Həmin vaxtdan stansiyalar qatar dispetçerinin əmrində nəzərdə tutulmuş əlaqə növünə keçir.

11.54. Qatarların bir istiqamətdə hərəkəti üçün avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş ikiyollu mənzillərdə avtomatik bloklamanın işinin bərpası barədə əmr mənzilin düzgün olan dəmir yolu ilə göndərilmiş qatarlardan boşaldılanadək verilə bilər.

11.55. Sutkalıq işləməyən bölmə məntəqələrinin və ya köməkçi postların açılması və ya bağlanması infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq qatar dispetçerinin mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə aşağıdakı məzmununda verdiyi əmrlə yerinə yetirilir:

“ _____ kilometrdeki post saat _____: _____ -da açıqdır (bağlıdır)”

11.56. Elektrik dartı sahələrində qatar dispetçeri enerji dispetçeri ilə qarşılıqlı əlaqədə işləməli və elektrik təchizatı qurğularının işinin təmin edilməsi üçün tədbirlər görməlidir.

11.57. Kontakt şəbəkəsi zədələndikdə, dartı yarımstansiyaları açıldıqda və ya onların gücü azaldıqda qatar dispetçeri enerji dispetçeri ilə birlikdə qatarların sahələr üzrə buraxılmasının daha səmərəli qaydasını müəyyən edirlər.

11.58. Kontakt şəbəkəsində buzlaşmalar olduqda, onların yüksəkgərginlikli cərəyanla əridilməsi üçün enerji dispetçerinin sifarişi ilə qatar dispetçeri tərəfindən texniki fasilələr müəyyən edilir.

11.59. Qatar dispetçer rabitəsi nasaz olduqda:

11.59.1. qatar dispetçeri və stansiya növbətçi tərəfindən dispetçerin sərəncamları jurnalında müvafiq qeydlər aparılır;

11.59.2. qatarların hərəkəti qatar dispetçerinin iştirakı olmadan yerinə yetirilir;

11.59.3. qatarların hərəkəti ilə bağlı əlaqə bilavasitə stansiya növbətçiləri arasında həyata keçirilir.

11.60. Qatar dispetçer rəhbərliyinin fəaliyyətinin bərpası qatar dispetçeri tərəfindən stansiya növbətçilərinə qeydiyyata alınan əmrə əsasən bildirilir.

11.61. Stansiyada qatarların qəbulu və göndərilməsi əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi həvalə edilmiş işçilərin ştatı nəzərdə tutulmayan azintensivli sahələrdə qatar dispetçerinin işinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

12. Stansiyalarda manevr işinin təşkili

12.1. Manevr işi planlı şəkildə stansiyanın texnoloji iş prosesinə uyğun olaraq aşağıdakılar nəzərə alınmaqla aparılır:

12.1.1. qatarların vaxtında tərtib olunması və göndərilməsi;

12.1.2. vaqonların yük əməliyyatları altına vaxtında verilməsi və onların yük əməliyyatları başa çatdıqdan sonra götürülməsi;

12.1.3. vaqonların yenidən işlənməsinə az vaxtın sərf edilməsi;

12.1.4. manevr vasitələrindən və texniki qurğulardan səmərəli istifadə edilməsi;

12.1.5. qatarların stansiyaya fasiləsiz qəbulu;

12.1.6. hərəkətin təhlükəsizliyi, manevrlə əlaqəli işçilərin təhlükəsizliyi və hərəkət tərkibinin saxlanması və daşınan yüklərin salamatlığı.

12.2. Qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında stansiyanın texnoloji iş prosesi olmadıqda, manevr işləri həmin yollarda xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimata uyğun olaraq aparılır.

12.3. Stansiyalarda yolların inkişafından, manevr işinin xarakterindən və həcmindən asılı olaraq dəmir yolları manevr sahələrinə bölünür. Manevr sahələrinin sərhədləri və onların hər birində işin xarakteri stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

12.4. Hər bir manevr sahəsində bir manevr lokomotivi işləyir. Ayrı-ayrı manevr sahələrində iki və daha çox manevr lokomotivinin işləməsinə və onların hərəkətinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

12.5. Manevr işində istifadə edilən lokomotivlər saz olmalı, sabit işləyən radiostansiyalarla, tələb olunan siqnallarla və inventarlarla təmin edilməlidir.

12.6. Manevr hərəkəti zamanı mərkəzləşdirilməmiş yoldəyişənlərin çevrilməsi manevr işinə rəhbərlik edən şəxsin sərəncamı ilə yoldəyişmə postunun post növbətçisi, yaxud infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin digər aidiyyəti işçiləri tərəfindən yerinə yetirilir. Elektrik mərkəzləşməsi olan stansiyalarda manevr hərəkəti zamanı yoldəyişənin çevrilməsi stansiya növbətçisi və ya mərkəzləşmə postunun operatoru tərəfindən yerinə yetirilir. Yoldəyişənlərin

mərkəzdən yerli idarəetməyə keçirilməsi, həmçinin yoldəyişmə postunun növbətçisi tərəfindən xidmət edilməyən mərkəzləşdirilməmiş yoldəyişənlərdə manevrlərin aparılması zamanı yoldəyişənlərin qatar tərtibatçısı və lokomotiv briqadaları işçiləri, konduktorlar, park növbətçiləri, stansiya növbətçisi, stansiyanın rəisi, yük və baqaj qəbul-təhvilçiləri, lokomotiv və vaqon deposunun və digər işçilər tərəfindən çevrilməsinə yol verilir. Manevrlər zamanı yoldəyişənlərin həmin işçilər tərəfindən çevrilməsinə icazə verilən stansiyaların siyahısı infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

12.7. Mərkəzləşdirilmiş yoldəyişəni çevirməzdən əvvəl həmin yoldəyişənə xidmət edən işçi onun hərəkət tərkibi ilə tutulu olmadığına, həmçinin qonşu dəmir yollarında keçidin olduğuna şəxsən və ya digər işçinin məruzəsinə əsasən əmin olmalıdır. Elektrik mərkəzləşməsində yoldəyişənin hərəkət tərkibi ilə tutulu olmadığı idarəetmə aparatındaki indikasiya ilə müəyyənləşdirilir. Həmin aparatlar nasaz olduğu, müvəqqəti açıldığı və ya yoldəyişənlərin manevr kolonkasından çevrildiyi hallarda yoldəyişənin hərəkət tərkibi ilə tutulu olmadığına yoxlanılmasına dair tələblər stansiyanın texniki sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin və hərəkətin təşkili qaydasına dair yerli təlimatla müəyyən edilir.

12.8. Çeşidləmə dəmir yollarında yerləşən manevr işi yalnız təkanlarla yerinə yetirilən dəmir yollarında və oynaqlı-dirsekli birləşdiriciləri ilə təchiz edilmiş yoldəyişənlər istisna olmaqla digər mərkəzləşdirilməmiş yoldəyişənlər manevrlər zamanı cəftə ilə bağlanılır.

12.9. Manevr işi aparıldıqda göstərişlərin verilməsində əsas vasitə radorabitə, tələb olunduqda isə ikitərəfli park rabitə qurğusu olmalıdır.

12.10. Manevr işini başlamazdan əvvəl, həmçinin onun aparılması müddətində manevr hərəkətlərində iştirak edən işçilər radiostansiyaların qoşulu və manevr sahəsinin müvafiq radiokanalında olduğuna nəzarət etməlidirlər.

12.11. Manevr işi aparıldıqda əl siqnal cihazları ilə siqnalların verilməsinə yol verilir.

12.12. Qatar tərtibatçısında daşınabilən saz radiostansiya olmalıdır. Stansiyalarda mövcud olan radorabitə və ikitərəfli park rabitəsi qurğuları manevr işinin təşkili və qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün istifadə olunmalıdır.

12.13. Radorabitə və ikitərəfli park rabitəsi vasitəsilə göstəriş və ya məlumat qısa və aydın verilməli, göstərişi verən şəxs onun manevr lokomotivinin maşinisti və digər işçilər tərəfindən düzgün anlaşıldığına göstərişin qısa təkrarını dinləməklə və səs siqnalı ilə müvafiq cavab almaqla əmin olmalıdır.

12.14. Radorabitə və ikitərəfli park rabitəsi ilə manevr işi barədə mütəmadi olaraq verilən göstərişlər və məlumatlar üçün bu Təlimatın 5 nömrəli əlavəsində nəzərdə tutulmuş danışıqların aparılmasının nümunəvi reqlamenti müəyyən edilir.

12.15. Radorabitə və ikitərəfli park rabitəsi qurğularından, bu qurğulardan istifadə etmək hüququ verilən işçilər göstərilməklə hər bir manevr sahəsində onlardan istifadəyə dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

12.16. Stansiyada radiorabitənin və ikitərəfli park rabitəsinin istismarına dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

12.17. Stansiya növbətçisi manevr marşrutlarını manevr işinin planına uyğun hazırlayır.

12.18. Manevr marşrutu hərəkət istiqamətini dəyişdirmədən manevr tərkibinin hərəkət edəcəyi yolboyu hazırlanır. Həmin marşrutun hazırlanması mümkün olmadıqda, stansiya növbətçisi maşinisti (manevr rəhbərini) marşrutun hansı dəmir yoluna və ya marşrutun hissəsinin hansı işiqforadək hazırlanması barədə məlumat verir.

12.19. Hazır marşrutda qadağanedicı göstəricili və ya işıqları sönük manevr işiqforunu keçib-getməyə stansiya növbətçisinin, mərkəzləşmə post növbətçisinin və ya operatorunun manevr lokomotivinin maşinistinə şəxsən, radiorabitə, ikitərəfli park rabitəsi və ya manevr rəhbəri vasitəsilə verdiyi göstərişə əsasən yol verilir.

12.20. Tərkiblərin birləşdirici dəmir yolları və ya dartı yolları vasitəsilə bir parkdan digər parka hərəkəti zamanı təhlükəsizliyin təmin edilməsinə dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

12.21. Yerli şəraitdən asılı olaraq ayrı-ayrı hallarda (parkların ardıcıl yerləşməsi, maşinistin kabinəsindən manevr lokomotivlərinin vaqondan açılması üçün qurğularla təchiz edilməsi və s.) tərkiblərin lokomotivlə irəli və ya parkdan-parka hərəkətinin qatar tərtibatçısı briqadasının işçilərinin müşayiəti olmadan yerinə yetirilməsinə.

12.22. Ayrı-ayrı kateqoriyalı yüklü vaqonlarla manevrlər aparıldıqda bərk yanacaq ilə işləyən parovozdan, təhlükəli olmayan yüklü yüklənmiş vaqondan və ya boş vaqondan ibarət daldalanacağı olmalıdır.

12.23. Qatarlarda və manevr zamanı daldalanacaq normaları daşıma sənədlərində xüsusi möhürün (ştempelin) vurulması ilə göstərilir. Daldalanacaq vaqonların minimum sayı rəqəmlərlə işarə edilir, məsələn, 3/0-0-3-1, burada:

12.23.1. birinci rəqəm - qatarlarda aparıcı lokomotivdən daldalanacaq vaqonların sayı (surətdə bərk yanacaq ilə işləyən parovozdan, məxrəcdə neft yanacağı ilə işləyən parovozdan, elektrovozdan və ya teplovozdan):

12.23.2. ikinci rəqəm - sonuncu vaqonu nəzərə almaqla qatarın quyruğundan, o cümlədən itələmə zamanı;

12.23.3. üçüncü rəqəm - qatarlarda tərkibində adamlarla tutulu vaqonlardan;

12.23.4. dördüncü rəqəm – PM yüklü vaqonlarla manevrlərin aparılması və daldalanma dəmir yollarına verilməsi (götürülməsi) zamanı bərk yanacaq ilə işləyən parovozdan, teplovozdan;

12.23.5. "0" (sıfır) rəqəmi - daldalanacağıın tələb olunmadığını bildirir.

12.24. Adamların, həmçinin bələdçilərin, yükləri müşayiət etmək üçün ayrılmış xüsusi işçilərin, qarovulçuların, mühafizə dəstələrinin olduğu, habelə ev heyvanları ilə tutulu vaqonlar qatarlarda PM yüklü vaqonların qabaq hissəsində və arxasında, daşıma sənədlərində "Zəhərli" ("Ядовито") və "Daldalanacaq" ("Прикрытие") möhürləri, yaxud hər iki möhürün olduğu təhlükəli yüklərin daşındığı vaqonların isə qabağında qoyulur.

12.25. Tezalışan maye yüklü vaqonlar tərİbat stansiyasında qatara təhlükəli yüklü (PM) olan vaqonlardan sonra (qatarın baş hissəsindən saymaqla) qoşulur.

12.26. Vaqon və lokomotiv depolarının təmir dəmir yollarında manevr yerdəyişmələri müvafiq bölmənin məsul işçisinin şəxsi göstərişi və nəzarəti ilə yerinə yetirilir.

12.27. Texniki və ya yük əməliyyatları aparılan vaqonlarla tutulu dəmir yollarında manevrələrin təkənlərlə yerinə yetirilməsi qadağandır.

12.28. Əverişsiz hava şəraitində (güclü külək, duman, çovğun), həmçinin işıqlandırılmayan dəmir yollarında manevr işləri xüsusi sayıqlıqla aşağı sürətlə.

12.29. Stansiyanın dəmir yollarında təsərrüfat qatarlarının və özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin işi müvafiq bölmənin (yol, SMB və s.) məsul işçisinin rəhbərliyi ilə yerinə yetirilir. Onların bir dəmir yolundan digərinə və ya stansiyanın digər sahəsinə hərəkəti manevrələrə rəhbərlik edən şəxsin və ya stansiya növbətçisinin icazəsi ilə yerinə yetirilir.

12.30. Tələb olunduqda təsərrüfat qatarlarının və özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin yerdəyişmələrinə rəhbərlik üçün stansiyanın rəisinin göstərişi ilə stansiyanın müvafiq işçiləri təyin edilə bilərlər.

12.31. Stansiyalarda tormoz xortumlarının və vaqonlararası digər elektrik birləşdiricilərinin ayrılması və ya birləşdirilməsi vaqonların texniki xidmət məntəqəsinin işçiləri və ya yerli şəraitdən asılı olaraq stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair Təlimatda göstərilən digər işçilər tərəfindən yerinə yetirilir.

12.32. Manevrələrin aparılması zamanı tormoz xortumlarının ayrılması və birləşdirilməsi tərİbatçı briqadaları və ya konduktorlar tərəfindən yerinə yetirilir.

12.33. Qatar lokomotivinin tərkibdən açılması və tərkibə qoşulması zamanı tormoz xortumlarının ayrılması və birləşdirilməsi lokomotiv briqadası tərəfindən, bir maşinistlə xidmət edilən lokomotivdə isə bu əməliyyatlar vaqonu müayinə edən tərəfindən yerinə yetirilir.

12.34. Stansiyanın baş, qəbul-göndərilmə və çeşidləmə dəmir yollarında ayrı-ayrı vaqonların əl ilə idarə edilməsi qadağandır.

12.35. Müstəsna hallarda infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən təyin edilmiş məsul şəxsin bilavasitə rəhbərliyi ilə bir yüklü və ya iki boş vaqondan çox olmayan sayda ayrı-ayrı vaqonların mailliyi olmayan digər dəmir yollarında əl ilə idarə edilməsinə yol verilir.

12.36. Vaqonlar əl ilə idarə edildikdə aşağıdakılara yol verilmir:

12.36.1. qoşulu olan vaqonları saatda 3 kilometrədən çox sürətlə nəql etdirmək;

12.36.2. vaqonların baş və qəbul-göndərilmə dəmir yolları istiqamətində hüdud dirəkciyinin arxasına hərəkətinə;

12.36.3. tormoz başmaqları olmadan yerdəyişməyə başlanılmasına;

12.36.4. tormozlamaq üçün təkərlərin altına şpal, daş, ling və digər əşyaların qoyulmasına;

12.36.5. adamların olduğu və təhlükəli yüklü vaqonların əl ilə idarə edilməsinə.

12.37. Vaqonların dolamaçarxla, elektroşpillə və digər mexaniki vasitələrlə hərəkətinə dair tələblər yerli şərait nəzərə alınmaqla stansiyanın texniki-sərəncam aktı

ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

12.38. Stansiya dəmir yollarında manevrələr stansiya növbətçisinin, manevr dispetçerinin, çeşidləmə təpəsinin və ya park növbətçisinin, dispetçer mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş sahələrdə isə qatar dispetçerinin göstərişi ilə aparılır. Manevr işinə rəhbərlik edən işçilər arasında vəzifə funksiyalarının bölgüsü stansiyanın texnik-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

12.39. Manevr işini aparan lokomotivin hərəkətinə həmin işin düzgün yerinə yetirilməsinə məsul olan manevrələrin rəhbəri (qatar tərtibatçısı və ya baş konduktor) rəhbərlik edir.

12.40. Manevr lokomotivinin çeşidləmə təpəsində hərəkətinə təpə növbətçisi tərəfindən rəhbərlik etməyə yol verilir.

12.41. Aralıq stansiyalarda manevr işi baş konduktorun rəhbərliyi ilə aparılır. Tərtibatçı briqadası və ya baş konduktor tərəfindən xidmət edilməyən lokomotivin (özügedən xüsusi hərəkət tərkibinin) manevr yerdəyişmələrinə həmin sahədə manevrələrin aparılmasına sərəncam vermək hüququna malik olan işçi və ya onun göstərişi ilə siqnalçı (yoldəyişmə postunun növbətçisi) rəhbərlik edir. Belə hallarda manevrələrin hərəkətinə rəhbərlik etməyə stansiya rəislərinin, onların müavinlərinin, həmçinin infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq digər işçilərin cəlb edilməsinə yol verilir.

12.42. Manevr işi tərtibatçı və ya tərtibatçı briqadası, həmçinin baş konduktor və ya konduktor briqadası tərəfindən aparılır. Yerli şəraitdən asılı olaraq infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən manevrələrin aparılması üçün tərtibatçı briqadasının və ya bir tərtibatçının təyin edilməsinə yol verilir.

12.43. Manevrədə işləyən işçilərin yerləşdirilməsi manevr rəhbəri tərəfindən aparılır.

12.44. Manevr lokomotivinə bir maşinist tərəfindən xidmət edilməsi lokomotivin tipindən və yerli şəraitdən asılı olaraq infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin icazəsi ilə aparıla bilər.

12.45. Qatar tərtibatçısı və ya baş konduktor manevr işinə dair tapşırığı manevrələrə dair sərəncam verən yalnız bir şəxsdən almalıdır.

12.46. Manevr işinə dair tapşırıq dəqiq, aydın verilməli və manevr rəhbəri tərəfindən hər bir əlaqəli işçiyə çatdırılmalıdır.

12.47. Manevrələrin aparılması prosesində nəzərdə tutulmuş planda dəyişiklik edildikdə manevrələrdə iştirak edən işçilər həmin dəyişikliyin xarakteri ilə əvvəlcədən tanış edilməlidirlər.

12.48. Manevr lokomotivinin (vaqonlarla və ya vaqonsuz) bir manevr sahəsindən digərinə hərəkətinə yerdəyişmənin gözlənilməli sahənin müvafiq post növbətçisi, park növbətçisi və ya bu sahədə işləyən qatar tərtibatçısı ilə əvvəlcədən razılaşandan sonra stansiya növbətçisinin (təpə növbətçisinin) və ya manevr dispetçerinin icazəsi ilə yol verilir.

12.49. Manevr rəhbəri:

12.49.1. manevr işi üzrə tapşırığı dəqiq və vaxtında yerinə yetirməli;

12.49.2. işçilərin planla tanışlığını və manevr işinin yerinə yetiriləcək üsulu əsasında manevr işinin aparılmasında iştirak edən işçilərin düzgün yerləşdirilməsini və onların qarşılıqlı fəaliyyətini təmin etməli;

12.49.3. qatarların tərtibatını bu Təlimatın tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirməli;

12.49.4. adamlarla tutulu, PM və qabaritsiz yüklü vaqonlarla manevr işlərini xüsusi ehtiyatla aparmalı, manevr işini hərəkətin təhlükəsizliyi, manevr işlərində iştirak edən işçilərin şəxsi təhlükəsizliyi, hərəkət tərkibinin və daşınan yükün salamatlılığı təmin olunmaqla təşkil etməlidir.

12.50. Növbəyə daxil olarkən tərtibatçı (baş konduktor):

12.50.1. xidmət etdiyi sahənin dəmir yollarında olan hərəkət tərkiblərinin yerləşməsi ilə tanış olmalı;

12.50.2. hərəkət tərkiblərinin bərkidilməsinin etibarlılığını yoxlamalı, manevr sahəsi üçün təyin edilmiş bərkitmə vasitələrinin olduğuna əmin olmalı;

12.50.3. stansiya növbətçisinə yoxlamanın nəticələri barədə məruzə etməlidir.

12.51. Manevr işinə başlamazdan əvvəl manevr rəhbəri:

12.51.1. manevlərdə iştirak edən işçilərin, o cümlədən lokomotiv briqadasının tam tərkibdə öz yerlərində olduğuna əmin olmalı;

12.51.2. maşinisti və manevlərdə iştirak edən stansiyanın işçilərini yerinə yetirilməsi nəzərdə tutulmuş manevlərin planı və onların yerinə yetirilməsinə dair tələblərlə tanış etməli;

12.51.3. manevr tərkibinin hərəkəti üçün maneələrin olmadığını yoxlamalıdır.

12.52. Manevr rəhbəri yoldəyişmə postunun növbətçisinə, mərkəzləşmə postunun növbətçisinə və ya operatoruna bu və ya digər dəmir yoluna manevr marşrutunun hazırlanması barədə tapşırığı stansiyanın texniki-sərəncam aktına və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimata uyğun olaraq şəxsən, radiorabitə, ikitərəfli park rabitəsi, lokomotiv fiti, əl fiti və ya stansiyanın texniki təchizatından asılı olaraq digər vasitələrlə verə bilər.

12.53. İş prosesində manevr rəhbəri:

12.53.1. manevr hərəkətinə dair siqnal və göstərişləri vaxtında və dəqiq verməli;

12.53.2 mərkəzləşmə postunun operatorları, yoldəyişmə postlarının növbətçiləri və lokomotiv maşinisti tərəfindən manevr hərəkəti üçün yoldəyişənlərin vaxtında və düzgün hazırlanmasına siqnalların verilməsini izləməli;

12.53.3. manevr tərkibinin yerdəyişmə marşrutunun və siqnallarının yaxşı görünməsinə təmin edən yerdə olmalı, lokomotivin maşinisti ilə radiorabitə olmadıqda və ya nasaz olduqda, yaxud lokomotiv manevr radiorabitəsi ilə təchiz edilmədikdə, maşinistə və ya onun köməkçisinə əl ilə verilən siqnalların görünməsinə təmin edən yerdə durmalı;

12.53.4. stansiya dəmir yollarında vaqonlarla irəli hərəkət zamanı hərəkət istiqamətində birinci vaqonun xüsusi ayaqqoyulanında (keçid meydançasında, tamburda) durmalı, mümkün olmadıqda isə dəmir yollarının arası ilə və ya geriye basılan vaqonların qabağında yolun kənarı ilə getməli, manevr işiqforlarının göstəricilərini, verilən siqnalları, marşrut üzrə yoldəyişənlərin vəziyyətini, yolda maneələrin və adamların olub-olmadığını izləməli, hərəkət üçün təhlükə yarandıqda manevr tərkibinin dayanması üçün tədbirlər görməli, radiorabitə olmadıqda, tələb

olunduqda siqnalların verilməsi üçün mərkəzləşmə postunun operatorlarını, yoldəyişmə postlarının növbətçilərini və stansiyanın digər işçilərini cəlb etməli;

12.53.5. manevrlər böyük tərkiblərlə dəmir yolunun əyri sahələrində və ya məhdud görünmə şəraitində (duman, çovğun, qar və s.) aparıldıqda qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün əlavə tədbirlər görməli, zərurət yarandıqca radiorabitə vasitəsilə maşinistə göstərişlər və siqnallar verməli;

12.53.6. kəsilmiş yoldəyişən müayinə və təmir edilməyənədək onun üzərindən hərəkət tərkibinin buraxılmasına yol verməməli;

12.53.7. tərkibə yaxınlaşmazdan əvvəl çəpərləmə siqnallarının olduğuna əmin olmalı;

12.53.8. vaqonların nəzərdə tutulmuş dayanma vaxtından asılı olmayaraq, bərkidilməmiş və ya onların stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair Təlimatda göstərilən normadan az bərkitməklə qoyulmasının qarşısını almalı;

12.53.9. vaqonların öz aralarında və lokomotivlə qoşulmasına, tormoz başmaqlarının və digər bərkitmə vasitələrinin götürülməsinə əmin olmadan manevr tərkibinin (lokomotivlə irəli və ya vaqonlarla irəli) hərəkətinə yol verməməli;

12.53.10. təkənlərlə manevrlər zamanı vaxtında, açılmış vaqonların (açılmaların) geriye hərəkətinin və ya dəmir yolunun sonunda hüdud dirəkciyinin arxasına çıxmasının mümkünlüyünü istisna edən tədbirlər görməli;

12.53.11. təkənlərlə manevrlər zamanı və ya tərkiblərin təpəyə irəliyə basılması zamanı, avtomatik qoşucularda açılma lingləri işin xüsusiyyətinə görə "bufer" vəziyyətinə qoyulduqda, açılmış vaqonun (açılmaların) tərkibdən ayrılmasından sonra dərhal lingləri normal vəziyyətə gətirməli;

12.53.12. manevr lokomotivinin (tək və ya vaqonla) digər vaqonları açmaq və qoşmaq üçün vaqonlarla tutulu olan bu və ya digər dəmir yoluna girməsi, həmçinin avtoqoşucunu açmaq üçün dayanmış vaqonları sıxarkən, manevr lokomotivindən əks tərəfdə vaqonların etibarlı bərkidilməsinə əmin olmadan bu əməliyyatlara yol verməməli;

12.53.13. dəmir yolunda dayanmış, o cümlədən bərkidilmiş vaqonlar qrupuna əlavə vaqonların qoşulması nəticəsində əvvəlcə qoyulmuş başmaqların düzgün qoyuluşunun pozulub-pozulmamasını, həmçinin bu başmaqların vaqonların artırılmış sayına kifayət edib-etmədiyini yoxlamalı;

12.53.14. yüklərin yüklənməsi və boşaldılması yerlərində manevr tərkibinin hərəkətindən əvvəl hərəkət üçün maneələrin olmamasına əmin olmalı;

12.53.15. yüklənməsi və boşaldılması başa çatmamış vaqonlarla manevrləri, yükləmə və boşaltma əməliyyatlarına rəhbərlik edən işçi ilə razılaşdırdıqdan sonra aparmalı;

12.53.16. stansiya radiorabitə vasitəsinin və ya ikitərəfli park rabitə qurğusunun nasaz olduğu hallarda stansiya növbətçisini bu barədə məlumatlandırmalı və əl siqnal cihazları ilə siqnalların verilməsinə hazır olmalıdır.

12.54. Manevr rəhbəri tərəfindən manevr işi hərəkət tərkibinin dəmir yollarının əks tərəfindəki hüdud dirəkciyinin, həmçinin izolyasiya edilmiş calaqların və ya işıqforların arxasına çıxmasına yol verilməməsi şərti ilə təşkil edilir.

12.55. Manevr rəhbərinin bu Təlimatın 12.54-cü bəndində nəzərdə tutulmuş tələbinin yerinə yetirilməsini təmin edən parkın (dəmir yollarının) əks tərəfinin sonundakı işçiləri ilə fəaliyyətinin razılaşdırmasına dair tələblər stansiyanın texnik-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

12.56. Stansiya növbətçisi, manevr dispetçeri və ya təpə növbətçisi adamlarla tutulu və ya PM yüklü, həmçinin daşıma sənədlərində “Təpədən buraxmaq” (“Не спускать с горки”) və “Təpədən ehtiyatla buraxmaq” (“Спускать с горки осторожно”) ştempeli olan digər sinifli təhlükəli yüklərin olduğu vaqonlarla maneurlərin aparıldığı hallarda qatar tərtibatçısını, o isə öz köməkçisini və manevr lokomotivinin maşinistini bu barədə məlumatlandırılmalıdır.

12.57. Dəmiryol keçidlərini keçib-gətməklə sərnəşin platformalarının yanında yük anbarlarının, yük rayonlarının, yanacaq anbarlarının, vaqon və lokomotiv depolarının, zavodların, emalatxanaların dəmir yollarında təmir briqadalarının iş yerlərində (yol, SMB) maneurlər aparıldıqda qatar tərtibatçısı və lokomotiv briqadaları xüsusi sayıqlıq göstərməli, tərkib dəmir yolunun yanında və ya platformalarda olan adamlara yaxınlaşdıqda səs siqnalları verməli, həmçinin yükləmədə, yükboşaltmada, dəmir yolunun, vaqonların və s. təmirində işləyən işçiləri tərkibin hərəkəti barədə məlumatlandırılmalıdırlar.

12.58. Maneurlərin aparılması zamanı qatar tərtibatçıları və konduktor briqadaları işçilərinə, siyahısı infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş qabaritsiz və təhlükəli yerlərdə vaqonun xüsusi ayaqqoyulanda olması qadağandır.

12.59. Manevrin aparılması zamanı lokomotiv briqadası:

12.59.1. manevr işi üzrə tapşırığı dəqiq və vaxtında yerinə yetirməli;

12.59.2. verilən siqnalları diqqətlə izləməli, yerdəyişmə barədə siqnalları və göstərişləri dəqiq və vaxtında yerinə yetirməli;

12.59.3. dəmir yollarında olan adamları, yoldəyişənlərin vəziyyətini və hərəkət tərkibinin yerləşməsini diqqətlə izləməli;

12.59.4. maneurlərin aparılmasının təhlükəsizliyini və hərəkət tərkibinin salamatlığını təmin etməlidir.

12.60. Manevr aparan lokomotivin, özügedən xüsusi hərəkət tərkibinin maşinistinə manevr rəhbərindən şəxsən, radiatorə, ikitərəfli park-rabitə qurğusu ilə göstəriş və ya əl siqnal cihazları vasitəsilə siqnal almayınca lokomotivi və ya özügedən xüsusi hərəkət tərkibini hərəkətə gətirməsi qadağandır. Manevr rəhbərinin göstərişi və ya siqnalı verildiyi hallar istisna olmaqla, maşinist yoldəyişənli mərkəzləşdirilmiş marşruta çıxmazdan əvvəl manevr işıqforunda icazəverici siqnalın olduğuna şəxsən, siqnal görünmədikdə isə manevr rəhbəri vasitəsilə əmin olmalı, mərkəzləşdirilməmiş yoldəyişənlərdə isə manevr yerdəyişmələri üçün yoldəyişənlərin hazırlığı barədə yoldəyişmə postunun növbətçisindən siqnal və ya şəxsən, radiatorə, ikitərəfli park-rabitə qurğusu vasitəsilə məlumat almalıdır. Manevr işıqforu olmadıqda və ya işıqforu açmaq mümkün olmadıqda, mərkəzləşdirilmiş yoldəyişənlərə çıxmazdan əvvəl stansiya növbətçisi tərəfindən maşinistə manevr hərəkəti üçün yoldəyişənlərin hazırlığı barədə şəxsən, radiatorə, ikitərəfli park-rabitə qurğusu ilə və ya manevr rəhbəri vasitəsilə məlumat verilir.

12.61. Yoldəyişənləri və siqnalları elektrikle mərkəzləşdirilmiş stansiyalarda yoldəyişənlərin mərkəzləşmədən yerli idarəetməyə verildiyi hallarda yoldəyişənlərin üzərində hərəkətə həmin yoldəyişənlərin çevrilməsinin həvalə edildiyi işçinin göstərişi və ya siqnalı ilə yol verilir.

12.62. Yığma qatarlara xidmət edən və onunla işləyən lokomotiv briqadaları, həmçinin manevr işinin aparılması üçün ayrılmış konduktorlar və tərtibatçı briqadaları stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın manevr işinə dair tələblərini bilməlidirlər. Tərtibatçı briqadalarının, konduktorların stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın manevr işinin şərtləri ilə tanış edilməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

12.63. Manevr aparan lokomotivin maşinistinə vaqonlar qalan digər dəmir yolundan çıxmaq üçün manevr rəhbərindən radiorabitə ilə, ikitərəfli park rabitəsi ilə, manevrədə iştirak edən digər işçidən onların bərkidilməsi barədə məlumatı olmadan və ya şəxsən bu Təlimatın 12.86-cı bəndinin tələbləri yerinə yetirilməklə lokomotivi hərəkətə gətirmək qadağandır.

12.64. Manevrlər aparıldıqda lokomotiv maşinist tərəfindən idarə edilməlidir. Maşinist lokomotivin idarə edilməsini öz nəzarəti ilə lokomotivi idarə etmək hüququna malik olan maşinist köməkçisinə və ya maşinistin əvəzədicisinə həvalə edə bilər.

12.65. Vaqonlarla irəli hərəkət zamanı manevr rəhbəri yoldəyişənlərin üzərinə çıxmaqla, hərəkətin başlanması barədə siqnalı manevr işiqforunun açıq vəziyyətdə olduğuna əmin olduqdan və ya manevr işiqforu olmadıqda yoldəyişənlərin çevrilməsi həvalə edilən işçidən yoldəyişənlərin manevr yerdəyişmələri üçün hazırlığı barədə siqnal (məlumat) aldıqdan sonra verməlidir.

12.66. Stansiya dəmir yolları ilə hərəkət edən tək lokomotivin maşinisti manevr işiqforlarının göstəricilərini, habelə stansiya növbətçisinin, mərkəzləşmə postları operatorlarının və yoldəyişmə postları növbətçilərinin verdikləri siqnalı və məlumatları rəhbər tutmalıdır.

12.67. Maşinist radiorabitə və ya ikitərəfli park rabitə qurğuları ilə verilən siqnalları, həmçinin alınan göstərişləri lokomotivin fiti və ya verilmiş göstərişin qısa təkrarı ilə təsdiq etməlidir.

12.68. Siqnalın və ya göstərişin düzgün anlaşıldığına əmin olmadıqda, yaxud manevr işinin planını bilmədikdə maşinist dayanmalı və vəziyyəti aydınlaşdırmalıdır.

12.69. Sərnişin qatarının (qatarın ardınca) göndərildiyi dəmir yolu həmin qatar tərəfindən tam boşaldılanadək lokomotivlərin və manevr tərkiblərinin həmin dəmir yolu ilə hərəkəti barədə siqnallar və göstərişlər vermək qadağandır. Sərnişin qatarı ilə tutulu dəmir yolunda dayanmış lokomotivlərin maşinistlərinə həmin dəmir yolunun boş olması barədə məlumat verilənədək sərnişin qatarının ardınca hərəkət etməsi qadağandır.

12.70. Yoldəyişmə postunun növbətçisi, mərkəzləşmə postunun operatoru və manevrələrin aparılması zamanı yoldəyişənlərin çevrilməsi həvalə edilmiş digər işçi:

12.70.1. manevr rəhbərinin göstərdiyi marşrut üzrə yoldəyişənləri düzgün və vaxtında çevirməli;

12.70.2. bu Təlimatın 12.6-12.8-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, yoldəyişmə postunun növbətçisi tərəfindən yoldəyişən çevrildikdən sonra onu cəftə ilə bağlamalı və tiyənin rama relsinə yanaşmasının kipliyinə əmin olmalı;

12.70.3. manevr tərkibinin hərəkəti üçün siqnalın və ya məlumatın verilməsindən əvvəl manevr marşrutunda yoldəyişənlərin vəziyyətinin düzgünlüyünü yoxlamalı;

12.70.4. maşinistə və tərtibatçıya siqnalı və məlumatları dəqiq və vaxtında verməli;

12.70.5. manevr tərkibinin yerdəyişmələrini, verilən göstəriş və siqnalları diqqətlə izləməli, onların tələblərini vaxtında yerinə yetirməlidir.

12.71. Stansiya dəmir yollarında hərəkət tərkibi aşağıdakılarla məhdudlaşan dəmir yollarının faydalı uzunluqları daxilində yerləşdirilir:

12.71.1. dəmir yolunda işıqforlar və elektrik izolyasiya sahələri olduqda - bir tərəfdən çıxış (marşrut, manevr) işıqforu, digər tərəfdən - rels dövrəsi, yol hissəsinin izolyasiya calağı ilə;

12.71.2. dəmir yolunda işıqforlar olduqda və elektrik izolyasiya sahəsi olmadıqda bir tərəfdən çıxış (marşrut, manevr) işıqforu, digər tərəfdən hüdud dirəkciyi ilə;

12.71.3. dəmir yolunda işıqfor və elektrik izolyasiya sahələri olmadıqda - hər iki tərəfdən hüdud dirəkçikləri ilə.

12.72. Stansiya dəmir yollarında lokomotivsiz dayanmış qatar tərkiblərinin, vaqonların və xüsusi hərəkət tərkiblərinin öz-özünə hərəkət etməsinin qarşısının alınması üçün onlar tormoz başmaqları, əl tormozları və ya digər bərkitmə vasitələri, o cümlədən stasionar qurğularla etibarlı bərkidilir.

12.73. Vaqonların stansiya dəmir yollarında bərkidilməsi bu Təlimatın 2 nömrəli əlavəsinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

12.74. Yerli şəraitdən asılı olaraq vaqonların və tərkiblərin bərkidilməsinə, o cümlədən vaqonların və qatar tərkiblərinin dəmir yollarında bərkidilmə üsullarına, belə əməliyyatları yerinə yetirən şəxslərə, həmçinin bərkitmə vasitələrinin vaqonların altından çıxarılmasına və ya əl tormozlarının buraxılmasına və belə əməliyyatların yerinə yetirilməsi barədə məruzələrə dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

12.75. Stansiya dəmir yollarına qoyulmuş qatar tərkibləri, vaqon qrupları və ayrı-ayrı vaqonlar lokomotiv açılanadək stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə uyğun olaraq tormoz başmaqları və ya digər bərkitmə vasitələri ilə bərkidilir. Mailliyi 0,0025-dən çox olmayan yollarda sənişin qatarlarının lokomotivləri dəyişdirilərkən tərkibin 15 dəqiqədən çox olmayan müddətdə bərkidilməsi zamanı qatarın avtomatik tormozlarından istifadə edilməsinə yol verilir. Həmin müddət ərzində lokomotivlərin dəyişdirilməsi mümkün olmadıqda tərkib normalara uyğun tormoz başmaqları ilə bərkidilməlidir.

12.76. Tərkibin bərkidilməsi barədə məlumat alınmadan stansiyaya gələn qatarın maşinistinə lokomotivi qatarın tərkibindən açmaq qadağandır. Həmin məlumat maşinistə stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə

uyğun olaraq verilir. Lokomotivi qatardan açmazdan əvvəl maşinist tərkibi avtomatik tormozlarla tormozlamalıdır.

12.77. Stansiyaya 24 saatdan çox müddətə dayanmaq üçün gələn vaqonlar mailliyi 0,0025-dən çox olmayan, qatarların hərəkət marşrutlarından izolyasiya edilmiş dəmir yollarına qoyulur. Belə vaqonların bərkidilməsi vaqon təkərlərini tormoz başmaqları üzərinə diyirlənməklə həyata keçirilir. Bərkidilmənin düzgün və etibarlı olması stansiyanın rəisi, onun müavini və ya stansiya növbətçisi tərəfindən yoxlanılır.

12.78. Yüklü qatarlarının aralıq stansiyalarda müvəqqəti olaraq lokomotivsiz və ya lokomotivlə, lokomotiv briqadasız qoyulması zamanı onların bərkidilməsi stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə uyğun olaraq aidiyyəti dəmir yolu üçün vaqon təkərlərini tormoz başmaqlarının üzərinə diyirlənməklə həyata keçirilir. Belə qatar tərkiblərinin bərkidilməsinin düzgünlüyü və etibarlılığı qatar dispetçerinin göstərişi ilə əvvəlcədən stansiyaya çağırılan və ona bərkidilmənin düzgün aparılması barədə məruzə edən stansiyanın rəisi və ya onun müavini tərəfindən yoxlanılmalıdır. Həmin rəhbər işçilərinin çağırılması mümkün olmadıqda bərkidilmənin düzgün olması stansiya növbətçisi tərəfindən şəxsən yoxlanılır və bu barədə qatar dispetçerinə məruzə edilir.

12.79. Mailliyi 0,0025-dən çox olan vaqonların qatarların qəbul və göndərilmə marşrutlarına və ona bitişik mənzillərə öz-özünə getməsinin qarşısının alınması qurğuları ilə təchiz edilməyən stansiya dəmir yollarında qatar tərkiblərinin lokomotivsiz qoyulması qadağandır.

12.80. Hərəkət tərkibinin mənzilə və qatarın hərəkət marşrutuna öz-özünə getməsi təhlükəsi olan maillikdə yerləşən stansiya dəmir yollarında manevrlər vaqonların avtomatik tormozlarını birləşdirməklə və sınaqla lokomotivi eniş tərəfdən qoşmaqla aparılır. Lokomotivin eniş tərəfdən qoşulması mümkün olmadıqda belə dəmir yollarında manevrlər geriye basılma üsulu ilə aparılmalı, vaqonların avtomatik tormozları isə birləşdirilməli və sınaqlıdır. Belə dəmir yolları olan stansiyalarda manevrlərin aparılmasına dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla bu Təlimata uyğun olaraq müəyyən edilir.

12.81. Mailliklərdə yerləşən dəmir yollarında manevrlərin aparılması zamanı açılmış vaqonların manevr tərkibi ilə toqquşmasının, həmçinin vaqonların qatarların hərəkət marşrutlarına və ya digər manevr sahələrinə getmənin mümkünlüyünü istisna edən təhlükəsizlik tədbirlərinə (yoldəyişənlərin izolyasiya vəziyyətinə qoyulması, ayrı-ayrı açılmış vaqonların altına başmaqların qoyulması və s. tədbirlər) riayət edilməlidir.

12.82. Manevrlər zamanı hərəkət tərkibinin öz-özünə getməsi ehtimalı olan təhlükəli mailliklərdə yerləşən manevr sahələrinin və dəmir yollarının siyahısı, həmçinin qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üzrə əlavə tədbirlər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

12.83. Sərnişinlərin keçməsinin təmin etmək üçün aralıq stansiyalarda lokomotivsiz qoyulmuş qatar tərkibinin açıldığı və aralandığı hallarda açılmış tərkibin hər bir hissəsi dayandığı dəmiryol hissəsinin faktiki profilinə uyğun olan normaya görə müvafiq sayda tormoz başmaqları ilə bərkidilməlidir.

12.84. Birləşmə dəmir yollarının və qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarının birləşdiyi sahələrdə hərəkət tərkibinin stansiya və ya mənzilə öz-özünə getməsinin qarşısının alınması üçün stansiya növbətçiləri, tərtibatçı briqadaları, yoldəyişmə postlarının növbətçiləri manevr tərkibi birləşməyə getdikdən (çıxdıqdan) dərhal sonra qoruyucu dalanların yoldəyişənlərini, mühafizə, o cümlədən mərkəzləşdirilmiş yoldəyişənlərini, başmaq atıcılarını və ya yoldəyişənləri işlək vəziyyətə gətirməlidirlər.

12.85. Güclü küləyin olacağı barədə məlumat alındıqda və ya başlamaqda olan külək barədə əvvəlcədən məlumat verilmədikdə stansiya üzrə hərəkət tərkibinin bərkidilməsinə məsul olan hər bir işçi ona həvalə edilmiş postda hərəkət tərkibinin öz-özünə getməməsi üçün onun bərkidildiyini yoxlamalı və bu Təlimatın 2 nömrəli əlavəsinin 12-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq altına əlavə tormoz başmaqları qoymalıdır.

12.86. Hərəkət tərkibinin öz-özünə mənzilə getmə təhlükəsi yarandıqda stansiyanın işçiləri onun dərhal dayandırılması üçün sərəncamlarında olan bütün vasitələrdən istifadə etməlidirlər. Hərəkət tərkibinin öz-özünə mənzilə getməsi zamanı stansiya növbətçisi sərəncamında olan vasitələrdən istifadə etməklə qarşıdan gələn qatarların saxlanması və öz-özünə gedən hərəkət tərkibinin dayandırılması üzrə tədbirlər görmək üçün bu barədə mənzildə olan qatarların maşinistlərinə, qatar dispetçerinə, yol postlarının növbətçilərinə, qonşu stansiyaların stansiya növbətçilərinə, dəmiryol keçid növbətçilərinə və digər işçilərə məlumat verməlidir.

12.87. İşçilərin qarşılıqlı nəzarətini təmin etmək üçün stansiya dəmir yollarında hərəkət tərkibinin bərkidilməsi üzrə əməliyyatlar yerinə yetirilərkən aşağıdakı tələblərə riayət edilməlidir:

12.87.1. qatar tərkiblərinin bərkidilməsi zamanı:

12.87.1.1. baş və qəbul-göndərmə dəmir yollarında bərkitməyə rəhbərlik və nəzarət stansiya növbətçisi, ayrı-ayrı manevr sahələrində isə manevr dispetçeri tərəfindən edilir;

12.87.1.2. stansiya növbətçisi lokomotivin açılmasına, yalnız tərkibin bərkidilməsinin düzgünlüyünə bu əməliyyatları yerinə yetirən icraçının məruzəsinə əsasən və ya şəxsən əmin olduqdan sonra icazə verə bilər;

12.87.1.3. stansiya növbətçisinin qatar lokomotivinin maşinistinə radiorabitə, park rabitəsi, bərkitməni aparan stansiyanın işçisi vasitəsilə və ya şəxsən verdiyi icazəsi olmadan lokomotivin tərkibdən açılması qadağandır;

12.87.1.4. tərkibin altından tormoz başmaqlarının götürülməsinə stansiya növbətçisinin radiorabitə, park rabitəsi, stansiyanın digər işçisi vasitəsilə və ya şəxsən bu əməliyyatların icraçısı üçün verdiyi göstərişə əsasən yol verilir;

12.87.1.5. stansiya növbətçisi tormoz başmaqlarının götürülməsi barədə göstərişi maşinistin radiorabitə ilə və ya stansiyanın işçisi vasitəsilə məruzəsinə əsasən lokomotivin tərkibə faktiki qoşulmasına əmin olduqdan sonra verə bilər;

12.87.2. manevr işi aparıldıqda:

12.87.2.1. manevrlər aparılarkən hərəkət tərkibinin bərkidilməsinə cavabdeh manevr rəhbəridir;

12.87.2.2. manevr rəhbəri lokomotivin (tək və ya vaqonlarla) açılmasından əvvəl maşinistə dəmir yolunda qalmış vaqonların sayı göstərilməklə onların bərkidilməsi, həmçinin tormoz başmaqlarının sayı və onların hansı tərəfdən qoyulması barədə

məlumat verir. Eyni məlumat onun tərəfindən qəbul-göndərmə dəmir yollarında manevrlerin aparılması zamanı vaqonların və ya digər hərəkət tərkibinin qalan digər dəmir yolundan çıxmağa icazə istənilədikdə stansiya növbətçisinə, ayrı-ayrı manevr rayonlarında manevr dispetçerinə verilir. Lokomotivin maşinisti isə radiatorabitə ilə həmin məlumatı stansiya növbətçisinə (manevr dispetçerinə) təkrarlayır.

12.87.2.3. stansiya növbətçisi (manevr dispetçeri) müvafiq dəmir yolu üçün stansiyanın texniki sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda nəzərdə tutulmuş vaqonların bərkitmə normalarına uyğun olaraq maşinistin və manevr rəhbərinin verdiyi məlumatlara əsasən əmin olur və lokomotivə (manevr tərkibinə) həmin dəmir yolundan (həmin manevr rayonundan) çıxmağa icazə verir.

12.88. Tormoz başmaqlarının nömrəli uçotunun aparılmasına dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

12.89. Hərəkət tərkibinin bərkidilməsi üzrə əməliyyatların yerinə yetirilməsinə dair reqlament həmin əməliyyatlarda iştirak edən işçilər göstərilməklə stansiyanın texniki-sərəncam aktına və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimata əlavə olunur.

12.90. Manevrlər aşağıdakı sürətlərdən çox olmayaraq aparılır:

12.90.1. tək lokomotivlərin və arxasına vaqonlar qoşulmuş, avtotormozları birləşdirilmiş və sınaq olmuş lokomotivlərin boş dəmir yolu ilə hərəkəti zamanı - saatda 60 kilometrədən;

12.90.2. arxasına vaqonlar qoşulmuş lokomotivlərin, həmçinin özügedən xüsusi hərəkət tərkibinin tək boş dəmir yolu ilə hərəkəti zamanı - saatda 40 kilometrədən;

12.90.3. boş dəmir yolu ilə vaqonlarla irəli, həmçinin bərpa və yanğın qatarlarının hərəkəti zamanı - saatda 25 kilometrədən;

12.90.4. adamlarla, yükləri müşayiət edən bələdçi və gözətçilərlə olan vaqonlarla, həmçinin 4-cü, 5-ci və 6-cı dərəcəli yan və aşağı qabaritsiz yüklü vaqonlarla hərəkət zamanı - saatda 15 kilometrədən;

12.90.5. təkənlərlə manevr zamanı, tərəaltı parkda açmalar (açılmış vaqon qrupunun) digər açmalara (açılmış vaqon qrupuna) yaxınlaşarkən - saatda 5 kilometrədən;

12.90.6. lokomotivin (vaqonlarla və ya onlarsız) vaqonlara yaxınlaşması zamanı qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında qabaritsiz yerlərdən və təhlükəli zonalardan vaqonlarla irəli hərəkət zamanı və vaqonlar vaqonaşırıcı qurğuya verilərkən - saatda 3 kilometrədən.

12.91. Hərəkət tərkibinin vaqon tərəzində hərəkət sürəti tərəzinin konstruksiyasından asılı olaraq stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

12.92. Manevr tərkiblərinin və tək lokomotivlərin saatda 60, 40 və 25 kilometr sürətlə hərəkəti maşinistə dəmir yolunun boş olması barədə məlumat verildikdə yerinə yetirilir. Maşinistə dəmir yolunun boş olması barədə məlumat verilmədikdə, o sonrakı hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşdıqda manevr tərkibinin dərhal dayandırılmasını təmin edə biləcək sürətlə və xüsusi sayıqlıqla hərəkət etməlidir.

12.93. Vaqonları çeşidlənməsi üçün təpə qurğuları olan stansiyalarda manevrlər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq aparılır.

12.94. Çeşidləmə təpələrinin işinə dair təlimatlarda vaqonların çeşidləmə dəmir yollarından, çeşidləmə təpəsinin boğazından əks tərəfə öz-özünə getməsi mümkünlüyünü istisna edən tədbirlər (çəpərləyici tormoz başmaqlarının qoyulması, açılmaların (açılmış vaqon qrupunun) parkın dərinliyinə tormozlanması, çeşidləmə təpəsinin və çeşidləmə parkının işçiləri arasında qarşılıqlı əlaqəsi və s.) də nəzərə alınmalıdır.

12.95. Vaqonları çeşidləmə təpəsindən buraxmazdan əvvəl təpə növbətçisi:

12.95.1. təpə tərəfdən dəmir yollarının boş olmasının dərəcəsini və onlara keçidin olmasını yoxlamalı;

12.95.2. təpədən gözlənilən buraxılmanın planı, açılmaların (açılmış vaqon qrupunun) yerləşdirilmə ardıcılığı, hər bir açılmalarda (açılmış vaqon qrupunda) vaqonların sayı, açılmaların (açılmış vaqon qrupunun) hərəkət etmə qabiliyyəti, buraxılma zamanı xüsusi ehtiyatlılıq tələb edən, həmçinin uzunbazalı (daxili təkər cütlərinin oxlarının mərkəzləri arasındakı məsafə 11,3 metrdən çox olan) vaqonların olması və digər zəruri məlumatlarla tanış olmalı;

12.95.3. həmin stansiya üçün müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq vaqonların çeşidlənməsində iştirak edən digər işçilərin (sərəncam və icra postlarının operatorlarının, qatar tərtibatçılarının, vaqonların hərəkət sürətinin tənzimləyicilərinin və s.) gözlənilən buraxılmanın xarakteri ilə tanış olmalarını təmin etməli;

12.95.4. çeşidləmə işlərinin avtomatlaşdırma qurğularını işə salmalıdır.

12.96. Təpə növbətçisi, sərəncam və icra postlarının operatorları, qatar tərtibatçıları, vaqonların hərəkət sürətinin tənzimləyiciləri buraxılma prosesində çeşidləmə dəmir yollarının tutulma dərəcəsindən, açılmaların (açılmış vaqon qrupunun) yoldəyişən zonasını və təpəaltı yolları keçib-getmə şərtlərindən, açılmaların (açılmış vaqon qrupunun) həcmindən, açılmaların (açılmış vaqon qrupunun) çeşidləmə parkının yolları üzrə təyininin növbələnməsindən və s. asılı olaraq irəliyə basılma sürətini və vaqonların tormozlama dərəcəsini tənzimləməlidirlər.

12.97. Təpə növbətçisi, sərəncam və icra postlarının operatorları buraxılma prosesində açılmaların (açılmış vaqon qrupunun) hərəkətini izləməli, onların çeşidləmə parkının dəmir yolları üzrə düzgün getmələrini yoxlamalı, çeşidləmə işlərinin avtomatlaşdırma qurğularının işinə nəzarət etməli və onların işini tənzimləməlidir.

12.98. Çeşidləmə dəmir yollarında PM yüklü vaqonlar və maye qazla yüklənmiş sistemlər olduqda manevr dispetçerləri və çeşidləmə təpəsinin növbətçiləri belə vaqonların olduğu dəmir yollarının dəqiq uçotunu aparmalıdırlar.

12.99. Daşıma sənədlərində “Təpədən buraxılmaq” (“Не спускать с горки”) ştempeli olan PM yüklü vaqonlar, maye qazla dolu və maye qazdan boşalan sistemlər çeşidləmə dəmir yollarına qoyulduqdan sonra təpə, yarım təpə və ya dartı yolu tərəfdən dərhal iki qoruyucu tormoz başmağı ilə hər iki relsə bir-birindən 25 metr aralı məsafədə qoyulan mühafizə tormoz başmaqları ilə çəpərlənməlidir. Çəpərlənmiş vaqonlardan çeşidləmə qurğusundan sonra qoyulan birinci tormoz başmağınadək olan ümumi məsafə 50 metrdən az olmamalıdır.

12.100. Çeşidləmə dəmir yollarına göndərilən açılmalar (açılmış vaqon qrupu), 10 vaqondan az olmayan qrup yığılanadək mühafizə tormoz başmaqlarının yerləşdiyi yerin qarşısında (dəyişiklik və əlavə ilə) saxlanılmalıdır. Belə dəmir yollarına vaqonların buraxılmasının və ya onlarla təkanla manevrlər zamanı göndərilməsinin işçi rejimi o halda bərpa edilə bilər ki, çəpərlənmiş vaqonlar əvvəlcədən onlarla birləşdirilmiş həmin vaqonlar qrupu ilə daldalanmış olsun. Daşıma sənədlərində “Təpədən buraxmamaq” (“Не спускать с горки”) ştempeli olan çəpərlənmiş vaqonlardan təpə və dartı yolu tərəfdən park tormoz mövqeyinin sonunadək 50 metrədən az məsafə olduqda, bu dəmir yollarına növbəti açılmalar (açılmış vaqon qrupu), yalnız geriye basılma üsulu ilə yönəldilməlidir.

12.101. Təpə növbətçisi, sərəncam postunun operatoru və ya təpə tərtibatçısı buraxılma prosesində ikitərəfli park və ya rəbitənin digər növü vasitəsilə icraçı postların operatorlarını, vaqonların hərəkət sürətinin tənzimləyicilərini, yoldəyişmə postlarının növbətçilərini xüsusi ehtiyat tələb edən PM yüklü, həmçinin bələdçilərin, heyvanların və s. olduğu açılmalar (açılmış vaqon qrupu) barədə daim məlumatlandırılmalıdırlar.

12.102. Daşıma sənədlərində “Təpədən ehtiyatla buraxmaq” (“Спускать с горки осторожно”) qeydi olan PM yüklü vaqonların açılmalarının (açılmış vaqon qrupunun) park yollarında digər açılmalara (açılmış vaqon qrupuna) və vaqonlara yaxınlaşma sürəti saatda 3 kilometrədən çox olmamalıdır.

12.103. Təpədən buraxılmalarda iştirak edən işçilər xüsusi diqqətli olmalı, təpədən buraxılma zamanı bu Təlimatın 12.102-ci bəndində nəzərdə tutulmuş açılmaların, həmçinin xüsusi ehtiyat tələb edən yüklü vaqonların dayandırıldığı dəmir yoluna buraxılan istənilən açılmaların təhlükəsizliyini və dəmiryol hərəkət tərkibinin sağlamlığını təmin etməlidirlər. İrəliyə basılma sürəti, həmçinin yavaşdıçılarda tormozlamanın gücü açılmalar arasında zəruri intervalların yaradılması hesabı ilə və bu vaqonların digər vaqonlara dəyməsi zamanı təyin edilmiş sürətlərə riayət etməklə tənzimlənməlidir.

12.104. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 20 noyabr tarixli 207 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Təhlükəli yüklərin dəmiryol nəqliyyatı ilə daşınması Qaydaları”nda (bundan sonra - Təhlükəli yüklərin dəmiryol nəqliyyatı ilə daşınması Qaydaları) nəzərdə tutulmuş təpədən buraxılan tərkibdə və çeşidləmə parkının yollarında işçilər tərəfindən xüsusi ehtiyatlılıq tələb edən təhlükəli yüklərlə yüklənmiş vaqonların olması barədə məlumatlandırılmasına dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

12.105. Aşağıdakıları təpədən buraxmaq və onlarla təkanla manevr etmək qadağandır:

12.105.1. yükləri müşayiət edən bələdçili (komandalı) vaqonlar istisna olmaqla, adamlarla tutulu vaqonları;

12.105.2. “Təhlükəli yüklərin dəmiryol nəqliyyatı ilə daşınması Qaydaları” ilə müəyyən edilmiş ayrı-ayrı kateqoriyalı yüklərlə yüklənmiş vaqonları;

12.105.3. 4-cü, 5-ci və 6-cı dərəcəli aşağı və yan qabaritsiz yüklərlə və üçüncü dərəcəli yuxarı qabaritsiz yüklərlə yüklü platformaları və yarımvaqonları, yüksək qabaritsiz yüklərlə yüklü transportyorları;

12.105.4. qeyri-ışlək olan lokomotivləri, motor-vaqonlu hərəkət tərkiblərini, refrijerator qatar tərkiblərini, sənişin vaqonlarını, dəmir yolunda hərəkət edən kranları;

12.105.5. daşıma sənədlərində “Təpədən buraxmamaq” (“Не спускать с горки”) qeydi və ya “С горки не спускать” (təpədən buraxmamaq) trafareti olan vaqonları və xüsusi hərəkət tərkibini;

12.105.6. uzunluğu 25 metr olan relslərlə və digər uzunölçülü yüklərlə yüklənmiş iki platformadan ibarət qoşquları. Bu Təlimatın 12.105.1-ci və 12.105.6-cı yarımbəndlərində nəzərdə tutulmuş hərəkət tərkiblərinin çeşidləmə təpəsindən manevr lokomotivi ilə birlikdə buraxılmasına yol verilir.

12.106. Çeşidləmə təpəsindən aşağıdakıları keçirmək qadağandır:

12.106.1. 12 və daha çox oxlu boş və yüklü transportyorları;

12.106.2. qoşquda bir və ya iki aralıq platforması olduqda, yükötürmə qabiliyyəti 120 ton olan qoşqu tipli yüklü transportyorları;

12.106.3. “Через горку не пропускать” (təpədən keçirməmək) trafareti olan hərəkət tərkibini.

12.107. Təpə işıqforlarının müxtəlif göstəricilərində vaqonların çeşidləmə təpələrindən buraxılma sürəti, həmçinin hərəkət tərkibinin salamatlığını təmin edən şərtlər təpələrin texniki təchizatından və yerli şəraitdən asılı olaraq infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir. Açılımların (açılmış vaqon qrupunun) digər açılımlara (açılmış vaqon qrupa) yaxınlaşma sürəti təpəaltı parkda saatda 5 kilometrədən çox olmamalıdır.

12.108. Daşıma sənədlərində “Təpədən buraxmamaq” (“Не спускать с горки”) ştempeli və ya üzərində “С горки не спускать” (təpədən buraxmamaq) trafareti olan vaqonlarla və xüsusi hərəkət tərkibləri ilə manevrlər lokomotivlə geriye basılma və ya təpəaltı park tərəfindən “götürülmə” yolu ilə daldalanacaq normalarına riayət etməklə, xüsusi ehtiyatla, kəskin tormozlamadan və təkansız aparılmalıdır. Belə vaqonların və xüsusi hərəkət tərkiblərinin digər vaqonlarla və ya lokomotivlə qoşulması zamanı sürət saatda 3 kilometrədən çox olmamalı, çeşidləmə təpəsindən keçirilməsi isə yalnız lokomotivlə yerinə yetirilir.

12.109. Çeşidləmə təpələrindən refrijerator seksiyalarının, həmçinin maşın soyuduculu avtonom vaqonlarının buraxılması zamanı onların təpəaltı parkın dəmir yollarında dayanmış vaqonlara, həmçinin növbəti açılımlara zərblə dəyməsinə yol verilmir. Həmin vaqonların buraxılması təpə işıqforunun sarı işığında yerinə yetirilir.

12.110. Yüku və ya heyvanları müşayiət edən bələdçiləri olan (komandalarla) vaqonlar təpədən buraxılmazdan, həmçinin belə vaqonlarla təkənlə manevrlər aparılmazdan əvvəl qatar tərtibatçıları tərəfindən bələdçilər və komandalər yerinə yetirilməsi nəzərdə tutulmuş manevrlər barədə məlumatlandırılır.

12.111. Hər bir vaqonun hərəkət sürətinin tənzimləyicisi təpədən buraxılma prosesində bu və ya digər çeşidləmə dəmir yolunda vaqonları izləyir və yol bütövlükdə tutulu olduqda böyük tənzimləyicini, təpə növbətçisini və ya təpə tərtibatçısını bu barədə dərhal məlumatlandırır.

12.112. Vaqonların hərəkət sürətinin tənzimləyicisi:

12.112.1. tərkibin buraxılmasına başlayarkən xidmət etdiyi dəmir yollarının yanında olmalı;

12.112.2. təpə növbətçisinin verdiyi məlumatları və komandalər, qatar tərtibatçısının və ya lokomotivin maşinistinin verdiyi siqnalları diqqətlə izləməli;

12.112.3. dəmir yollarının tutumundan daha çox tam istifadəni və açılmaların (açılmış vaqon qrupunun) təpəaltı parkın dəmir yollarında dayanan vaqonlara təhlükəsiz yaxınlaşmasını təmin etmə hesabı ilə vaqonları tormozladır. Böyük açılmaların (açılmış vaqon qrupunun) təpədən buraxılması zamanı təkər cütlərinin altına əlavə tormoz başmaqları xüsusi çəngəllə qoyulur;

12.112.4. vaqonların birləşdirilməsi üçün lokomotiv dəmir yoluna girərkən qatar tərtibatçısının və ya təpə növbətçisinin göstərişi ilə tormoz başmaqlarını vaqonların altından götürmək;

12.112.5. qonşu dəmir yollarına xidmət edən vaqonların hərəkət sürətinin tənzimləyicilərinə onların iş rayonlarına açılmaların intensiv hərəkəti zamanı kömək etmək.

12.113. Stansiya dəmir yollarında vaqonların tormozlanması zamanı tormoz başmaqlarını aşağıdakı yerlərə qoymaq qadağandır:

12.113.1. bilavasitə rels calağının qabağına (1 metr və az) və rels calağında (o, qaynaq edilmədikdə);

12.113.2. yoldəyişənin çarpazının qabağına;

12.113.3. yoldəyişənin rama relsinə tiyənin yanaşdığı yerə;

12.113.4. əyrinin xarici relsinə.

12.114. Nasaz (başlığı qırılmış, oturacağı əzilmiş və əyilmiş və s.) tormoz başmaqlarından istifadə etmək qadağandır.

12.115. Tormoz başmaqları rənglənməli (daha çox gözəçarpan rəngdə), damğaya malik olmalı, xüsusi yerlərdə və dəmir yolları arasında xüsusi stellajlarda və ya dolabçalarda saxlanılmalıdır.

12.116. Çeşidləmə parkında (təpə tərəfdən və ya çeşidləmə parkı dəmir yollarının əks tərəfindən) təpə növbətçisi (tərtibatçı) və tərtibatçı və ya çeşidləmə parkının əks tərəfi sonunun digər işçiləri arasında stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə uyğun olaraq əvvəlcədən razılaşma olmadan vaqonların geriye basılmasına və birləşdirilməsinə yol verilmir.

12.117. Vaqonlar geriye basılmazdan əvvəl tərtibatçı onların altında tormoz başmaqlarının olmadığına, vaqonların avtoqoşucularının açılma qollarının işlək vəziyyətdə olduğuna və hərəkət üçün maneələrin olmadığına əmin olmalıdır.

12.118. Dartı dəmir yollarında manevrlər təkənlərlə (seriyalı və ya tək-tək) aparılır.

12.119. Manevrlərin təkənlərlə aparılması manevr işinin təşkilində əsas üsul olan stansiyalarda manevrlərin həmin üsulla aparıldığı hallarda açılmaların (açılmış vaqon qrupunun) tormozlanmasına, zəruri texniki vasitələrin (rabitənin, başmaqquoyucuların, başmaqatıcıların və s.) olmasına və onların tətbiqinə dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

12.120. Qatar tərtibatçısı açılmaların (açılmış vaqon qrupunun) hərəkət xüsusiyyətini və çəkisini, çeşidləmə yollarının tutulu olub-olmadığını və hava şəraitini nəzərə almaqla, təkən üçün tərkibin sürətlənməsini elə tənzimləməlidir ki, mərkəzləşmə postu operatorları, yoldəyişmə postlarının növbətçiləri və vaqonların hərəkət sürətinin tənzimləyiciləri yoldəyişənin çevrilməsi və tormoz başmaqlarının

qoyulması üçün tələb olunan vaxta malik olsunlar və vaqonların bir-birinə dəymə sürəti təyin edilmiş sürəti keçməsin.

12.121. Manevr işi zamanı pozuntular baş verdikdə (arxadan gələn açılımların (açılmış vaqon qrupunun) qarşıda gedənə çatması, açılımların (açılmış vaqon qrupunun) yoldəyişən boğazlığında dayanması və s.), təpə postlarının operatorları, yoldəyişmə postlarının növbətçiləri, vaqonların hərəkət sürətinin tənzimləyiciləri və manevrlərdə iştirak edən digər işçilər dərhal çeşidləmə təpəsinin növbətçisini və təpə tərtibatçısını məlumatlandırmalı, dayanma komandası (siqnalı) verməli, hərəkətdə olan növbəti açılımların (açılmış vaqon qrupunun) dayandırılması üçün tədbir görməlidir.

12.122. Baş dəmir yollarında və ya onları kəsməklə, həmçinin giriş yoldəyişənlərinin arxasına çıxmaqla manevrlərə manevr aparılan dəmir yollarına və yoldəyişənlərə girişi çəpərləyən müvafiq giriş işıqforlarının bağlı vəziyyətində stansiya növbətçisinin icazəsi ilə yol verilir.

12.123. Stansiyanın qəbul-göndərilmə parkında manevrlərin aparılmasına stansiya növbətçisinin tərtibatçıya (baş konduktora) manevr işinə dair verdiyi tapşırıqda nəzərdə tutulmuş dəmir yollarında (yoldəyişənlərdə) yol verilir.

12.124. Biryollu və düzgün olmayan dəmir yolu ilə ikiyollu sahələrdə, mənzilə stansiya sərhədinin arxasına çıxmaqla qatar dispetçerinin və qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinin icazəsi və maşinistə verilən müvafiq icazəverici olmadan hərəkət tərkibinin manevr etməsi qadağandır. İkiyollu sahələrdə düzgün olan dəmir yolu ilə tərkibin mənzilə, stansiya sərhədinin arxasına çıxmaqla manevr etməsinə qatar dispetçerinin razılığı və stansiya növbətçisinin şifahi icazəsi ilə yol verilir.

12.125. Biryollu mənzildə manevr edən tərkibin stansiya sərhədinin arxasına çıxmasına aşağıdakı tələblərə uyğun olaraq icazə verilir:

12.125.1. avtomatik bloklama tətbiq edildiyi hallarda müvafiq çıxış işıqforunu açdıqdan sonra manevr edən lokomotivin maşinistinə verilən jezl-açarla. Belə hallarda açıq çıxış işıqforu və jezl-açarla manevr tərkibinin birinci dəfə stansiyanın sərhədinin arxasına çıxışından sonra mənzilə təkrar çıxışlar maşinistdə jezl-açar olduqda çıxış işıqforunu açmadan həyata keçirilir. Yol işıqforları ilə əlaqəli xüsusi manevr işıqforları olan stansiyalarda avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş sahələrdə manevr edən tərkibin stansiyanın sərhədinin arxasına çıxışı bu manevr işıqforunun icazəverici göstərişi ilə, jezl-açar və ya xüsusi manevr işıqforu olmadıqda isə stansiyanın sərhədinin arxasına çıxmaqla aparılan manevrlər üçün manevr lokomotivinin maşinistinə verilən yol vərəqəsinə əsasən yerinə yetirilir;

12.125.2. yarımavtomatik bloklama tətbiq edildiyi hallarda həmin mənzilin jezl-açarla, o olmadıqda isə yol vərəqəsi ilə;

12.125.3. elektrojezl sisteminin tətbiq edildiyi hallarda həmin mənzilin jezli ilə və ya jezl-açarla;

12.125.4. telefon əlaqəsinin tətbiq edildiyi hallarda yol vərəqəsi ilə.

12.126. Biryollu mənzildə maşinistə yol vərəqəsi verilməklə, manevr tərkibinin stansiyanın sərhədinin arxasına çıxdığı hallarda qatar dispetçerinin mənzili məhdudlaşdıran stansiyalara eyni vaxtda verdiyi icazə ilə qatarların hərəkətinin əsas siqnalizasiya və əlaqə vasitəsi bağlanmadan həyata keçirilir.

12.127. Bu Təlimatın 12.126-ci bəndində nəzərdə tutulmuş icazə alındıqdan sonra stansiya növbətçiləri aşağıdakı məzmununda tərtib edilmiş telefoqram mübadiləsi edirlər:

“Stansiyanın sərhədinin arxasına çıxmaqla manevrin aparılmasına icazə istəyirəm”;

“Stansiyanın sərhədinin arxasına çıxmaqla manevrin aparılmasına icazə verirəm”.

Həmin məzmununda tərtib edilmiş telefoqramın alınması maşinistə yuxarı hissəsində əl ilə “stansiyanın sərhədinin arxasına çıxmaqla manevrələr” məzmununda qeydin olunduğu yol vərəqəsinin verilməsi üçün əsas hesab olunur.

12.128. Bu Təlimatın 12.127-ci bəndində nəzərdə tutulmuş telefoqram mübadiləsi qatar dispetçerinin nəzarəti ilə qatar dispetçer rəbitəsi vasitəsilə yerinə yetirilir.

12.129. Mənzil qarşından gələn qatarla tutulu olduğu hallarda manevr tərkibinin stansiya sərhədinin arxasına çıxmaqla manevrələr barədə sorğu ünvanlamaq və manevrələrə icazə vermək qadağandır.

12.130. Manevrələr aparılan stansiyadan göndərilən qatarın mənzildə hərəkəti zamanı manevrə razılıq verildikdə, qonşu stansiyadan qatarın gəlməsi barədə məlumat alınana və bu stansiyada manevrələrin başa çatması barədə aşağıdakı məzmununda bildiriş verilənədək mənzil tutulu hesab edilir:

“Manevr tərkibinin stansiya sərhədinin arxasına çıxmaqla manevrələr başa çatmışdır”.

12.131. Qatar telefoqramları jurnalında manevr tərkibinin stansiya sərhədinin arxasına çıxması ilə bağlı danışıqların məzmunu barədə qeyd aparılır.

12.132. İkitərəfli yol bloklaması ilə təchiz edilməyən ikiyollu mənzilin düzgün olmayan dəmir yolu və ya ikitərəfli yol bloklaması ilə təchiz edilməyən çoxyollu mənzilin yollarından biri ilə manevr tərkibinin stansiyanın sərhədindən çıxdığı hallarda mənzilin bu dəmir yolunda blokamanın fəaliyyəti dayandırılır. Bloklama bağlandıqdan sonra manevr tərkibinin stansiya sərhədindən çıxması lokomotivin maşinistinə bu Təlimatın 12.124-cü və 12.125-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq rəsmiləşdirilən yol vərəqəsi verilməklə yerinə yetirilir. Həmin yol vərəqəsinin yuxarı hissəsində “düzgün olmayan yolla” sözləri qeyd edilir.

12.133. İkitərəfli avtomatik bloklama zamanı blok-sistemin müvafiq hərəkət istiqamətinə keçirilməsindən sonra manevr tərkibinin stansiya sərhədinin düzgün olmayan dəmir yolu ilə arxasına çıxması biryollu mənzillər üçün müəyyən edilmiş tələblər üzrə yerinə yetirilir.

12.134. Qəbul-göndərilmə dəmir yollarının ayrı-ayrı vaqonlarla və vaqonlar qrupu ilə tutulmasına yol verilmir. Manevrələrin aparılması zamanı qəbul-göndərilmə dəmir yollarının hərəkət tərkibi ilə müvəqqəti tutulmasına stansiya növbətçisinin icazəsi ilə yol verilir.

12.135. Stansiya növbətçisinə aralıq stansiyalarda qəbul-göndərilmə dəmir yollarının ayrı-ayrı vaqonlarla və ya hərəkət tərkibi ilə müvəqqəti tutulmasına qatar dispetçerinin icazəsi ilə yol verilir.

12.136. Tutucu dalanları hər hansı bir hərəkət tərkibi ilə, qoruyucu dalanları isə sərnişin vaqonları və adamlarla tutulu yük vaqonları ilə, təhlükəli yüklə olan vaqonlarla tutmaq qadağandır.

12.137. Manevr lokomotivinin yük rayonlarının, kömür anbarlarının, vaqon və ya lokomotiv depolarının istehsalat sahələrinin və digər dəmir yollarına girməsi tələb olunduqda, stansiya növbətçisi və ya qatar tərtibatçısı tərəfindən vaqonların verilməsi və ya götürülməsinin mümkünlüyü həmin sahədəki iş rəhbəri ilə və ya istehsalat sahələrinin nümayəndələri ilə əvvəlcədən razılaşıdırılır.

12.138. Bu Təlimatın 12.137-ci bəndində nəzərdə tutulmuş razılaşıdırılmaya dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

12.139. Yoldəyişənləri yoldəyişmə postlarının növbətçiləri tərəfindən xidmət edilməyən sahələrin dəmir yollarına lokomotivin, manevr tərkibinin, xüsusi hərəkət tərkibinin girməsindən əvvəl, həmçinin belə sahələrdən qayıtması zamanı qatar tərtibatçısı, o olmadıqda isə lokomotiv briqadası (xüsusi hərəkət tərkibinin maşinisti) öz fəaliyyətini stansiya növbətçisi ilə razılaşıdırmalı, dəmir yollarının və yoldəyişənlərin vəziyyətini diqqətlə yoxlamalı, hərəkət üçün maneələrin olmamasına əmin olmalı, dəmir yollarında dayanmış vaqonlara baxış keçirməli, hərəkət tərkibinin altında tormoz başmaqlarının olmasını yoxlamalı, dəmir yollarında olan işçilərə yerinə yetirilməsi nəzərdə tutulmuş manevr əməliyyatları barədə məlumat verməlidir.

12.140. Yoldəyişənləri yoldəyişmə postlarının növbətçiləri tərəfindən xidmət edilməyən sahələrdə yoldəyişənlərin çevrilməsi qatar tərtibatçısı, yaxud stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən digər işçi tərəfindən yerinə yetirilir.

12.141. Manevr lokomotivlərinin və tərkiblərinin stansiya növbətçisinin icazəsi olmadan yoldəyişmə postlarının növbətçiləri tərəfindən xidmət edilməyən sahələrdən stansiya dəmir yollarına çıxması qadağandır.

12.142. Manevr lokomotivinin bu Təlimatın 12.141-ci bəndində nəzərdə tutulmuş sahələrdən çıxmasına dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

13. Xəbərdarlıqların verilməsinin təşkili

13.1. Qatarların hərəkəti zamanı lokomotiv briqadalarının xüsusi sayıqlığını təmin etmək və işlərin aparılması barədə onları məlumatlandırmaq üçün qatarlara aşağıdakı hallarda yazılı xəbərdarlıqlar verilir:

13.1.1. dəmir yolu, SMB, kontakt şəbəkəsi qurğuları, keçid siqnalizasiyası, süni və digər qurğular nasaz olduqda, həmçinin yolda sürətin azaldılmasını və ya hərəkətin dayandırılmasını tələb edən təmir və ya tikinti işləri aparıldıqda;

13.1.2. yeni növ siqnalizasiya və əlaqə vasitələri işə salındıqda, yeni işıqforlar qoşulduqda, mövcud işıqforların yerləri dəyişdirildikdə və ya onlar ləğv edildikdə;

13.1.3. ALS yol qurğuları nasaz olduqda;

13.1.4. qatar yükləmə qabarıtından kənara çıxan yüklə göndərildikdə, hərəkət zamanı xüsusi şərtlərə riayət edilməsi, həmçinin sürətin azaldılması tələb olunduqda;

13.1.5. ikiyollu mənzildə qartəmizləyən, ballastlayıcı, yoldöşəyici, qaldırıcı kran, çınqiltəmizləyici və digər maşınlar işlədikdə;

13.1.6. qatarın tərkibinə həmin sahə üçün təyin edilmiş sürətlə hərəkət edə bilməyən hərəkət tərkibi qoşulduqda;

13.1.7. çıxarıla (qoyulub-götürülə) bilən hərəkət vahidləri işlədikdə, həmçinin yol arabacıqlarında ağır yüklər daşındıqda;

13.1.8. sürətin azaldılması və ya qatarın yolda dayanması tələb olunduqda, həmçinin lokomotiv briqadalarına qatarın xüsusi şərtlərlə hərəkət etməsinin tələb olunduğu barədə məlumat verildikdə.

13.2. Xəbərdarlıqlar aşağıdakı növlərə bölünür:

13.2.1. xüsusiyyətinə görə işin başa çatması vaxtının dəqiq müəyyənləşdirilməsinin mümkün olmaması səbəbindən təyin edildiyi andan ləğv edilənədək qüvvədə olan;

13.2.2. iş rəhbəri tərəfindən xəbərdarlığın verilməsi üçün sifarişdə göstərdiyi müəyyən müddət ərzində qüvvədə olan;

13.2.3. xüsusi şərtlərlə buraxılması tələb olunan ayrı-ayrı qatarlar üçün təyin edilən (məsələn, qatarda təyin edilmiş sürətlə hərəkət edə bilməyən yükün və ya hərəkət tərkibi olduqda, cədvəldə nəzərdə tutulmayan dayanma zamanı).

13.3. Planlı işlərin aparılması ilə əlaqədar xəbərdarlıqların verilməsi barədə sifarişlər:

13.3.1. yol ustaları, kontakt şəbəkə sahələrinin rəisləri və elektromexanikləri, SMB və rabitə sahəsinin dispetçerləri və böyük elektromexanikləri tərəfindən - 12 saatdan çox olmayan müddətə;

13.3.2. yol, SMB, elektrik təchizatı və rabitə qurumlarının rəisləri və ya onların müavinləri tərəfindən - 5 sutkayadək;

13.3.3. infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin səlahiyyətli nümayəndəsi tərəfindən - 10 sutkayadək müddətə verilir.

13.4. Qatarların hərəkət qrafikində nəzərdə tutulmayan uzunmüddətli xəbərdarlıqlar infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən təyin edilir. Belə hallarda infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi aidiyyəti işçilərə müvafiq işləri yerinə yetirdikdən sonra xəbərdarlığı ləğv etmək və təyin olunmuş sürəti bərpa etmək səlahiyyətini vermək hüququna malikdir. İnfrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin təyin etdiyi xəbərdarlıqlar 24 saat müddətində rəsmiləşdirilməlidir.

13.5. Dəmir yolunun yolölçən və defektoskop vaqonları ilə, kontakt şəbəkəsinin vaqon-laboratoriya ilə yoxlanılması zamanı qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinə təhdid yaradan yerlər aşkar edildikdə, xəbərdarlıqların verilməsi barədə sifarişlər vaqonların rəisləri və ya onların müavinləri tərəfindən verilə bilər.

13.6. Yol ustaları, kontakt şəbəkə sahələrinin rəisləri və elektromexanikləri, SMB və rabitə qurumlarının elektromexanikləri xəbərdarlıqların verilməsi barədə sifarişləri aşağıdakı hallarda verir:

13.6.1. çıxarıla (qoyulub-götürülə) bilən hərəkət vahidləri işlədikdə;

13.6.2. yol arabacıqlarında ağır yüklər daşındıqda;

13.6.3. İkiyollu və çoxyollu mənzillərdə materiallar dəmir yolları arasına boşaldıqda və ya qatarlar keçən dəmir yolunun üzərindən qonşu dəmir yolunda dayanmış qatara yüklərin yüklənməsi və ya boşaldılması əməliyyatları yerinə yetirildikdə.

13.7. Yol ustaları tərəfindən yol bölməsi briqadının rəhbərlik etmək hüququ olan qarşıdakı planlı işlərin aparılması ilə əlaqədar xəbərdarlıqların verilməsi barədə sifarişlər verilir. Həmin işlərin siyahısı infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən yol işlərinin aparılması zamanı qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair təlimatlarla müəyyən edilir.

13.8. Xəbərdarlıqların verilməsinə sifarişlər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən xəbərdarlıqların verilməsi üçün müəyyən edilən stansiyaların stansiya növbətçilərinə, xəbərdarlıq təyin edilən mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə, dispetçer mərkəzləşməsi olan sahələrdə isə, həmçinin qatar dispetçerinə ünvanlı teleqramla, telefoqramla və ya digər yazılı formada verilir. Həmin stansiyalardan birinə verilən yazılı sifariş, digər ünvanlara teleqram və ya telefoqramla onu imzalayan şəxs tərəfindən təsdiq edilir.

13.9. Xəbərdarlıqların verilməsi barədə sifariş yol bölməsinin rəisi və ya digər yüksək vəzifəli rəhbər tərəfindən verildikdə onun surəti iş rəhbərinə təqdim edilir.

13.10. Planlı xəbərdarlıqların verilməsinə sifarişli teleqramlar və ya telefoqramlar elə hesabla verilməlidir ki, onları verən stansiya növbətçisi xəbərdarlığın başlanmasına 3 saatdan gec olmayaraq, qatarların 3 saatdan çox dayanacağısız hərəkət etdiyi istiqamətlərdə isə infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin müəyyən etdiyi vaxtdan gec olmayaraq alsın.

13.11. Xəbərdarlığın verilməsinə və ləğv edilməsinə dair hər bir sifariş ayrıca teleqramla (telefoqramla) rəsmiləşdirilir və xəbərdarlıqları verən stansiya növbətçisinə yazılı formada çatdırılır.

13.12. Sifarişlərin qəbulunun və xəbərdarlığın verilməsinin avtomatlaşdırılmış sistemi olduqda sifarişlərin qəbuluna və verilməsinə, həmçinin xəbərdarlığın verilməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

13.13. Sifarişin, teleqramın və ya telefoqramın ünvanlara vaxtında çatdırılmasını təmin edən xəbərdarlıqların təyin edilməsi və ləğvi barədə sifarişin, teleqramın və ya telefoqramın verilməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

13.14. Sifarişin icraya qəbulunun təsdiqi aşağıdakılardır:

13.14.1. ünvanlara verilməsi üçün qəbul vaxtını göstərməklə və teleqramın (telefoqramın) qəbulu barədə teleqraf işçisinin (teleqraf olmadıqda stansiya növbətçisinin) imzası ilə verilən teleqramın (telefoqramın) surəti;

13.14.2. yazılı sifarişin alınması barədə xəbərdarlığı verən stansiya növbətçisinin imzası və ya xəbərdarlıqlar kitabında sifariş edən işçinin yazısının altında həmin stansiya növbətçisinin imzası;

13.14.3. avtomatlaşdırılmış sistem olduqda stansiya növbətçisinin elektron imzası.

13.15. Qatar dispetçeri və stansiya növbətçisi vasitəsilə qatarlara xəbərdarlıqların verilməsinə əmin olmadan iş rəhbərinə işə başlamaq, işlərin təhlükəsiz aparılmasına cavabdeh olan şəxsə isə işin başlanılması barədə icazə vermək qadağandır.

13.16. Xəbərdarlıqların verilməsi barədə sifarişlərdə aşağıdakılar göstərilir:

13.16.1. xəbərdarlığın qüvvədə olduğu yer (mənzil və ya stansiya, dəmir yolunun, yoldəyişənin nömrəsi, kilometri və piket);

13.16.2. qatarların hərəkəti zamanı təhlükəsizlik tədbirləri;

13.16.3. xəbərdarlığın başlanma və qüvvədəolma müddəti;

13.16.4. xəbərdarlığın verilmə səbəbi.

13.17. Hərəkətin təhlükəsizliyini təhdid edən, dayanma (qüsurlu relsin, yanlıqların, yoldəyişən tiyələrin, tənzimləyici cihazların elementlərinin, çarpazların tək-tək dəyişdirilməsi, qabarma olan yerlərdə dəmir yollarının düzəldilməsi və s.) və ya sürətin azaldılmasını tələb edən cəpərləyici, "Cərəyan qəbul edicisini endir!" siqnalları tələb olunan dəmir yollarında və qurğularında aşkar edilmiş nasazlıqlarının aradan qaldırılması üzrə planda nəzərdə tutulmayan işlərin yerinə yetirilməsi üçün xəbərdarlığın verilməsinə sifarişlər müvafiq bölmə rəislərini məlumatlandırmaqla yol ustası (o olmadıqda yol bölməsinin briqadiri), elektrik təchizatı sahəsi rəisinin (elektromexanikin) və ya kontakt şəbəkə sahəsinin işçilərinin tələbi ilə enerji dispetçeri, həmçinin SMB və rabitə elektromexaniki tərəfindən verilir.

13.18. Qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinə təhdid yaradan hallar baş verdikdə xəbərdarlıqların verilməsi barədə sifariş bilavasitə mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə və ya həmin stansiyaların birinin stansiya növbətçisinə verilir.

13.19. Mənzili məhdudlaşdıran stansiyanın stansiya növbətçisi, alınmış sifariş və ya qonşu stansiyanın stansiya növbətçisindən alınmış məlumat əsasında radiorabitə vasitəsilə ilk növbədə mənzildəki təhlükəli yerə, (kilometrə, piketə) tərəf hərəkət edən qatarların maşinistlərinə həmin yerlərin keçib-getməsi zamanı təhlükəsizlik tədbirləri barədə məlumat verir, məlumatın onlar tərəfindən düzgün anlaşıldığına əmin olmaqla qatar dispetçerinə bu barədə məruzə edir. Stansiyaya yaxınlaşmada və ya həmin istiqamətdə qatar olduğu hallarda xəbərdarlığı radiorabitə vasitəsilə vermək mümkün olmadıqda, yazılı xəbərdarlığı vermək üçün onu çıxış (marşrut) işiqforunun qarşısında dayandırmaq.

13.20. Qatar dispetçeri stansiya növbətçisindən məlumat aldıqda mənzili məhdudlaşdıran, habelə xəbərdarlıqları verən stansiyaların stansiya növbətçilərinə qatarlara xəbərdarlıqların verilməsinə dair tələblərin müəyyən edildiyi qeydiyyatata alınan əmr verir.

13.21. Qatar dispetçer rabitəsində fasilə yarandıqda, mənzili məhdudlaşdıran stansiyanın stansiya növbətçisi dispetçer rabitəsi bərpa edilənədək təhlükəli yer istiqamətinə göndərilən qatarlara xəbərdarlıqlar verməli, daha sonra isə qatar dispetçerinin göstərişlərinə uyğun fəaliyyət göstərməlidir.

13.22. Dispetçer mərkəzləşməsi olan sahələrdə gözlənilməyən xəbərdarlıqların verilməsi barədə sifarişlər qatarlara xəbərdarlıqların verilməsini təmin edən tədbirləri həyata keçirən qatar dispetçerinə verilir.

13.23. İnfrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş ayrı-ayrı sahələrdə hərəkətdə olan qatarların

maşinistlərinə qatarı dayandırmadan radiorabitə vasitəsilə nəzərdə tutulmayan xəbərdarlıqlar barədə yazılı məlumatın verilməsi üçün tələblərin müəyyən edilməsinə yol verilir. Belə məlumat maşinistə qatarın mənzili məhdudlaşdıran stansiyaya yaxınlaşması zamanı çıxış signalını açanaq qatarların hərəkəti jurnalında və ya dispetçerin sərəncamları jurnalında müvafiq qeyd aparılmaqla stansiya növbətçisi, dispetçer mərkəzləşməsi olan sahələrdə isə qatar dispetçeri tərəfindən verilir.

13.24. Dəmir yolunda, kontakt şəbəkəsində və digər qurğularda baş vermiş və qatarların hərəkəti üçün təhlükəli olan nasazlıqlar, həmçinin bununla əlaqədar özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin və digər çıxarıla (qoyulub-götürülə) bilən vahidlərin hərəkətinə mane ola bilən nasazlıqlar aşkar edildikdə, onların aradan qaldırılması üzrə işlər onların aparıldığı yerin dərhal çəpərlənməsindən sonra yerinə yetirilir. Xəbərdarlığın təyin edilməsi tələb olunduqda, onun verilməsi barədə sifariş infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq rəsmiləşdirilir.

13.25. Xəbərdarlıqlar barədə sifarişlər və teleqramlar (o cümlədən qatar dispetçeri tərəfindən verilmiş) barədə stansiya növbətçisi və stansiya növbətçisinin yanında operator tərəfindən xüsusi xəbərdarlıq kitabında qeydlər aparılmaqla nömrələnir.

13.26. Xəbərdarlıqlar kitabının aparılmasına və qatarlara xəbərdarlıqların verilməsinə dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

13.27. Stansiyalarda xəbərdarlıqların təyin və ləğv edilməsi üzrə avtomatlaşdırılmış sistem olduqda, xəbərdarlıqlar kitabı infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq aparılır.

13.28. Xəbərdarlıq təyin edilən mənzili məhdudlaşdıran stansiyanın stansiya növbətçisi sifarişin alınması barədə qatar dispetçerinə məruzə edir. Avtomatlaşdırılmış sistem olduqda, həmin məlumatlar infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq verilir.

13.29. Xəbərdarlıqların nömrələnməsi birinci nömrədən, saat 00:00-dan başlayaraq hər ayın ilk günündən aparılır. Qüvvədə olan xəbərdarlıqlar barədə hər ayın 1-dən kitabda yenidən qeydlər aparılır. Həmin qeydlər stansiya və ya park növbətçisinin imzası ilə təsdiq edilir.

13.30. Xəbərdarlıqları verən stansiyalarda onların yazılması üçün kitablar hər bir istiqamət üzrə ayrılıqda aparılır.

13.31. İnfrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun, o cümlədən xəbərdarlıqların avtomatlaşdırılmış verilmə sisteminin tətbiq edildiyi stansiyalarda, stansiya rəisi və ya onun müavini xəbərdarlıqlar kitabını müvafiq qeydləri aparmaqla müntəzəm olaraq yoxlayır.

13.32. Xəbərdarlıqların verilməsi qatarların tərtibat stansiyalarda və qatarların texniki ehtiyacları üçün dayanacağı olan stansiyalarda yerinə yetirilir. Şəhəratrafi qatarlar üçün xəbərdarlıqların verilməsi həmin qatarların ilkin göndərilmə stansiyası tərəfindən təmin edilir.

13.33. Qatarlara xəbərdarlıqları verən stansiyaların siyahısı və belə xəbərdarlıqların verilməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir. İş rəhbəri (işlərin təhlükəsiz yerinə yetirilməsinə cavabdeh olan şəxs) xəbərdarlıqların təyin edilməsi barədə teleqramları həmin stansiyalara, həmçinin qonşu dövlətlərin dəmir yollarında yerləşən sahələrə ünvanlayır.

13.34. Ayır-ayrı qatarların xüsusi şərtlərlə hərəkəti barədə xəbərdarlıqlar qatarların tərtibat stansiyalarında və ya təyin edilmiş sürətlə hərəkət edə bilməyən hərəkət tərkiblərinin qatarlara qoşulduğu stansiyalarda verilir. Tərkibində xüsusi şərtlərlə hərəkət edilməsi tələb olunan hərəkət tərkibinin və ya yüklü qatarların lokomotivlərinin və lokomotiv briqadalarının dəyişdirildiyi stansiyalarda onların sahəyə xəbərdarlıq olmadan göndərilməsinin mümkünlüyünü istisna edən belə xəbərdarlıqların verilməsinə dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

13.35. Xəbərdarlıq bu Təlimatın 11 nömrəli əlavəsinə uyğun olaraq DU-61 blankında tərtib edilir və maşinistə və ya onun köməkçisinə imza etdirilməklə şəxsən stansiya növbətçisi (park növbətçisi) tərəfindən və ya onun tapşırığı ilə operator, stansiyanın texnoloji mərkəzinin işçisi, yoldəyişmə postunun növbətçisi, siqnalçı və ya digər işçi tərəfindən təqdim edilir. Maşinistin köməkçisinə təqdim edilən xəbərdarlıq onun tərəfindən dərhal maşinistə verilir. Maşinist həmin xəbərdarlığın köməkçiyə verilib-verilmədiyini yoxlayır.

13.36. DU-61 blankının kompüterlərdən və teletayp aparatlarından istifadə etməklə sarı zolaq olmadan ağ kağız üzərində çap edilməsinə yol verilir. Belə hallarda həmin blank göndərilən qatarların maşinistlərinə mövcud tələblər üzrə təqdim edilir.

13.37. Lokomotivlərin, motor-vaqon hərəkət tərkiblərinin və özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin lokomotiv briqadaları tərəfindən xəbərdarlıqların kabinədə elektron oxunmasını təmin edən, elektron informasiya daşıyıcıları və bort kompüterləri ilə təchiz edilməsi zamanı həmin qurğulara xəbərdarlıqların elektron ötürülməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

13.38. Xəbərdarlıq blankları qatarın nömrəsi barədə qeyd istisna olmaqla əvvəlcədən doldurulur və stansiya növbətçisi (park növbətçisi) tərəfindən imzalanır. Elektron imza tətbiq edilən müvafiq avtomatlaşdırılmış sistem olduqda, blank infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq rəsmiləşdirilir.

13.39. Xəbərdarlıq blankları sürətçixarma kağızı ilə doldurulduqda xəbərdarlığın mətni hər bir nüsxədə dəqiq və aydın yazılmalıdır.

13.40. Maşinistə və ya onun köməkçisinə verilməzdən əvvəl xəbərdarlıq blankında göndərilən qatarın nömrəsi qeyd olunur.

13.41. Qatarın ikiqat dartı ilə hərəkəti zamanı xəbərdarlıq aparıcı lokomotivin maşinistinə verilir, o isə xəbərdarlığın olması barədə ikinci lokomotivin maşinistinə məlumat verir. Qatarın itələyici lokomotivlə hərəkəti zamanı xəbərdarlıq həmçinin itələyicinin maşinistinə də verilir.

13.42. Şəhəratrafı, daşıyıcı və ötürücü qatarlara, həmçinin itələyici lokomotivlərə xəbərdarlıqların verilməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir. Belə hallarda xəbərdarlıqlar hər qatara deyil, yalnız müvafiq dövr üçün (briqadaların növbələri arasında) verilə bilər.

13.43. Stansiya növbətçisi qatar dispetçerinə xəbərdarlıq verildiyi birinci qatarın nömrəsi barədə məlumat verir, qatar dispetçeri isə icra edilmiş hərəkət qrafikində bu barədə qeyd aparır.

13.44. Xəbərdarlığın təyin edildiyi mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçiləri qatar dispetçeri vasitəsilə onun qüvvədəolma müddəti başlamazdan əvvəl, yaxınlaşmaqda olan qatarların maşinistlərinə xəbərdarlığın verilməsini dəqiqləşdirir.

13.45. Xəbərdarlıq verilməyən qatarlar onun təqdim edilməsi üçün dayandırılır və ya maşinistə radiorabite vasitəsilə bu Təlimatın 13.18-13.24-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq xəbərdarlığın olması barədə məlumat verilir.

13.46. İkiyollu mənzillərdə düzgün olmayan dəmir yolu ilə qatarın göndərilməsi zamanı stansiya növbətçisi qatar dispetçeri vasitəsilə bu yolda xəbərdarlığın olduğunu yoxlayır və belə xəbərdarlıq olduqda onu göndərilən qatarın maşinistinə təqdim edir.

13.47. Çoxyollu mənzillərdə bu və ya digər dəmir yolu ilə qatarın göndərilməsi zamanı xəbərdarlıqların verilməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

13.48. Ləğv edilənədək qüvvədə olan xəbərdarlıqlar qatarlara ləğvedilmə barədə bildiriş alınanaqədək verilir.

13.49. Müəyyən müddətə təyin edilən xəbərdarlıqlar qatarlara, yalnız həmin müddətə verilir. Belə xəbərdarlıqların ləğvi barədə sifarişlər verilmir və xəbərdarlığın qüvvədəolma müddətinin uzadılmasının zəruriliyi barədə iş rəhbərindən məlumat alınmadıqda onların qatarlara verilməsi dayandırılır.

13.50. İş rəhbəri xəbərdarlığa səbəb olmuş işləri sifarişdə nəzərdə tutulmuş müddətdə tamamlamadıqda, o bu müddət başa çatanaqədək siqnalçını, sürətin azaldılması üçün qoyulan daşınabilən siqnalın (sarı rəngli kvadrat lövhənin) yanına göndərməli və mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərini işlərin başa çatmasının yeni müddətini göstərməklə xəbərdarlığın qüvvədəolma müddətinin uzadılması barədə məlumatlandırılmalıdır. Həmin sifarişi alan stansiya növbətçisi fəaliyyətini bu Təlimatın 13.18-13.24-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirir.

13.51. Ləğv edilənədək qüvvədə olan xəbərdarlığı ləğv etmək hüququna onu təyin etmiş işçi və ya həmin işçinin bilavasitə rəisi malikdir.

13.52. Xəbərdarlığı təyin edən vəzifəli şəxs tabeliyində olan qurumun rəhbərinə müvafiq işləri yerinə yetirdikdən sonra təyin edilmiş xəbərdarlığın ləğv edilməsini və ya xəbərdarlıqda qatarların təyin edilmiş hərəkət sürətinin artırılmasını həvalə etmək hüququna malikdir. Xəbərdarlığın verilməsinə dair sifarişdə belə tapşırığın olduğu qeyd edilir.

13.53. İnfrastruktur diaqnostika kompleksini təşkil edən yolölçənlərin, defektoskop vaqonlarının, kontakt şəbəkəsi vaqon-laboratoriyasının rəhbərlərinin

sifarişi ilə verilən xəbərdarlıqların ləğvi müvafiq olaraq yol və elektrik təchizatı bölmələrinin rəhbərləri tərəfindən yerinə yetirilir.

13.54. Ləğv edilənədək qüvvədə olan xəbərdarlıqlar onların verilməsi üçün səbəblər aradan qaldırıldıqda, xəbərdarlığın təyin edildiyi həmin ünvanlara dərhal teleqram (telefonoqram) ünvanlanır, yaxud infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin müəyyən etdiyi tələblərə uyğun avtomatlaşdırılmış sistemə məlumat daxil edilməklə ləğv edilir.

13.55. Xəbərdarlığın ləğvi onu təyin edən şəxs tərəfindən xəbərdarlığın verildiyi stansiyada ləğvetmənin tarixi və dəqiq vaxtı göstərilməklə xəbərdarlıq kitabında müvafiq qeyd aparılır və müvafiq ünvanlara həmin qeydin aparıldığını təsdiq edən teleqram (telefonoqram) göndərilir.

13.56. Stansiya növbətçisi tərəfindən xəbərdarlığın ləğvinə dair bildiriş barədə qeyd xəbərdarlıq kitabında mövcud qeydlərin qarşısında ləğvi yerinə yetirən işçinin soyadı, vəzifəsi və bildirişin daxil olduğu tarix və vaxt göstərilməklə aparılır. Ləğv edilmiş, həmçinin qüvvədəolma müddəti başa çatmış xəbərdarlıqların üzərindən çarpaz xətt çəkilir. Avtomatlaşdırılmış sistem olduqda həmin əməliyyatlar infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin müəyyən etdiyi tələblərə uyğun olaraq aparılır.

13.57. Mənzildə qatarların hərəkət sürətinin azaldılması ilə bağlı xəbərdarlıqların ləğvinə və ya müəyyən müddətə təyin edilmiş oxşar xəbərdarlıqların qüvvədəolma müddətindən əvvəl başa çatmasına dair bildirişi alan stansiya növbətçisi bu barədə qatar dispetçerinə məlumat verir.

13.58. Qatarların maşinistləri sahədə gedərkən verilən xəbərdarlıqları rəhbər tutmalı və dəmir yollarında qoyulan daşınabilən siqnalları diqqətlə izləməlidirlər.

13.59. Qatar xəbərdarlıqda nəzərdə tutulmuş müddətdə təyin edildiyi dəmiryol sahəsi ilə hərəkətdə olarkən çəpərləmə siqnallarının olub-olmadığından asılı olmayaraq, xəbərdarlıqla təyin edilmiş sürətə riayət olunmalıdır.

13.60. Çəpərləmə siqnalları olmadıqda, maşinist bu barədə mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə və ya qatar dispetçerinə həmin pozuntunun aradan qaldırılmasına dair tədbirlərin görülməsinin zəruriliyini bildirir.

13.61. İş yerini xəbərdarlıqda nəzərdə tutulmuş vaxtdan tez və ya gec keçmə zamanı və dəmir yollarında sürətin azaldılmasına və ya dayanmaya dair siqnallar olmadıqda qatarın hərəkət sürəti azaldılmır.

13.62. İşlərin xəbərdarlıqda nəzərdə tutulmuş vaxtdan tez başa çatması və ya xəbərdarlıqla təyin edilmiş sürətin artırılması barədə bildiriş maşinistə radorabitə ilə qatar dispetçerinin qeydiyyatına alınan əmri əsasında verilir.

13.63. Mənzildə və ya stansiyada dəmir yolunun, kontakt şəbəkəsinin, tikili və qurğuların nasazlığı barədə məlumat aldıqda stansiya növbətçisi tərəfindən baxış jurnalında qeyd aparılmaqla qatar dispetçerinə, qonşu stansiyaların stansiya növbətçilərinə və həmin qurğulara xidmət edən işçilərə dərhal məlumat verilir.

13.64. Bu Təlimatın 13.63-cü bəndində nəzərdə tutulmuş nasazlıqları aşkar etdikdə, mənzildə hərəkət edən qatarın maşinisti sürəti azaldır və ya qatarı dayandırır, daha sonra qatar radorabitəsi ilə ardınca gələn qatarların maşinistlərinə, yaxınlıqdakı stansiyaların stansiya növbətçilərinə və ya qatar dispetçerinə nasazlığın aşkar edildiyi yer (kilometr və piket) və onun xüsusiyyətləri barədə məlumat verir.

13.65. Stansiya növbətçisinin maşinistdən və ya digər şəxsdən aldığı məlumatla qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinə təhdidin olduğu təsdiqləndikdə, o, alınmış məlumatın mənzildə hərəkət edən qatarların maşinistlərinə çatdırılması üçün tədbirlər görür, məlumatın mahiyyəti qatarların hərəkətinin mümkün olmadığına dəlalət etdikdə isə maneənin aradan qaldırılması barədə bildiriş alınanadək onlara hərəkəti davam etdirməyi qadağan edir. Stansiya növbətçisi mənzilin (dəmir yolunun) bağlanması barədə əmri gözləmədən qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə mənzilə digər qatarların göndərilməsinin qadağan edilməsi barədə göstəriş verir. Mənzildə olan qatarların maşinistləri alınan məlumatdan asılı olaraq təhlükəli yeri xüsusi sayıqlıqla, aşağı sürətlə və dayanmağa hazır olmaqla keçib-getməli və ya qatarı dayandırmalı və hərəkəti maneənin aradan qaldırılması barədə bildiriş aldıqdan sonra bərpa etməlidirlər.

13.66. Qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinə təhdid edən maneənin olması barədə məlumatın daxil olduğu mənzilə birinci qatar yol ustasının, o olmadıqda yol bölməsinin briqadirlinin, kontakt şəbəkəsi sıradan çıxdıqda isə həmin şəbəkənin aidiyyəti bölməsinin elektrik montyorunun müşayiəti ilə göndərilir.

13.67. Yol ustası və ya yol briqadiri mənzildə olduqda və onların olduğu yer məlum olduqda, maşinistə təhlükəli yeri müşayiət etmək üçün qatarın dayanması və həmin işçilərin qatara minməsi barədə xəbərdarlıq verilir.

13.68. Xəbərdarlıqda nasazlıq aşkar edilən kilometr hüdudlarında dayanmaq və sonra qatarı müşayiət edən və ya təhlükəli yerin yanında olan işçinin göstərişi ilə hərəkət edilməsi göstərilir.

13.69. Qatarı müşayiət edən işçi növbəti qatarların buraxılmasına dair tələbləri müəyyən edir və tələb olunduqda qatarlara xəbərdarlıqların verilməsi barədə sifariş verir.

13.70. İnfrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin xəbərdarlıqlar barədə əmrləri müvafiq qurumların rəislərinə ünvanlanır və dərhal xəbərdarlıqların təyin edildiyi sahələrin qatar dispetçerlərinə, təlimatçı-maşinistlərə, lokomotiv maşinistlərinə, motor-vaqon qatarlarının maşinistlərinə və özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin maşinistlərinə (sürücülərinə), stansiya növbətçilərinə, yol ustalarına və yol briqadirlərinə imza etdirilməklə elan olunur. Həmin əmrlər stansiya növbətçilərinin və lokomotiv deposu növbətçilərinin otaqlarında aydın görünən yerlərdə xüsusi lövhələrdə yerləşdirilir, həmçinin xəbərdarlıqlar kitabına daxil edilir, onlardan çıxarışlar isə lokomotivlərin, motor-vaqonlu qatarların maşinistlərinə və özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin maşinistlərinə (sürücülərinə) verilir.

13.71. İnfrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin əmrini aldıqdan sonra lokomotivi, motor-vaqonlu və özügedən xüsusi hərəkət tərkibləri olan idarə, müəssisə və təşkilatların rəhbərləri həmin əmrlə lokomotiv briqadaların tanış olmaları barədə xəbərdarlıqlar verən stansiyaların rəislərini 3 gün müddətində məlumatlandırır. Daha sonra qatarlara yazılı xəbərdarlıqların verilməsi dayandırılır.

13.72. Stansiyalarda xəbərdarlıqların verilməsinin və ləğvinin avtomatlaşdırılmış sistemi olduqda, qatarlara yazılı xəbərdarlıqların verilməsinin dayandırılması infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

13.73. Yolda xəbərdarlıqların və siqnalların olmasından asılı olmayaraq, leysan yağışları vaxtı infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin əmrində nəzərdə tutulmuş təhlükəli yerlərdən keçərkən lokomotiv briqadaları xüsusi sayıqlıq göstərməli, yaxud sürəti azaltmalıdır.

13.74. DU-61 blankı aşağıdakı qaydada doldurulur:

13.74.1. 1-ci qrafada qatarın hərəkəti üzrə xəbərdarlıqların təyin edildiyi kilometrələr, piketlər və ya stansiyalar (dəmir yolunun və yoldəyişənin nömrəsi) barədə məlumatlar ardıcıl qeyd edilir;

13.74.2. 2-ci qrafada xəbərdarlıqların qüvvədəolma müddəti barədə məlumat qeyd edilir. Xəbərdarlıqların qüvvədə olması müəyyən müddətlə məhdudlaşdırıldıqda, müvafiq kilometri bildirən qeydin qarşısında həmin müddət göstərilir (məsələn, "8-16" (xəbərdarlığın saat 08.00-dan saat 16.00-dək qüvvədə olmasını bildirir). Ləğv edilənədək qüvvədə olan xəbərdarlıqlar üçün blankda müvafiq kilometri bildirən qeydin qarşısında "ləğv edilənədək" məzmununda qeyd aparılır;

13.74.3. 3-cü qrafada müvafiq kilometr, piket, dəmir yolunun və yoldəyişənin nömrəsinin qarşısında qatarların həmin kilometrərdə, piketlərdə, stansiyanın yollarında və yoldəyişənlərində xəbərdarlıqlarla təyin edilmiş hərəkət sürəti barədə məlumatlar qeyd edilir;

13.74.4. 4-cü qrafada qırmızı siqnalların qoyulması nəzərdə tutulmuş müvafiq kilometrərin, piketlərin və s. qarşısında qırmızı siqnallar olmadığı hallarda qatarların hərəkətinə dair tələblər barədə məlumatlar qeyd edilir. Qırmızı siqnal olmadığı hallarda qatarın təyin edilmiş sürətlə hərəkətinə icazə verildikdə "təyin edilmiş" məzmununda qeyd aparılır, qırmızı siqnal olmadıqda isə qatarın aşağı sürətlə hərəkət etməsi üçün həmin sürəti bildirən rəqəm göstərilir (məsələn, "25");

13.74.5. 5-ci qrafada qatarların sahədə hərəkətinin digər xüsusi şərtləri barədə məlumatlar qeyd edilir.

13.75. Xəbərdarlıq mənzillə əlaqəli olmadıqda DU-61 blankının təmiz sahəsində sürətin azaldılmasının və ya məhdudlaşdırılmasının tələb edildiyi kilometr barədə müvafiq məzmununda qeyd aparılır (məsələn, "Maksimum sürət saatda 50 kilometrdir").

14. Stansiyalarda SMB qurğularının işinin pozulması şəraitində qatarların qəbulunun, göndərilməsinin və manevrlərin aparılmasının təşkili

14.1. İdarəetmə aparatının indikasiyasında hər hansı kənaraçıxma baş verdikdə, yaxud maşinistdən və ya infrastrukturun işçilərindən SMB qurğularının nasazlığı barədə məlumat daxil olduqda stansiya növbətçisi həmin nasazlığın aşağıdakı hallar nəticəsində baş verə biləcəyini yoxlamalıdır:

14.1.1. vaqonların öz-özünə getməsi, hərəkət tərkibinin icazəsiz getməsi və ya relsdən çıxması, yoldəyişənin kəsilməsi;

14.1.2. özünün və ya digər işçilərin səhvi.

14.2. Bu Təlimatın 14.1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda əlavə olaraq aşağıdakılar yoxlanılır:

14.2.1. qatarın hərəkətinin nəzərdə tutulmuş marşrut üzrə qəbul dəmir yolunun (birinci uzaqlaşma blok-sahəsinin) və izolyasiya edilmiş sahənin tutulu və ya boş olması;

14.2.2. marşruta daxil olan bütün yoldəyişənlərin, o cümlədən mühafizə yoldəyişənlərinin vəziyyətinə nəzarətin olması və onların düzgün qoyulması;

14.2.3. tələb edilən marşruta daxil olan dəmir yolunun və yoldəyişənlərin digər marşrutlarda qapalı qalması;

14.2.4. jezl-açarın aparatdan çıxarılması və onun aparatda düzgün qoyulması;

14.2.5. stansiyanın hüdudlarında və ya birinci uzaqlaşma blok-sahəsində yerləşən dəmiryol keçidində çəpərləyici işıqforun və ya qatarlar tərkiblərinin mərkəzləşdirilmiş çəpərləmə signalının və analogi qurğuların işində baş vermiş nasazlığın xarakterindən asılı olaraq qoşulu olması;

14.2.6. hazırlanmış marşrutun qatarın hərəkət istiqamətinə və bloklamanın təyin edilmiş istiqamətinə uyğun olması;

14.2.7. SMB qurğularından istifadə zamanı hər hansı digər səhvlərə yol verilib-verilməməsi.

14.3. SMB qurğularındakı nasazlığı müəyyən etdikdən sonra stansiya növbətçisi dərhal baxış jurnalında bu barədə qeyd aparır və SMB bölməsinin işçisinə və infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin müəyyən etdiyi tələblərə uyğun digər əlaqəli qurumların işçilərinə məlumat verir, işıqforlar avtomatik fəaliyyətdə olduqda isə onları ayırır.

14.4. Nasazlıq aradan qaldırılanadək bu Təlimatın 14.21-ci və 14.22-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, qurğuların işi yoxlanılmadan və baxış jurnalında SMB-nin elektromexaniki və əlaqədar xidmətlərin işçiləri tərəfindən müvafiq qeydlər aparılmadan, o cümlədən belə qeydlər aparılanadək izolyasiya edilmiş seksiyaların boş və ya tutulu olduğuna, mərkəzləşdirilmiş yoldəyişənlərin vəziyyətinə nəzarət bərpa olunduqda və ya idarəetmə pultunun göstəricilərində digər dəyişikliklər yarandıqda qatar şəraitindən asılı olmayaraq stansiya növbətçisi tərəfindən nasaz qurğulardan istifadə edilməsi qadağandır.

14.5. SMB qurğusunun nasazlığı nəticəsində dəvətedici signalın düyməsindən plomb qırıldıqda baxış jurnalında aşağıdakı məzmununda qeyd aparılır:

“5-9 SP yoldəyişən izolyasiya sahəsi yanlış tutulu göstərir. “N” dəvətedici signalının düyməsindən plomb qırılıb. Stansiya növbətçisi ____ (imza)”.

14.6. Stansiya növbətçisi baxış jurnalında SMB qurğularının nasazlığı səbəbindən qatarların qəbulunun və göndərilməsinin düyməsi plomblanmayan dəvətedici signal ilə yerinə yetirilməsi barədə müvafiq qeydlər aparır (sayğac olduqda). Belə hallarda jurnalda nasazlıq və qurğuların işinin bərpası barədə aparılmış qeydə sayğacın göstəricisi barədə məlumat daxil edilir.

14.7. Nasazlığın xarakterindən asılı olaraq stansiya növbətçisi, SMB bölməsi işçisinin gəlişini gözləmədən yolların və yoldəyişənlərin xarici müayinəsi ilə SMB qurğularının işinin pozulma səbəblərini aydınlaşdırmaq üçün sərəncamında olan bütün vasitələrdən istifadə etməli, həmçinin aşağıdakıları yoxlamalıdır:

14.7.1. izolyasiya sahəsi (rels dövrəsi ilə təchiz edilmiş dəmir yolu, yoldəyişən seksiyası, yoldəyişənsiz sahə) yanlış tutulu olduqda, rels dövrəsinin kənar əşya ilə qapanıb-qapanmadığını;

14.7.2. yoldəyişən idarəetmə pultundan çevrilmədikdə - tiyə ilə rama relsi arasına kənar əşyanın düşüb-düşmədiyini.

14.8. Xarici müayinə ilə SMB qurğularının işinin pozulması səbəbi müəyyən edildikdə və aradan qaldırıldıqda stansiya növbətçisinə qurğulardan yenidən istifadə etməyə yol verilir.

14.9. Stansiya növbətçisi SMB qurğularının işinin pozulmasının səbəbləri və onların aradan qaldırılması barədə baxış jurnalının son qrafasında qeydlər aparır.

14.10. Xarici müayinə ilə SMB qurğularının işinin pozulmasının səbəbi aşkar edilmədikdə və aradan qaldırılmadıqda, SMB bölməsinin elektromexaniki gələnədək və nasazlıq aradan qaldırılanadək stansiya növbətçisi stansiyanın texniki-sərəncam aktına və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimata uyğun olaraq dəmir yolunun, yoldəyişənlərin boş olmasını müəyyən etdikdən və marşrutun hazırlığını yoxladıqdan sonra qatarları qəbul edir, göndərir və manevrləri yerinə yetirir.

14.11. İzolyasiya edilmiş yoldəyişən sahələri yanlış tutulu olduqda, müvafiq yoldəyişənlər köməkçi düymə vasitəsilə çevrilir və stansiya növbətçisi plombun qırılması və ya sayğacın göstəricisi barədə baxış jurnalında qeyd aparır. Stansiya növbətçisi belə yoldəyişənin hər dəfə çevrilməsi zamanı onun hərəkət tərkibindən boş olduğuna, həmçinin qonşu dəmir yollarına keçidin olduğuna əmin olmalıdır. Bu Təlimatın 4.19-cu bəndində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla yanlış tutulu sahələrə daxil olan marşrutlar üzrə qatarların qəbulu, göndərilməsi və manevr hərəkətləri işıqforların qadağanedici göstəricilərində aparılır.

14.12. Qəbul dəmir yolu yanlış tutulu olduqda stansiya növbətçisi həmin yolun hərəkət tərkibindən tutulu olmadığına şəxsən və ya müvafiq işçilər vasitəsilə əmin olmalıdır. Qatarların belə dəmir yollarına qəbulu giriş (marşrut) işıqforunun qadağanedici göstəricisi ilə yerinə yetirilir.

14.13. Stansiya dəmir yolu, yoldəyişənli və ya yoldəyişənsiz sahəsi və ya birinci uzaqlaşma blok-sahəsi faktiki tutulu olduqda, idarəetmə aparatının indikasiyası ilə onların boş (yanlış) olduğunun göstərildiyini aşkar edən stansiya növbətçisi:

14.13.1. dərhal bu barədə baxış jurnalında qeyd aparır və SMB bölməsinin elektromexanikini çağırır;

14.13.2. işıqforlar avtomatik fəaliyyətdə olduqda, onları avtomatik fəaliyyətdən ayıraraq fərdi idarəetməyə keçirir.

14.14. Nasazlıq aradan qaldırılanadək stansiya növbətçisi:

14.14.1. qatarların qəbulunu, göndərilməsini və manevr hərəkətlərini stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq işıqforların qadağanedici göstəricilərində yerinə yetirir;

14.14.2. qatarların qəbulu, göndərilməsi və manevr hərəkətləri üçün marşrutları, yalnız izolyasiya edilmiş sahənin hərəkət tərkibi ilə tutulu olmadığına şəxsən və ya stansiyanın digər işçiləri vasitəsilə əmin olduqdan sonra hazırlayır, birinci uzaqlaşma blok-sahəsinin yanlış boş olduğunu aşkar etdikdə isə bu Təlimatın 2.51-2.54-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq fəaliyyət göstərir.

14.15. SMB bölməsinin elektromexaniki gələn kimi nasazlığı aradan qaldırmalı, bu mümkün olmadıqda isə siqnallardan istifadə saxlanılmadan sahəni açmalıdır.

14.16. Mərkəzləşmiş yoldəyişənlərin vəziyyətinə nəzarət olmadıqda onların sazlığı və marşrutda düzgün qoyulması stansiya növbətçisi, yaxud stansiyanın texniki-

sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən digər işçi tərəfindən yerində yoxlanılır. Belə yoldəyişənlər cəftə və asma qifilla bağlanmalı, cəftənin nasaz olduğu hallarda isə xüsusi pərçimlə bərkidilməli, onun elektrik ötürücüsündə isə kontakt bloku açılmalıdır. Bağlanmış yoldəyişənin açarı stansiya növbətçisində, yaxud stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən digər işçidə saxlanılır.

14.17. Nasazlığın aradan qaldırılmasına və ya siqnallardan istifadə saxlanılmaqla yoldəyişənlər açılanadək qatarların belə yoldəyişən üzərindən hərəkəti işıqforun qadağanedici göstəricisi ilə yerinə yetirilir. Marşrutlara daxil olan idarəetmə pultunda vəziyyətinə nəzarət edilən yoldəyişənlər üzrə qatarlar müvafiq işıqforların icazəverici göstəriciləri ilə buraxıla bilər.

14.18. İdarəetmə pultunda keçən qatarın (manevr tərkibinin) altında mərkəzləşmiş yoldəyişənin vəziyyətinə nəzarət olmadıqda, stansiya növbətçisi (mərkəzləşmə postunun operatoru) həmin yoldəyişənin üzərində hərəkət edən qatarın (manevr tərkibinin) dayandırılması üçün tədbirlər görməlidir.

14.19. Yoldəyişən idarəetmə pultundan çevrilmədikdə, stansiya növbətçisi yoldəyişəni xarici müayinə etdikdən sonra SMB bölməsinin elektromexaniki gələndək qatar dispetçerinin icazəsi ilə yoldəyişəni əl ilə idarəetməyə (kurbellə) keçirə bilər. Yoldəyişənin kurbellə çevrilməsi stansiya növbətçisi, mərkəzləşmə postu operatoru, siqnalçı, yaxud stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair Təlimatda göstərilən digər işçi tərəfindən yerinə yetirilir. Stansiya növbətçisi həmin işçilərin məruzəsi əsasında yoldəyişənin müvafiq marşrutda olmasının düzgünlüyünə əmin olur. Yoldəyişən kurbellə çevrildikdən sonra onun vəziyyətinə nəzarət etmək üçün idarəetmə pultunda yoldəyişən müvafiq istiqamətə çevrilir, dəstəyi döndərilir və ya müvafiq düymə sıxılır. Yoldəyişənin daxil olduğu izolyasiya edilmiş sahə tutulu göstərdikdə yoldəyişənin boş və ya qonşu dəmir yollarına keçidlərin olduğu müəyyən edildikdən sonra əlavə olaraq yoldəyişənin çevrilməsi üçün plomb qırılır və köməkçi düymə sıxılır. Belə hallarda yoldəyişə kurbellə çevrildikdən sonra idarəetmə pultunda onun vəziyyətinə nəzarət saxlanıldıqda qatarların qəbulu, göndərilməsi və manevr hərəkətləri müvafiq işıqforların icazəverici göstəriciləri ilə yerinə yetirilir.

14.20. İdarəetmə pultunda yoldəyişənin vəziyyətinə nəzarət olmadıqda qatarların qəbulu, göndərilməsi, manevr hərəkətləri və marşrutların hazırlanması bu Təlimatın 14.16-14.18-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

14.21. Giriş (marşrut) işıqforunun icazəverici göstəricisi öz-özünə qadağanediciyə dəyişdikdə stansiya növbətçisi, əlavə olaraq idarəetmə aparatının indikasiyasına əsasən yoldəyişənlərin düzgün qoyulmasına, izolyasiya sahələrinin və qəbul yolunun boş olduğuna əmin olmalı, daha sonra giriş (marşrut) işıqforunu yenidən açmalıdır. İşıqfor açılırsa, ondan istifadə etməyə yol verilir. Stansiya növbətçisi baxış jurnalında siqnalın öz-özünə bağlanması barədə qeyd aparır və bu barədə SMB bölməsinin elektromexanikinə məlumat verir. Stansiya növbətçisi qatarı avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş mənzilə göndərdikdə çıxış işıqforunun öz-özünə bağlanması zamanı da eyni tələblərə uyğun hərəkət edir. Belə hallarda işıqforu ikinci dəfə açmazdan əvvəl birinci blok-sahənin əvvəlcə göndərilən qatarlardan boş

olmasının, biryollu və ikitərəfli avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş ikiyollu mənzillərdə isə həmçinin mənzilin (dəmir yolunun) qarşından gələn qatarlarla tutulu olub-olmadığının yoxlanılması təmin edilir.

14.22. Giriş (marşrut) işıqforunun öz-özünə bağlanılmasından sonra yoldəyişənlərin düzgün vəziyyətində, izolyasiya edilmiş sahələrin və qəbul dəmir yolunun boş olması zamanı (idarəetmə aparatının indikasiyası ilə yoxlanılan) işıqfor ikinci dəfə açılmadıqda qatarlar nasazlıq aşkar edilərək aradan qaldırılanadək bu Təlimatla, stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq marşrut yoxlanılmaqla həmin işıqforun qadağanedici göstəricisi ilə qəbul edilir. Çıxış (marşrut) işıqforu təkrar bağlandıqda stansiya növbətçisi idarəetmə aparatının indikasiyasından asılı olmayaraq həmin tələblərə uyğun fəaliyyət göstərir. Çıxış (marşrut) işıqforu öz-özünə bağlandıqda və onu təkrar açmaq mümkün olmadıqda, stansiya növbətçisi avtomatik bloklamanın olduğu mənzillərdə bu Təlimatın 2.48-ci, 2.49-cu və 2.58-ci bəndlərinin, yarımavtomatik bloklamanın olduğu mənzillərdə isə bu Təlimatın 4.19-4.24-cü bəndlərinin tələblərini rəhbər tutmalıdır.

14.23. Açar asılılığı ilə təchiz edilmiş yoldəyişənlərdə nəzarət kilidinin nasazlığı zamanı SMB bölməsinin elektromexaniki təmir üçün onu çıxarır.

14.24. Qatarların açar asılılığı ilə təchiz edilmiş yoldəyişəninin daxil olduğu marşrut üzrə qəbulu və göndərilməsi, həmçinin manevr hərəkətləri işıqforların qadağanedici və ya icazəverici göstəricilərində yerinə yetirilir.

14.25. Qatarların və manevr tərkiblərinin siqnallardan istifadə saxlanılmadan hərəkəti zamanı yoldəyişən cəftə və asma qıfilla bağlanılır, cəftə nasaz olduqda isə xüsusi pərçimlə bərkidilir. Belə hallarda SMB bölməsinin elektromexaniki yoldəyişənin nəzarət kilidinin açarını özündə saxlayır, siqnallardan istifadə saxlanılmaqla hərəkət zamanı isə onu yoldəyişmə postunun növbətçisinə (stansiya növbətçisinə) verir.

14.26. Qatarların qəbul, göndərilmə və manevr marşrutlarında siqnallardan istifadənin saxlanması zamanı yoldəyişən müvafiq vəziyyətə qoyulduqdan sonra xüsusi pərçimlə bərkidilir, cəftə və asma qıfilla bağlanılır, onların açarı isə yoldəyişmə postunun növbətçisində (stansiya növbətçisində) olur. Yoldəyişmə postunun növbətçisinin stansiya növbətçisinə marşrutun hazırlığı barədə məruzəsindən sonra marşrutun bağlanması üçün nəzarət kilidinin açarı stansiya növbətçisinin göstərişi ilə və ya (şəxsən özü tərəfindən) icra aparatına taxılır.

14.27. Elektrik mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş stansiyada, qatarın işıqforların qadağanedici göstəricilərində dəvətedici siqnalla və ya müvafiq icazəverici ilə qəbulu və ya göndərilməsindən əvvəl qatarın qəbulu və göndərilməsinə dəvətedici siqnalın düyməsini sıxmazdan və ya icazə verməzdən əvvəl stansiya növbətçisi tərəfindən:

14.27.1. yoldəyişən dəstəklərini (düymələrini) marşrutda yoldəyişənlərin vəziyyətinə uyğun qoymalı, idarəetmə aparatındaki indikasiyaya əsasən marşrutun hazırlanmasının düzgünlüyünə əmin olmalı, marşruta daxil olan mühafizə yoldəyişənlərinin dəstəklərinə (düymələrinə) qırmızı qapaqcıqlar taxılmalıdır. Belə hallarda idarəetmə aparatında vəziyyətləri nəzarət edilməyən yoldəyişənlərin çevrilməsinin və qapanmasının düzgünlüyünün yoxlanması bu Təlimatın 14.16-14.18-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq aparılır, asılılıq qutusu olan elektrik mərkəzləşməsi zamanı marşrutdakı yoldəyişənlər, marşrut-siqnalı dəstəyinin

döndərilməsi ilə bağlıdır, marşrutun hazırlanmasından və yoldəyişənlərin vəziyyətinin yoxlanılmasından sonra qatarın hərəkət marşrutu üzrə dəmir yolunun, (şəxsən stansiya növbətçisi və ya onun göstərişinə əsasən stansiyanın texnik-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən digər işçi tərəfindən), həmçinin marşruta daxil olan izolyasiya edilmiş yoldəyişən sahələrin və qonşu qabaritsiz sahələrin boş olduğu yoxlanılır;

14.27.2. manevr marşrutları olduqda qatarın müvafiq qəbul və ya göndərilmə marşrutunun yolboyu manevr işıqforlarını açmaqla manevr marşrutlarından ibarət hazırlamalı, siqnallar açılanadək yoldəyişənin fərdi idarəetmə dəstəyini (düyməsinin) yoldəyişənlərin marşrutdakı vəziyyətinə uyğun qoyulmalı (marşrut mərkəzləşməsi zamanı) və onlara qırmızı qapaqcıqlar taxılmalı, hərəkət marşrutu üzrə yolun boş olduğunu idarəetmə pultunda işıqlanan ağ rəngli zolaqla, o olmadıqda isə bu Təlimatın 14.27.1-ci yarım bəndinin tələblərinə uyğun olaraq yoxlanılmalıdır. Belə hallarda manevr işıqforlarının yanından keçən qatarların maşinistləri, yalnız dəvətedici siqnalın göstəricisini və ya qadağanedici göstəricili giriş, marşrut və ya çıxış işıqforunu kecməyə icazə verən müvafiq icazəvericini rəhbər tutmalıdırlar. Qatarın hərəkət marşrutu üzrə manevr işıqforunu açmaq mümkün olmadıqda marşrutun hazırlanması bu Təlimatın 14.27.1-ci yarım bəndinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir, yoldəyişənlər isə xüsusi "Yoldəyişənlərin qapanması" düyməsi ilə (idarəetmə pultunda olduqda) qapanır. Manevr marşrutları olmayan sahələrdə marşrutun hazırlanmasına dair analoji tələblər tətbiq edilir;

14.27.3. kodlu idarəetməsi olan elektrik mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş stansiyalarda onun nasazlığı zamanı yoldəyişənlərin marşrutun müvafiq vəziyyətinə çevrilməsi, yalnız dəstəklərə qırmızı qapaqcıqlar taxmaqla ehtiyat (yerli) idarəetmə pultundan yerinə yetirilir. Marşrutda yoldəyişənlərin vəziyyətinin düzgünlüyü ehtiyat (yerli idarəetmə) idarəetmə pultundakı nəzarət cihazları ilə, yolun boş olduğu isə stansiya növbətçisi və ya onun göstərişi ilə digər işçi tərəfindən yoxlanılır. Mərkəzi postun tablosunun kodla idarəetmə sahəsinə aid hissəsindən istifadə etmək qadağandır;

14.27.4. Nasazlıq və ya digər səbəbdən manevr işıqforlarının açılması mümkün olmadıqda, manevr marşrutlarının hazırlanması bu Təlimatın 14.27.1-ci yarım bəndinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

14.28. SMB qurğularının işinin pozulması barədə məlumat alan SMB bölməsinin elektromexaniki nasaz qurğunun mərkəzləşmədən (asilılıqdan) açılmasının tələb olunub-olunmadığını müəyyən edir və bu barədə baxış jurnalında qeyd aparır.

14.29. SMB bölməsinin elektromexanikinə aşağıdakılar qadağandır:

14.29.1. "Dəmiryol nəqliyyatının texniki istismar Qaydaları"nda nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla stansiyada stansiya növbətçisinin icazəsi olmadan stansiyanın baxış jurnalında qeyd aparılmadan SMB qurğularının nasazlıqlarının aradan qaldırılmasına başlamaq;

14.29.2. işi müvəqqəti dayandırılmış SMB qurğularını onların təmiri başa çatdıqdan və ya nasazlığı aradan qaldırıldıqdan sonra stansiya növbətçisi və ya mərkəzləşmə postunun operatoru ilə birlikdə onları yoxlamadan və həmin qurğuların

sazlığına və idarəetmə aparatının indikasiyasının düzgünlüyünə əmin olmadan işə salmaq.

14.30. Mərkəzləşmiş yoldəyişənlərin, yoldəyişən nəzarət kilidlərinin və digər qurğuların siqnallardan istifadə saxlanılmaqla açılmasına dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

14.31. Dispetçer mərkəzləşməsi olan sahələrdə nasazlıqların aradan qaldırılması üçün yoldəyişənlərin və izolyasiya edilmiş sahələrin açılması stansiyanın ehtiyat idarə etməyə verilməsindən sonra yerinə yetirilir.

14.32. İnfrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin səlahiyyətli nümayəndəsi tərəfindən müəyyən edilən aylıq qrafiklərə uyğun olaraq, SMB qurğularını mərkəzləşmədən açmaqla planlı işlər qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinə məsul işçini təyin etməklə həmin rəhbərlərin teleqraf sərəncamı əsasında yerinə yetirilir.

14.33. Siqnallardan istifadə saxlanılmaqla yoldəyişənlərin açıldığı hallarda hərəkətin təhlükəsizliyinin təmin olunması məqsədilə stansiya növbətçisinə kömək göstərmək və onun fəaliyyətinə nəzarət etmək üçün stansiyada stansiya rəisi və ya onun müavini olmalıdır.

14.34. Siqnallardan istifadə saxlanılmaqla yoldəyişənlərin açılması zamanı açılmış qurğunun marşrutda vəziyyətinin və bağlanılmasının yoxlanılması texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq yerinə yetirilir. Belə yoxlamadan sonra birinci qatarın qəbulu və ya göndərilməsi giriş, çıxış və ya marşrut işıqforunun qadağanedici göstəricisi ilə yerinə yetirilir. Belə hallarda qatarın qəbul və ya göndərilmə marşrutunun bu Təlimatın 14.27.2-ci yarım bəndinin tələblərinə uyğun olaraq yolboyu manevr marşrutları ilə qapanılmasına yol verilir. Növbəti qatarların qəbulu və göndərilməsi bu işıqforların icazəverici göstəriciləri ilə həyata keçirilir.

14.35. Qəbul və göndərilmə marşrutlarına siqnallardan istifadə saxlanılmaqla mərkəzləşmədən açılan yoldəyişən daxil olduğu hallarda stansiyadan qatarın buraxılması üçün giriş (marşrut) və çıxış işıqforlarını eyni vaxtda açmaq qadağandır. Belə hallarda qatarın dayanmadan buraxılması üçün çıxış işıqforu qatarın başı giriş (marşrut) işıqforunu keçdikdən sonra açılmalıdır.

14.36. Stansiya növbətçisi mərkəzləşmədən açılmış yoldəyişəni bərkidiciləri çıxarmaqla marşrutun dəyişdirilməsi və ya tənzimləmə işlərinin aparılması məqsədilə çevirmək üçün tiyələrdən (tiyədən) və çarpazın hərəkətdən ürəkciyindən bərkidicilərin çıxarılması barədə sərəncam verməzdən əvvəl idarəetmə aparatında bu yoldəyişənin daxil olduğu marşrut üzrə siqnalların açılmasının mümkünliyünü istisna edən əməliyyatı yerinə yetirir. Bərkidicilərin çıxarılması ilə çevirmə və ya tənzimləmə işləri aparılarkən yoldəyişən üzərindən hərəkət qadağandır.

14.37. Yoldəyişənin çevrilməsi və ya onun üzərində tənzimləmə işləri başa çatdıqdan sonra tiyələr (tiyə) və çarpazın hərəkətdən ürəkciyi infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin müəyyən etdiyi tələblərə uyğun vəziyyətdə bərkidilərək bağlanılır və bu barədə cavabdeh işçi stansiya növbətçisinə məruzə edir.

14.38. Mühafizə tərəfindən cütləşdirilmiş yoldəyişənlərə (yoldəyişən keçidinə) xüsusi diqqət yetirilməlidir. Həmin yoldəyişənlər marşrutların bir-birinə zidd olmasını istisna edən vəziyyətlərə qoyulmalıdır.

14.39. Stansiya növbətçisi stansiya işçilərindən işlərin düzgün yerinə yetirilməsi barədə məlumat aldıqdan sonra (və ya şəxsən buna əmin olduqda), idarəetmə pultunda dəstəyi (düyməni) yoldəyişənin faktiki vəziyyətinə uyğun çevirir və qatarları işıqforların icazəverici göstəriciləri üzrə buraxmağa davam edir.

14.40. Mərkəzləşmiş yoldəyişənlərin və izolyasiya edilmiş sahələrin, nəzarət kilidləri və digər qurğuların siqnallardan istifadəsi saxlanılmadan açılması zamanı qatarların qəbulu və göndərilməsi giriş, marşrut və çıxış işıqforlarının qadağancedici göstəricisi ilə yerinə yetirilir. Belə hallarda marşrutda dəmir yolunun boş olduğunun, həmçinin hər bir yoldəyişənin vəziyyətinin və qapanmasının yoxlanılması bu Təlimata uyğun olaraq stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə əsasən yerinə yetirilir.

14.41. Yoldəyişənin və izolyasiya edilmiş sahənin mərkəzləşmədən açıldığı hallarda SMB bölməsinin elektromexaniki stansiya növbətçisi ilə birlikdə açılan qurğunun baxış jurnalında qeyd olunan qurğu olduğunu idarəetmə aparatının indikasiyası ilə yoxlamalıdır.

14.42. Yoldəyişənin və izolyasiya edilmiş sahənin açılmasından əvvəl stansiya növbətçisi və ya onun göstərişi ilə mərkəzləşmə postunun operatoru mərkəzləşmədən açılan yoldəyişənlərin və ya açılan izolyasiya edilmiş sahəyə daxil olan yoldəyişənlərin dəstəklərinə (düymələrinə) qırmızı qapaqcıqlar taxmalıdır.

14.43. İşlərin görülməsi səbəbindən üzərindən hərəkət qadağan edilməyən mərkəzləşmiş yoldəyişənlər mərkəzləşmədən açılmazdan əvvəl aşağıdakı tələblərə uyğun olaraq bərkidilir və bağlanılır:

14.43.1. siqnallardan istifadəsi saxlanılmaqla (tiyələr aralanmadan) - xüsusi pərçimlə, cəftə və asma qıfilla;

14.43.2. siqnallardan istifadəsi saxlanılmadan, tiyələr elektrik ötürücüsündən aralandıqda - xüsusi pərçimlə, cəftə və asma qıfilla;

14.43.3. siqnallardan istifadəsi saxlanılmadan tiyələr elektrik ötürücüsündən aralanmadıqda - cəftə və asma qıfilla.

14.44. Çarpazın hərəkətdən ürəkciyi xüsusi qurğu ilə bərkidilir və asma qıfilla bağlanılır.

14.45. Yoldəyişənin təmiri və nasazlığı zamanı tiyələr arasında mexaniki əlaqə pozulduqda (tiyələrin ayrılması), onun tiyələri infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən təsdiq edilən yol işlərinin aparılması zamanı qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinə dair tələblərə uyğun olaraq bərkidilir, rama relsinə sıxılmış tiyə isə cəftə və asma qıfilla bağlanılır.

14.46. Siqnallardan istifadəsi saxlanılmadan cütləşdirilmiş yoldəyişənlərin açılması zamanı üzərində təmir işi aparılmayan yoldəyişən cəftə və asma qıfilla bağlanılır, siqnallardan istifadəsi saxlanılmaqla açıldıqda isə o, xüsusi pərçimlə bərkidilir, cəftə və asma qıfilla bağlanılır.

14.47. Bağlanmış yoldəyişənin (cütləşdirilmiş yoldəyişənlərin) açarı (açarları) mərkəzləşmədən açılmanın bütün müddəti ərzində stansiya növbətçisində

(yoldəyişənə xidmət üçün ayrılmış işçidə və ya qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinə cavabdeh olan rəhbərdə) saxlanılır.

14.48. Yol işlərinin aparılması zamanı qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinə dair tələblərə uyğun olaraq yoldəyişənin bərkidilməsi yol bölməsi işçisinin baxış jurnalına qeydi və ya müvafiq telefoqramın verməsi ilə yerinə yetirilir. Yoldəyişənin tiyələrinin (çarpazın hərəkətdən ürəkciyinin) etibarlı bərkidilməsinə yol bölməsinin işçisi cavabdehdir. Yoldəyişənin cəftə və asma qıfilla bağlanması stansiya növbətçisinin göstərişinə əsasən onun marşrutda vəziyyətinin düzgünlüyünə və asma qıfilla bağlanması etibarlılığına cavabdeh olan stansiyanın işçisi tərəfindən yerinə yetirilir.

14.49. İşlərin başa çatmasından sonra, bərkidicilər yoldəyişəndən çıxarılanadək stansiya növbətçisi SMB bölməsinin elektromexaniki ilə birlikdə yoldəyişənin (hərəkətdən ürəkciyin) vəziyyətinin idarəetmə pultunda yoldəyişən dəstəklərini (müvafiq düymənin sıxılmasına) vəziyyətinə və nəzarət göstəricisinə uyğunluğunu yoxlamalı və onun düzgünlüyünə əmin olmalıdır.

14.50. Müayinə və təmir edilən nasaz SMB qurğularının mərkəzləşmədən açılması və qoşulması infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən SMB qurğularına texniki xidmət göstərilməsi və onların təmiri zamanı qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

14.51. Aparat-proqram vasitələrinin bazasında SMB qurğularına nəzarət və idarəetmə sistemləri ilə təchiz edilmiş stansiyalarda yoldəyişənlərin marşruta qoyulmasına və bağlanılmasına dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

15. Qatarların vaxt aralığı ilə hərəkətinin təşkili

15.1. Hərəkət həcmının qəfil artması zamanı infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin icazəsi ilə qatarların vaxt aralığı ilə (bir-birinin ardınca) hərəkəti müəyyən edilə bilər.

15.2. Qatarların vaxt aralığı ilə göndərilməsi, dəmir yolunun plan və profili tormoz yolundan az olmayan məsafədə görməni təmin edən, avtomatik bloklama ilə təchiz edilməyən, buraxılma qabiliyyətini limitləndirən yalnız ayrı-ayrı mənzillərdə, həmçinin bloklama qurğularının uzun müddət sıradan çıxan avtomatik bloklamalı mənzillərdə qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edildikdən sonra tətbiq edilə bilər.

15.3. İnfrastrukturun sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən qatarların vaxt aralığı ilə göndərilməsinə icazə verilən mənzillərin siyahısı, ardınca göndərilən qatarların maksimal hərəkət sürəti və göndərilən qatarlar arasında minimum vaxt müddəti müəyyən edilir.

15.4. Mənzildə birləşən dalan dəmir yollarına vaqonların verilməsi, həmçinin sonradan göndərilmə stansiyasına qayıtmaqla göndərilən qatarın ardınca təsərrüfat qatarının göndərildiyi hallarda vaxt aralığı ilə hərəkətinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

15.5. Qatarların vaxt aralığı ilə hərəkəti qatar dispetçerinin müvafiq mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların növbətçilərinə verdiyi qeydiyyatata alınan əmri əsasında müəyyən edilir.

15.6. Birinci qatarın maşinisti vaxt aralığı ilə göndərilmə zamanı mənzildə təyin edilmiş sürətlə hərəkət etməlidir. İkinci qatarın maşinisti isə qatarı infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin əmri əsasında, sonrakı hərəkət üçün maneə ilə qarşılaşdıqda, qatarı dərhal dayandıрмаğa hazır olmaqla və xüsusi sayıqlıqla, belə hallar üçün təyin edilmiş sürətdən çox olmayan sürətlə idarə etməlidir.

15.7. Sərnişin, poçt-baqaj, sərnişin-yük və adamlarla tutulu, həmçinin tərkibində PM yüklü vaqonlar və mayeləşdirilmiş qazla dolu sistemlər olan qatarların, belə qatarların ardınca digər qatarların, həmçinin vaqonlarla irəli hərəkət edildikdə, qarşıda gedən qatarın mənzildə dayanması nəzərdə tutulduqda, əlverişsiz hava şəraitində, həmçinin siqnalların görünməsini çətinləşdirən digər hallarda qatarların vaxt aralığı ilə (bir-birinin ardınca) göndərilməsi qadağandır.

15.8. Biryollu və ikiyollu mənzillərdə qatarların vaxt aralığı ilə göndərilməsi telefon əlaqəsinin tətbiq edildiyi hallarda biryollu hərəkət və ya elektrojezl sistemi üzrə yerinə yetirilir. Qatarların vaxt aralığı ilə hərəkətinə yol verilən mənzillərin jezl aparatları vinti açılan jezlərə malik olmalıdır.

15.9. Qatar dispetçerinin qatarların hərəkətinin telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edilməsi və vaxt aralığı ilə göndərilməsi barədə əmri alındıqdan sonra biryollu və ikiyollu mənzillərdə bu qatarların hərəkəti barədə telefoqramlar aşağıdakı məzmununda verilir:

15.9.1. “___ nömrəli qatarı və onun ardınca ___ dəqiqədən sonra ___ nömrəli qatarı göndərməyə icazə istəyirəm”;

15.9.2. “___ nömrəli qatarı və onun ardınca ___ dəqiqədən sonra ___ nömrəli qatarı gözləyirəm”.

15.10. Hər bir qatarın göndərilməsi və gəlməsi barədə bildirişlər 3 və 4 nömrəli formalarda tərtib edilən qatar telefoqramları ilə verilir.

15.11. Telefon əlaqəsinin tətbiq edildiyi hallarda birinci qatarın ardınca mənzildə işlədikdən sonra göndərilmə stansiyasına qayıdan qatar göndərildikdə, telefoqramlar aşağıdakı məzmununda verilir:

15.11.1. “___ nömrəli qatarı və onun ardınca ___ dəqiqədən sonra ___ kilometrədək geriye qayıtmaqla ___ nömrəli qatarı göndərməyə icazə istəyirəm”;

15.11.2. “___ nömrəli qatarı və onun ardınca ___ dəqiqədən sonra ___ kilometrədək geriye qayıtmaqla ___ nömrəli qatarı gözləyirəm”.

15.12. Hər bir qatarın göndərilməsi barədə bildiriş bu Təlimatın 6.39-6.41-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş 3 nömrəli forma üzrə ardınca göndərilən qatar barədə isə “___ kilometrədək geriye qayıtmaqla” sözlərini artırmaqla verilir.

15.13. Birinci qatarın gəlməsi barədə telefoqram 4 nömrəli forma, ikinci qatarın qayıtması barədə telefoqram isə 7 nömrəli forma üzrə bu Təlimatın 6.39-6.41-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq verilir.

15.14. Birinci və ikinci qatarın maşinistlərinə bu Təlimatın 6.1-ci və 6.2-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yuxarı hissəsində birinci qatar üçün “ardınca birinci qatar” ikinci qatar üçün isə “ardınca ikinci qatar” məzmununda qeydlərin edildiyi yol vərəqələri verilir. Həmin qeydlər aparıldıqda lokomotivlərin maşinistləri mənzildə bu

Təlimatın 15.3-cü bəndinin tələblərinə uyğun olaraq infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən əmrlə təyin edilmiş sürətlərlə hərəkət edirlər.

15.15. Elektrojezl sistemi ilə təchiz edilmiş mənzillərdə qatarlar qatar dispetçerinin əmri əsasında vaxt aralığı ilə göndərildikdə stansiya növbətçisi qəbul stansiyasının buna razılığını aldıqdan və aparatdan jezli çıxardıqdan sonra jezlin “bilet” sözü yazılmış hissəsini birinci göndərilən, “jezl” sözü yazılmış ikinci hissəsini isə ardınca gedən qatarın maşinistinə verməlidir. Stansiya növbətçisi qonşu stansiyanın stansiya növbətçisinə birinci və ikinci qatarın göndərilməsini bildirir.

15.16. İkinci qatarın göndərilməsi hər hansı səbəbdən mümkün olmadıqda, jezl sisteminin fəaliyyəti dayandırılır və qatarların hərəkəti telefon əlaqəsi vasitəsilə müəyyən edilir. Belə hallarda birinci qatarla göndərilən jezlin hissəsi qonşu stasiyaya qaytarılır və ikinci hissə ilə burulub bağlanılır. Bağlandıqdan sonra jezl aparata qoyulur və jezl sisteminin fəaliyyəti bərpa edilir.

15.17. Elektrojezl sistemində qatarın vaxt aralığı ilə göndərilməsi zamanı ikinci qatar mənzildən göndərilmə stansiyasına qayıtdıqda birinci qatara jezl, ikinciyə isə jezl-açar verilir. Qonşu stansiyanın stansiya növbətçisi birinci və ikinci qatarların göndərilməsi, həmçinin ikinci qatarın mənzildən qayıtması barədə məlumatlandırılır. Belə hallarda birinci qatarın maşinistinə həmin qatarın ardınca mənzildən qayıtmaqla ikinci qatarın göndərilməsi, ikinci qatarın maşinistinə isə vaxt aralığı ilə göndərilmə və mənzildən qayıtma vaxtı bildirilir.

16. PM yüklü vaqonlarla manevr işinin aparılması, qatarların tərtibatı və buraxılmasının təşkili

16.1. PM yüklü vaqonlarla qatarların tərtibatı və manevr işinin təşkili zamanı daşıma sənədlərində olan məlumatlardan istifadə edilir.

16.2. PM yüklü vaqonların daşıma sənədlərindəki “Yükün adı” (“Наименование груза”) qrafasında yükün adı və ya onun şərti nömrəsi göstərilir.

16.3. PM yüklü vaqonların daşıma sənədlərinə aşağıdakı ştempellər vurulur:

16.3.1. 119, 126, 137, 141, 179, 182 şərti nömrəli PM-lərin daşındığı hallarda qırmızı rəngli “Xüsusi təhlükəli, _____ nömrəli PM” (“Особо опасно, ВМ №_____”), “Daldalanacaq” (“Прикрытие”), həmçinin “Tərədən buraxma” (“Не спускать с горки”) ştempelləri. “Xüsusi təhlükəli, _____ nömrəli PM” (“Особо опасно, ВМ №_____”) ştempelinin əsasında bu Təlimatın 1 nömrəli əlavəsinin 2-ci qrafasına uyğun olaraq daldalanacaq norması müəyyən edilir;

16.3.2. “Təhlükəli yüklərin dəmiryol nəqliyyatı ilə daşınması Qaydaları”na uyğun olaraq digər PM-lərin daşındığı hallarda qırmızı rəngli “PM” (“ВМ”), “Daldalanacaq” (“Прикрытие”) möhürləri, həmçinin “Tərədən buraxmaq” (“Не спускать с горки”) ştempelləri vurulur.

16.4. Tələb olunduqda sənədlərə əlavə olaraq aşağıdakı ştempellər vurulur:

16.4.1. “Seksiyadır, açılmamalıdır” (“Секция. Не расцеплять”);

16.4.2. “Zəhərlidir” (“Ядовито”);

16.4.3. “Mütəxəssisin müşayiəti ilə” (“В сопровождении специалиста”);

16.4.4. “Dəmir yolunun mühafizəsi” (“Охрана ж.д.”) - və s.

16.5. “PM” (“BM”) ştempeli - daşınan yükün əl ilə yazılmış şərti nömrəsi ilə tamamlanmalı, “Daldalanacaq” (“Прикрытие”) ştempeli isə “A sxeminin 3.6.6-cı yarımbəndi” və ya “B sxeminin 3.6.6-cı yarımbəndi” üzrə qeydlə tamamlanmalı və buna əsasən bu Təlimatın 1 nömrəli əlavəsinin ikinci və üçüncü qrafalarına uyğun olaraq daldalanacaq norması müəyyən edilməlidir.

16.6. 115, 119, 121, 126, 128, 130, 134, 137, 141, 143, 148, 154, 155, 156, 167, 168, 176, 179, 182, 199 şərti nömrəli PM yüklü vaqonlar üçün QU-38 forması üzrə vaqon vərəqəsinin “Daldalanacaq kodu” (“Код прикрытия”) qrafasında “9” kodu, digər PM yüklü vaqonlar üçün “3” kodu göstərilir. Bununla belə daldalanacaq kodu “9” olan PM yüklü vaqonlar üçün “Qabaritsizlik” (“Негабаритность”), “Heyvanlar” (“Живность”) “UB” (“ДБ”), “QY” (“НГ”) qrafasında “7” kodu (təpədən buraxılmasına icazə verilməyən vaqonlar) göstərilir.

16.7. Çeşidləmə və sahə stansiyalarında, yüklənmə, boşaltma, yenidən yüklənmə, vaqonların bir dəmiryol izindən digərinə keçirilməsi, həmçinin digər stansiyalarda infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla yanaşı PM yüklü vaqonlarla işləmə tələblərinə dair təsdiq edilmiş təlimatlar olmalıdır.

16.8. PM yüklü hərəkət tərkibinə xidmət göstərilməsi ilə əlaqədar olmayan şəxslərə həmin tərkibləri barədə məlumat vermək qadağandır.

16.9. PM yüklü vaqonlarla işlərin aparılması barədə məlumatları vermək üçün stansiyanın park rabitəsindən istifadə edilməsinə digər rabitə vasitələri olmadıqda yol verilir.

16.10. Stansiyalarda qatarların tərkibində olmayan PM yüklü vaqonlar, çeşidləmə parklarının yollarında yığım altında olan vaqonlar istisna olmaqla, stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq xüsusi dəmir yollarına qoyulmalıdır ki, onların dayanacağı daha təhlükəsiz olsun. Belə vaqonlar bir-biri ilə qoşulu vəziyyətdə olmaqla, onların öz-özünə getməməsi üçün etibarlı bərkidilməli və daşınabilən dayan siqnalları ilə çəpərlənməlidir. Belə vaqonların dayandığı yollara apararı yoldəyişənlər bu yollara hərəkətin mümkünlüyünü istisna edən istiqamətə çevrilir və bağlanılır. Həmin yoldəyişənlərin bağlanması və açarlarının saxlanması dair tələblər stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

16.11. Mühafizə dəstəsi və ya yükqöndərənin (yükalanın) mütəxəssisləri ilə olan vaqonlar, onların müşayiət etdiyi PM yüklü vaqonlardan 50 metrədən uzaq olmayan məsafədə, həmin dəmir yoluna və ya qonşu dəmir yollarından birinə qoyulur. Stansiya dəmir yollarında PM yüklü vaqonların bərkidilməsi stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

16.12. Qatarların tərkibində olduqda, manevrlərdə iştirak etdikdə, həmçinin idarə, müəssisə və təşkilatların dalan dəmir yollarına verildikdə və ya həmin yollardan götürüldükdə PM yüklü vaqonların bu Təlimatın 1 nömrəli əlavəsində nəzərdə tutulmuş normalara uyğun olaraq daldalanacaqları olmalıdır.

16.13. PM yüklü vaqonlarla hərəkət edən qatarlarda daldalanacaq olaraq boş vaqonlar və ya təhlükəli yüklərin olmadığı vaqonlar qoyulur.

16.14. Boş vaqonlar yük qalıqlarından və zibildən (tullantılardan) təmizlənməli, onların qapı və lükləri bağlanmalıdır. Boş sistemlər yük qalıqlarından təmizlənməli, lüklərin qapaqları bağlanmalıdır. Xüsusi sistemlərdən, həmçinin təhlükəli yüklərin daşınması üçün xüsusiləşdirilmiş sistemlərdən daldalanacaq qismində istifadə olunması qadağandır. PM yüklü vaqona bilavasitə qoşulan birinci vaqonla yanaşı daldalanacaq olaraq boş və yüklənmiş platformalar (o cümlədən bu Təlimatın 16.25-16.29-cu bəndlərində nəzərdə tutulmuşdur), həmçinin transportyorlar qoyulur.

16.15. Stansiya növbətçisi (manevr dispetçeri), yaxud stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən manevrlərə rəhbərlik edən stansiyanın digər işçisi vaqonları PM ilə yüklənməyə verməzdən əvvəl VU-14 nömrəli forma üzrə jurnalda aparılmış qeydlərə əsasən vaqonların müayinə edildiyinə və texniki cəhətdən PM olan yüklərin daşınması üçün yararlı olduğuna əmin olmalıdır.

16.16. Dalan dəmir yoluna xidmətə dair yerli təlimatda PM yüklü vaqonların boşaldılması üçün qəbulu və ya göndərilməsi üçün belə vaqonların verilmə və götürülmə marşrutları, manevr tərkiblərinin hərəkət sürəti, dəmiryol keçidlərində hərəkətə dair tələblər, marşrutların mühafizəsi, həmçinin yerli şəraitdən asılı olaraq təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün digər tədbirlər müəyyən edilir.

16.17. PM yüklü vaqonların mülki və ya hərbi təyinatlı bazaların və anbarların dalan dəmir yollarına verilməsi və götürülməsi maye yanacaq ilə işləyən teplovoz və ya parovozla yerinə yetirilir.

16.18. 1-ci sinif təhlükəli yüklər (PM) qatarların hərəkət qrafiki ilə nəzərdə tutulmuş çəki və uzunluq normaları hüdudunda müvafiq daldalanacağı qoyulması ilə tək vaqonlarla, vaqonlar qrupu ilə yük qatarlarında, həmçinin onların hərəkət etdiyi sahələrdə qəbul-göndərmə yollarının tutumundan çox olmayaraq tərtib edilmiş marşrutlarla daşınır.

16.19. Aşağıdakılara PM yüklü vaqonların qoşulması qadağandır:

16.19.1. müdafiə, dövlət təhlükəsizliyi, ictimai asayişin qorunması və fəvqəladə halların aradan qaldırılması ilə əlaqədar daşımaları yerinə yetirən qatarlar istisna olmaqla, sərnişin və poçt-baqaj qatarlarına;

16.19.2. hərbi eşelonlar və eşelonun şəxsi heyəti ilə tutulu olan vaqonlar istisna olmaqla, adamların olduğu vaqonlara;

16.19.3. birləşdirilmiş qatarlara;

16.19.4. tərkibində üçüncü dərəcəli yuxarı, üçüncü və daha yüksək dərəcəli aşağı, həmçinin dördüncü və daha yüksək dərəcəli yan qabaritsiz yüklü vaqonların olduğu qatarlara;

16.19.5. qatarların hərəkət qrafiki ilə təyin edilmiş uzunluğu keçən hərəkət tərkiblərinə.

16.20. Tərkibində aşağıdakı təhlükəli yüklü vaqonlar olan qatarlara şərti nömrələri bu Təlimatın 16.6-cı bəndində nəzərdə tutulmuş PM yüklü vaqonları qoşmaq qadağandır:

16.20.1. sıxılmış və mayeləşdirilmiş qazlar (2-ci sinif);

16.20.2. tezalısan mayələr (3-cü sinif);

16.20.3. tezalışan bərk maddələr, öz-özünə yanan maddələr və su, həmçinin havanın rütubəti ilə qarşılıqlı əlaqəyə girdikdə öz-özünə alışan qazlar ayrılan maddələr (4-cü sinif);

16.20.4. oksidləşən maddələr və üzvi perəoksidlər (5-ci sinif);

16.20.5. zəhərli maddələr (6.1-cı yarım sinif).

16.21. PM yüklü vaqonlar tərtibat planına uyğun olaraq çeşidləmə və sahə stansiyaları arasında bütün yük qatarları ilə gedə bilər. Belə vaqonlar aralıq stansiyalardan yaxınlıqdakı sahə və ya çeşidləmə stansiyalarına və əks istiqamətə yığma, daşıyıcı qatarları və ya dispetçer lokomotivləri ilə qovşaq və qovşaqqaabağı stansiyaları arasında isə ötürücü və daşıyıcı qatarlarla gedə bilər.

16.22. Tərkibinə PM yüklü vaqonlar qoşulmuş yığma qatara tərtibatçı və ya konduktor briqadasının işçisi, baş konduktorun vəzifəsini icra edən maşinist köməkçisi tərəfindən xidmət edilir.

16.23. PM yüklü vaqonların göndərilməsi üçün tərtibat planı üzrə daha uzun məsafəli qatarlar nəzərdə tutulduqda, həmin vaqonların yaxın məsafəli qatarlara qoşulması qadağandır.

16.24. Qatar işi planlaşdırıldıqda qatar dispetçeri, stansiya növbətçisi və manevr dispetçeri stansiya daxil olan PM yüklü vaqonların az sayda qatarlarla ilk növbədə göndərilməsinin mümkünlüyünə xüsusi diqqət yetirməlidirlər.

16.25. Dəmir yollarının mühafizəsini həyata keçirən qurum tərəfindən PM yüklü vaqonların müşayiət edilməsi üçün bu vaqonlardan 5 vaqondan uzaq olmayan məsafədə tormoz meydançası olan vaqon və ya xüsusi örtülü boş vaqon qoyulur.

16.26. Dəmir yollarının mühafizəsini həyata keçirən qurum tərəfindən müşayiət edilən vaqonlar qrupu qatarda elektrovozdan və ya teplovozdan 5 vaqondan uzaq olmayan baş hissədə yerləşdikdə, tormoz meydançalı vaqon olmadıqda hərbişdirilmiş mühafizə atıcılarının qatar lokomotivinin kabinəsində getməsinə maşinist onları lokomotivdə getmə tələbləri barədə əvvəlcədən təlimatlandırdıqdan sonra yol verilir.

16.27. Tərkibində PM yüklü hərbi nəqliyyat olan qatarlara həmin nəqliyyata aidiyyəti olmayan PM yüklü vaqonlar qoşula bilər.

16.28. PM yüklü vaqonlar yükğondərənin (yükalanın) mütəxəssisləri, hərbi gözetçilər, həmçinin dəmir yollarının mühafizəsini həyata keçirən qurum tərəfindən müşayiət edilərkən mühafizə olunan vaqonlar qatara qrup şəklində qoşulur. Həmin vaqonlar qatara təhlükəli olmayan yüklərlə və ya belə vaqonlar qrupuna aid olmayan boş vaqonlarla bir-birindən daldalanacaq qoşulduqda daldalanacaq minimal normaları keçməməlidir.

16.29. PM yüklü vaqonlarla xüsusi seksiyanın (sxemin) tərkibinə daxil olan və müşayiət olunan vaqonlar arasında digər vaqonların qoyulması tələb olunmur.

16.30. Hərbi eşelonlarda PM yüklü vaqonların bu eşelona məxsus olan digər təhlükəli yüklərlə birgə daşınmasına, onlar arasında bir vaqondan az olmayaraq daldalanacaq qoyulması ilə yol verilir.

16.31. Döyüş sursatları ilə təchiz edilmiş tankların, özügedən artilleriya qurğularının, artilleriya dərəcələrinin və örtülü zirehli avtomobillərin olduğu platformaların və yarımvaqonların hərbi eşelonun tərkibində daldalanacaq olmadan hərəkət etmələrinə yol verilir.

16.32. Tərkibində PM yüklü vaqonların olduğu qatarların sahələrdə maneəsiz və təhlükəsiz hərəkətinə qatar dispetçerləri və stansiya növbətçiləri tərəfindən nəzarət edilir.

16.33. Tərkibində PM yüklü vaqonların olduğu tranzit qatarların iri dəmiryol qovşaqlarına girmədən buraxılmasına dair tələblər infrastruktur sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

16.34. Tərkibində PM yüklü vaqonların olduğu qatarın göndəriləcəyi gözləniləndə, tərtibat stansiyasının stansiya növbətçisi qatar dispetçerinə bu barədə əvvəlcədən məlumat verir.

16.35. Qatarların hərəkəti jurnalında, icra edilmiş qatarların hərəkət qrafikində, lokomotivin maşinistinə verilən yazılı icazələrdə, xəbərdarlıqlarda, natura vərəqələrində, həmçinin qatarların qəbulu və göndərilməsi ilə bağlı digər sənədlərdə qatarın "BM" (PM) hərflərinin olduğu nömrəsi barədə qeyd aparılır.

16.36. Stansiya növbətçisi tərəfindən texniki xidmət və kommersiya baxış məntəqələrinin, dəmir yollarının mühafizəsini həyata keçirən qurumun müvafiq işçilərinə, qatarın qəbulunu və PM yüklü vaqonların yola salınmasını yerinə yetirən digər işçilərə həmin yüklü vaqonlarla işlərin aparılmasına dair tələblərə uyğun olaraq PM yüklü qatarın gəlməsinin gözləniləndi barədə məlumat verilir.

16.37. PM yüklü qatarların aralıq stansiyalarda lokomotivsiz qoyulması qadağandır.

16.38. Müstəsna hallarda, o cümlədən qəza şəraiti yarandıqda infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin əmri əsasında tərkibində PM yüklü vaqonlar olan qatar aralıq stansiyada müvəqqəti olaraq lokomotivsiz saxlanıla bilər. Belə hallarda infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin müvafiq qurumlarının rəhbərləri və işçiləri müvəqqəti saxlanılmış PM yüklü vaqonların olduğu tərkibin təyinat üzrə göndərilməsinin sürətləndirilməsi üçün tədbirlər görməlidir. Tərkibində PM yüklü vaqonlar olan qatarın aralıq stansiyada müvəqqəti lokomotivsiz saxlanması Təhlükəli yüklərin dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınması Qaydalarına uyğun olaraq həyata keçirilir.

16.39. Qatarda dəmir yollarının mühafizəsini həyata keçirən qurum tərəfindən müşayiət edilən PM yüklü vaqonlar olduqda, qatar dispetçeri tərəfindən sahəsində yerləşən yaxınlıqdakı mühafizə dəstəsinin (qarovulun) rəisinə bu barədə məlumat verilir.

16.40. Dəmir yollarının mühafizəsini həyata keçirən qurum tərəfindən müşayiət edilən hərəkətdə olan PM yüklü, həmçinin xüsusi hərəkət tərkiblərinin seksiyalarının (sxemlərinin) tərkibindəki vaqonlarda, həmçinin hərbi eşelonlarda aşkar edilən texniki nasazlıqların və rəsmiləşdirilmə nöqsanların aradan qaldırılması onların xarakterindən, işin şəraitindən və həcmindən asılı olaraq həmin hərəkət vahidlərinin hərəkət tərkibindən açılaraq bu məqsədlə ayrılmış dəmir yollarına verilməklə, habelə hərəkət tərkibindən açılmadan yerinə yetirilir.

16.41. Dəmir yollarının mühafizəsini həyata keçirən qurum tərəfindən müşayiət edilən PM yüklü vaqonlar qrupundan ayrı-ayrı vaqonların texniki nasazlıqlar və ya rəsmiləşdirilmə nöqsanları səbəbindən stansiyalarda açılmasına onların mühafizəsinin təmin edilməsi şərtilə yol verilir. Əks təqdirdə mühafizə dəstəsi tərəfindən qorunan bütün vaqonlar qrupu açılır, stansiyanın rəisi tərəfindən əlavə olaraq dəmir yollarının

mühafizəsini həyata keçirən qurumun mühafizə dəstəsi çağırılır. Həmin dəstə gəldikdən sonra qrupdan açılmış saz vaqonlar təyinatı üzrə göndərilir.

16.42. Hərbi qarovul və ya yükləndərən (yükalan) mütəxəssislərin müşayiəti ilə gedən vaqonların hərbi nəqliyyatdan, həmçinin vaqonlar qrupundan açılması qadağandır. Nasazlıqların aradan qaldırılması və ya yüklərin nasaz vaqonlardan saz vaqonlara yüklənməsi Təhlükəli yüklərin dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınması Qaydalarına uyğun olaraq yerinə yetirilir. Təmir və ya yükün bir vaqondan digər vaqona yüklənməsi başa çatdıqdan sonra vaqonlar saxlanılmış vaqonlar qrupunun tərkibinə daxil edilir və təyinatı üzrə göndərilir.

16.43. PM olan yüklərin daşınması üçün xüsusi hərəkət tərkibi seksiyasının tərkibinə daxil olan, həmçinin xüsusi sxemlə tərtib edilmiş vaqonların təmirə açıldığı hallarda vaqonlar yükü müşayiət edən mütəxəssisin, qarovul rəisinin razılığı və nəzarəti ilə seksiyadan (sxemdən) açılaraq təmir dəmir yoluna verilir. Belə hallarda tərkibdən açılmaqla təmir tələb edən vaqonun aşkar edildiyi bütün seksiyanın (sxemin) tərkibi saxlanılır. Təmir olunmuş vaqonlar seksiyanın (sxemin) müvafiq yerinə qoşulmalıdır. Seksiyanın (sxemin) boş vaqonu texniki nasazlığı səbəbindən təyinat stansiyasına gedə bilmədikdə, yükü müşayiət edən mütəxəssislərin və ya qarovul rəisinin sifarişi ilə, həmin seksiyadan (sxemdən) açılmaqla və daşıma sənədləri müvafiq tələblərə uyğun rəsmiləşdirilməklə yeni təyinat üzrə göndərilə bilər. Belə hallarda hərbi nəqliyyatın, xüsusi hərəkət tərkibi seksiyasının (sxeminin) saxlanılmış vaqonları, həmçinin dəmir yollarının mühafizəsini həyata keçirən qurumun mühafizə dəstəsinin, hərbi qarovulun və ya yükləndərən (yükalan) mütəxəssislərin müşayiət etdikləri, həmçinin PM yüklü vaqonlar qrupu bu Təlimatın 16.50-ci və 16.51-ci bəndlərinə əsasən stansiyanın texniki-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə uyğun olaraq PM yüklü vaqonların dayanacağı üçün nəzərdə tutulmuş yola qoyulur.

16.44. PM yüklü qatarlara və vaqonlara texniki xidmətin göstərilməsinə və kommersiya baxışının keçirilməsinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

16.45. Qatarların hərəkəti ilə əlaqəli işçilər təhlükəli yüklərin dəmiryol nəqliyyatı ilə daşınması zamanı təhlükəsizlik və qəza vəziyyətinin aradan qaldırılmasına dair tələbləri bilməli və dəqiq yerinə yetirməlidirlər.

16.46. PM yüklü vaqonu olan qatarla təhlükə (buksların qızması, oxun qırılması, hərəkət tərkibinin relsdən çıxması, vaqonun və ya yükün yanması və s.) yarandıqda, lokomotiv və konduktor briqadaları, yüklərin mühafizə və müşayiət edilməsini həyata keçirən şəxslər, stansiya növbətçiləri, həmçinin qatarların qəbulu, göndərilməsi, buraxılması və xidməti ilə əlaqədar digər işçilər onun dayandırılması və təhlükənin aradan qaldırılması üçün tədbirlər görməlidirlər.

16.47. Hərəkət tərkibinin və onun işlək hissələrinin texniki vəziyyətinə avtomatik nəzarət vasitələri ilə aşkar edilmiş nasazlıqları olan vaqonlarla qatarın hərəkəti qadağandır.

16.48. Mənzildə bu Təlimatın 16.45-16.47-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş hallar baş verdikdə, maşinist və ya baş konduktor tərəfindən tədbirlərin görülməsi üçün dərhal qatar dispetçeri və ya yaxınlıqdakı stansiyanın stansiya növbətçisi məlumatlandırılır. Belə hallarda qəza və ya yanğın baş verdikdə onların başvermə

şəraiti, qatarın tərkibində PM və digər təhlükəli yüklü vaqonların olub-olmaması, yerləşdirilməsi, həmçinin yol cədvəlinin arxa tərəfində nəzərdə tutulmuş qəza kartoçkalarının nömrələri və ya daşıma sənədlərinə əlavə edildikdə qəza kartoçkalarının məzmunu bildirilir. Elektrikləşdirilmiş sahələrdə qatar dispetçeri həmin məlumatı aldıqda, kontakt şəbəkəsindən gərginliyin açılması barədə enerji dispetçerinə göstəriş verir. Şəraitdən asılı olaraq maşinist və ya baş konduktor tərəfindən qatar dispetçerinin göstərişləri, vəzifə təlimatı, qəza kartoçkalarının tələbləri, habelə PM və digər təhlükəli yüklü vaqonları müşayiət edən mütəxəssislərin göstərişləri rəhbər tutularaq qəza şəraitinin və onun nəticələrinin aradan qaldırılması üçün tədbirlər görülür.

16.49. Stansiya növbətçisi maşinistdən aldığı qəza barədə məlumatı qatar dispetçerinə çatdırır və onun qəza ilə bağlı verdiyi göstərişlərin yerinə yetirilməsini təmin edir.

16.50. PM yüklü vaqonu olan qatarda hərəkət zamanı hər hansı bir yükün və ya hərəkət tərkibinin yanması aşkar edildikdə qatar dərhal dayandırılır. Qatarın dayanacağı yer insan tələfatı və ətraf mühitin çirklənməsi, tunellərin, körpülərin, yaşayış və stansiya binalarının, anbarların o cümlədən dəmir yollarında yerləşən hərəkət tərkiblərinin zədələnməsinə gətirib çıxaran təhlükənin nəticələrinin minimal olması nəzərə alınmaqla seçilir.

16.51. Qatar dayandırıldıqdan sonra lokomotiv briqadası PM yüklü vaqonları müşayiət edən dəmir yollarının mühafizəsini həyata keçirən qurumun işçiləri ilə birlikdə yanmaqda olan vaqonları dərhal açmaqla əvvəlcədən bərkitdikləri hərəkət tərkibinin yanğına məruz qalmayan hissəsindən ayırır və yükün xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla yanğının söndürülməsinə kömək gələndə infrastruktur sahibi lokomotiv və motor-vaqonlu hərəkət tərkibində yanğın təhlükəsizliyi üzrə tələblərə uyğun olaraq tədbirlər görür.

16.52. Stansiyanın hüdudlarında PM yüklü vaqonlarla qəza vəziyyəti yarandıqda, stansiya növbətçisi qatar dispetçerinə və stansiyanın rəisini hadisə barədə məlumat verir, qatarların buraxılmasının, manevr işinin şərtlərini və həmin işin aparılmasının mümkünlüyünü müəyyən edir və qatarın hərəkətinin və manevrlərin dayandırılması üçün tədbirlər görür.

16.53. Yüku PM olmayan vaqonda və ya yaxınlıqdakı binada, qurğuda, tikilidə yanğın baş verdikdə PM yüklü vaqonlar yanğın zonasından 100 metrədən az olmayan təhlükəsiz məsafəyə uzaqlaşdırılır.

16.54. Qatar dispetçeri infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin nümayəndələrinə PM yüklü hərəkət tərkibində baş verən hadisələr barədə məlumat verməli və onlarla birlikdə qəzanın nəticələrinin tezliklə aradan qaldırılması üzrə tədbirlər görməlidir.

16.55. PM yüklü vaqonla qəzanın nəticələrinin aradan qaldırılması və təhlükəsizlik tədbirlərinin həyata keçirilməsi üzrə digər tədbirlər Təhlükəli yüklərin dəmiryol nəqliyyatı ilə daşınması Qaydalarına uyğun olaraq həyata keçirilir.

“Qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair Təlimat”a

1 nömrəli əlavə

PM yüklü vaqonlar üçün qatarlarda və manevr zamanı minimum daldalanacaq normaları

Daldalanacaq tələb olunan şərtlər	Daldalanacaq vaqonlarının sayı	
	A sxemi üzrə	B sxemi üzrə
Aparıcı lokomotivdən: bütün PM yüklü (dartının və yanacağı növündən asılı olmayaraq) xüsusişədirilmiş örtülü vaqonlar	3	3
PM yüklü platforma və yarımvaqonlar: bərək yanacaq ilə işləyən parovozdan, digər növ lokomotivlərdən	5 3	3 3
Sonuncu vaqon hesaba alınmaqla qatarın quyruğundan, o cümlədən itələmə zamanı	3	3
Eşelonun şəxsi heyəti ilə tutulu vaqonlardan	3	3
Bələdçilərlə, yüklərin müşayiəti üçün ayrılmış xüsusi işçilərlə, qarovulçularla, mühafizə dəstələri ilə olan hərəkət tərkibindən (vaqonlar, qeyri-ışlak vəziyyətdə olan lokomotivlər, dəmir yolu ilə hərəkət edən kranlar və digər mexanizmlər)	3	1
2-5-ci siniflərə və 6.1-ci yarımsinfə aid təhlükəli yüklü vaqonlar istisna olmaqla təhlükəli yüklü vaqonlardan	3	3
2-5-ci siniflərə və 6.1-ci yarımsinfə aid təhlükəli yüklü vaqonlardan	qadağandır	3
Təhlükəli yüklərin daşınması üçün nəzərdə tutulmuş boş sistemlərdən	1	1
Şərti nömrəli: 115,119,121,126,128,130,134,137,141,143,148, 154,155,156,167,168,176,179, 182,199 PM yüklü vaqonlardan	3	3
Digər PM yüklənmiş vaqonlardan	3	0
Sonluq tirin və transportyorların hüdudlarından kənara çıxmaqla yüklənmiş meşə materialları, polad və dəmir tirlər, relslər, borulara və bunlara bənzər yüklərlə yüklü platforma və yarımvaqonlardan	1	1
Manevrlər zamanı və PM yüklü vaqonların dalan dəmir yollarına verilməsi (götürülməsi) zamanı bərək yanacaq ilə işləyən parovozdan, habelə teplovozdan (parovozdan)	1	1

Qeydlər:

1. A sxemi şərti nömrəsi 115, 119, 121, 126, 128, 130, 134, 137, 141, 143, 148, 154, 155, 156, 167, 168, 176, 179, 182, 199 olan PM yüklü vaqonlar üçün tətbiq edilir.
2. B sxemi digər PM yüklü vaqonlar üçün tətbiq edilir.

“Qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair Təlimat”a

2 nömrəli əlavə

Hərəkət tərkiblərinin tormoz başmaqları ilə bərkidilməsinin normaları və əsas tələbləri

1. Vaqonların stansiya dəmir yollarında bərkidildiyi hallarda tormoz başmaqlarından, vaqonların bərkidilməsi üçün stasionar qurğulardan, əl tormozlarından və digər bərkitmə vasitələrindən aşağıdakı normalar rəhbər tutulmaqla istifadə edilir:

1.1. üfüqi dəmir yollarında və mailliyi 0,0005-dək olan dəmir yolları da daxil olmaqla - istənilən sayda vaqonların hər iki tərəfdən (tərkiblər, vaqonlar qrupu və ya tək vaqon) bir tormoz başmağı ilə bərkidilməsi;

1.2. mailliyi 0,0005-dən çox olan dəmir yollarında bərkitmə normaları aşağıdakı hesablama düsturları üzrə müəyyən edilir:

1.2.1. tək vaqonların, həmçinin hərəkət tərkibinin çəkisinə (brutto) görə eyni olan tərkiblərin və ya qrupların bərkidilməsi zamanı:

1. yük vaqonlarının modelindən asılı olmayaraq yüklü və ya boş vaqonların, sənişin vaqonlarının, motor-vaqonlu hərəkət tərkibinin;

2. qrupda (seksiyada) bütün vaqonların yüklü və ya boş olması şərtilə refrijerator vaqonlarının (o cümlədən maşın bölməsi olan boş seksiya);

3. qeyri-ışlək vəziyyətdə lokomotiv splotkalarının;

1.2.2. yüklü və boş vaqonlardan və ya müxtəlif çəkili yüklü vaqonlardan ibarət qarışıq (çəkisinə görə müxtəlif növlü) tərkiblərin və ya qrupların bərkidildiyi hallarda tormoz başmaqlarının oxa düşən yük ağırlığı 15 tondan az olmayan vaqonların altına qoyulması şərtilə, belə vaqonlar olmadıqda isə bərkidiləcək qrupda oxa düşən yük ağırlığı maksimal olan vaqonların altına qoyulur.

Qeyd. Bu əlavənin 1.2.1-ci və 1.2.2-ci yarımbəndlərinin tələbləri yerinə yetirilərkən aşağıdakı düstur tətbiq edilir:

$$K = \frac{n}{200} \times (1,5i + 1)$$

burada:

K - lazımi tormoz başmaqlarının sayı;

n - tərkibdə (qrupda) oxların sayı;

i - yolun mailliyinin və ya yol kəsiyinin mində birinin orta qiyməti;

(1,5i + 1) - hər 200 oxa düşən tormoz başmaqlarının sayı;

1.2.3. müxtəlif çəkili yüklü vaqonlardan ibarət qarışıq (çəkisinə görə müxtəlif növlü) hərəkət tərkiblərinin və ya qrupların bərkidilməsi zamanı tormoz başmaqları boş vaqonun, qrupda çəkisinə görə ən ağır olmayan, oxa düşən yük ağırlığı 15 tondan az olan vaqonun və ya oxa düşən yük ağırlığı naməlum olan vaqonun altına qoyulduqda aşağıdakı düstur tətbiq edilir:

$$K = \frac{n}{200} \times (4i + 1)$$

burada:

($4i + 1$) - hər 200 oxa düşən tormoz başmaqlarının sayı.

2. Bu əlavənin 1.2.2-ci və 1.2.3-cü yarımbəndlərində nəzərdə tutulmuş düsturlar üzrə hesablanmış bərkitmə normaları stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

3. Tormoz başmaqlarının lazımı sayı infrastruktur sahibinin təsdiq etdiyi bərkitmə normasının avtomatlaşdırılmış hesablama sistemindən istifadə etməklə də müəyyən edilə bilər.

4. Tormoz başmaqlarının sayı kəsir qiyməti alındıqda böyük tam rəqəmə qədər yuvarlaqlaşdırılır.

5. Stansiyanın relslərinin üstü (səthi) çox yağlanmış dəmir yollarında (maye yüklər dolan, sisternlərin təmizlənməsi və yuyulması dəmir yolları və s.) bu əlavənin 1-ci hissəsi ilə müəyyən edilmiş bərkitmə normaları 1,5 dəfə artırılır.

6. Sınıq profilli dəmir yollarında, dəmir yollarının tam uzunluğu hüdudlarında yerləşən qatar tərkiblərinin və ya vaqonlar qrupunun bərkidilməsi dəmir yolunun uzunluğu üçün mailliyin orta qiyməti ilə hesablanır. Vaqonlar ayrı-ayrı dəmir yolları kəsiyində qoyulduqda, onların tormoz başmaqları ilə bərkidilməsi həmin kəsiyin mailliyinin faktiki qiymətləndirilməsinə müvafiq olaraq yerinə yetirilir.

7. Yükün boşaldılması üçün verilmiş vaqonlar qrupunu bərkidərkən tormoz başmaqları sonuncu boşalacaq vaqonların altına qoyulmalıdır və ya onlar üçün bərkitmə norması bu əlavənin 1.2.2-ci yarımbəndinin tələblərinə uyğun olaraq hesablanır.

8. Tormoz başmaqları saz olmalı və tərkibin müxtəlif oxlarının altına ehtiyat qoyulmalıdır ki, başmağın xizəyinin ucu təkərin çəmbərinə toxunsun. Tormoz başmaqlarının daimi qoyulduğu yerlərdə qumla dolu yeşiklər qoyulmalıdır ki, onlardan məsələn buzun, qırovun yaranması zamanı istifadə edilsin. Bərkitmə iki və daha çox başmaqla aparıldıqda onların eyni vaqon oxunun altına qoyulması qadağandır.

9. Vaqonların bərkidilməsi üçün xizəyi buzlaşmış və ya yağlanmış tormoz başmaqlarından istifadə etmək qadağandır.

10. Mailli yollarda başmaqlar eniş tərəfdən qoyulur. Mailliyi 0,0005-dən çox və 0,001-dək olan yollar da daxil olmaqla, həmin mailliklərdə vaqonlar eniş əks tərəfdən əlavə olaraq bir tormoz başmağı ilə də bərkidilir.

11. Tormoz başmaqları sonuncu vaqonun altına qoyulur.

12. İstiqaməti vaqonların öz-özünə gedə biləcək mümkün olduğu tərəflə eyni olan sürəti saniyədə 15 metrədən çox küləkdə, bu əlavənin 1-ci hissəsinə uyğun bərkitmə hesablama (bərkidilən qrupun hər 200 oxuna) norması vaqonların təkərlərinin altına əlavə 3 tormoz başmağı, daha güclü (fırtınalı) küləkdə isə əlavə 7 tormoz başmağı qoyulmaqla artırılır.

13. Qeyri-ışlək vəziyyətdə olan motor-vaqonlu hərəkət tərkibinin, lokomotivlərin, müstəsna hallarda isə digər hərəkət tərkiblərinin bərkidilməsinə yetərli sayda tormoz başmağı olmadıqda, hərəkət tərkibinin əl tormozlarından 5 tormoz oxunun 1 tormoz başmağı ilə əvəz olunması hesabı ilə istifadə olunmasına yol verilir.

14. Üfüqi dəmir yollarında və ya mailliyi 0,0005-dən az olan dəmir yollarında hərəkət tərkibi qoşulan qrupun istənilən hissəsində bir vaqonun (lokomotivin) əl

tormozunun işə salınması onun hər iki tərəfdən tormoz başmaqları ilə bərkidilməsini əvəz edir.

15. Vaqonlar və təkiblər stasionar qurğulardan və ya digər bərkitmə vasitələrindən istifadə edərək bərkidildikdə həmin vasitələrin texniki sənədlərinə uyğun minimum normaları stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən edilir.

“Qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair Təlimat”a

3 nömrəli əlavə

Xüsusi ehtiyatlılıq tələb edən yüklü vaqonların və xüsusi hərəkət tərkiblərinin qatarlara qoşulması

1. Xüsusi ehtiyatlılıq tələb edən yüklü vaqonların (sisternlərin), qatarlara qoşularkən bəzi hallarda lokomotivlərdən, adamlarla tutulu vaqonlardan və öz aralarında daldalanacağı olmalıdır. Xüsusi ehtiyatlılıq tələb edən yüklərin daşınmasının şərtləri barədə məlumatlar, belə yüklərin siyahısı və daldalanacaq normaları Təhlükəli yüklərin dəmiryol nəqliyyatı ilə daşınması Qaydaları ilə müəyyən edilir. Belə yükün əsas xüsusiyyətlərinə dair məlumatlar, həmçinin daldalanacaq normaları yükqöndərən tərəfindən daşıma sənədlərində qeyd olunur.

2. Qatarın tərkibində getməsi üçün yararsız, lakin hərəkət edən hissələri saz olan tək vaqonlar təmir məntəqələrinə, vaqon depoları və ya yuyucu-buxarlayıcı stansiyaları tərəfindən müvafiq göndərilmə sənədlərinin tərtibindən sonra yalnız ayrıca lokomotivlə göndərilir.

3. 2001-ci il 19 oktyabr tarixli 30 nömrəli iclas protokolu ilə təsdiq edilmiş “Latviya, Litva, Estoniya, Gürcüstan və Müstəqil Dövlətlər Birliyi iştirakçısı olan dövlətlərin dəmir yollarında qabaritsiz və ağırçəkili yüklərin daşınmasına dair Təlimat”la müəyyən edilmiş yan və aşağı 4-cü, 5-ci və 6-cı dərəcəli yan və aşağı qabaritsiz yüklü vaqonların qatarın baş və son hissəsində bir qabaritli yüklü və ya boş vaqondan az olmayaraq daldalanacağı olmalıdır.

4. Qabaritsiz yüklə yan və aşağı qabaritsizliyi olan vaqonların (birinci və üçüncü dərəcəli qabaritsiz yüklər istisna olmaqla) uzuntərkibli qatarlara qoşulması qadağandır.

5. Nəzarət rəmasının görünməsinin yaxşılaşdırılması üçün nəzarət ramalı olan vaqon bir boş platforma vaqonu ilə lokomotivdən ayrılır.

6. Qabaritsiz yüklə 6-cı dərəcəli yan və aşağı qabaritsizliyi olan vaqon, yüksək dərəcəli qabaritsiz yüklü vaqon qatarın tərkibinə nəzarət rəması olan vaqondan 20 vaqondan yaxın olmamaqla qoşulur.

7. Ayrıca lokomotivlə xüsusi qatarla nəzarət rəması ilə 6-cı dərəcəli yan və aşağı qabaritsizliyi, yüksək dərəcəli qabaritsizliyi olan yükün daşınması zamanı belə yüklə olan vaqon nəzarət rəması olan vaqondan 5 vaqondan yaxın olmamalıdır. Belə yüklü vaqonun qatarın sonundan bir qabaritli yüklə və ya boş vaqondan az olmayaraq daldalanacağı olmalıdır.

8. Yükqötürmə qabiliyyəti 240 tonadək olan yüklü transportyorları qatarların tərkibinə qoşmağa yol verilir.

9. Yükqötürmə qabiliyyəti böyük olan transportyorların yüklü və boş vəziyyətdə hərəkətinə dair tələblər MDB və Baltikyanı ölkələrin Dəmiryol Nəqliyyatı Şurasının 2008-ci il 20-21 noyabr tarixli 49 nömrəli iclas protokolu ilə təsdiq edilmiş “Dəmiryol transportyorlarının istismarının vahid texniki şərtləri”nə uyğun olaraq infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən verilən ayrıca göstərişlə müəyyən edilir.

10. Bir və ya iki aralıq platformalı yükçötürmə qabiliyyəti 120 ton olan qoşqulu tipli transportyorlar istisna olmaqla oxlarının sayı 12 və daha çox olan yüklü transportyorlar qatara qoşulduqda onların yanında hər iki tərəfdən yükü 40 tondan çox olmayan iki dördoxlu və ya istənilən tipli boş vaqonlardan daldalanacaq qoşulmalıdır. Bir qatarda bir neçə belə transportyor getdikdə onların arasında 3 belə vaqondan az olmayaraq daldalanacaq qoşulur.

11. Dördoxlu və yük çötürmə qabiliyyəti 120 ton olan qoşqulu növlü boş və yüklü transportyorlar qatarlara daldalanacaq olmadan qoşulur.

12. Səkkiz və daha çox oxu olan boş transportyorlar, həmçinin yükçötürmə qabiliyyəti 120 ton olan (3960 və 3961 tipli) və yükçötürmə qabiliyyəti 120 ton olan (3974 tipli) qoşqulu tipli transportyorlar çəkisi 3000 tondan çox olan qatarlarla gedərkən, onları yalnız qatar tərkibinin sonuncu dördə bir hissəsinə qoşulmasına yol verilir. Həmin transportyorların az çəkili qatarların istənilən hissəsinə qoşulmasına yol verilir.

13. İtələyici ilə hərəkət edən qatarların tərkibinə, səkkizoxlu meydançalı (3912 tipli), platformalı (3935 tipli) və quyulu (3948 tipli) transportyorlardan başqa səkkiz və daha çox oxları olan yüklü və boş transportyorların qoşulması qadağandır.

14. Hopper-dozatorların ümumi istifadəli dəmir yollarında hərəkətinə qapalı marşrutlarla, hər bir marşrutda xidməti heyətin getməsi üçün bir vaqonla yol verilir.

15. Hər bir marşrutda hopper-dozatorların sayı texnoloji tələblərlə və onların boşaldılması şərtləri ilə müəyyənləşdirilir.

16. Qatarların hərəkət qrafiki ilə təyin edilmiş uzunluq və ya çəki normasından az olan hərəkət edən boş və yüklü hopper-dozator marşrutlarını, aralıq stansiyalarda açılması tələb edilməyən və marşrutların hərəkət sürətini məhdudlaşdırmayan dumpkarlardan başqa (31-675, 31-675-01, 31-676, 31-676-01, 6BC-60 (6bs-60), 7BC-60 (7bs-60) və BC-66 (bs-66) modellər istisna olmaqla) istənilən hərəkət tərkibi ilə tamamlamağa yol verilir. Bununla belə "ЦНИИ-2" (tsnii-2) və "ЦНИИ-3" (tsnii-3) hopper-dozatorlardan ibarət yüklü marşrutların (yüklənmiş tərkibin) ümumi çəkisi 2600 tondan çox olmamalıdır. Belə yük qatarlarının hərəkət sürəti qatarda olan hopper-dozatorların hərəkət sürətindən çox olmamalıdır.

17. Hopper-dozatorlar marşrutunun maşinisti qatarın sahədə yüklü və ya boş vəziyyətdə təyin edilmiş icazəverici sürətlə hərəkətinin hazırlığı barədə daşıma sənədlərində hopper-dozatorların bütün boşaltma-səpələmə qurğularının yoxlanılması, müayinə və tam nəql edilmə vəziyyətinə gətirilməsi barədə qeyd etməlidir. Belə qeydlər yüklü vəziyyətdə gedərkən qaimədə, boş vəziyyətdə gedərkən isə göndərilmə cədvəlində aparılır.

18. Vaqon hissələrinin müayinəsi və təmiri texniki xidmət məntəqələrinin işçiləri tərəfindən aparılır.

19. Hopper-dozatorlar boş olduğu hallarda yük qatarlarında müşayiətsiz, yalnız vaqon depolarının, istehsalçı və təmir zavodlarının, yol təsərrüfat qurumlarının sifarişləri ilə onların dislokasiya yerinə, təmirə və təmirdən buraxılması tənzimlənmə qaydasında daşımanı rəsmiləşdirməklə göndərilə bilər.

20. Hopper-dozatorlar göndərilənədək göndərici onları tam hazır vəziyyətə gətirir və daşıma sənədlərində onların göndərilmə stansiyasında hərəkətə hazırlığı və icazə verilən hərəkət sürətləri barədə müvafiq qeydlər aparır.

21. Nasazlığına görə marşrut qatarından açılan yüklü hopper-dozator təmirə göndərilənədək boşaldılır və tam hazırlıq vəziyyətinə gətirilir. Stansiyanın rəisi hopper-dozatorları sifariş, göndərmə və daşıma sənədləri olduqda göndərir.

22. Ümumi istifadəli dəmir yollarında dumpkarların hərəkəti infrastruktur sahibi tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

23. Ümumi istifadəli dəmir yollarında dumpkarların hərəkətinə icazə verilməzdən əvvəl dumpkarlar infrastruktur sahibinin müəyyən etdiyi komissiya tərəfindən müayinə edilərək, onların hərəkətinə verilmiş sifarişdə nəzərdə tutulmuş şərtlərlə istismara yararlılığı yoxlanılır. Vaqonların texniki vəziyyətini və onların ümumi istifadəli dəmir yollarında işləməsinə yararlı olmasını əks etdirən müayinənin nəticələri barədə akt tərtib edilir. Komissiyanın tərkibinə dumpkarların sahibi olan idarə, müəssisə və təşkilatların nümayəndələri daxil edilməlidir.

24. Ümumi istifadəli dəmir yollarında hərəkətə aşağıdakı dumpkarlarda icazə verilir:

24.1. tam tərkibli marşrutlarla və böyüdülmüş qruplarda boş olduğu hallarda, yüklü vəziyyətdə isə tərtibat planına uyğun olaraq istənilən hərəkət tərkibi ilə tamamlanmaqla, yük qatarları üçün müəyyən edilmiş sürətlə hərəkət edən 31-675, 31-675-01, 31-676, 31-676-01, 6BC-60 (6bs-60), 7BC-60 (7bs-60) və BC-66 (bs-66) modellərdən olan;

24.2. çəkisi 2600 tondan çox olmayan ayrıca marşrutla, müəyyən edilmiş uzunluğadək boş vəziyyətdə istənilən hərəkət tərkibi ilə, yüklü vəziyyətdə isə həmin çəkiyədək tamamlanmaqla müvafiq tipli dumpkarlar üçün təyin edilmiş sürətlə hərəkət edən digər tipli dumpkarlar.

25. Dumpkar marşrutlarının tamamlanmasına yalnız elə hərəkət tərkibləri ilə yol verilir ki, onların aralıq stansiyalarda açılması tələb olunmasın və dumpkar marşrutlarının sürəti məhdudlaşdırılmasın.

26. Dumpkarlardan ibarət marşrutlar və bütün tiplərdən olan böyük dumpkarlar qrupu idarə, müəssisə və təşkilatın sahibi tərəfindən təyin edilən dumpkarların quruluşunu və istismarını bilən maşinist və maşinist köməkçisindən ibarət briqada tərəfindən müşayiət edilir. Qatarın tərkibində dumpkarların təmirə göndərilməsi - yalnız boş vəziyyətdə saatda 60 kilometrədən çox olmayan sürətlə, təmirdən qayıdan isə yük qatarları üçün təyin edilmiş sürətlə (BC-100 (bs-100) və 2BC-105 (2bs-105) dumpkarları üçün saatda 80 kilometrədən çox olmayan sürətlə) yerinə yetirilir. Belə hallarda 6BC-60 (6bs-60), 7BC-60 (7bs-60) və BC-66 (bs-66) modeldən olan dumpkarlar qatarların istənilən hissəsinə qoşula bilər, digərləri isə yük qatarının sonuna qoşulur.

27. Dumpkar vaqonlarına texniki xidmətin göstərilməsi onların sahibləri tərəfindən təmin edilir.

28. Yüklü dumpkarların texniki və kommersiya nasazlıqları səbəbindən marşrutlardan açılması yüklərin bir qaimə ilə marşrutlar və vaqon qrupları ilə daşınmasına dair tələblərə uyğun olaraq rəsmiləşdirilir. Əlavə göndərmə sənədlərində əsas daşıma sənədlərindəki xüsusi qeydlər göstərilir. Belə hallarda vaqonun təmirə açılması barədə VU-23 forması üzrə bildiriş tərtib edilir.

29. Qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında dumpkarların hərəkətinə dair tələblər həmin yolların sahibləri tərəfindən müəyyən edilir.

30. Ağır tipli yol maşınları (yoldöşəyici, qırmadaş təmizləyən, qartəmizləyən və s.), dəmir yolu üzərində hərəkət edən kranlar və xüsusi hərəkət tərkibinin digər vahidləri (səyyar elektrik qurğuları, kontakt şəbəkəsi dayaqaları altına bünövrələrin salınması üçün çalaqazan maşınlar və s.) hərəkət üçün stansiyalardan (yük qatarlarında və ya ayrıca lokomotivlə) həmin xüsusi hərəkət tərkibinin sahibinin sifarişi ilə qeyri-işlək vəziyyətdə göndərilir.

31. Xüsusi hərəkət tərkiblərinin qeyri-işlək vəziyyətdə hərəkətinə hazırlanması xüsusi hərəkət tərkibləri üçün işlənilib hazırlanmış texniki şərtlərdə (təlimatlarda) və ya xüsusi hərəkət tərkiblərinin istismarına dair tələbləri müəyyən edən pasport məlumatlarına uyğun yükləndənlər tərəfindən aparılır. Xüsusi hərəkət tərkibinin nəql edilmə vəziyyətinə gətirilməsi barədə daşıma sənədlərində göndərici tərəfindən qeyd aparılır.

32. Xüsusi hərəkət tərkiblərinin qeyri-işlək vəziyyətdə getməsi üçün hazırlığı infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin təyin etdiyi komissiya tərəfindən yoxlanılır.

33. Xüsusi hərəkət tərkiblərinin yük qatarlarının tərkibinə qoşulması texniki şərtlərdə (təlimatlarda) və ya xüsusi hərəkət tərkiblərinin istismarına dair tələbləri müəyyən edən pasport məlumatlarına uyğun olaraq yerinə yetirilir.

34. Texniki şərtlərə (təlimatlara) və ya pasport məlumatlarına əsasən xüsusi hərəkət tərkibləri hərəkət qrafikində yük qatarları üçün təyin edilmiş sürətdən aşağı sürətlə getməli olduqda göndərici xüsusi hərəkət tərkiblərinin nəql edilmə vəziyyətinə gətirilməsi barədə qeyddə həmin sürəti göstərməlidir.

35. Qeyri-işlək vəziyyətdə olan lokomotivlərin, motor-vaqonlu hərəkət tərkibinin göndərilməsi onlara texniki xidmət göstərildikdən və texniki vəziyyətləri komissiyon qaydada yoxlanılaraq müəyyən edilmiş formada aktla rəsmiləşdirildikdən sonra onların sahibləri tərəfindən verilən sifarişə əsasən yerinə yetirilir. Sifarişlə birlikdə təqdim edilən aktda lokomotivin, motor-vaqonlu hərəkət tərkibinin icazə verilən hərəkət sürəti göstərilir. Aktın ikinci nüsxəsi lokomotivin və motor-vaqonlu hərəkət tərkibinin bələdçisinə təqdim edilir, üçüncü nüsxə isə göndəricidə qalır.

36. Qeyri-işlək vəziyyətdə göndərilən elektrovozlər və teplovozlər 2 ədəd bir seksiyalıdan, yaxud 1 ədəd üç seksiyalıdan və ya iki seksiyalıdan çox olmayaraq qatarın tərkibinə aparıcı lokomotivin ardınca qoşulur.

37. Lokomotivlərin 1 poqonometrə 8,1 tondan çox olmayan yüklənməsi şərtilə 3-dən 10-dək ədəd iki seksiyalı, 7 ədəd üç seksiyalı və ya 20 ədəd bir seksiyalı splotkanın (aparıcı lokomotivi hesaba almamaqla) göndərilməsinə infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin razılığı ilə yol verilir. Belə hallarda splotkadakı lokomotivlərdən biri aparıcı lokomotiv ola bilər.

38. Yük qatarlarında göndərilən dizel-qatarların göndərilməsi zamanı onlar qatarın quyruğuna qoşulur.

39. Qeyri-işlək vəziyyətdə göndərilən tenderli parovozlar aparıcı lokomotivin ardınca infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin müəyyən etdiyi sayda qoşulur. İkiqat dartı zamanı yük qatarının baş hissəsinə qeyri-işlək parovozun qoyulması, yolun üst quruluşundan və süni tikililərdən asılı olaraq infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin icazəsi ilə

yol verilir. Dörd və altı oxlu tenderli parovozların tenderlə irəli göndərilməsinə verilir, üç oxlu tenderli parovozlar isə qatara borusu irəli olmaqla qoşulur.

40. İxtisaslaşdırılmış tərtiblərin yerlərinin dəyişdirilməsinə onların rəislərinin sifarişləri əsasında infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin müəyyən etdiyi tələblərə uyğun olaraq yol verilir.

41. İxtisaslaşdırılmış tərtiblərin xarakterindən və hərəkət tərkibinin tipindən asılı olaraq əmrə qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyini təmin etməklə yerdəyişdirmənin şərtləri göstərilir.

42. Metropoliten vaqonları metropoliten vaqonlarından tərtib edilmiş splotkalarla (12 vaqondan çox olmamaqla) və iki boş yük vaqonundan daldalanacaq qoşmaqla göndərilir. Daldalanacaq vaqonları splotkanın hər iki başına bir ədəd qoşulur. Həmin vaqonlar metropoliten vaqonları ilə qoşulduqları tərəfdən standart avtoqoşucu əvəzinə keçidli qoşucu ilə təchiz olunur.

43. Metropoliten vaqonlarının müşayiət edilməsi üçün onlara göndərici tərəfindən bələdçilər təyin edilir, yay vaxtı metropoliten vaqonlarından biri, qış vaxtı isə daldalanacaq vaqonlarından biri qızdırıcı ilə təchiz olunmuş gediş üçün istifadə edilir.

44. Göndərilən metropoliten vaqonlarının hərəkətə yararlılığını müəyyən etmək üçün onlar göndəricinin təyin etdiyi komissiya tərəfindən müayinədən keçirilir. Komissiyanın tərkibinə infrastruktur sahibinin və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibinin vaqonların texniki-xidmət məntəqəsinin nümayəndəsi də daxil edilir. Komissiya müəyyən edilmiş formada 3 (üç) nüsxədən ibarət göndərilən vaqonların texniki vəziyyətinin yoxlanılma aktını tərtib edir. Həmin aktın birinci nüsxəsi vaqonları göndərən qurumda qalır, ikinci bələdçi qrupunun başçısına təqdim edilir, üçüncü nüsxəsi isə vaqonların göndərilməsi üçün stansiyanın sifarişində istifadə edilir.

45. Hazırlanmış splotkanın göndərilməsi ayrıca lokomotivlə yerinə yetirilir. Metropoliten vaqonlarının qatar tərkibinə qoşulmasına, həmçinin onların çeşidləmə təpələrindən buraxılması qadağandır.

46. Metropoliten vaqonları dəmir yollarının düz və əyrilik radiusu 300 metrdən çox olan dəmir yollarında hərəkət sürəti saatda 75 kilometrə çox olmayan yük qatarları üçün təyin edilmiş sürətlə buraxılır, radiusu 300 metr və daha az olan əyrlərdə isə hərəkət sürəti aşağıdakılardan çox olmamalıdır:

46.1. əyrinin radiusu 60 metr - saatda 15 kilometr;

46.2. əyrinin radiusu 100 metr - saatda 30 kilometr;

46.3. əyrinin radiusu 300 metr - saatda 60 kilometr.

“Qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair Təlimat”a

4 nömrəli əlavə

Çıxarıla (qoyulub-götürülə) bilən tipli drezinlərin hərəkətinə dair tələblər

1. Çıxarıla (qoyulub-götürülə) bilən drezinlərin (bundan sonra - drezinlər) hərəkəti qatar dispetçerinin əmrinə əsasən mənzilin bağlanması ilə həyata keçirilir. Tunelləri və ya böyük körpüləri, həmçinin dəmir yollarının planı və profili mürəkkəb olan mənzillərdə drezinlərin hərəkəti infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən təyin edilir.

2. Drezinlərin hərəkəti qatarların cədvəl üzrə hərəkətinin pozulmasına səbəb olmamalıdır. Drezinlərin mənzilə göndərilməsi zamanı onların hərəkəti barədə dəmiryol keçid növbətçilərinin məlumatlandırılmasına dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

3. Mənzili tutmaqla drezinlərin hərəkətinə qatar dispetçeri tərəfindən , sərəncamında drezin olan yol bölməsinin məsul işçisinin (yol bölməsinin briqadirindən aşağı olmamaqla) və ya digər aidiyyəti qurumların işçilərinin (SMB, rabitə və elektrik təchizatı) sifarişi ilə yol verilir. Mənzili tutmaq üçün drezinin sürücüsünə DU-64 blankı verilir.

4. Sutkanın qaranlıq vaxtında, həmçinin duman, qar, külək və leysan yağışları zamanı, temperaturun 5°-C-dən aşağı olduğu hallarda drezinlərin mənzilə göndərilməsi qadağandır.

5. Hərəkət zamanı drezinlərin siqnalları olmalıdır.

6. Siqnal olmayan drezini dəmir yolunun üzərinə qoymaq qadağandır.

7. Dispetçer mərkəzləşməsi olan sahələrdə drezinlərin hərəkətinə dair tələblər infrastruktur sahibi və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yolunun sahibi tərəfindən müəyyən edilir.

8. Drezini müşayiət edən işçilərin sayı “ТД-5” (td-5) markalı drezinlər üçün 4 nəfərdən, “ИД” (id) və “СМ-4” (sm-4) markalı drezinlər üçün isə 2 nəfərdən az olmamalıdır.

9. Drezini müşayiət edənlərin başçısı vəzifəyə görə yol bölməsinin briqadirindən, SMB bölməsinin elektromexanikindən aşağı olmayan işçi ola bilər, onlar olmadıqda isə drezinin sürücüsü başçı hesab edilir.

10. Yoldan götürülmüş drezin tikililərin yaxınlıq qabaritinə pozulmaması şərtilə qoyulur.

11. Stansiyadan göndərilən drezin hər hansı işin yerinə yetirilməsi üçün mənzildə dayanmalı olduqda, stansiya növbətçisi drezinin sürücüsünə mənzili tutmağa hüquq verən icazəni verməklə yanaşı bu Təlimatın 9.40-9.42-ci bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq xəbərdarlıq edir. Mənzili xəbərdarlıqla müəyyən edilmiş vaxtdan çox müddətdə tutmaq qadağandır.

12. Drezinin sürücüsü sınaq imtahanı verməli, drezini idarə edərkən isə üzərində idarə etmək hüququnu təsdiq edən vəsiqə olmalıdır.

13. Sürücü tərəfindən drezini idarə etmək üçün idarəetmə hüququ olmayan şəxsə verilməsi qadağandır.

14. Drezini müşayiət edən böyük işçi drezinin hərəkətinin və onda olan işçilərin təhlükəsizliyinə cavabdehdir. Böyük işçidə qatarların hərəkət cədvəli olmalı, drezini stansiyadan mənzilə göndərməzdən əvvəl saatını stansiya növbətçisinin saati ilə eyniləşdirməli, getməzdən əvvəl drezinin sazlığına əmin olmalı və drezində siqnalların olduğunu və yanacaq təminatını yoxlamalıdır.

15. Stansiya növbətçisinin icazəsi olmadan drezini müşayiət edən böyük işçiyə stansiyanın hüdudlarında hərəkət etməyə, həmçinin qatar dispetçerinin əmri və ya müvafiq icazə olmadan mənzilə çıxmağa yol verilmir.

16. Drezini müşayiət edən böyük işçi stansiyaya daxil olarkən diqqətli olmalıdır.

17. Dəmiryol keçidlərindən və yol işlərinin aparıldığı sahələrdən keçdikdə drezinin sürücüsü təhlükəsizlik tələblərinə riayət etməlidir .

18. Drezini müşayiət edən böyük işçi mənzildən stansiyaya gəldikdə dərhal stansiya növbətçisinə şəxsən və ya telefonla məlumat verməli və daha sonra onun göstərişlərini rəhbər tutmalıdır.

19. Stansiya növbətçisi qatarların hərəkəti jurnalında drezinin gəlmə vaxtını qeyd etməli və bu barədə göndərilən stansiyasının stansiya növbətçisinə, həmçinin mənzili açmaq və qatarların hərəkətini əsas əlaqə vasitəsilə bərpa etmək üçün qatar dispetçerinə məlumat verməlidir.

20. Drezinin sonuncu hərəkət məntəqəsi mənzildə yerləşdikdə, onun yoldan götürülməsi və qabarit məsafəsində qoyulması başa çatdıqdan sonra, cavabdeh rəhbər bu barədə qatar dispetçerinə və ya mənzili məhdudlaşdıran stansiyalardan birinin stansiya növbətçisinə məlumat verməlidir. Qatar dispetçeri həmin məlumat əsasında qatarların hərəkətini bərpa edir.

21. Drezin bir qayda olaraq fənərlə irəli hərəkət edir. Müstəsna hallarda drezinin arxaya hərəkət etməsinə stansiyalarda manevr əməliyyatları yerinə yetirildikdə yol verilir.

22. "ТД-5" (td-5) markalı drezinin hərəkət sürəti mənzillərdə saatda 50 kilometrədən, stansiya dəmir yollarında saatda 25 kilometrədən, yoldəyişənlərdə isə saatda 15 kilometrədən çox olmamalıdır. Məhdud görünmə şəraitində drezinin hərəkət sürəti saatda 25 kilometrədən çox olmamalı və işıqlandırması (fara və arxadakı qırmızı siqnal fənəri) qoşulmalıdır.

23. Drezinlərin qoşqu ilə və qoşquların öz aralarında qoşulmasına yalnız tipli qurğularla (cizahlarla) yol verilir və drezinlərin dizaynına, onlara qulluq və xidmət göstərilməsinə dair tələblərə uyğun aparılmalı, drezinlərin hərəkət zamanı onların öz-özünə açılması mümkünlüyü istisna edilməlidir.

24. Drezini platformalara və vaqonlara qoşmaq qadağandır.

25. Hərəkət zamanı drezində və ya qoşquda dayanmaq, bortlarda oturmaq, qoşqudan qoşquya keçmək, hərəkət tam başa çatanaqədər drezindən, qoşqudan düşmək və ya onlara minmək, hərəkət zamanı, həmçinin dayanacaqlarda drezinə yanacaq doldurularkən siqaret çəkmək qadağandır.

26. Eyni vaxtda gediş üçün işçilərin sayı “ТД-5” (td-5) markalı drezində 6 nəfərdən, yüklənməmiş qoşquda 10 nəfərdən, yüklənmiş qoşquda isə onun dayandırılması üçün 1 nəfərdən çox olmamalıdır.

27. Yüklərin bilavasitə drezinlərdə daşınması qadağandır.

28. İşçilərin və ya yüklərin daşınması üçün qoşqularla getdiyi hallarda drezinin işinə ümumi rəhbərlik vəzifəyə görə yol bölməsinin briqadirindən, SMB, rabitə bölməsinin, elektrik təchizatı kontakt şəbəkəsi sahəsinin elektromexanikdən aşağı olmayan işçi tərəfindən həyata keçirilir.

29. Qoşqularda işçilərdən ibarət qrupların daşınması zamanı hər bir qoşqu üzrə məsul şəxs təyin edilir. Məsul şəxs qrupun başçısı olaraq həmin qoşquda olmalı və daşımının təhlükəsizliyə riayət olunmasına nəzarət etməlidir.

30. Qoşqularda tormozlama üçün ayrılmış işçi olmadıqda drezinin qoşqularla getməsi qadağandır. Yükləmədən sonra tormoz qolunun sərbəst hərəkəti təmin olunmalıdır. Həmin qolun daşınan yüklə bağlanması qadağandır.

“Qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair Təlimat”a

5 nömrəli əlavə

Dəmiryol nəqliyyatında qatarların hərəkəti və manevr işləri üzrə danışıq reqlamenti

1. Dəmiryol nəqliyyatında qatarların hərəkəti və manevr işləri üzrə danışıq reqlamenti (bundan sonra - reqlament) lokomotivin, motor-vaqonlu və özügedən xüsusi hərəkət tərkibinin maşinisti və maşinist köməkçisi (bundan sonra – lokomotivin maşinisti və maşinist köməkçisi) arasında, həmçinin onlar tərəfindən sahələrdə və stansiyalarda qatarların hərəkəti və manevr işlərinin yerinə yetirilməsi zamanı daşıma təsərrüfatının işçiləri ilə radiorabitə vasitəsilə aparılan danışıqlara dair tələbləri müəyyən edir.

2. Bu reqlamentin tələbləri ümumi istifadəli və qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında qatarların hərəkətinin təşkilini və manevr işlərini həyata keçirən bütün işçilər, lokomotiv briqadaları, özügedən xüsusi hərəkət tərkiblərinin sürücüləri və onların köməkçiləri üçün məcburidir.

3. Hər bir stansiya üçün yerli şərait nəzərə alınmaqla stansiyanın texniki-sərəncam aktına və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimata manevr işlərinin yerinə yetirilməsi və hərəkət tərkiblərinin bərkidilməsi üzrə əməliyyatları yerinə yetirən və məruzə edən konkret işçilərin təfəssilatlı danışıq reqlamenti əlavə edilir.

4. Qatarın stansiyadan çıxış (marşrut) işıqforunun icazəverici göstəricisində yola düşməsindən əvvəl maşinist və maşinist köməkçisi tərəfindən dialoq formasında “Dəqiqəlik hazırlıq” üzrə reqlamentin tələbləri yerinə yetirilməlidir. Belə hallarda maşinist köməkçisi aşağıdakıları maşinistə məruzə edir və nəzarətdə saxlayır:

- 4.1. qatar sənədlərinin və xəbərdarlıq blankının olmasını;
- 4.2. təhlükəsizlik cihazlarının və radiorabitənin qoşulmasını;
- 4.3. əl tormozunun buraxıldığını (stansiya dəmir yollarında qəbul edərkən);
- 4.4. qatarın tormozla təmin edilməsinə dair VU-45 forması üzrə arayışın olmasını;
- 4.5. quyruq vaqonun nömrəsinin VU-45 forması üzrə və natura və rəqəbindəki nömrə ilə uyğunluğunu;
- 4.6. tormozların sonuncu sınağından sonra (yük qatarlarında - qatarın tormoz magistralının kipliyini) dayanma müddətini;
- 4.7. doldurma və tormoz magistralının təzyiqini;
- 4.8. lokomotiv işıqforunun və ya kompleks lokomotiv təhlükəsizlik qurğusunun (bundan sonra - lokomotiv işıqforu) indikasiya blokunun göstəricisini;
- 4.9. maşinist kranının dəstəyinin birinci vəziyyətə qısa müddətə qoyulması ilə, yük və ya sərnişin qatarlarının tormoz magistralının bütövlüyünün yoxlanılmasını;
- 4.10. göndərmə dəmir yolundan çıxış (marşrut) işıqforunun göstəricisini;
- 4.11. göndərmə marşrutu üzrə təyin edilmiş hərəkət sürətini;

4.12. dəmir yolundan və qatardan dayanma siqnalının verilməməsini, həmçinin sənişin qatarının qrafikinə uyğun dayanma vaxtının başa çatmasını.

5. Maşinist göndərilmə dəmir yolundan çıxış (marşrut) və lokomotiv işıqforunun icazəverici göstəricisinin uyğunluğuna, yoldan və qatardan dayanma siqnalının verilmədiyinə əmin olduqdan sonra qatarı hərəkətə gətirir.

6. Qatarı hərəkətə gətirdikdən sonra maşinist və maşinist köməkçisi növbə ilə yan pəncərəni açmaqla arxa görüntü güzgüləri və ya videomüşahidə kameraları vasitəsilə dəmir yolundan və ya qatardan dayanma siqnalının (olmasına) verilib-verilmədiyini, həmçinin qatarın vəziyyətini yoxlamalı və bu barədə bir-birini məlumatlandırmalıdırlar.

7. Aralıq stansiyadan qatarın yola düşməsindən əvvəl və ya mənzildə yol işıqforunun icazəverici göstəricisində dayandıqdan sonra maşinist və maşinist köməkçisi dialoq formasında "Dəqiqəlik hazırlıq" üzrə reqlamenti yerinə yetirməlidirlər. Belə hallarda maşinist köməkçisi aşağıdakıları maşinistə məruzə edir və nəzarətdə saxlayır:

7.1. radiostansiya və təhlükəsizlik cihazlarının qoşulu olmasını;

7.2. tormozların sonuncu sınağından sonra (yük qatarlarında qatarın tormoz magistralinin kipliyini) dayanma müddətini;

7.3. maşinist kranı dəstəyinin birinci vəziyyətə qısamüddətli qoyulması ilə, yük və ya sənişin qatarlarının tormoz magistralinin bütövlüyünün yoxlanılmasını;

7.4. tormoz magistralinin təzyiqini;

7.5. yol işıqforunun göstəricisini;

7.6. lokomotiv işıqforunun göstəricisini;

7.7. təyin edilmiş hərəkət sürətini.

8. Maşinist köməkçisi görünmə hüdudunda stansiyanın kodlaşdırılmayan dəmir yollarında qatarın hərəkət marşrutunun düzgün hazırlanmasını aşağıdakı məzmununda məruzə edir:

"_____ yoldan _____ yola marşrut düzgün hazırlanmışdır".

Maşinist marşrutun hazırlığının düzgünlüyünə əmin olduğunu aşağıdakı sözləri bildirməklə təsdiq edir:

"Görürəm, marşrut düzgün hazırlanmışdır".

Maşinist köməkçisi çıxış (marşrut) işıqforunu keçərkən çıxış və ya marşrut işıqforuna 10-15 metr qalmış maşinistə aşağıdakı məzmununda çıxış (marşrut) işıqforunun siqnalının göstəricisini bildirir:

"_____ yoldan çıxış (marşrut) işıqforu _____".

Maşinist çıxış (marşrut) işıqforunun göstəricisinə əmin olduğunu aşağıdakı məzmununda (marşrut) işıqforunun siqnalının göstəricisini bildirməklə təsdiq edir:

"Təsdiq edirəm, _____ yoldan çıxış (marşrut) işıqforu _____".

9. Qatar stansiyanı keçdikdən sonra maşinist köməkçisi mənzildə qatarların təyin edilmiş hərəkət sürəti, həmçinin qüvvədə olan daimi və müvəqqəti sürət məhdudiyətinin olması barədə maşinistə məlumat verməlidir.

10. Maşinist köməkçisi yolda gedərkən işıqforlarla verilən siqnallar (avtomatik bloklama sahələrində yanan yaşıl siqnallar istisna olmaqla), lokomotiv işıqforunun göstəricisi (çöl işıqforunun görüntüsü olmadıqda), həmçinin lokomotiv işıqforunun göstəricilərinin dəyişməsi, dəmir yolundan və qatardan verilən dayanma siqnalları,

işlərin aparılma yerlərinin çəpərləmə siqnalları barədə maşinistə məruzə etməlidir. Məlumatın düzgünlüyünə əmin olan maşinist onu təkrarlamaqlıdır.

11. Aşağıdakı yerlərə yaxınlaşarkən maşinist köməkçisi tərəfindən maşinistə məlumat verilir:

11.1. kilometri, piketi və tormozlamanın başlanğıc sürətini göstərməklə qatarda avtomatik tormozların işinin yoxlanılması yerinə;

11.2. dəmiryol keçidlərinə;

11.3. sürət məhdudiyyətinin qüvvədə olduğu xəbərdarlıq yerlərinə (həmin yerə 1,5 - 2 kilometr qalmış).

12. Hərəkət sürətinə məhdudiyyət qoyulmuş "Təhlükəli yerin başlanğıcı" və "Təhlükəli yerin sonu" siqnalları ilə çəpərlənmiş yerləri keçərkən maşinist köməkçisi öz iş yerində ayaq üstə dayanmalıdır.

13. Qatarların dəmir yolunun əyri sahələri ilə getməsi zamanı, həmçinin süni tikililərə (tunellərə, körpülərə, viaduklara) və stansiyalara yaxınlaşması zamanı maşinist və maşinist köməkçisi növbə ilə yan pəncərələrdən, arxa görüntü güzgülərindən və ya video müşahidə kameralarından qatara baxmalı və görünmə hüdudunda qatarın vəziyyəti barədə bir-birilərinə məruzə etməlidirlər.

14. Dəmir yolunun ikiyollu və çoxyollu sahələrində maşinist köməkçisi qarşıdan gələn qatara baxmalı və baxışın nəticəsi barədə maşinistə məruzə etməli, keçən qatarda hərəkətin təhlükəsizliyinə təhdid yaradan nasazlıq və ya pozuntu aşkar etdikdə isə dərhal radiorabitə vasitəsilə bu barədə keçən qatarın maşinistinə, stansiya növbətçisinə və ya qatar dispetçerinə məlumat verməlidir.

15. Maşinist və maşinist köməkçisi işıqforların göstəricilərini təkrarlayarkən onların təyinatını (keçid, xəbərdarlıq, giriş, marşrut, təkrarlayıcı, çıxış, manevr), stansiyalarda və çoxyollu sahələrdə isə, həmçinin yolun nömrəsini bir-birinə bildirirlər. Işıqforlarda marşrut göstəriciləri olduqda maşinist və maşinist köməkçisi onların göstəricilərini də bir-birinə təkrar edirlər.

16. Maşinist köməkçisi bir sarı işıqla yanan (yanıb-sönməyən) işıqfora yaxınlaşarkən maşinistə onun təyin edilmiş keçib-getmə sürətini və tormoz magistralındakı təzyiqin ölçüsünü məruzə edir.

17. Lokomotiv stansiyanın giriş işıqforuna yaxınlaşarkən maşinist köməkçisi onun görünmə hüdudunda maşinistə giriş işıqforunun göstəricisi və stansiya üzrə təyin edilmiş hərəkət sürəti barədə məruzə etməlidir. Məlumatın düzgünlüyünə əmin olan maşinist onu təkrar edir.

18. Stansiyanı keçdikdə maşinist və maşinist köməkçisi marşrutun düzgün hazırlanmasını, dəmir yolunun boş olmasını və çıxış (marşrut) işıqforunun göstəricisini izləməklə hərəkət marşrutunda qatarın sürəti barədə aşağıdakı məzmununda qarşılıqlı məlumat mübadiləsi aparırlar:

"_____ yoldan çıxış (marşrut) işıqforun göstəricisi _____, sürət saatda _____ kilometrdir".

Belə hallarda maşinist köməkçisi işıqforların göstəricilərini və yolun boş olmasını iş yerində ayaq üstə dayanmaqla izləyir.

19. Qatarın işıqforun qadağancedici göstəricisində blok-sahəyə daxil olduğu hallarda maşinist köməkçisi maşinistin iş yerinə yaxınlaşır, ona maşinist kontrollerinin və maşinist kranının dəstəyinin vəziyyəti, doldurma və tormoz magistralında təzyiqi

yoxlayaraq məruzə edir və qadağanedici göstəricili işıqfora 400-500 metr qalmış sürətin saatda 20 kilometrədək azaldılmasının zəruriliyini maşinistə xatırladır. Daha sonra maşinist köməkçisi bilavasitə maşinistin iş yerinə yaxın dayanır, işıqforun göstəricisini və yolun boş olduğunu izləyir. Təhlükəsizlik cihazının səs signalının hər dəfə verdiyi hallarda və ya lokomotivdə tormozların avtomatik idarəetmə sistemi olduqda maşinist və maşinist köməkçisi hər 30-40 saniyədən bir qadağanedici göstəricili işıqfora yaxınlaşmaları barədə qarşılıqlı məlumatlandırma aparır və qatarın həmin işıqforun qarşısında dayanmasını təmin edirlər. İşıqforun qadağanedici göstəricisinə gedərkən maşinist tərəfindən həmin reqlament yerinə yetirilmədikdə və o, qatarın dayandırılması üçün tədbir görmədikdə maşinist köməkçisi qatarı dayandırır.

20. Maşinist köməkçisinə aşağıdakı hallarda idarəetmə kabinəsini tərk etmək qadağandır:

20.1. stansiyayı keçərkən;

20.2. göstəricisi, sürətin azaldılmasını və ya dayanmanı tələb edən işıqfora yaxınlaşarkən;

20.3. "Təhlükəli yerin başlanğıcı", "Təhlükəli yerin sonu" signalları ilə çəpərlənmiş və DU-61 blankında sürətin azaldılmasının qeyd olunduğu yerlərdən keçərkən;

20.4. lokomotiv işıqforunun ağ işığında (avtomatik bloklama ilə təchiz edilməyən sahələr istisna olmaqla);

20.5. kodlaşdırılmayan dəmir yolları ilə gedərkən;

20.6. süni qurğuların hüdudlarında;

20.7. ALS qurğusu açılarkən.

20. Maşinist köməkçisi keçid işıqforlarının yaşıl işığında hərəkət zamanı maşinistin icazəsi ilə lokomotivin maşın (dizel) bölməsinə, motor-vaqonlu hərəkət tərkibinin vaqonlarına baxış keçirir. Baxış zamanı dartı növündən asılı olaraq elektrik avadanlıqlarının və aparatların, köməkçi maşınların işini, dizel qurğularının, köməkçi aqreqlatların və soyuducu qurğuların vəziyyəti, nəzarət-ölçü cihazlarının göstəriciləri, hərəkətli hissələrdə kənar səslərin, tüstülənmənin olmadığı yoxlanılır. İdarəetmə kabinəsinə qayıtdıqda maşinist köməkçisi yol və lokomotiv işıqforlarının göstəricilərini yoxlayır və onların göstəriciləri barədə maşinistə məruzə edir. Maşinist məlumatın düzgünlüyünə əmin olduqda onu təkrarlayır. Daha sonra maşinist köməkçisi maşın bölməsinə (dizel) və motor-vaqonlu hərəkət tərkibinin vaqonlarına keçirdiyi baxışın nəticələri barədə maşinistə məruzə edir.

21. İşıqforun qadağanedici göstəricisində, əsas işıqforun işığının sönmüş olduğu hallarda, həmçinin lokomotiv işıqforunun ağ işığında qatarın stansiyaya qəbulu və ya stansiyadan göndərilməsi zamanı maşinist köməkçisi qatarın hərəkət marşrutu üzrə hər bir yoldəyişənin vəziyyətini maşinistə məruzə edir.

22. Avtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş sahələrdə və ya dəmiryol sahəsinin tutulu olduğuna nəzarət üçün elektrik mərkəzləşməsi ilə təchiz edilmiş stansiyalarda qatarın tək lokomotivini (və ya bir neçə lokomotivdən ibarət splotkanı) üzərinə qum səpələnmiş relsli dəmiryol sahələrində dayandırdıqda maşinist köməkçisi rels dövrəsinin şuntlanması təmin edilməsi üçün təmiz relsin üzərinə hərəkət edilməsinin vacibliyini maşinistin yadına salmalıdır. Lokomotivin yerini təmiz relsin üzərinə dəyişmək mümkün olmadıqda maşinist bu barədə dərhal ardınca gələn qatarların maşinistlərinə, stansiya növbətçisinə və ya qatar dispetçerinə məlumat verir.

23. Qatar stansiyaya gəldikdən sonra lokomotiv stansiya növbətçisinin və ya qatar dispetçerinin göstərişi ilə açılır. Manevrlərə başlamazdan əvvəl stansiya növbətçisi və ya qatar dispetçeri manevr işinin planını lokomotiv briqadasının nəzərinə çatdırır.

24. Manevr işıqforunun icazəverici göstəricisində və qatar işindən manevr işinə keçirilmə zamanı maşinist köməkçisi aşağıdakı məzmununda maşinistə mürüzə edir:

“Manevr hərəkətlərinə keçirik, sürətölçən lent çəkilməmişdir, kompleks lokomotiv təhlükəsizlik qurğusu (yaxud digər təhlükəsizlik qurğusu) manevr rejiminə keçirilmişdir, manevr işıqforu _____ yoldan _____ liter manevr işıqforunun göstəricisi ağıdır, yoldəyişənlər marşrut üzrədir (görünmə hüdudunda)”.

25. Maşinist bu reqlamentin 24-cü hissəsində nəzərdə tutulmuş mürüzəyə aşağıdakı məzmununda cavab verir və sonra lokomotivi hərəkətə gətirir:

“Təsdiq edirəm, _____ yoldan ağıdır, yoldəyişənlər marşrut üzrədir”.

26. Lokomotivdə tərtibatçı briqadası və ya baş konduktor olmadıqda lokomotivin hərəkətə gətirilməsi stansiya növbətçisinin və ya həmin sahədə manevrlərin aparılmasına rəhbərlik etmək səlahiyyətinə malik olan şəxsin göstərişi ilə yerinə yetirilir.

27. Manevr marşrutu yarımreys üzrə tam hazırlanmadıqda stansiya növbətçisi və ya həmin sahədə manevrlərin aparılmasına rəhbərlik edən şəxs maşinisti hərəkət edə biləcəyi manevr işıqforu barədə məlumatlandırmalıdır.

28. Manevr işinin başlanğıcında və ya lokomotivin, motor-vaqonlu qatarın, özügedən xüsusi hərəkət tərkibinin (konstruksiya sənədlərində köməkçi tormoz nəzərdə tutulduqda) idarəetmə kabinəsini dəyişdikdən və onu hərəkətə gətirdikdən sonra maşinist köməkçisi saatda 3-5 kilometr sürətində tam dayananaqəd lokomotivin köməkçi tormozunun və ya motor-vaqonlu qatarın avtomatik tormozunun işinin yoxlanılmasının vacibliyi barədə maşinistə mürüzə etməlidir.

29. Qatar qaydasında motor-vaqonlu qatarın stansiyaya gəlməsindən sonra, manevr hərəkət qaydasına keçirilmə zamanı saatda 3-5 kilometr sürətdə tam dayananaqəd motor-vaqonlu qatarın avtomatik tormozunun işinin yoxlanılması aparılır.

30. Lokomotivlə irəli manevr işinin həyata keçirilməsi zamanı maşinist və maşinist köməkçisi hər bir manevr işıqforunun göstəricisini, hərəkət marşrutu üzrə yoldəyişənlərin vəziyyətini, təyin edilmiş hərəkət sürətini bir-birinə bildirməli, lokomotivin getdiyi yolun boş olduğuna nəzarət etməlidirlər.

31. Bu reqlamentin 1-ci hissəsində nəzərdə tutulmuş şəxslər tərəfindən qatar radiatorabite kanalı ilə danışmaların aparıldığı hallarda aşağıdakı müraciət formalarına və onların verilməsi ardıcılığına riayət edilməlidir:

31.1. tələb olunan abonentin çağırılması aşağıdakı məzmunlardan biri üzrə aparılır:

31.1.1. “_____ (stansiyanın adı) stansiyanın növbətçisi”;

31.1.2. “_____ nömrəli qatarın maşinisti (qatarın yerinin dəqiqləşdirici məlumatını əlavə etmək)”;

31.1.3. “Qatar (lokomotiv, enerji) dispetçeri”;

31.2. çağırılan abonent cavab vermədikdə, çağırış təkrar edilir;

31.3. çağırılan radiostansiyanın təsir zonasında olan bütün abonentlərə “Diqqət, hamıya!” məzmununda müraciət edilir;

31.4. çağırılan abonent tərəfindən aşağıdakı məzmunlardan biri üzrə cavab verilir:

31.4.1. “Mən, _____ (stansiyanın adı) stansiyanın növbətçisi (soyadı) _____, dinləyirəm”;

31.4.2. “Mən, ____ nömrəli qatarın maşinisti (soyadı) _____, (qatarın yeri barədə məlumatı bildirilir), dinləyirəm”;

31.4.3. “Mən, qatar (lokomotiv, enerji) dispetçeri (soyadı) _____ dinləyirəm”;

31.5. çağırılan abonent özünü aşağıdakı forma üzrə təqdim edir və daha sonra məlumatın (sualın) mətnini bildirir:

“____ nömrəli qatarın maşinisti (soyadı) _____”.

32. Qatar giriş, marşrut və ya çıxış işıqforunun qadağancedici siqnalına hərəkət edərkən stansiya növbətçisi, yaxud qatar dispetçeri tərəfindən maşinistin radiorabitə vasitəsilə çağırılmasına qatarın stansiyadan qəbul və ya göndərilmə üzrə tələblərdə dəyişiklik edildiyi, həmçinin hərəkətin təhlükəsizliyinə təhdid yarandığı halları ilə bağlı ona məlumatın verilməsi zərurəti yarandıqda yol verilir.

33. Qəza və ya digər fəvqəladə hallar baş verdikdə maşinist (maşinist köməkçisi) məlumatın verilməsinə “Diqqət! Hamıya!” sözlərini bir neçə dəfə təkrarlamaqla başlayır. Radiorabitənin təsir zonasında olan qatarların maşinistləri, stansiya növbətçiləri və qatar dispetçerləri həmin məlumatı diqqətlə dinləmək üçün radiorabitə ilə bütün danışıqları dayandırmalı və qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün tədbirlər görməlidirlər.

34. Qatarda tormozların nasazlığını aşkar etdikdə maşinist və ya maşinist köməkçisi tərəfindən mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə, qatar dispetçerlərinə və mənzildə olan digər qatarların maşinistlərinə aşağıdakı məzmununda xəbərdarlıq edilir:

“Diqqət, hamıya! Mən, _____ nömrəli qatarın maşinisti (soyadı) _____, _____ mənzilinin ____ kilometri ilə gedirəm, qatarın tormozları sıradan çıxmışdır. Tədbir görün!”.

35. Radiorabitə kanalı ilə çağırışın müddəti 12-15 saniyə təşkil edir, daha sonra maşinist və ya maşinist köməkçisi stansiya növbətçisindən və qatar dispetçerindən cavab alınanadək çağırışı təkrarlayır.

36. Dəmir yolunun neft və qaz kəmərləri ilə kəsişmə yerlərini bildiren “Neft” və “Qaz” siqnal nişanlarını keçərkən maşinist və maşinist köməkçisi lokomotivin kabinəsinin pəncərəsini açmalı və kəsişmə yerlərini mümkün qədər avtotormozları tətbiq etmədən, yüksək sayıqlıqla getməlidir. Spesifik qoxu olduqda və ya neft məhsullarının yayılmasını (axmasını) aşkar etdikdə maşinist dərhal stansiya növbətçisini və qatar dispetçerini bu barədə məlumatlandırılır.

37. Tormoz magistralında təzyiqin düşməsi səbəbindən qatar dayandıqda maşinist tərəfindən radiorabitə vasitəsilə aşağıdakı məzmununda xəbərdarlıq edilir:

“Diqqət, hamıya! Mən, ____ nömrəli qatarın maşinisti (soyadı) _____, tormoz magistralında təzyiqin düşməsi səbəbindən _____ mənzilin cüt (tək) yolunun ____ kilometrində dayanmışam, qabaritin pozulması barədə məlumatım yoxdur. Sayıq olun!”

38. Hərəkət tərkibinin relsdən çıxması səbəbindən qatarın dayanması zamanı, maşinist radiorabitə vasitəsilə aşağıdakı məzmununda xəbərdarlıq edilir:

“Diqqət! Hamıya! Mən, ____ nömrəli qatarın maşinisti (soyadı) _____, _____ mənzilinin cüt (tək) yolunun ____ kilometrində hərəkət tərkibinin relsdən çıxması səbəbindən qabarit pozulmuşdur. Sayıq olun!”.

39. Bu reqlamentin 37-ci və 38-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş hallarda mənzildə olan qatarların maşinistlərinə, sərnəşin qatarının rəisinə (mexanik-briqadirə), mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə, qatar dispetçerlərinə məlumatlar stansiya növbətçilərindən və ya qatar dispetçerlərindən, qonşu dəmir yolu ilə hərəkət edən qatarın arxası ilə gələn qatarın maşinistindən qəbul təsdiqi alınanaqədək verilir.

40. Qatarın mənzildə məcburi dayandığı hallarda maşinist (maşinist köməkçisi) tərəfindən dayanma yeri (kilometri, piketi) dəqiqləşdirilməklə aşağıdakı məzmununda ən azı 3 dəfə təkrarlanan xəbərdarlıq edilir:

“Diqqət, hamıya! Mən, ____ nömrəli qatarın maşinisti (soyadı) _____, _____ mənzilinin cüt (tək) yolunun ____ kilometr ____ piketdə _____ səbəbdən (səbəbi göstərmək) dayanmışam. Sayıq olun!”.

41. Qatarın mənzildə işıqforun qadağanedicisi göstəricisində dayanması zamanı maşinist dayandığı kilometri və piketi göstərməklə ardınca gələn qatarların maşinistlərinə, mənzili məhdudlaşdıran stansiyaların stansiya növbətçilərinə və ya dispetçer mərkəzləşməsində qatar dispetçerinə dayanma barədə məlumat verir.

42. Köməkçi lokomotiv tələb edildikdə dayanma yerini (kilometri, piketi) dəqiqləşdirdikdən sonra maşinist (maşinist köməkçisi) tərəfindən stansiya növbətçisinə və ya qatar dispetçerinə aşağıdakı məzmununda xəbərdarlıq edilir:

“Mən, ____ nömrəli qatarın maşinisti (soyadı) _____, _____ mənzilin ____ kilometrində, ____ piketdə dayanmışam. ____ nömrəli teplovozun (elektrovozun, motor-vaqonlu və ya xüsusi özügedən hərəkət tərkibinin) (nasazlığın səbəbi göstərilməklə) nasaz olması səbəbindən köməkçi lokomotiv tələb edirəm. Saat ____:____-”.

43. Maşinist və maşinist köməkçisi dəmiryol nəqliyyatı infrastruktur obyektlərinin işində kənar çıxma və ya zədələnmə, yanaşı dəmir yollarında hərəkət edən qatarlarda nasazlıq, dəmir yollarında və ya yaxınlığında şübhəli şəxslər aşkar etdikdə bunlar barədə radiorabitə vasitəsilə stansiya növbətçisinə və ya qatar dispetçerinə, yaxud yanaşı dəmir yollarında hərəkət edən qatarların maşinistlərinə məlumat verməlidirlər.

44. Qatarın göndərilmə stansiyasında lokomotiv sərnəşin qatarının tərkibinə qoşulduqdan sonra və lokomotiv briqadaların dəyişilmə məntəqələrində qatar rəisi (mexanik-briqadir) ilə lokomotivin maşinisti arasında radiorabitə əlaqəsi yoxlanılır və aşağıdakı reqlament üzrə danışiq aparılır:

44.1. sərnəşin qatarının rəisi (mexanik-briqadiri) aşağıdakı məzmununda maşinisti çağırır:

“ _____ nömrəli qatarın maşinisti (soyadı) _____”.

Maşinistdən cavab aldıqdan sonra qatarın rəisi (mexanik-briqadiri) aşağıdakı məzmununda danışığı davam etdirir və daha sonra sonra məlumatı və ya sualın mətnini bildirir:

“Mən, ____ nömrəli sənişin qatarının rəisi (mexanik-briqadiri) (soyadı) _____”.

44.2. maşinist sənişin qatarının rəisini (mexanik briqadiri) aşağıdakı məzmununda çağırır:

“____ nömrəli sənişin qatarının rəisi (mexanik-briqadiri)”.

Sənişin qatarının rəisindən (mexanik-briqadirdən) cavab aldıqdan sonra maşinist aşağıdakı məzmununda danışıq davam etdirir və daha sonra məlumatın və ya sualın mətnini bildirir:

“Sizi qatarın maşinisti (soyadı) çağırır” .

45. Lokomotivin maşinisti və maşinist köməkçisi arasında danışıq 1-ci cədvəldə nəzərdə tutulmuş reqlament üzrə aparılır.

cədvəl 1

Maşinist və maşinist köməkçisinin danışıq reqlamenti

Şərait	Maşinist köməkçisinin məruzəsi	Maşinist tərəfindən maşinist köməkçisinin məruzəsinin təkrarlanması və (və ya) yerinə yetirilən müvafiq hərəkətlər
Manevr işinin başlanğıcında və ya idarəetmə kabinəsini dəyişdikdən sonra və lokomotivi hərəkətə gətirdikdə	Lokomotiv tam dayananaqəd köməkçi tormoz yoxlanılmalıdır	Yerinə yetirirəm
Lokomotiv qatarın tərkibinə qoşularkən	5-10 metr qalmış dayanmalı, qoşulma sürəti saatda 3 kilometrədən çox olmamalıdır	Yerinə yetirirəm
Qatar çıxış işıqforunun icazəverici göstəricisində stansiyanın yan yolundan göndərildikdə	_____ yoldan çıxış _____ (siqnalın göstəricisini bildirir), yol keçidində sürət saatda ____ kilometrdir	_____yoldan çıxışı _____ görürəm, yol keçidində sürət saatda ____ kilometrdir
Təkrarlayıcı işıqfor olduqda	_____ yolda təkrarlayıcı işıqfor (marşrut, çıxış) yaşıldır (yanmır)	Görürəm, _____ yolda təkrarlayıcı işıqfor

		(marşrut, çıxış) yaşıldır (yanmır)
Çıxış işıqforunun nasazlığı zamanı qatarın göndərilməsi	_____ stansiyasının (stansiyanın adı) _____ yolundan çıxış işıqforu yanıb-sönən dümağdır (qırmızıdır), onu keçib-getməyə əmr (yazılı icazə) vardır, _____ yoldan göndərilmə marşrutu görünmə hüdudunda hazırdır, sürət saatda 20 kilometrden çox olmamalıdır	Verilmiş icazələrin düzgün olduğuna əmin olduqdan sonra məruzəni təkrar edir
Çıxış işıqforunu keçdikdən sonra	Mənzildə sürət saatda ____ kilometrdir	Mənzildə sürət saatda ____ kilometrdir
Mənzildə sürət məhdudiyəti ilə əlaqədar xəbərdarlıq olduqda	____ kilometr, _____ piketdə sürət məhdudiyəti saatda ____ kilometrdir	____ kilometr, _____ piketdə sürət məhdudiyəti saatda ____ kilometrdir
Qatarın avtotormozlarını yoxladıqdan sonra	“Tormoz yolu _____ metr təşkil etmişdir. Norma _____ metrdir”	“Tormoz yolu _____ metrdir”
Sürətin azaldılması siqnalına yaxınlaşdıqda	Sarı lövhə (disk), ____ kilometr, _____ piket, sürət saatda ____ kilometrdir	Görürəm, ____ kilometrde _____ piketdə sarı lövhə (disk), sürət saatda ____ kilometrdir
“ Təhlükəli yerin başlanğıcı ” siqnal nişanına yaxınlaşdıqda	Təhlükəli yerin başlanğıcı, sürət saatda ____ kilometrdir	Yerinə yetirirəm
“ Təhlükəli yerin sonu ” siqnal nişanını keçdikdə	Təhlükəli yerin sonu	Təsdiq edirəm, təhlükəli yerin sonu
Yaşıl rəngli lövhəyə (diskə) yaxınlaşdıqda	Yaşıl lövhə (disk), mənzildə sürət saatda ____ kilometrdir	Sürət saatda ____ kilometrdir
Avtotormozların yoxlanılması yerinə yaxınlaşdıqda	____ kilometrde tormozların sınağı, sürət saatda ____ kilometrdir	____ kilometrde tormozların sınağı, sürət saatda ____ kilometrdir
Keçid işıqforunda sarı işıq olduqda	Sarıdır, sürət saatda ____ kilometrden çox olmamalıdır	Görürəm, sarıdır, sürət saatda

		____ kilometrden çox olmamalıdır
Qatarın işıqforun qadağnedici göstəricili blok-sahəsinə daxil olması zamanı	Qarşıda qırmızıdır, 400 metr qalmış sürət saatda 20 kilometrden çox olmamalıdır	Görürəm, qarşıda qırmızıdır
Keçid işıqforunun qırmızı, sönük və ya aydın olmayan siqnalının qarşısında dayandıqdan sonra onu keçərkən	Sürət saatda 20 kilometrden çox olmamalı, sayıqlıq siqnalı verilməlidir	Sürət saatda 20 kilometrden çox olmamalıdır Sayıqlıq siqnalı verir
Keçid işıqforunun qırmızı, sönük və aydın olmayan siqnalını keçdikdən sonra lokomotiv işıqforunda icazəverici siqnal yandıqda	Növbəti işıqforadək sürət saatda 40 kilometrden çox olmamalıdır	Sürət saatda 40 kilometrden çox olmamalıdır
Kodlaşdırılmış sahədə lokomotiv işıqforunda qəfildən ağ işıq yandıqda	Lokomotiv işıqforu ağdır, yol işıqforu (göstərici) _____, xüsusi sayıqlıq, sürət saatda 40 kilometrden çox olmamalıdır	Görürəm, lokomotiv işıqforu ağdır, yol işıqforu (göstərici) _____, sürət saatda 40 kilometrden çox olmamalıdır
Qarşıdan gələn qatar keçdikdə	Qarşıdan gələn qatar nöqsan olmadan (və ya nöqsanla) keçdi Nöqsan olduqda xarakterini bildirir	Nöqsan olduqda qarşıdan gələn qatarın maşinistinə, zərurət olduqda isə stansiya növbətçisinə və ya qatar dispetçerinə məlumat verir
Dəmir yolunun əyri sahəsində qatara baxdıqdan sonra	Qatarda nöqsan olmamışdır (olmuşdur) Nöqsan olduqda xarakterini bildirir	Nöqsan olduqda onun olmasına şəxsən əmin olur və stansiya növbətçisinə və ya qatar dispetçerinə məlumat verir

Dəmiryol keçidinə tərəf gedərkən, görünmə hüdudunda	Diqqət, qarşıda keçid vardır	Keçidi görürəm
Dəmiryol keçidinə yaxınlaşma zamanı	Keçid boşdur	Keçid boşdur
Giriş işıqforunun yaşıl işığında	Giriş yaşıldır, stansiyada sürət saatda _____ kilometrdir	Görürəm _____ yol üzrə giriş yaşıldır, stansiyada sürət saatda _____ kilometrdir
Giriş işıqforunun sarı işığında	Giriş sarıdır, sürət saatda _____ kilometrden çox olmamalıdır	Görürəm _____ yol üzrə giriş sarıdır, sürət saatda _____ kilometrden çox olmamalıdır
Giriş işıqforunun iki sarı işığında	Giriş iki sarıdır, sürət saatda _____ kilometrden çox olmamalıdır	Görürəm _____ yol üzrə giriş iki sarıdır, sürət saatda _____ kilometrden çox olmamalıdır
Qatarın kodlaşdırılmayan dəmir yolu ilə buraxılması zamanı	Lokomotiv işıqforu ağdır, yol işıqforu _____	Lokomotiv işıqforu ağdır, yol işıqforu _____
Giriş işıqforunun nasaz olduğu hallarda qatarın stansiyaya qəbulu	_____ stansiyasının _____ yoldan girişi yanıb-sönən dümağdır (qırmızıdır), onu keçib-getməyə əmr (yazılı icazə) vardır, _____ yola qəbul marşrutu hazırdır, sürət saatda 20 kilometrden çox olmamalıdır	Maşinist verilmiş icazələrin düzgünlüyünə əmin olur və maşinist köməkçisinin məruzəsini təkrar edir

46. Stansiyalarda qatarların qəbulu, göndərilməsi və buraxılması zamanı stansiya növbətçisinin qatarların maşinistləri arasında danışıq 2-ci cədvəldə nəzərdə tutulmuş reqlament üzrə aparılır.

cədvəl 2

Stansiya növbətçisinin maşinistlə stansiyalarda qatarların qəbulu, göndərilməsi və buraxılması üzrə danışıq reqlamenti

Sıra №-si	Məlumat verən	Məlumat alan	Məlumatın verildiyi yer və vaxt	Məlumatın mətni	Məlumatın forması (əmr, göstəriş, mürüzə)
1. Avtobloklamanın (yarım avtomatik bloklama) işlədiyi və xəbərdarlığın verilmədiyi hallarda qatarın giriş (marşrut) və çıxış işıqforunun icazəverici göstəricisində stansiyanın baş dəmir yolu ilə bir yollu mənzilə və ya iki yollu mənzilin düzgün dəmir yolu ilə dayanmadan buraxılması					
1.1.	Stansiya növbətçisi	Sərnişin qatarını köməkçi olmadan idarə edən maşinistə	İkinci yaxınlaşma sahəsində (uzaqdakı)	Məlumat	_____ stansiyasına yaxınlaşan _____ nömrəli qatarın maşinisti, giriş və çıxış işıqforu (marşrut və çıxış) açıqdır, marşrut _____ baş yol ilə keçib- getməyə hazırdır. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____ (məlumat yalnız sərnişin qatarını köməkçi olmadan idarə edən maşinistə verilir).

Qeyd. Maşinist stansiya növbətçisinin məlumatının mətnini təkrarlayır, stansiya növbətçisi isə əmr və göstərişləri “Düzdür, yerinə yetirin” sözlərini, məlumatı və xəbərdarlığı isə “Düzdür” sözünü bildirməklə təsdiq edir.

2. Hərəkət qrafikinə əsasən sərnəşin qatarının baş dəmir yolu ilə dayanmadan buraxılması nəzərdə tutulduqda, onun stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilməyən dəmir yoluna (xüsusiləşdirilməmiş dəmir yoluna), həmçinin yan dəmir yoluna qəbulu

2.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	2-ci yaxınlaşma sahəsində (uzaqdakı)	Məlumat (ilkin məlumat)	_____ stansiyasına gələn _____ nömrəli qatarın maşinisti, sizi açıq giriş işıqforu (dəvətəedici siqnalla və ya qeydiyyatda alınan əmrlə) ilə stansiyada dayanmaqla (və ya dayanmadan) xüsusiləşdirilməmiş _____ nömrəli yola (və ya yan yola) qəbul edirəm. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
------	---------------------	-----------	--------------------------------------	-------------------------	--

3. Giriş (marşrut) işıqforunun dəvətəedici siqnalı ilə qatarın qəbulu

3.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Birinci yaxınlaşma sahəsində (yaxındakı)	Məlumat	_____ stansiyasına yaxınlaşan _____ nömrəli qatarın maşinisti, sizə literi _____ olan giriş işıqforunda
------	---------------------	-----------	--	---------	---

					dəvətəedici signal (yolun nömrəsi)____ ____ boş yola açıqdır. Qəbul marşrutu hazırdır. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
4. Stansiya növbətçisinin qeydiyyatata alınan əmri əsasında qatarın qəbulu					
4.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	2-1-ci yaxınlaşma sahələrində (qatarı dayandırmadan)	Qeydiyyatata alınan əmr	____ nömrəli əmr, vaxt (saat, dəqiqə)____ ____ ____ nömrəli qatarın maşinisti, mən (stansiyanın adı) _____ stansiyasının növbətçisi, sizə literi _____ olan giriş (marşrut) işıqforunun qadağanedici göstəricisində _____ yola gəlməyə icazə verirəm, qəbul marşrutu hazırdır. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____

4.2.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	2-1-ci yaxınlaşma sahələrində (qatarı dayandırmadan)	Qeydiyyatdan alınan əmr	____ nömrəli əmr, vaxt (saat, dəqiqə) ____ nömrəli qatarın maşinisti, mən (stansiyanın adı)____ stansiyasının növbətçisi, sizə _____ düzgün olmayan yoldan _____ yola gəlməyə icazə verirəm, qəbul marşrutu hazırdır. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
5. Giriş işıqforunun xəbərdaredici işıqfor göstəricisinin daha az icazəverici siqnala (yaşıldan sarıya) dəyişilməsi zamanı danışıqlar					
5.1.	Maşinist	Stansiya növbətçisinə	2-ci yaxınlaşma sahəsində (uzaqdakı)	Sorğu	____ stansiyasının növbətçisi, mən ____ nömrəli qatarın maşinisti (soyadı) _____, literi _____ olan xəbərdaredici yaşıldan sarıya dəyişildi, səbəbini aydınlaşdırın
5.2.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Maşinist stansiya	Cavab	____ nömrəli qatarın

			növbətçisi çağırıldıqdan dərhal sonra		maşinisti siz qatar dispetçerinin göstərişi ilə (stansiyanın adı)_____ stansiyasının _____ yan yoluna (yolun nömrəsi) dayanmaqla qəbul ediləcəksiniz, giriş (literi _____ olan) sizə iki sarıya açıqdır. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____ (mətn ışığıforun bağlanılması səbəbindən asılı olaraq az icazəverici göstəriciyə dəyişilir)
Qeyd. Giriş işıqforunun xəbərdaredici işıqfor göstəricisi yaşıldan sarıya dəyişdikdə Stansiya növbətçisi maşinisti çağırmalı və səbəbini izah etməlidir. Stansiya növbətçisinin çağırışı olmadıqda maşinist stansiya növbətçisini çağırmalı və səbəbini aydınlaşdırmalıdır.					
6. Stansiyada və ya qarşıdakı mənzildə gözlənilməyən xəbərdarlıqların verilməsi					
6.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Qatar stansiyaya yaxınlaşdıqda (mümkün qədər uzaq məsafədə)	Xəbərdarlıq	_____ (stansiyanın adı) stansiyasına gələn _____ nömrəli qatarın maşinisti. _____ nömrəli yoldəyişənin,

					<p>_____ (mənzilin _____ baş yolunun _____ kilometrində, _____ piketdə) sürət saatda _____ kilometrədən çox olmamalıdır. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____ (Stansiya növbətçisinin verdiyi xəbərdarlığın maşinist tərəfindən anlaşıldığının təsdiqi alındıqdan sonra, yalnız giriş xəbərdarlığı (stansiyada olduqda) və ya çıxış işıqforu (xəbərdarlıq irəlindəki mənzildə olduqda) açıla bilər</p>
<p>Qeyd. Stansiya növbətçisi hərəkət cədvəlinə əsasən stansiyanın texniki-sərəncam aktı ilə və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatla müəyyən olunmuş qatarların qəbulu və stansiyadan buraxılması zamanı kənara çıxma hallarında qatarı dayandırmamaq üçün stansiyaya yaxınlaşmaqda olan qatarın maşinistini radorabitə ilə çağırılmalı və maşinist tərəfindən müvafiq dəyişikliklərin anlaşıldığına əmin olmalıdır.</p>					
<p>7. Çıxış işıqforunun qadağanedici göstəricisində stansiya növbətçisinin qeydiyyatda alınan əmri əsasında qatarın göndərilməsi</p>					

7.1	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Göndərilmə yolunda çıxış işıqforunun qarşısında	Qeydiyyatata alınan əmr	<p>____ nömrəli əmr, saat ____ ____</p> <p>nömrəli qatara ____ yoldan ____ baş yolla çıxış işıqforunun (literi _____ olan) qadağnedici göstəricisində birinci keçid işıqforunadək getməsinə icazə verirəm, sonra avtobloklaman ın siqnallarını rəhbər tutun. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____</p>
8. Marşrut işıqforunun qadağnedici göstəricisində stansiya növbətçisinin qeydiyyatata alınan əmri əsasında qatarın göndərilməsi					
8.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Göndərilmə yolunda marşrut işıqforunun qarşısında	Qeydiyyatata alınan əmr	<p>____ nömrəli əmr, saat ____ ____ nömrəli qatara ____ yoldan ____ nömrəli marşrut işıqforunun (literi _____ olan) qadağnedici göstəricisində literi _____ olan çıxış</p>

					(marşrut) ışığıforunadək getməyə icazə verirəm, sonra avtobloklaman ın siqnallarını rəhbər tutun. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
9. Yol vərəqəsi, DU-54, DU-56, DU-64 blankları ilə qatarın göndərilməsi barədə göstəriş					
9.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Göndərilmə yolunda çıxış və ya marşrut ışığıforunun qarşısında	Radiatorabite ilə stansiya növbətçi- sinin göstərişi	_____ stansiyasının _____ yolundakı _____ nömrəli qatarın maşinisti, sizdə olan yol vərəqəsi (DU- 54, DU-56, DU-64 blankları) ilə getməyinizə icazə verirəm, marşrut hazırdır. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
10. Dəvətədicisiqnalla qatarın göndərilməsi					
10.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Göndərilmə yolunda çıxış və marşrut ışığıforunun qarşısında	Məlumat	_____ stansiyasının _____ yolundakı _____ nömrəli qatarın maşinisti, sizə _____ (adı) stansiyasına

					yola düşmək üçün _____ yoldan dəvətəedici signal açıqdır, marşrut hazırdır. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
11. Göndərilmə yolunun marşrut göstəricisinin (yaşıl işığın lampalarından) və ya göndərilmə yolunun qrup işıqforunun təkrarlayıcısının nasaz olduğu hallarda açıq çıxış qrup işıqforu ilə qatarın göndərilməsi					
11.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Göndərilmə yolunda	Qeydiyyatata alınan əmr	_____ nömrəli əmr, saat _____ yoldakı _____ nömrəli qatarın maşinisti, sizə literi _____ olan qrup işıqforu açıqdır, getməyə icazə verirəm. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
12. Çıxış (marşrut) işıqforunun icazəverici göstəricisi zamanı, aparıcı lokomotivin başı işıqforun arxasında olduqda və kabinədən maşinist işıqforun göstəricisini görmədikdə qatarın göndərilməsi					
12.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Göndərilmə yolunda	Qeydiyyatata alınan əmr	_____ nömrəli əmr, saat _____ - _____ (adı) stansiyanın _____ yoldakı _____ nömrəli qatarın

					maşinisti, sizə literi ____ olan çıxış (marşrut) işıqforu açıqdır, getməyə icazə verirəm. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
13. Marşrut istiqamət göstəricisi (ağ işığın lampalarından) nasaz olduğu hallarda açıq çıxış (marşrut) işıqforu ilə qatarın göndərilməsi					
13.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Göndərilmə yolunda	Məlumat	_____ yoldakı ____ nömrəli qatarın maşinisti, ____ nömrəli literi ____ olan marşrut işıqforda istiqamət göstəricisi nasazdır, marşrut _____ stansiyası istiqamətinə hazırdır. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
14. Çıxış (marşrut) işıqforunun təkraredicisi nasaz olduğu hallarda sənişin qatarlarının göndərilməsi (dayanmadan keçib-getməsi)					
14.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Göndərilmə yolunda təkraredici işıqforun qarşısında	Məlumat	_____ yoldakı ____ nömrəli qatarın maşinisti, ____ nömrəli çıxış (marşrut) işıqforunun

					literi ____ olan təkrarlayıcı nasazdır, əsas ışığıfor açıqdır. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
14.2.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Birinci yaxınlaşma sahəsində (yaxındakı)	Məlumat	_____ stansiyasına gələn ____ nömrəli qatarın maşinisti, ____ nömrəli çığış (marşrut) ışığıforunun literi ____ olan təkrarlayıcısı nasazdır, əsas ışığıfor açıqdır. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
15. ALS ilə hərəkət üçün qurğularla təchiz edilmiş düzgün olmayan dəmir yolu ilə qatarın göndərilməsi					
15.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Qatarın göndərilmə yolunda qrafik üzrə dayanması zamanı. Dayanmadan buraxılma zamanı stansiyanın 2-1-ci yaxınlaşma sahəsində	Xəbərdarlıq	_____ yoldakı (_____ stansiyasına gələn) _____ nömrəli qatarın maşinisti, çığış ışığıforun icazəverici göstəricisi ilə _____ düzgün olmayan baş yolla _____ stansiyasına

					<p>göndəriləcəksiniz (dayanmadan keçəcəksiniz). Sonra ALS-in siqnallarını rəhbər tutun.</p> <p>_____ kilometrdə, _____ piketdə sürət saatda _____ kilometrdən çox olmamalıdır (və ya qüvvədə olan digər xəbərdarlıq). Stansiya növbətçisi (soyadı) _____</p>
--	--	--	--	--	--

Qeyd. Qrafik üzrə dayanacaqları olmayan qatarlar stansiyadan dayanmadan buraxılırlar. Qatarların göndərilməsi (dayanmadan keçib-getməsi), yalnız çıxış işıqforunun icazəverici göstəricisi (bir yanıb-sönən sarı və bir dümağ işığı) ilə yerinə yetirilir.

16. Müstəqil siqnalizasiya və rabitə vasitəsi kimi ALS ilə təchiz edilmiş mənzilə çıxış işıqforunun qadağanedici göstəricisində qatarın göndərilməsi

16.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Göndərilmə yolunda	Qeydiyyatda alınan əmr	<p>_____ nömrəli əmr, saat _____ .</p> <p>_____ nömrəli qatara _____ yoldan _____ baş yolla çıxış işıqforunun (literi _____ olan) qadağanedici göstəricisində mənzilə</p>
-------	---------------------	-----------	--------------------	------------------------	---

					çıxanadək saatda 20 kilometr sürətlə getməsinə icazə verirəm, sonra lokomotiv ışığıforunun siqnallarını rəhbər tutun. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
17. Yarımavtomatik bloklama ilə təchiz edilmiş mənzilə çıxış ışığıforunun qadağanedici göstəricisində, danışıqların avtomatik qeydə alınması sistemi olduqda maşinistə DU-52 blankının verilməsi əvəzinə stansiya növbətçisinin əmri əsasında qatarın göndərilməsi					

17.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Göndərilmə yolunda	Qeydiyyatata alınan əmr	<p>_____ nömrəli əmr, saat _____ .</p> <p>_____ nömrəli qatara _____ yoldan _____ baş yolla _____ stansiyasına-dək (blok-postadək) getməsinə icazə verirəm. Mənzili boşdur. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____</p>
18. Aparıcı lokomotivlə geriye basılma yolu ilə qatarın göndərilmə stansiyaya qaytarılması					
18.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Qatar mənzildə olduqda	Qeydiyyatata alınan əmr	<p>_____ nömrəli əmr, saat _____ .</p> <p>_____ mənzili (və ya mənzilin yolu) bütün qatarların hərəkəti üçün bağlıdır. _____ nömrəli qatarın giriş signalınadək (və ya</p>

					“Stansiyanın sərhədi” signal nişanına qədər) geriye basılmasına icazə verirəm. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____
18.2.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə	Qatar birinci blok-sahəni boşaltmadan dayandıqda	Göstəriş (icazə)	_____ nömrəli qatarın maşinistinə, qatarın giriş signalına qədər (və ya “Stansiyanın sərhədi” işarə nişanına qədər) geriye basılmasına icazə verirəm. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____

Qeyd. Mənzildən stansiyaya qaytarılan qatarların qəbulu giriş işıqforunun açıq signalı ilə və ya onun qadağnedici göstəricisində bu Təlimatın 10.68-10.73-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir. Əmrin məzmunu bu cədvəlin 4.1-ci bəndinin tələblərinə uyğun olmalıdır.

Rəlsdən çıxmağa avtomatik nəzarət qurğusunun işə düşməsi barədə məlumatı maşinistə stansiya növbətçisi belə qurğuların istismarına dair tələblərə uyğun olaraq verir. Qatarın maşinisti qəza və təhlükəli vəziyyətin yaranması, o cümlədən qatarın mənzildə məcburi dayanması barədə məlumatın verilməsini “Diqqət, hamıya!” sözlərini bildirməklə başlamalıdır.

47. Manevr işi aparıldığı hallarda stansiya növbətçisi, maşinist və qatar tərtibatçısı arasında danışıq reqlamenti 3-cü cədvələ uyğun olaraq müəyyən edilir.

cədvəl 3

Sıra №-si	Məlumat verən işçi	Məlumat verilən işçi	Məlumatın verildiyi yer, vaxt, hallar	Məlumatın forması (komanda, göstəriş, sorğu və s.)	Məlumatın məzmunu və (və ya) yerinə yetirilən hərəkətlər
1. Vaqonların bir dəmir yolundan digər dəmir yoluna qoyulması (yerdəyişməsi)					
1.1.	Tərtibatçı	Stansiya növbətçisinə	Tərkib manevr hərəkətinə hazır olduqda	Stansiya növbətçisindən manevr hərəkətləri üçün marşrutun hazırlanması barədə sorğu	“Növbətçi, 5-ci yoldan 12-ci yola 10 vaqonla”
1.2.	Stansiya növbətçisi	Tərtibatçıya	--	Tərtibatçının sorğusunun anlaşıldığının təsdiqi	“Aydındır, 5-ci yoldan 12-ci yola 10 vaqonla” 5-ci yoldan dartı yoluna marşrut hazırlayır və marşrut üzrə manevr işıqforlarını açır (birinci yarımreys dartma)
1.3.	Tərtibatçı	Maşinistə	5-ci yoldan çıxmaq üçün manevr işıqforu açıldıqdan sonra	Hərəkətə əmr	“ _____ nömrəli lokomotivin maşinisti (soyadı və

					<p>ya lokomotivin nömrəsi)</p> <p>_____</p> <p>Hərəkət irəliyə dartı yoluna, M22-in arxasına, H5 ağdır”.</p> <p>Tərtibatçıya signal görünmədikdə (o quyruq vaqonunda olduqda), o hərəkətə komanda verir, maşinist isə işıqforun göstəricisini məruzə edir</p>
1.4.	Maşinist	Tərtibatçıya	İşıqforun açılmasına əmin olduqdan sonra	Tərtibatçının komandasının anlaşıldığına təsdiqi	“Aydındır, gedirəm dartı yoluna, M22-in arxasına, H5 ağdır”. Bir uzun fit verir və tərkibi hərəkətə gətirir
1.5.	Tərtibatçı	Maşinistə	Tərkibin quyruğu M22 işıqforunu keçdikdən sonra	Dayanmaya komanda	“Maşinist (soyadı və ya lokomotivin nömrəsi),

					_____, dayan”
1.6.	Maşinist	Tərtibatçıya	Tərtibatçının komandası ilə	Komandanın anlaşıldığıнын və icra edilməsinin təsdiqi	Üç qısa fit verir və tərkibi dayandırır
1.7.	Stansiya növbətçisi				Dartı yolundan 12-ci yola marşrut hazırlayır, marşrut üzrə manevr işıqforlarını açır (ikinci yarımreys-geriyə basma)
1.8.	Tərtibatçı	Maşinistə	Geriye hərəkət üçün M22 işıqforu açıldıqdan sonra	Vaqonlarla irəli hərəkətmə komandası	“Maşinist (soyadı və ya lokomotivin nömrəsi), _____, gedək geriye 12-ci yola, vaqonların üstünə, M22 ağıdır, mən sağ tərəfdə vaqonun ayaq qoyulanında- dayam”
1.9.	Maşinist	Tərtibatçıya	Tərtibatçının komandasını aldıqda	Tərtibatçının komandasının anlaşıldığıнын təsdiqi	“Aydındır, geriye basıram, 12-ci yola vaqonların üstünə,

					M22 ağdır". İki uzun fit verir, tərkibi vaqonlarla irəli hərəkətə gətirir
1.10.	Tərtibatçı	Maşinistə	Tərkibin baş hissəsi ilə M22 işıqforunu keçdikdən sonra (hərəkət istiqamətində birinci vaqon)	Növbəti manevr işıqforunun göstəricisi barədə məlumat	"Maşinist (soyadı və ya lokomotivin nömrəsi) _____, M24 ağdır"
1.11.	Maşinist	Tərtibatçıya	Tərtibatçının məlumatını aldıqda dərhal	Anlaşılmanın təsdiqi	"Aydındır, M24 ağdır"
1.12.	Tərtibatçı	Maşinistə	Tərkibin baş hissəsi ilə M24 işıqforunu keçdikdən sonra	Növbəti manevr işıqforunun göstəricisi barədə məlumat	"Maşinist (soyadı və ya lokomotivin nömrəsi) _____, M26 ağdır"
1.13.	Maşinist	Tərtibatçıya	Tərtibatçının məlumatını aldıqda dərhal	Anlaşılmanın təsdiqi	"Aydındır, M26 ağdır"
1.14.	Tərtibatçı	Maşinistə	Tərkibin baş hissəsi 12-ci təyinat yoluna daxil olduqda	Məlumat	"Maşinist (soyadı və ya lokomotivin nömrəsi) _____, 12-ci yola daxil oluruq, 20 vaqonluq yer vardır"
1.15.	Maşinist	Tərtibatçıya	Tərtibatçının məlumatını aldıqda dərhal	Anlaşıldığının təsdiqi	"12-ci yola daxil oluruq, 20

					vaqonluq yer vardır”
1.16.	Tərtibatçı	Maşinistə	Dayanmış vaqonlaradək olan məsafə azaldıqda	Məlumat	“Maşinist (soyadı və ya lokomotivin nömrəsi) _____, 10 vaqonluq yer vardır”
1.17.	Maşinist	Tərtibatçıya	Tərtibatçının məlumatını aldıqda dərhal	Anlaşıldığının təsdiqi	“10 vaqonluq yer vardır”
1.18.	Tərtibatçı	Maşinistə	Dayanmış vaqonlara yaxınlaşdıqda	Məlumat	“Maşinist (soyadı və ya lokomotivin nömrəsi) _____ 5 vaqonluq yer vardır, yavaş”
1.19.	Maşinist	Tərtibatçıya	Tərtibatçının məlumatını aldıqda dərhal	Anlaşılanın təsdiqi	“5 vaqonluq yer vardır”. İki qısa fit verir, sürəti saatda 3 kilometrə-dək azaldır
1.20.	Tərtibatçı	Maşinistə	Bilavasitə vaqonların qoşulmasından əvvəl	Komanda	“Maşinist (soyadı və ya lokomotivin nömrəsi) _____ dayan”
1.21.	Maşinist	Tərtibatçıya	Tərtibatçının məlumatını aldıqda dərhal	Anlaşılanın və icranın təsdiqi	Üç qısa fit verir, tərkibi saxlayır
2. Manevr tərkibin işıqforun qadağanedici göstəricisində dəmir yolundan çıxması					

2.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə, Tərtibatçıya	İşıqforun qadağanedici göstəricisində manevr tərkibi yoldan çıxması zamanı	Göstəriş	Stansiyanın texnik-sərəncam aktının və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın tələblərinə uyğun olaraq yoldan çıxmaq üçün yolboyu birinci işıqforadək marşrutu hazırlayır, sonra marşrut üzrə növbəti manevr işıqforlarını açır. Marşrut hazır olduqda aşağıdakı məzmununda göstəriş verir: "Maşinist (soyadı) _____, qatar
------	---------------------	-------------------------	--	----------	---

					tərtibatçısı (soyadı) _____, 5-ci yoldan H5-in qadağan- edici göstərici- sində M28-dək çıxmağa icazə verirəm, sonradan siqnalların göstəricisi ilə. Marşrut hazırdır. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____”
2.2.	Maşinist	Stansiya növbətçisinə	Stansiya növbətçisindən göstəriş alındıqda	Anlaşıldığının təsdiqi	“Maşinist (soyadı) _____. 5-ci yoldan H5 qadağan- edici göstərici- sində M28-dək çıxmağıma icazə verirsiniz, sonra siqnalların göstəricisi ilə, marşrut hazırdır”
2.3.	Tərtibatçı	Stansiya növbətçisinə	Göstərişin maşinist tərəfindən anlaşıldığının	Stansiya növbətçisinin göstərişinin	“Düzdür. Tərtibatçı _____.”

			təsdiqindən sonra	anlaşıldığının təsdiqi	(və ya stansiya növbətçisinin göstərişinin tam təkrarı)
2.4.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə, tərtibatçıya	Öz göstərişinin maşinist və tərtibatçı tərəfindən təkrarını dinləyir	Göstərişin təsdiqi	“Düzdür, yerinə yetirin”
2.5.	Tərtibatçı	Maşinistə	Stansiya növbətçisi göstərişini təsdiq etdikdən sonra	Hərəkətə komanda	“Maşinist (soyadı və ya lokomotivin nömrəsi) _____, stansiya növbətçisinin icazəsi ilə H5-in qadağan-edicı göstərici-sində M28-dək gedək dartı yoluna irəli, sonra siqnalların göstəricisi ilə”
2.6.	Maşinist	Tərtibatçıya	Tərtibatçıdan hərəkətə komanda aldıqda	Anlaşıldığının və yerinə yetirildiyinin təsdiqi	“Aydınıdır, stansiya növbətçisinin icazəsi ilə H5-in qadağan-edicı göstərici-sində gedirəm M28-dək,

					dartı yoluna, sonra siqnalların göstəricisi ilə". Bir uzun fit verir, tərkibi hərəkətə gətirir
3. Yarımreys üçün tam hazırlanmayan manevr marşrutu ilə hərəkət (vaqonlarla irəli)					
3.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə, tərtibatçıya	Hərəkətə başlamaq üçün marşrut üzrə birinci işıqforu açanadək	Xəbərdarlıq	"Maşinist (soyadı) _____, tərtibatçı (soyadı) _____, sizə M24-dək M22-ni açiram: 10-cu yoldan teplovoz buraxiram, M24 mavidir. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____"
3.2.	Tərtibatçı	Stansiya növbətçisinə	Stansiya növbətçisinin xəbərdarlığını aldıqda	Anlaşılanın təsdiqi	"Aydındır, M22-ni M24-dək açırınsınız, M24 mavidir. 10-cu yoldan teplovoz çıxır. Tərtibatçı (soyadı) _____"

3.3.	Stansiya növbətçisi	Tərtibatçıya		Xəbərdarlığın təsdiqi	“Düzdür. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____”. M 24-dək M 22 işıqforunu açır
3.4.	Tərtibatçı	Maşinistə	Hərəkətə başlamaq üçün işıqfor açıldıqdan sonra	Hərəkətə komanda	“Maşinist (soyadı və ya lokomotivin nömrəsi) _____, qadağan-edic M24-dək gedək arxaya. M22 ağdır, mən sağ tərəfdə vaqonun ayaq pilləsində-yəm”
3.5.	Maşinist	Tərtibatçıya	Hərəkətə komanda alındıqda	Komandanın təkrarı və onun yerinə yetirilməsi	“Aydındır, qadağan-edic M24-dək vaqonlarla irəli gedirəm, M22 ağdır”. İki uzun fit verir, tərkibi vaqonlarla irəli hərəkətə gətirir

3.6.	Tərtibatçı	Maşinistə	Tərkib baş vaqonunun M24 işıqforuna yaxınlaşdıqda	Dayanmağa komanda	“Maşinist (soyadı və ya lokomotivin nömrəsi), _____ dayan”
3.7.	Maşinist	Tərtibatçıya	Dayanmaq komandası aldıqda	Komandanın anlaşıldığının və yerinə yetirilməsinin təsdiqi	Üç qısa fit verir, tərkibi saxlayır
4. Qatarın qəbulundan və göndərilməsindən əvvəl manevrlərin dayandırılması					
4.1.	Stansiya növbətçisi	Maşinistə, tərtibatçıya	Qatara siqnalın açılmasından əvvəl	Göstəriş	“Maşinist (soyadı) _____, tərtibatçı (soyadı) _____, 5-ci yolda manevri dayandırın, 6-cı yola qatar qəbul edirəm. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____”
4.2.	Tərtibatçı	Maşinistə	Stansiya növbətçisinin göstərişini aldıqda dərhal	Komanda	“Maşinist _____ (soyadı və ya lokomotivin nömrəsi), dayan”
4.3.	Tərtibatçı maşinist	Stansiya növbətçisinə	Manevr tərkibinin dayanmasından sonra	Manevrlərin dayandırılması barədə məruzə	“Növbətçi! 5-ci yolda manevrlər dayandırılıb, durmuşuq. Tərtibatçı

					(soyadı) _____ ” “5-ci yolda manevrlər dayandırılıb, durmuşuq. Maşinist (soyadı) _____ ”
--	--	--	--	--	--

Qeyd. Manevr işi aparıldıqda manevr radiatorabıtəsi ilə digər məsələlər üzrə reqlamentdən kənar danışıqlara yol verilir.

48. Hərəkət tərkibinin vaqonlarla irəli tutulu yola, geriyyə basılması zamanı toqquşmanın qarşısının alınması məqsədilə bu Təlimatın 12.53-cü bəndinin tələblərinə uyğun olaraq stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatın əlavəsi olan manevr işi üzrə radiatorabıtə ilə danışıq reqlamentində aşağıdakı ardıcılığa riayət edilməlidir:

48.1. tutulu dəmir yoluna daxilolma zamanı hərəkət istiqamətində birinci vaqonun xüsusi ayaqqoyulanda (keçid meydançasında, tamburda, sisternin nərdivanında) və ya dəmir yollarının arası (və ya kənarı) ilə piyada gedən manevr rəhbəri:

48.1.1. birinci vaqon dəmir yoluna daxilolma zamanı dərhal radiatorabıtə ilə həmin dəmir yolunda duran vaqonlardək qalmış məsafəni göstərməklə bu barədə manevr lokomotivinin maşinistinə məlumat verməli, belə bir məlumat olmadıqda maşinist radiatorabıtə ilə qatar tərtibatçısını çağırmalı, cavab almadıqda isə dərhal tərkibi saxlamalı;

48.1.2. tərkibin dəmir yolunda duran vaqonlara yaxınlaşması prosesində vaqonlardək qalmış məsafədən və sürətdən asılı olaraq vaxtaşırı məsafəni vaqonlarla göstərməklə maşinisti məlumatlandırmalı, məsələn “10 vaqonluq yer”, sonra “Yavaş” və bilavasitə qoşulma zamanı “Dayan!” komandalarını verməlidir;

48.2. Manevr lokomotivinin maşinisti manevr rəhbərinin bildirdiyi məlumatı təkrarlamalı, geriyyə basılma sürətini tənzimləməli, “Yavaş” komandasını aldıqda və ya belə komanda verilmədikdə sürəti saatda 3 kilometrədək azaltmalı, manevr rəhbərini çağırmalı, ondan cavab almadıqda isə hərəkət tərkibini dərhal dayandırmalıdır;

48.3. Manevr rəhbəri maşinist tərəfindən məlumatın (komandanın, göstərişin) anlaşıldığının təsdiqini almadıqda tərkibi dayandırmaq üçün aşağıdakı tədbirləri görür:

48.3.1. radiatorabıtə vasitəsilə stansiya növbətçisinin köməyi ilə;

48.3.2. dəmir yollarında olan digər işçiləri cəlb etməklə əl siqnalları ilə;

48.3.3. sənişin vaqonunun tamburunda olduqda stop-kran vasitəsilə;

48.3.4. toqquşma ehtimalı olduqda təhlükəsiz yerdə vaqondan düşüb lokomotiv briqadasının görmə zonasına keçərək dayan siqnalı verməklə.

49. Stansiya yollarında hərəkət tərkibinin bərkidilməsi üzrə əməliyyatlar 4-cü cədvəldə nəzərdə tutulmuş reqlamentə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

**Stansiya yollarında hərəkət tərkibinin bərkidilməsi əməliyyatlarının
yerinə yetirilməsi üzrə rəqlament**

Sıra №-si	Stansiya növbətçisinin hərəkət tərkibinin bərkidilməsi, tormoz başmaqlarının götürülməsi barədə göstərişi və həmin göstərişin anlaşıldığının və yerinə yetirilməsinin təsdiqi	İcraçı tərəfindən göstərişin anlaşıldığının təsdiqi və yerinə yetirilməsi barədə məruzəsi	Maşinistin lokomotivin tərkibə (vaqonlara) qoşulması barədə məruzəsi	Maşinistin tərkibin bərkidilməsi barədə məlumatlandırılması və lokomotivin tərkibdən açılmasına icazənin verilməsi
1. Hərəkət tərkibinin bərkidilməsi və lokomotivin açılması				
1.1.	“Tərtibatçı (stansiyanın texniki-sərəncam aktında və ya qeyri-ümumi istifadəli dəmir yollarında xidmətin göstərilməsinə və hərəkətin təşkilinə dair təlimatda göstərilən digər işçi) (soyadı) _____. tərkibi (vaqonları) _____ yolda, _____ tərəfdən, _____ ədəd tormoz başmağı ilə bərkidin. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____”	“Aydındır, tərkibi _____ yolda, _____ tərəfdən, _____ ədəd tormoz başmağı ilə bərkitmək. Tərtibatçı (və ya digər işçi) (soyadı) _____”	--	--
1.2.	“Düzdür, yerinə yetirin”	--	--	--
1.3.	--	“Növbətçi, tərkibi (vaqonları) _____ yolda, _____ tərəfdən, _____ ədəd tormoz başmağı ilə bərkitdim. Tərtibatçı (və	--	--

		ya digər işçi) (soyadı) _____”.		
1.4.	“Aydındır, tərkib (vaqonlar) _____ yolda, _____ tərəfdən, _____ ədəd tormoz başmağı ilə bərkidilmişdir. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____”	--	--	--
1.5.	--	--	--	Stansiya növbətçisi: maşinist _____ (qatarın) tərkib (vaqonlar) _____ tərəfdən, _____ ədəd tormoz başmağı ilə bərkidilmiş dir. Tərkibdən açılın (manevr zamanı göstəriş tərtibatçıya bildirilir: “Lokomoti- vi açmağa icazə verirəm”). Maşinist: “Aydındır, tərkib (vaqonlar) _____ tərəfdən, _____ ədəd

				tormoz başmağı ilə, bərkidilmişdir, tərkibdən açılıram". Manevr zamanı: "Açılmağa icazə verin". Manevr zamanı tərtibatçı: "Aydındır, lokomotivi (və ya _____ ədəd vaqonu) açırım"
2. Lokomotivin qoşulması və tormoz başmaqlarının götürülməsi				
2.1.	--	--	"Növbətçi, (qatar işi aparıldıqda stansiyanın adı göstərilir) _____ yolda _____ (qatar işi aparıldıqda lokomotivin nömrəsi də bildirilir) tərkibə (vaqonlara) qoşulmuşam, avtotormozlar qoşulub. Maşinist (soyadı) _____"	--
2.2.	Stansiya növbətçisi (soyadı) _____ "Aydındır, _____ yolda tərkibə (vaqonlara) qoşulmusunuz,	"Aydındır, _____ yoldan, _____ tərəfdən, _____"	--	--

	avtotormozlar birləşdirilib, maşinist (soyadı) _____". "Tərtibatçı (və ya digər işçi) (soyadı) _____. _____ yoldan, _____ tərəfdən, _____ ədəd tormoz başmaqlarını götürün. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____	ədəd tormoz başmaqlarını götürmək. Tərtibatçı (və ya digər işçi) (soyadı) _____"		
2.3.	"Düzdür, yerinə yetirin"	--	--	--
2.4.	--	"Növbətçi, _____ yoldan, _____ tərəfdən _____ ədəd tormoz başmaqları götürüldü. Tərtibatçı (və ya digər işçi) (soyadı) _____"	--	--
2.5.	"Aydındır, _____ yoldan, _____ tərəfdən _____ ədəd tormoz başmağı götürüldü. Stansiya növbətçisi (soyadı) _____	--	--	--

Qeyd. Hərəkət tərkibinin (vaqonların) bərkidilməsi təkərlərin tormoz başmağını xizəyinin üzərinə diyirlənməklə və ya tormoz başmaqlarının müvafiq vaqonların altına bu Təlimatın 2 nömrəli əlavəsinin tələblərinə uyğun qoyulmaqla yerinə yetirildikdə, göstərişin mətninə və icraçının cavabına "diyirlənməklə" və ya "başmaqları _____ (vaqonun inventar və ya sıra nömrəsi) vaqonun altına qoyun (qoyuldu)" sözləri əlavə edilir.

50. Stansiya dəmir yollarında tərkiblərin bərkidilməsi məsələləri üzrə danışıqların ətraflı rəqlamenti "Stansiya yollarında hərəkət tərkibinin bərkidilməsi əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi üzrə Reqlament" ilə müəyyən edilir.

51. Qatarların qəbul və göndərilmə marşrutlarının hazırlanması barədə sərəncamlar, həmçinin bu sərəncamların yerinə yetirilməsi barədə məruzələr dəqiq və aydın olmalıdır. Stansiya növbətçiləri və yoldəyişmə postlarının növbətçiləri danışıq rəqlamentinə riayət etməlidirlər.

52. Stansiya növbətçiləri və yoldəyişmə postlarının növbətçiləri bu siyahı ilə nəzərdə tutulmayan hallarda qatarların qəbulu və göndərilməsi üçün marşrutların hazırlanması barədə danışıqları dəqiq və aydın aparmalıdırlar.

53. Qatarların qəbul və ya göndərilmə marşrutunun hazırlanması ilə əlaqədar hər hansı sərəncam verilənədək, həmçinin belə sərəncamın yerinə yetirilməsi barədə məlumat alınanadək stansiya növbətçisi onu dinləyən və ya ona məruzə edən şəxsin müvafiq səlahiyyətə malik olduğunu müəyyən etməlidir. Belə sərəncamı səlahiyyəti olmayan şəxsə vermək və ondan həmin sərəncamın yerinə yetirilməsi barədə məruzə qəbul etmək qadağandır.

54. Marşrutun hazırlanması üzrə danışıq reqlamenti 5-ci cədvəldə nəzərdə tutulmuş nümunəvi siyahıya uyğun olaraq müəyyən edilir.

cədvəl 5

Marşrutların hazırlanması üzrə danışıq reqlamentlərinin nümunəvi siyahısı

Danışıqların məzmunu	Danışıqların forması	
	Stansiya növbətçisi	Yoldəyişmə postlarının növbətçiləri
Stansiya növbətçisinin marşrutun hazırlanması barədə sərəncamı:	“Tovuzdan gələn ____ nömrəli qatara birinci yola qəbul marşrutu hazırlayın!”	Birinci post. “Tovuzdan gələn ____ nömrəli qatara birinci yola qəbul marşrutunu hazırlamalı”
a) qatarın qəbulu üçün	Sərəncam marşrutun hazırlanmasında iştirak edən bütün postlara eyni vaxtda verilir	Stansiya növbətçisinin göstərişi ilə yoldəyişmə postunun növbətçilərindən biri təkrar edir. Digərləri isə “____ nömrəli post düzdür” sözlərini bildirməklə təsdiq edirlər
	Qatar itələyici lokomotivlə hərəkət etdikdə stansiya növbətçisi və sərəncamı təkrar edən yoldəyişmə postunun növbətçisi “itələyici ilə” sözlərini əlavə edir	
b) qatarın göndərilməsi üçün	“____ nömrəli qatara birinci yoldan Zəyəmə göndərilmə marşrutunu hazırlayın”. Sərəncam marşrutun hazırlanmasında iştirak edən bütün yoldəyişmə postlarına eyni vaxtda verilir	“İkinci post. ____ nömrəli qatara birinci yoldan Zəyəmə göndərilmə marşrutunu hazırlamalı”. Stansiya növbətçisinin göstərişi ilə yoldəyişmə postunun növbətçilərindən biri təkrar edir, digərləri isə “____ nömrəli post

		düzdür” sözlərini bildirməklə təsdiq edirlər
	Qatar itələyici lokomotivlə göndərildikdə stansiya növbətçisi və sərəncamı təkrar edən yoldəyişmə postunun növbətçisi “itələyici ilə” sözlərini əlavə edir	
c) qatarın buraxılması üçün	“____ nömrəli qatara Zəyəmdən-Tovuza ikinci yolla qəbul və göndərilmə marşrutunu hazırlayın”. Sərəncam buraxılma marşrutunun hazırlanmasında iştirak edən bütün yoldəyişmə postlarına eyni vaxtda verilir	“İkinci post. ____ nömrəli qatarın Zəyəmdən-Tovuza ikinci yolla qəbul və göndərilmə marşrutunu hazırlamalı”. “Birinci post. ____ nömrəli qatarın Zəyəmdən-Tovuza ikinci yolla qəbul və göndərilmə marşrutunu hazırlamalı”. Stansiya növbətçisinin göstərişi ilə yoldəyişmə postunun (giriş və çıxış) növbətçilərindən biri təkrar edir. Digərləri isə “Düzdür” sözünü bildirməklə təsdiq edirlər
Yoldəyişmə postlarının növbətçilərinin stansiya növbətçisinə məruzəsi: a) qəbul marşrutunun hazırlığı barədə	Stansiya növbətçisi telefonla marşrutun hazırlanmasında iştirak edən yoldəyişmə postlarının növbətçilərinin məruzəsini eyni vaxtda dinləyir	“Birinci post. “Tovuzdan gələn ____ nömrəli qatarın birinci yola qəbul marşrutu hazırdır, yol boşdur” Marşrutun hazırlanmasında iştirak edən bütün yoldəyişmə postlarının növbətçiləri məruzə edirlər
b) göndərilmə marşrutunun hazırlığı barədə	Stansiya növbətçisi telefonla marşrutun hazırlanmasında iştirak edən bütün yoldəyişmə postlarının növbətçilərinin məruzəsini eyni vaxtda dinləyir	“İkinci post. ____ nömrəli qatarın birinci yoldan Zəyəmə göndərilmə marşrutu hazırdır”. Marşrutun hazırlanmasında iştirak edən bütün yoldəyişmə postlarının növbətçiləri məruzə edirlər
c) qatarın buraxılması üçün marşrutunun	Stansiya növbətçisi telefonla qəbul və göndərilmə marşrutunun hazırlanmasında iştirak edən bütün yoldəyişmə postlarının	“İkinci post. “Zəyəmdən gələn ____ nömrəli qatarın ikinci yola qəbul marşrutu hazırdır, yol boşdur” “Birinci post ____ nömrəli qatarın ikinci yoldan Tovuzla göndərilmə

hazırlığı barədə	növbətçilərinin məruzəsini eyni vaxtda dinləyir	marşrutu hazırdır, yol boşdur”. Birbaşa buraxılma marşrutunun hazırlanmasında iştirak edən bütün yoldəyişmə postlarının növbətçiləri məruzə edirlər
ç) qatarın gəlməsi barədə		“Birinci post. “Tovuzdan gələn ____ nömrəli qatar birinci yola tam tərkibdə gəldi. Keçid vardır”. Qatar itələyici lokomotivlə gəldikdə, “itələyici ilə” sözləri əlavə edilir
d) qatarın göndərilməsi barədə		“İkinci post. ____ nömrəli qatar birinci yoldan Zəyəmə tam tərkibdə getdi”. Qatarın göndərilməsi itələyici ilə icra edildikdə “itələyici ilə” sözləri əlavə edilir

manevr işinə dair Təlimat"a

6 nömrəli əlavə

DU-50 blankının forması

 “ADY” QSC DU-50 blankı ____ nömrəli yol vərəqəsinin kötüyü ____ dəmiryol stansiyası (şamp) “ ____ ” ____ 20 ____ il ____ nömrəli qatara (____ nömrəli qatarın itələyicisinə) verilmişdir. Bloklama işləmir. Stansiya növbətçisi _____ (imza) (ağ rəngli blank) (lazım olmayanın üzərindən xətt çəkilməlidir)	 “ADY” QSC DU-50 blankı ____ nömrəli yol vərəqəsi ____ dəmiryol stansiyası (şamp) “ ____ ” ____ 20 ____ il ____ nömrəli qatara (____ nömrəli qatarın itələyicisinə) ____ yoldan ____ yolla getməsinə və ____ stansiyasının giriş signalınadək (geriyə qayıtmaqla ____ kilometrədək) hərəkətinə icazə verirəm. Bloklama işləmir. Stansiya növbətçisi _____ (imza) (ağ rəngli blank) (lazım olmayanın üzərindən xətt çəkilməlidir)
--	---

“Qatarların hərəkətinə və
manevr işinə dair Təlimat”a

7 nömrəli əlavə

DU-52 blankının forması

 <p>“ADY” QSC</p> <p>DU-52 blankı</p> <p>_____ nömrəli icazəvericinin kötüyü</p> <p>_____ dəmiryol stansiyası (şərt)</p> <p>“ _____ ” _____ 20 _____ il</p> <p>İcazəverici _____ bəndi doldurulmaqla _____ nömrəli qatara verilmişdir.</p> <p>Stansiya (post) növbətçisi</p> <p>_____</p> <p>(imza)</p> <p>(lazım olmayanın üzərindən xətt çəkilməlidir) (yaşıl rəngli blank)</p>	 <p>“ADY” QSC</p> <p>DU-52 blankı</p> <p>_____ nömrəli icazəverici</p> <p>_____ dəmiryol stansiyası (şərt)</p> <p>“ _____ ” _____ 20 _____ il</p> <p>I</p> <p>_____ nömrəli qatara (itələyiciyə) _____ yoldan _____ yolla çıxış (keçid, marşrut) işıqforunun qadağanedic göstəricisində getməsinə və _____ stansiyanın (blok-postun) giriş (keçid, çıkış) siqnalınadək, geriyə qayıtmaqla _____ kilometrədək hərəkətinə icazə verirəm.</p> <p>II</p> <p>_____ nömrəli qatara _____ yoldan _____ açıq çıxış (qrup, marşrut) siqnalı ilə getməsinə icazə verirəm.</p> <p>Stansiya (post) növbətçisi</p> <p>_____</p> <p>(imza)</p> <p>(lazım olmayanın üzərindən xətt çəkilməlidir) (yaşıl rəngli blank)</p>
--	---

“Qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair Təlimat”a

8 nömrəli əlavə

DU-54 blankının forması

 “ADY” QSC	 “ADY” QSC
<p>DU-54 blankı</p> <p>_____ nömrəli icazəvericinin kötüyü</p> <p>_____ dəmiryol stansiyası (şəmp)</p> <p>“ _____ ” _____ 20 _____ il</p> <p>İcazəverici _____ bəndi doldurulmaqla _____ nömrəli qatara verilmişdir.</p>	<p>DU-54 blankı</p> <p>_____ nömrəli icazəverici</p> <p>_____ dəmiryol stansiyası (şəmp)</p> <p>“ _____ ” _____ 20 _____ il</p> <p>I</p> <p>_____ nömrəli qatara _____ yoldan _____ yolla birinci _____ keçid (çıxış, marşrut) işıqforunadək, sonrakı hərəkət üçün manevr ilə qarşılaşdıqda, qatari dərhal dayandırmağa hazır olmaqla və xüsusi sayıqla, saatda 20 kilometrdən çox olmayan sürətlə çıxış (marşrut) işıqforunun qadağnedici göstəricisində getməsinə və sonradan isə avtobloklamanın siqnalları ilə hərəkətinə icazə verirəm.</p> <p>II</p> <p>_____ nömrəli qatara _____ yoldan _____ açıq çıxış (marşrut) işıqforu ilə getməsinə və sonradan isə siqnallarla hərəkətinə icazə verirəm.</p>
<p>Stansiya növbətçisi</p> <p>_____</p> <p>(imza)</p> <p>(lazım olmayanın üzərindən xətt çəkilməlidir) (yaşıl rəngli blank)</p>	<p>Stansiya növbətçisi</p> <p>_____</p> <p>(imza)</p> <p>(lazım olmayanın üzərindən xətt çəkilməlidir) (yaşıl rəngli blank)</p>

“Qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair Təlimat”a

9 nömrəli əlavə

DU-55 blankının forması

 <p>“ADY” QSC DU-55 blankı</p> <p>_____ nömrəli bildirişin kötüyü</p> <p>_____dəmiryol stansiyası (şəmp)</p> <p>“ _____ ” _____ 20 _____ il</p> <p>_____ bütün siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin fasiləsi zamanı biryollu mənzillərdə qatarların hərəkəti barədə</p> <hr/> <p>Stansiya növbətçisinə</p> <hr/> <hr/> <hr/> <p>Stansiya (post) növbətçisi</p> <p>_____</p> <p>(imza)</p> <p>(ağ rəngli blank)</p>	 <p>“ADY” QSC DU-55 blankı</p> <p>_____ nömrəli bildiriş</p> <p>_____dəmiryol stansiyası (şəmp)</p> <p>“ _____ ” _____ 20 _____ il</p> <p>_____ bütün siqnalizasiya və əlaqə vasitələrinin fasiləsi zamanı biryollu mənzillərdə qatarların hərəkəti barədə</p> <hr/> <p>Stansiya növbətçisinə</p> <hr/> <hr/> <hr/> <p>Stansiya (post) növbətçisi</p> <p>_____</p> <p>(imza)</p> <p>(ağ rəngli blank)</p>
---	---

“Qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair Təlimat”a

10 nömrəli əlavə

DU-56 blankının forması

 <p>“ADY” QSC DU-56 blankı</p> <p>_____ nömrəli icazəvericinin kötüyü</p> <p>_____ demiryol stansiyası (şamp)</p> <p>“ _____ ” _____ 20 _____ il</p> <p>_____ nömrəli qatara verilmişdir.</p> <p>Stansiya (post) növbətçisi</p> <p>_____</p> <p>(imza)</p> <p>(diaqonallar üzrə qırmızı zolaqlı ağ rəngli blank)</p> <p>(lazım olmayanın üzərindən xətt çəkilməlidir)</p>	 <p>“ADY” QSC DU-56 blankı</p> <p>_____ nömrəli icazəverici</p> <p>_____ demiryol stansiyası (şamp)</p> <p>“ _____ ” _____ 20 _____ il</p> <p>_____ nömrəli qatara _____ stansiyasından (postundan) çıxış (keçid) siqnalının qadağancedici göstəricisində getməsinə və _____ stansiyasının giriş siqnalınadək hərəkətinə icazə verirəm. Bütün siqnalizasiya və əlaqə vasitələri kəsilmişdir.</p> <p>Xəbərdarlıq</p> <p>Əvvəl göndərilmiş qatarın qonşu stansiyaya gəlməsi barədə məlumat vardır (yoxdur).</p> <p>Stansiya (post) növbətçisi</p> <p>_____</p> <p>(imza)</p> <p>(diaqonallar üzrə qırmızı zolaqlı ağ rəngli blank)</p> <p>(lazım olmayanın üzərindən xətt çəkilməlidir)</p>
---	--

“Qatarların hərəkətinə və manevr işinə dair Təlimat”a

11 nömrəli əlavə

DU-61 blankının forması

 <p>“ADY” QSC DU-61 xəbərdarlıq blankı Xəbərdarlığın kötüyü</p>				
<p>“ _____ ” _____ 20 _____ il tarixində _____ nömrəli qatara xəbərdarlığı aldım</p> <p>(maşinist, maşinist köməkçisi, ÖXHT-nin sürücüsü)</p>				
 <p>“ADY” QSC DU-61 blankı</p>				
<p>_____ stansiyası (şamp) “ _____ ” _____ 20 _____ il</p> <p>_____ nömrəli qatara xəbərdarlıq</p>				
Xəbərdarlığın qüvvədəolma yeri (kilometr, piket, stansiya)	Xəbərdarlığın qüvvədəolma vaxtı (saat)	Çox olmayan sürətlə (kilometr/saat)	Qırmızı siqnalın qarşısında dayanmaq, o, olmadıqda isə çox olmayan sürətlə hərəkət etmək (kilometr/saat)	Qatarın getməsinin digər xüsusi şərtləri
1	2	3	4	5
15	Ləğv edilənədək	25		
28	8-16	15		
123	8-14		25	
172-175	8-16		Təyin edilən	Vaqon işləyir
186	10-12		Təyin edilən	Relsin dəyişdirilməsi
Keşlə 14 nömrəli yoldəyişən	Ləğv edilənədək	40		
Qaradağ 3-cü yol	Ləğv edilənədək	60 - yük qat. 70 - sər. qat.		
Stansiya növbətçisi _____				
(imza)				

(diaqonal üzrə bir sarı zolaqlı ağ rəngli blank)

“Qatarların hərəkətinə və
manevr işinə dair Təlimat”a

12 nömrəli əlavə**DU-64 blankının forması**

 <p>“ADY” QSC DU-64 blankı</p> <p>_____ nömrəli icazəvericinin kötüyü</p> <p>_____ dəmiryol stansiyası (şərt)</p> <p>“ _____ ” _____ 20 _____ il</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____ nömrəli lokomotivlə _____ nömrəli qatara _____ kilometrədək _____ yolla _____ mənzilinə getməsinə icazə verirəm.</p> <p>Bu icazəverici stansiyanın çıxış siqnalının qadağanedicisi göstəricisini keçib-gətməyə və avtomatik bloklamanın keçid işıqforlarının göstəricilərindən asılı olmayaraq mənzildə hərəkət etməyə əsas verir.</p> <p>Stansiya növbətçisi</p> <p>_____</p> <p>(imza)</p> <p>(diaqonal üzrə qırmızı zolaqlı ağ rəngli blank)</p> <p>(lazım olmayanın üzərindən xətt çəkilməlidir)</p>	 <p>“ADY” QSC DU-64 blankı</p> <p>_____ nömrəli icazəverici</p> <p>_____ dəmiryol stansiyası (şərt)</p> <p>“ _____ ” _____ 20 _____ il</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____ nömrəli lokomotivlə _____ nömrəli qatara _____ kilometrədək _____ yolla _____ mənzilinə getməsinə icazə verirəm.</p> <p>Bu icazəverici stansiyanın çıxış siqnalının qadağanedicisi göstəricisini keçib-gətməyə və avtomatik bloklamanın keçid ışıqforlarının göstəricilərindən asılı olmayaraq mənzildə hərəkət etməyə əsas verir.</p> <p>Stansiya növbətçisi</p> <p>_____</p> <p>(imza)</p> <p>(diaqonal üzrə qırmızı zolaqlı ağ rəngli blank)</p> <p>(lazım olmayanın üzərindən xətt çəkilməlidir)</p>
---	---